

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μαρίζα Φουντοπούλου
Καλυψώ Λάζου

Ελένη Κόλλα
Αντιγόνη Παπαδοπούλου

ΕΥΡΙΠΙΔΗ ΑΛΚΗΣΤΙΣ

Αρχαία Ελληνικά Κείμενα
από Μετάφραση

Γ' Γυμνασίου

Βιβλίο Μαθητή/
Μαθήτριας

ΕΥΡΙΠΙΔΗ
ΑΛΚΗΣΤΙΣ

Απόδοση στα νέα ελληνικά: Θρασύβουλος Σταύρου

Γ΄ Γυμνασίου

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονίστρια / Αξιολογήτρια	Μαρία Γρίσου Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Αξιολογήτρια	Μαρία Νέζη Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Αξιολογήτρια	Άννα Δεληγιαννίδου Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Τεχνικός Εμπειρογνώμονας	Κωνσταντίνος Κεχαγιάς Πτυχιούχος Πληροφορικής
Επικουρικός Εμπειρογνώμονας	Νικόλαος Αντζόπουλος Διπλωματούχος Τεχνολογίας Γραφικών Τεχνών
Υπεύθυνη Διδακτικού Πακέτου για το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής	Γεωργία Τσίγκα Σύμβουλος Β' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνος Πράξης

Διονύσιος Μουρελάτος

Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αναπληρωτής Υπεύθυνος Πράξης

Στυλιανός Μαυρατζάς

Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μαρίζα Φουντοπούλου
Καλυψώ Λάζου

Ελένη Κόλλα
Αντιγόνη Παπαδοπούλου

ΕΥΡΙΠΙΔΗ ΑΛΚΗΣΤΙΣ

Αρχαία Ελληνικά Κείμενα από Μετάφραση
Απόδοση στα νέα ελληνικά: Θρασύβουλος Σταύρου

Γ΄ Γυμνασίου
Βιβλίο Μαθητή/Μαθήτριας

Συγγραφείς

Μαρία-Ζωή Φουντοπούλου

Καθηγήτρια Μεθοδολογίας της Διδασκαλίας της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας, Ε.Κ.Π.Α.

Δρ. Ελένη Κ. Κόλλα

Φιλολόγος

Δρ. Καλυψώ Ν. Λάζου-Μπαλτά

Σύμβουλος Εκπαίδευσης Φιλολόγων

Αντιγόνη Κ. Παπαδοπούλου

Φιλολόγος, Μ.Εδ.

Επιστημονική Επιμέλεια

Μαρία-Ζωή Φουντοπούλου

Καθηγήτρια Μεθοδολογίας της Διδασκαλίας της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας, Ε.Κ.Π.Α.

Εκδότης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΦΗ Α.Ε.

Υπεύθυνος έργου
Επιμέλεια Έκδοσης
Εξώφυλλο

Κέλλυ Σαρρή Πασχαλίδη

Παιδαγωγός

Εικονογράφηση

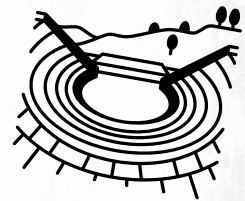
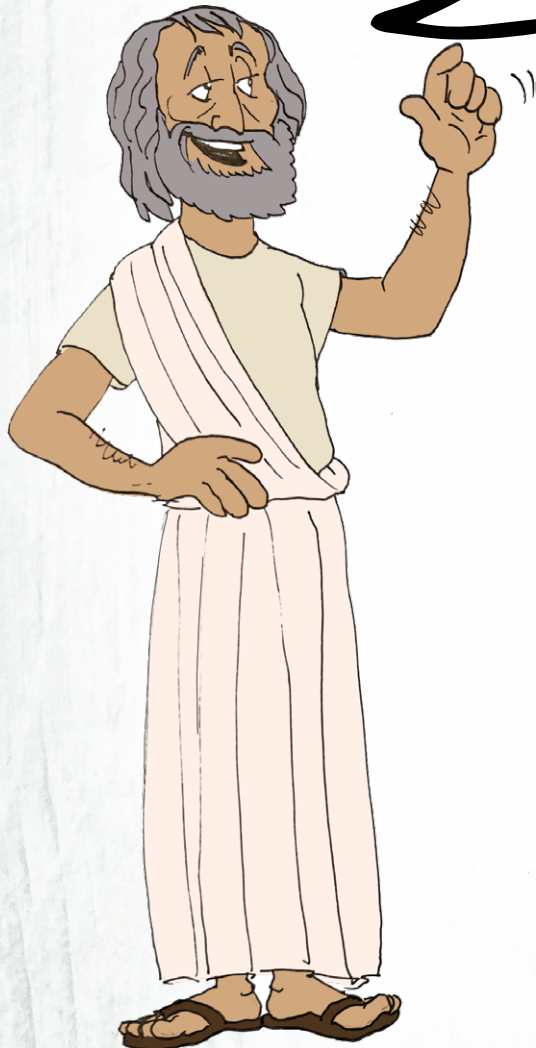
Σχεδιαστική ομάδα των εκδόσεων
Γιάννης Σταμούλης
Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο

Ψηφιακά Μαθησιακά
Αντικείμενα
Σύλληψη - Δημιουργία -
Υλοποίηση

Συγγραφική ομάδα του βιβλίου
Τεχνική ομάδα των εκδόσεων

Είμαι ο Ευριπίδης, ο συγγραφέας του έργου «Άλκηστις», το οποίο θα μελετήσεις φέτος.
Η «Άλκηστις», για να σου αναφέρω το όνομα του έργου όπως το έγραψα, είναι μία τραγωδία, ένα έργο θεατρικό δηλαδή. Θα έχεις την ευκαιρία να μάθεις πολλά πράγματα και για εμένα και για την εποχή μου και για την Άλκηστη.
Μέχρι τότε, και για να γνωριστούμε, γράψε το όνομά σου στο παρακάτω πλαίσιο:

Σε καλωσορίζω στη Γ΄ Γυμνασίου!

Παρακολουθώ ολόκληρη την παράσταση της «Άλκηστις» (Εθνικό Θέατρο, Πειραματική Σκηνή, 2000, σκηνοθεσία Λυδίας Κονιόρδου)

Γράψε και εσύ το όνομά σου στο παρακάτω πλαίσιο για να γνωριστούμε καλύτερα:

Περιεχόμενα

Καλώς ήρθες	5	(στ. 77-135): Να ζει άραγε η Άλκηστη ή να μη ζει: Να η απορία!.....	36
Η ταυτότητα του βιβλίου σου	8	Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε... ..	38
Εισαγωγικό μέρος.....	9	Ας συνοψίσουμε	40
Αρχαία ελληνική δραματική ποίηση.....	9		
Προέλευση και χαρακτηριστικά.....	9		
Τα είδη της δραματικής ποίησης.....	9		
Η τραγωδία	10		
Οι απαρχές της τραγωδίας	10		
Ο αριστοτελικός ορισμός της τραγωδίας.....	11		
Το αρχαίο θέατρο: ο φυσικός χώρος της τραγωδίας	12		
Ο χώρος του θεάτρου	12		
Η διοργάνωση των θεατρικών παραστάσεων.....	14		
Η ημέρα της παράστασης.....	17		
Ευριπίδης Μνησάρχου, Αθηναίος.....	18		
Βιογραφικά στοιχεία	18		
Τα χαρακτηριστικά του ποιητή.....	19		
Η «Άλκηστις» του Ευριπίδη	20		
Ο μύθος της Άλκηστης	20		
Η υπόθεση της τραγωδίας	21		
Το διάγραμμα της τραγωδίας.....	21		
Τα πρόσωπα της τραγωδίας.....	22		
Παραστάσεις της «Άλκηστης» του Ευριπίδη στο νεοελληνικό θέατρο	22		
ΠΡΟΛΟΓΟΣ (στ. 1-76): Η προφητεία.....	24		
Προοργανωτής.....	25		
1η Υποεπότητα (στ. 1-37): Ο Απόλλωνας αποκαλύπτει τη θυσία της Άλκηστης.....	26		
2η Υποεπότητα (στ. 38-76): Ο Απόλλωνας προφητεύει τη σωτηρία της Άλκηστης.....	27		
Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε.....	29		
Ας συνοψίσουμε.....	32		
ΠΑΡΟΔΟΣ (στ. 77-135): Οι πολίτες αγωνιούν για την τύχη της Άλκηστης	34		
Προοργανωτής.....	35		
		Α΄ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ (στ. 136-212): Οι εξελίξεις μέσα στο παλάτι	42
		Προοργανωτής.....	43
		Α΄ Επεισόδιο: Οι εξελίξεις μέσα στο παλάτι.....	42
		1η Υποεπότητα (στ. 136-174): Μια Υπηρέτρια διηγείται	44
		2η Υποεπότητα (στ. 175-212): Ο θρήνος της Άλκηστης.....	46
		Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε.....	47
		Ας συνοψίσουμε	49
		Α΄ ΣΤΑΣΙΜΟ (στ. 213-243): Ο θρήνος του Χορού	50
		Προοργανωτής.....	51
		(στ. 213-243): Ο Χορός πενθεί	52
		Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε.....	53
		Ας συνοψίσουμε	55
		1^η ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	56
		Β΄ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ (στ. 244-434): Η Άλκηστη πεθαίνει.....	58
		Προοργανωτής.....	59
		1η Υποεπότητα (στ. 244-279): Το τραγούδι του αποχαιρετισμού	60
		2η Υποεπότητα (στ. 280-325): Ο μονόλογος της Άλκηστης.....	61
		3η Υποεπότητα (στ. 326-368): Ο μονόλογος του Άδμητου	62
		4η Υποεπότητα (στ. 369-392): Ο αποχωρισμός Άλκηστης και Άδμητου.....	64
		5η Υποεπότητα (στ. 393-434): Ο θρήνος του Εύμηλου ...	65
		Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε.....	67
		Ας συνοψίσουμε	69

Β΄ ΣΤΑΣΙΜΟ (στ. 435-476): Ο θρήνος του Χορού 70

Προοργανωτής.....	71
(στ. 435-476): Ο Χορός θρηνεί	72
Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε.....	73
Ας συνοψίσουμε	75

Γ΄ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ (στ. 477-567): Ο ξαφνικός ερχομός του Ηρακλή 76

Προοργανωτής.....	77
1η Υποενότητα (στ. 477-506): Ο Ηρακλής στη σκηνή....	78
2η Υποενότητα (στ. 507-550): Η συνάντηση Άδμητου και Ηρακλή	79
3η Υποενότητα (στ. 551-567): Η φιλοξενία του Ηρακλή στο παλάτι.....	81
Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε.....	82
Ας συνοψίσουμε	83

Γ΄ ΣΤΑΣΙΜΟ (στ. 568-605): Οι αρετές και τα αγαθά του Άδμητου 84

Προοργανωτής.....	85
(στ. 568-605): Η φιλοξενία πηγή της ευδαιμονίας του βασιλιά	86
Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε.....	88
Ας συνοψίσουμε.....	89

2^η ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ..... 90

Δ΄ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ (στ. 606-961): Η σύγκρουση Άδμητου-Φέρητα. Η απόφαση του Ηρακλή. Η οψιμάθεια του Άδμητου 94

Προοργανωτής.....	95
1η Υποενότητα (στ. 606-674): Η λογομαχία Άδμητου-Φέρητα ξεκινά	96
2η Υποενότητα (στ. 675-705): Η κλιμάκωση του αγώνα λόγων.....	98

3η Υποενότητα (στ. 706-746): Η κορύφωση της σύγκρουσης.....	100
4η Υποενότητα (στ. 747-772): Το παράπονο ενός Υπηρέτη	101
5η Υποενότητα (στ. 773-815): Ο Ηρακλής... φιλοσοφεί	103
6η Υποενότητα (στ. 816-860): Σχεδιάζοντας...έναν άθλο	104
7η Υποενότητα (στ. 861-902): Το μοιρολόγι του Άδμητου	106
8η Υποενότητα (στ. 903-961): Η οψιμάθεια του Άδμητου	107
Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε.....	109
Ας συνοψίσουμε	111

Δ΄ ΣΤΑΣΙΜΟ (στ. 962-1005): Η δύναμη του πεπρωμένου 114

Προοργανωτής.....	115
(στ. 962-1005): Η δύναμη της Μοίρας είναι μεγάλη.....	116
Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε.....	117
Ας συνοψίσουμε.....	119

ΕΞΟΔΟΣ (στ. 1006-1163): Ο απρόσμενος γυρισμός 120

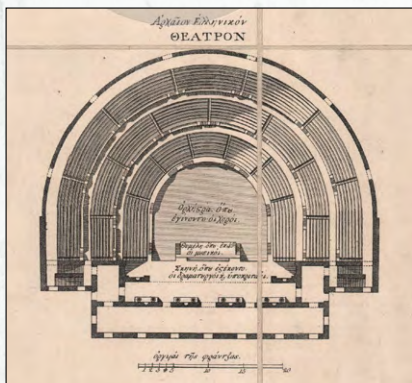
Προοργανωτής.....	121
1η Υποενότητα (1006-1095): Η παραπλάνηση του Άδμητου	122
2η Υποενότητα (1096-1163): Η αποκάλυψη	125
Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε.....	127
Ας συνοψίσουμε.....	130

3^η ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ..... 132

ΓΛΩΣΣΑΡΙ.....137

Η ταυτότητα του βιβλίου σου

Απεικόνιση αρχαίου ελληνικού θεάτρου από τη «Χάρτα» του Ρήγα, 1797.

Πηγή: <https://odosell.blogspot.com>

Το βιβλίο που κρατάς στα χέρια σου θα σε βοηθήσει να γνωρίσεις καλύτερα το αρχαίο ελληνικό δράμα και το θέατρο, τα οποία γεννήθηκαν στην αρχαία Αθήνα, από όπου διαδόθηκαν και αγαπήθηκαν διαχρονικά και παγκόσμια. Θα σου εξηγήσει πώς ξεκίνησε το γοητευτικό ταξίδι στον μαγικό κόσμο του θεάτρου, για να καταλάβεις πόσα άλλαξαν στη διάρκεια των αιώνων που κύλησαν, πόσα έμειναν अपαράλλαχτα.

Αυτός είναι ο σκοπός της σύντομης **εισαγωγής** που θα σε μυήσει στον κόσμο του **αρχαίου δράματος**, στην καταγωγή, στη γέννηση και στα είδη του, και πιο ειδικά στα γνωρίσματα της **αρχαίας ελληνικής τραγωδίας**. Επίσης, θα σε βοηθήσει να γνωρίσεις το βασιλείο του **αρχαίου θεάτρου**, που σήμερα επισκέπτεσαι κυρίως ως αρχαιολογικό χώρο: θα μάθεις τα μέρη, τα μέσα και τα εργαλεία του, θα γνωρίσεις τους συντελεστές του, τον ποιητή, τους ηθοποιούς, το κοινό. Θα βρεις τη θέση σου νοερά στις κερκίδες του, για

να παρακολουθήσεις δραματικούς αγώνες, στο μεγάλο πανηγύρι του **Διόνυσου**, του θεού που ευλογούσε το κρασί και τις γιορτές του και γι' αυτό οι πιστοί πολύ τον αγαπούσαν. Θα γνωρίσεις τον πιο νέο και τον πιο μοντέρνο από τους τραγικούς αρχαίους Έλληνες ποιητές του 5ου π.Χ. αιώνα, εμένα δηλαδή, τον **Ευριπίδη**. Θα μάθεις την υπόθεση και τα πρόσωπα του παλαιότερου από τα δραματικά του έργα που μας σώζεται ολοκληρωμένο, το οποίο μάλιστα, όπως θα διαβάσεις παρακάτω, πυροδότησε διαφωνίες για το λογοτεχνικό είδος στο οποίο ανήκει: πρόκειται για την **«Άλκηστις»**, που παραστάθηκε στη σκηνή την ίδια χρονιά που εγκαινιάστηκε ο Παρθενώνας. Θα μάθεις να αναγνωρίζεις τη **σκηνοθεσία των λέξεων**, να εντοπίζεις δηλαδή σημάδια της σκηνικής παράστασης της αρχαίας τραγωδίας που τοποθετούσε διακριτικά στο κείμενο ο τραγικός ποιητής, ο οποίος ήταν και ο σκηνοθέτης του έργου.

Οι **ενότητες** του βιβλίου σου, **έντεκα** συνολικά, ακολουθούν τα μέρη, στα οποία χωρίζεται το πιο σημαντικό συστατικό του αρχαίου θεάτρου, το **κείμενο**: από τον **Πρόλογο**, συνεχίζεις στην **Πάροδο**, μπαίνεις στο **Α΄ Επεισόδιο**, στο **Α΄ Στάσιμο**, διατρέχεις τα υπόλοιπα **τρία επεισόδια** και τα **ισάριθμα στάσιμα** που τα ακολουθούν και φτάνεις μετά το **Δ΄ Στάσιμο** στην **Έξοδο**, στον επίλογο του έργου. Για τη σημασία αυτών των όρων θα έχουμε την ευκαιρία να μιλήσουμε στη συνέχεια.

Στην αρχή κάθε ενότητας υπάρχει μια σελίδα, ο **«προοργανωτής»**, η οποία σε προσανατολίζει στον χώρο, στον χρόνο και στις εξελίξεις της πλοκής. Στο τέλος κάθε ενότητας υπάρχει μια ακόμη σελίδα, η οποία έχει τον τίτλο **«Ας συνοψίσουμε»** και με την οποία μπορείς να ελέγχεις τι έμαθες.

Κάθε ενότητα περιλαμβάνει το **κείμενο, κάποιες λέξεις που ίσως σε δυσκολεύουν** και γι' αυτό γράφονται με την εξήγησή τους δίπλα, **πλαγιότιτλους** που σε βοηθούν να παρακολουθείς την εξέλιξη του έργου, **ερωτήσεις** κατάλληλες για την κατανόηση όσων συμβαίνουν, **πληροφορίες** για όσα αναφέρονται, **ευχάριστες δραστηριότητες, εικόνες, επισημάνσεις** που θα στρέφουν την προσοχή σου σε όσα σημαντικά αναφέρονται και συμβαίνουν. Στο πάνω μέρος της σελίδας, που λέγεται **κεφαλίδα**, θα μπορείς να βλέπεις, όταν το ξεχνάς, σε **ποια ενότητα βρίσκεσαι** και σε **ποιο μέρος του έργου**. Στο κάτω μέρος της σελίδας, που λέγεται **υποσέλιδο**, θα βλέπεις πάντα το όνομα του ποιητή και τον τίτλο του έργου του (**Ευριπίδη, «Άλκηστις»**). Όταν τελειώνεις κάθε ενότητα, θα μπορείς να **κάνεις κάποιες δραστηριότητες** και να **απαντάς σε ερωτήσεις**, για να εξασκείσαι και να αφομοιώνεις καλύτερα όσα θα συζητάτε στην τάξη σου. Το βιβλίο περιλαμβάνει επίσης τρεις **ανασκοπήσεις**, δηλαδή τρεις μικρές επαναλήψεις όσων μαθαίνεις, ώστε να τα θυμάσαι καλύτερα και **γλωσσάριο** με τους κύριους όρους της τραγωδίας.

Κάνουμε
θέατρο για
την ψυχή μας

Κάθε υποεπέννητα περιλαμβάνει επίσης **την αρίθμηση των στίχων** στο αριστερό μέρος. Ίσως νομίσεις ότι έχει γίνει κάποιον λάθος σε αρκετές περιπτώσεις, γιατί μετράς περισσότερους από δέκα στίχους σε αρκετές δεκάδες. Αυτό συμβαίνει, γιατί στη νεοελληνική απόδοση της αρχαίας τραγωδίας η αρίθμηση ακολουθεί αυτήν του πρωτότυπου κειμένου. Το αρχαίο ελληνικό δράμα είναι ποιητικό έργο. Το κείμενο υποτάσσεται στους κανόνες μιας αυστηρής μετρικής, που προϋποθέτει μεγάλη οικονομία λέξεων, κατάλληλα επιλεγμένων, η οποία όμως δεν μπορεί να αποδοθεί με την ίδια πυκνότητα στα νέα ελληνικά. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην υπάρχει απόλυτη αριθμητική αντιστοιχία των στίχων του αρχαίου κειμένου με εκείνους της νεοελληνικής του απόδοσης. Για να μην μπερδευτείς, σχεδόν κάθε αριθμητική αναφορά στίχου συνοδεύεται από το κειμενικό του περιεχόμενο. Να διευκρινιστεί ότι οι γλωσσικές ιδιοτυπίες της νεοελληνικής απόδοσης του μελετώμενου κειμένου απεικονίζουν τη δημιουργικότητα του μεταφραστή και υπηρετούν τους εκφραστικούς του στόχους. Σχετίζονται δε με τους κανόνες ορθογραφίας, γραμματικής και συντακτικού της εποχής που έζησε και έγραψε ο μεταφραστής.

Μέσα από το βιβλίο θα γίνεις αναγνώστης/τρια και θεατής/τρια. Μακάρι να σε εμπνεύσει και να παραμείνεις.

Καλή σχολική χρονιά!

Εισαγωγικό μέρος

Αρχαία ελληνική δραματική ποίηση

Η **αρχαία ελληνική δραματική ποίηση** ή **το αρχαίο ελληνικό δράμα** είναι είδος της αρχαίας ελληνικής ποίησης, δημιουργήμα του αρχαίου ελληνικού πνεύματος. Αποτελεί **σύνθετο καλλιτεχνικό φαινόμενο**: συνδυάζει στοιχεία από το **έπος** (απαγγελία) και από τη **λυρική ποίηση** (τραγούδι). Διαφοροποιείται, όμως, η δραματική ποίηση από το έπος και τη λυρική ποίηση ως προς το ότι συνοδεύεται από **σκηνική αναπαράσταση** των πράξεων (ενσάρκωση ρόλων και όρχηση, δηλαδή συντονισμένες χορευτικές κινήσεις), όπως φαίνεται από την ετυμολογία της λέξης «δράμα», που προέρχεται από το ρήμα **δράω-ῶ** και σημαίνει «**ενεργώ**» και στην προκειμένη περίπτωση «**παρασταίνω σκηνικά**».

Προέλευση και χαρακτηριστικά

Οι ρίζες της δραματικής ποίησης εντοπίζονται σε μιμικές τελετές βλάστησης προς τιμή του θεού **Διόνυσου**, προστάτη της γονιμότητας και του κρασιού, του οποίου η απεριόριστη κατανάλωση υπόσχεται ελευθερία και λύτρωση από τις καθιερωμένες κοινωνικές συμβάσεις. Οι πιστοί, όταν μεθούν, βγαίνουν έξω (**έξίστανται**) από τον συμβατικό τους εαυτό. Σε κατάσταση **έκστασης μιμούνται** τους Σατύρους, τους ακόλουθους του Διόνυσου, **μεταμορφώνονται** σε Σατύρους, τυλίγοντας γύρω από το σώμα τους δέρμα, αλείφοντας το πρόσωπό τους με την τρυγία, το κατακάθι του μούστου, και φορώντας στεφάνι από κισσό στο κεφάλι τους. Η **έκσταση**, η **μεταμόρφωση**, η **μίμηση** είναι που συνδέουν τον Διόνυσο και τις βακχικές τελετουργίες του με το αρχαίο ελληνικό δράμα. Εύκολα συμπεραίνουμε από τα παραπάνω και τον **έντονα θρησκευτικό χαρακτήρα** του αρχαίου δράματος. Οι παραστάσεις του αποτελούσαν αναπόσπαστο και ουσιαστικό τμήμα των λατρευτικών τελετών προς τιμή του θεού Διόνυσου. Γράφονταν, για να παρασταθούν μία φορά ως επί το πλείστον, στο αρχαίο θέατρο του Διονύσου, στη νότια πλευρά του ιερού βράχου της Ακρόπολης, μέσα στον ιερό χώρο του **Διονύσου του Ελευθερέως**. Ο Χορός, η μεταμφίεση, το προσωπίο των ηθοποιών αποδεικνύουν τον τελετουργικό χαρακτήρα του αρχαίου δράματος.

Τα είδη της δραματικής ποίησης

Τρία είναι τα είδη της αρχαίας δραματικής ποίησης: η τραγωδία, το σατυρικό δράμα και η κωμωδία.

Η **τραγωδία** κατά λέξη είναι το τραγούδι (ή ᾠδή) των τράγων. Δεν υπάρχει πειστική εξήγηση για τη σημασία της: Χρωστά το όνομά της στα μέλη του Χορού που ήταν μεταμφιεσμένα σε τραγοπόδαρους Σατύρους. Οι Σάτυροι απεικονίζονταν όμως με πόδια αλόγου ως την ελληνιστική εποχή. Έχει τις ρίζες της σ' ένα τραγούδι, που σύμφωνα

με ένα παλιό αγροτικό έθιμο της Αττικής ακούγεται σε πανηγύρι, όπου γίνεται θυσία τράγου; Έχει την αφετηρία της σ' ένα τραγούδι, έπαθλο για το οποίο ήταν ένας τράγος; Δεν υπάρχουν αποδείξεις για όλα αυτά. Πριν μερικά χρόνια διατυπώθηκε η άποψη ότι το πρώτο συνθετικό του ονόματός της η τραγωδία δεν το οφείλει στους τράγους αλλά στα τραγήματα, στους μεζέδες δηλαδή που σερβίρονται μετά το κυρίως πιάτο, ως συνοδευτικά του κρασιού, στα συμπόσια, στη διάρκεια των οποίων τα τραγούδια είναι σοβαρά (όπως σοβαρή ποίηση είναι η τραγική), σε αντίθεση με τα εύθυμα που τραγουδιούνται σε κατάσταση ξέφρενου γλεντιού στον δρόμο και αντιστοιχούν στην κωμωδία.

Η τραγωδία πράγματι είναι το σοβαρό δράμα. Ανάμεσα σε σαράντα έξι (46) ονόματα ποιητών του 5ου π.Χ. αιώνα και σε εξακόσιους (600) τίτλους δραμάτων, ξεχωρίζουν τρεις τραγικοί ποιητές: ο Αισχύλος, ο Σοφοκλής και ο Ευριπίδης. Από τη δραματική παραγωγή και των τριών σώζονται σήμερα συνολικά τριάντα δύο (32) έργα ολοκληρωμένα.

Το **σατυρικό δράμα** είναι, συνήθως, το τέταρτο έργο μιας τετραλογίας, μιας δραματικής σύνθεσης, δηλαδή, που περιλαμβάνει εκτός από αυτό τρεις τραγωδίες. Αποστολή του είναι να αποφορτίζει το κοινό μετά την τόση ένταση. Είναι εύθυμο, ανάλαφρο και συχνά τολημηρό. Χρωστά το όνομά του στον Χορό του, που τον αποτελούν πάντα Σάτυροι με επικεφαλής τους έναν γέροντα Σ(ε)ιλινό.

Η **κωμωδία**, το τραγούδι του κώμου, έχει τις ρίζες της στις πομπές των μεθυσμένων πανηγυριστών, που τριγύριζαν στους δρόμους, τραγουδούσαν, χειρονομούσαν, σατίριζαν όσους συναντούσαν και βμολοχούσαν. Ήδη από τα ελληνιστικά χρόνια η αττική κωμωδία των κλασικών χρόνων υποδιαιρείται σε τρεις κατηγορίες: η **αρχαία κωμωδία** του 5ου π.Χ. αιώνα έχει κατεξοχήν πολιτικό περιεχόμενο, δηλαδή ασκεί αυστηρή κριτική σε καινοτομίες, σε επώνυμους, πολιτικούς, στοχαστές, καλλιτέχνες. Από το λεξιλόγιό της δε λείπουν ούτε τα πειράγματα ούτε οι βμολοχίες. Ο πιο σημαντικός εκπρόσωπός της είναι ο **Αριστοφάνης**. Τη διαδέχεται η **μέση κωμωδία** τον 4ο π.Χ. αιώνα, τα έργα της οποίας σώζονται σήμερα μόνον αποσπασματικά. Η πολιτική σάτιρα και η αθυροστομία περιορίζονται, συντελείται στροφή από το σύνολο στο άτομο, οι επίγειες, υλικές απολαύσεις (το καλό κρασί, το πλούσιο φαγητό, ο έρωτας), τα αινίγματα και οι γρίφοι έχουν την τιμητική τους. Δυο σπουδαίοι κωμωδιογράφοι της **μέσης κωμωδίας** είναι ο **Αντιφάνης** και ο **Αναξανδρίδης**. Ο πιο γνωστός ποιητής της **νέας κωμωδίας** που ανατέλλει με την ελληνιστική εποχή, μετά τον θάνατο του Μ. Αλέξανδρου το 323 π.Χ., είναι ο **Μένανδρος**. Τα έργα της περιόδου είναι αθυρόστομες ρομαντικές ηθογραφικές μυθοπλασίες. Αντλούν το περιεχόμενό τους από την οικογενειακή και κοινωνική ζωή. Σ' αυτές ενσωματώνονται και οι κωμικοί τύποι (ο παράσιτος, ο δύστροπος γέρος, ο καυχησιάρης μάγειρας) που διαμορφώνονται στα έργα της αρχαίας και κυρίως της μέσης κωμωδίας.

Ζωγραφική

Η τραγωδία

Οι απαρχές της τραγωδίας

Ο φιλόσοφος **Αριστοτέλης** που ερεύνησε συστηματικά το αρχαίο δράμα, έναν αιώνα μετά την ακμή της τραγικής ποίησης, θεωρεί πως η τραγωδία γεννήθηκε από τους αυτοσχεδιασμούς «**τῶν ἐξαρχόντων τὸν διθύραμβον**». Για να καταλάβουμε τι εννοεί, αρκεί να φέρουμε στον νου μας μια χορωδία με τους πρωτοτραγουδιστές της να τραγουδούν τους πρώτους στίχους από ένα τραγούδι, δίνοντας έπειτα τη σκυτάλη στο σύνολο, που απαντά τραγουδιστά. Ανάμεσά τους συστήνεται ένας στοιχειώδης διάλογος, όπου ο Αριστοτέλης εντοπίζει τις απαρχές της τραγικής ποίησης.

Ο **διθύραμβος** είναι γιορταστικό τραγούδι του Διόνυσου. Το

«Ο Αρίων πάνω σε ένα θαλάσσιο άλογο», (1855), έργο του William Adolphe Bouguereau (1825-1905), Μουσείο Τέχνης του Κλίβελαντ.

Πηγή: <https://www.sansimera.gr>

τραγουδά Χορός από άντρες ή αγόρια προς τιμή του θεού, εκτελώντας παράλληλα και χορογραφία, με τη συνοδεία αυλού. Παίρνει το θέμα του από μύθους για τη ζωή και τις περιπέτειες του Διόνυσου. Στην πορεία της εξέλιξης του διθύραμβου η θεματολογία του διευρύνεται («οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον»).

Ο διθύραμβος έφτασε στην Αθήνα από τη Φρυγία, ύστερα από μία στάση στην Κόρινθο. Εκεί, στην αυλή του τυράννου Περίανδρου, τον 6ο π.Χ. αιώνα, ο ποιητής **Αρίωνας ο Μηθυμναίος**, σύμφωνα με τον αρχαίο ιστορικό Ηρόδοτο, πρώτος έγραψε στίχους και μουσική για διθύραμβο και τον δίδαξε σε κυκλικούς χορούς πενήντα ανδρών, ασκώντας τα μέλη τους στο τραγούδι και στον χορό. Μετέτρεψε δηλαδή το αρχαίο λατρευτικό τραγούδι σε καλλιτεχνικό είδος. Ο Αρίωνας ονομάστηκε εφευρέτης, «**εὐρετής**» του τραγικού τρόπου. Αυτός είναι ο πρώτος όμορφος μύθος που σχετίζεται με την προέλευση της αρχαίας τραγωδίας.

Ο δεύτερος αφορά την αποφασιστική καινοτομία που απαιτείται για το πέρασμα από τον διθύραμβο στην τραγωδία, την προσθήκη του ηθοποιού («**ὑποκριτή**»), ο οποίος δεν τραγουδά αλλά απαγγέλει στίχους με ρυθμό και κάνει διάλογο με την ομάδα των χορευτών. Ο πρώτος ηθοποιός, σύμφωνα με τον μύθο, ήταν ο **Θέσπις** από τον δήμο Ίκάριον (=σημερινό Διόνυσσο). Ανέβασε μία τραγωδία περίπου το 534 π.Χ., στην εποχή του τύραννου Πεισίστρατου, στο αρχαίο θέατρο του Διονύσου, στην Αθήνα, στη διάρκεια της γιορτής των Μεγάλων Διονυσίων. Σ' αυτήν υποδύθηκε ένα ή περισσότερα δραματικά πρόσωπα, κάνοντας διάλογο με τα μέλη του Χορού. Η παράδοση τον θέλει να γοητεύει τόσο το αθηναϊκό κοινό, ώστε να ιδρύει έναν περιοδεύοντα θίασο, το «**άρμα του Θέσπιδος**» και να δίνει παραστάσεις σε όλους τους δήμους της Αθήνας. Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι τον **δεύτερο υποκριτή** τον πρόσθεσε ο **Αισχύλος** και τον **τρίτον** ο **Σοφοκλής**.

Ο αριστοτελικός ορισμός της τραγωδίας

Πολύτιμη πηγή, από την οποία αντλούμε έγκυρες πληροφορίες για την αρχαία ελληνική τραγωδία, είναι οι **σημειώσεις του φιλόσοφου Αριστοτέλη** (384-322 π.Χ.), γνωστές με τον τίτλο «**Περὶ Ποιητικῆς**». Από αυτές προέρχεται ο διάσημος ορισμός της, που συνοψίζει τα διακριτικά της γνωρίσματα ως εξής:

«Ἔστιν οὖν τραγωδία μίμησις πράξεως σπουδαίας καὶ τελείας μέγεθος ἔχουσας, ἡδυσμένη ἰσχυρῶς χωρὶς ἐκάστῳ τῶν εἰδῶν ἐν τοῖς μορίοις, δρώντων καὶ οὐ δι' ἀπαγγελίας, δι' ἑλέου καὶ φόβου περαίνουσα τὴν τῶν τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν» (1449b).

Ας δοκιμάσουμε να τον αποδώσουμε στα νέα ελληνικά και να τον εξηγήσουμε:

Η τραγωδία είναι λοιπόν «μίμηση», δημιουργική και εμπνευσμένη αναπαράσταση δηλαδή (όχι αντιγραφική, όπως θεωρούσε ότι είναι η ποίηση ο Πλάτωνας) του πραγματικού κόσμου, με ακουστικά και οπτικά μέσα, έχει παιδαγωγικό αποτέλεσμα και αισθητική αξία.

Η (ανα)παράσταση είναι «σπουδαία», γιατί η υπόθεση του έργου αφορά σημαντικά πρόσωπα της μυθολογικής παράδοσης. Είναι επιπλέον «τελεία», έχει αρχή, μέση και τέλος, «έχει μέγεθος», αποτελείται δηλαδή από αριθμό στίχων ικανό να προσφέρει στον θεατή ολοκληρωμένη αντίληψη της υπόθεσης. Ο τραγικός λόγος εκφράζεται με στίχους που έχουν μελωδία και ρυθμό (**ἡδύσματα**), οι οποίοι κατανέμονται σε όλη την έκταση του δράματος, όπου ταιριάζει κάθε τραγούδι. (Η Πάροδος ακολουθεί τον Πρόλογο, κάθε επεισόδιο το διαδέχεται ένα στάσιμο, οι κομμοί και οι μονωδίες/διωδίες εντοπίζονται ανάμεσα στους στίχους των επεισοδίων). Τραγωδία σημαίνει επιπλέον και σκηνική παράσταση, όχι απλή αφήγηση αλλά ενσάρκωση ρόλων. Στη διάρκεια του έργου τα πρόσωπα, ενώ είναι ευτυχισμένα, πέφτουν στη δυστυχία, χωρίς να είναι ανήθικοι ούτε όμως ιδανικοί χαρακτήρες. Η αλλαγή αυτή γεννά στην ψυχή των θεατών τη συμπόνια για τους/τις ήρωες/δες που υποφέρουν χωρίς να τους αξίζουν οι συμφορές που τους έτυχαν και φόβο ότι τα βάσανά τους μπορεί να συμβούν σε οποιονδήποτε άνθρωπο, ακόμη και στους ίδιους.

Αρχαίο χάλκινο νόμισμα που δείχνει την Ακρόπολη, το Θέατρο του Διονύσου και το Χορηγικό Μνημείο του Θρασύλου πάνω από αυτό. 3ος αιώνας μ.Χ. Βρετανικό Μουσείο, Λονδίνο.

Πηγή: <https://ellinondiktyo.blogspot.com>

Μέσα από τον φόβο και τη συμπόνια, το κοινό οδηγείται στο τέλος του έργου στην **κάθαρση**, τον πιο σκοτεινό όρο της αριστοτελικής θεωρίας για την αρχαία ελληνική τραγωδία. Με βάση τις ερμηνείες που έχουν διατυπωθεί, θα λέγαμε ότι η κάθαρση που προσφέρει η τραγωδία είναι: α) η ηθική βελτίωση του θεατή, ο οποίος ελευθερώνεται από την υπερβολή των τραγικών συγκινήσεων· β) η ανάκτηση από μέρους του θεατή της συναισθηματικής ισορροπίας του, γιατί τελικά στο έργο επικρατεί το καλό· γ) η διαπίστωση του κοινού ότι το κίνητρο του τραγικού ήρωα είναι υψηλό, συνεπώς δικαιολογημένα τον συμπονά. Η τραγωδία ενεργοποιεί το μυαλό και το συναίσθημα του κοινού. Οι θεατές βιώνουν δυνατές συγκινήσεις παρακολουθώντας ένα έργο με μεγάλη καλλιτεχνική αξία.

Ο Αριστοτέλης εντοπίζει έξι **εσωτερικά** δομικά γνωρίσματα της τραγωδίας, τα οποία ονομάζει **κατά ποιόν** μέρη. Πρόκειται για:

- Τον **μύθο**, δηλαδή τη μυθοπλασία, την πλοκή και την υπόθεση του έργου.
- Τη **λέξη**, δηλαδή το γλωσσικό ένδυμα και τα σχήματα λόγου.
- Τη **διάνοια**, δηλαδή το σύνολο των ιδεών, των αξιών, των επιχειρημάτων των δραματικών προσώπων.
- Το **ήθος**, τη σκιαγράφηση του χαρακτήρα των δραματικών προσώπων.
- Το **μέλος**, δηλαδή τον ρυθμό και τις μελωδίες του έργου.
- Την **όψη**, δηλαδή τη σκηνοθεσία και ό,τι αφορά τη σκηνική παράσταση του έργου.

Ο Αριστοτέλης διακρίνει ακόμη τα **κατά ποσόν** μέρη, τα εξωτερικά δηλαδή δομικά τμήματα της τραγωδίας σε:

- **επικά** (πρόλογος, επεισόδια, έξοδος: τα αφηγούνται και τα υποδύονται οι ηθοποιοί) και
- **λυρικά** (πάροδος, στάσιμα: τα τραγουδούν τα μέλη του χορού, αφού πάρουν τη θέση τους στην ορχήστρα, όπου παραμένουν ως το τέλος του έργου). Στα λυρικά μέρη ανήκουν και οι κομμοί (τα μοιρολόγια που τραγουδά ανάμεσα στους διαλόγους ο Χορός με έναν ή δύο ηθοποιούς), οι μονωδίες ή/και διωδίες (τα λυρικά τραγούδια που ερμηνεύει ένας ή δύο ηθοποιοί αντίστοιχα, εμβόλιμα στα επικά μέρη).

Η πλοκή μιας καλογραμμένης τραγωδίας έπρεπε να περιέχει **περιπέτεια**, αλλαγή δηλαδή απότομη της κατάστασης του κεντρικού χαρακτήρα, συνήθως από την ευτυχία στη δυστυχία και **ἀναγνώρισιν**, δηλαδή πέρασμα του κεντρικού δραματικού προσώπου από την άγνοια στη γνώση. Ιδανική σύνθεση είναι η συνύπαρξη και των δύο στοιχείων σε ένα έργο, καθώς έτσι κορυφώνεται η δραματική ένταση. Το ίδιο αποτέλεσμα έχει η **τραγική ειρωνεία**, δηλαδή η κατάσταση, κατά την οποία το κοινό γνωρίζει δεδομένα και εξελίξεις που το κεντρικό τραγικό πρόσωπο αγνοεί.

Φωτογραφία
μνημείου

Το αρχαίο θέατρο: ο φυσικός χώρος της τραγωδίας

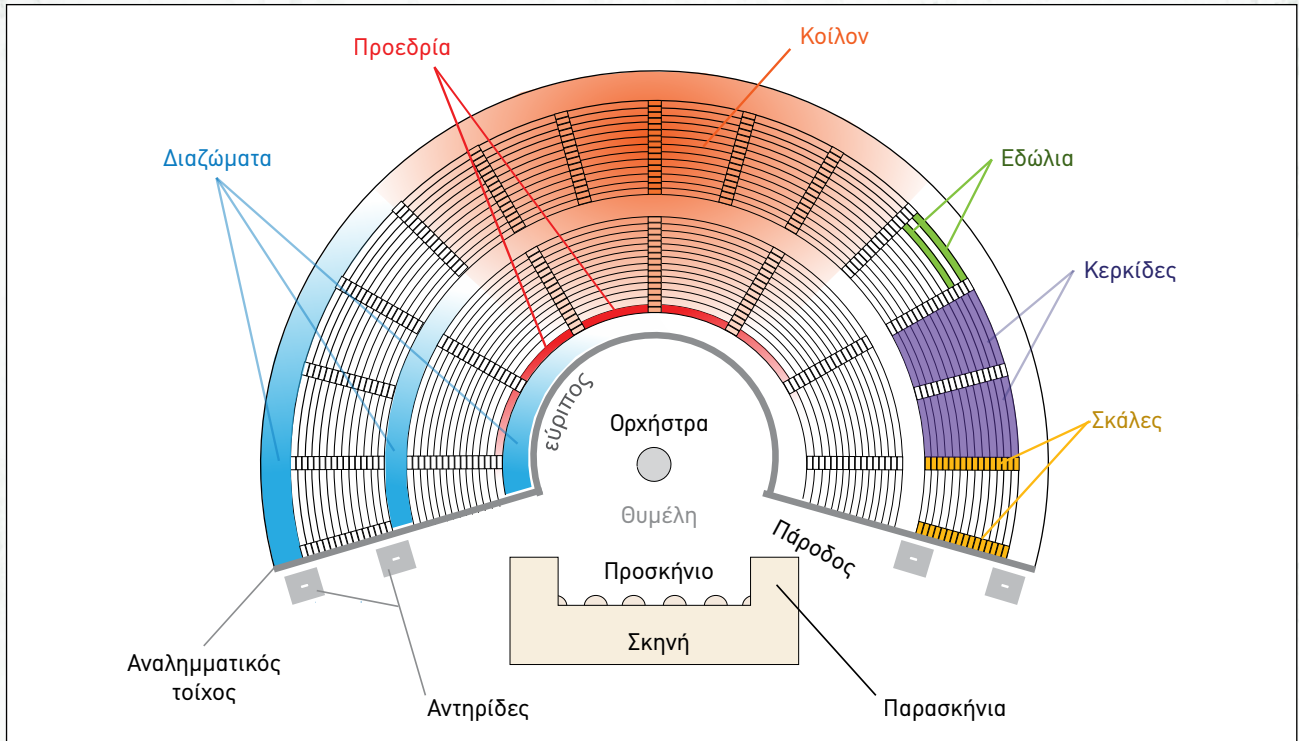
Ο χώρος του θεάτρου

Στη νότια πλευρά της Ακρόπολης, διαμορφώθηκε μέσα στον ιερό περίβολο από τον 6ο π.Χ. αιώνα και μετά σταδιακά το θέατρο του Διονύσου, ο πρώτος και για μεγάλο διάστημα ο μόνος, θεατρικός χώρος, με δυνατότητα να φιλοξενήσει περίπου 15.000 θεατές. Σχεδόν όλα τα δράματα που γράφτηκαν τον 5ο π.Χ. αιώνα ανέβηκαν εκεί για πρώτη φορά. Η αρχιτεκτονική του δομή και η εξέλιξή της καθόρισαν τη μορφή του αρχαίου ελληνικού θεάτρου, το οποίο **διαιρείται σε τρία μέρη**, οργανικά δεμένα μεταξύ τους:

1) Στην κυκλική **ορχήστρα**, το αρχαιότερο τμήμα του θεάτρου, που προοριζόταν για τον Χορό, στη μέση της οποίας υπάρχει η **θυμέλη**, ο βωμός του Διόνυσου.

2) Στο **κοίλον**, στον χώρο με τις θέσεις (**εδώλια**) των θεατών, οι οποίοι αρχικά παρακολουθούσαν όρθιοι γύρω από την ορχήστρα τις παραστάσεις και αργότερα κάθονταν ημικυκλικά απέναντι από τη σκηνή. Οι δύο

Τα μέρη του αρχαίου ελληνικού θεάτρου.
 Πηγή: <https://el.m.wikipedia.org>

πλευρικές εισοδοί από και προς τη σκηνή ονομάζονταν πάροδοι. Πλέον δεν είναι δεδομένο ότι η είσοδος δραματικού προσώπου στη σκηνή από την αριστερή ή τη δεξιά **πάροδο** σημαίνει απαραίτητα τον ερχομό του από άλλη πόλη/τους αγρούς ή το λιμάνι/την πόλη αντίστοιχα. Τα καθίσματα ήταν χτισμένα αμφιθεατρικά. Χωρίζονταν κάθετα σε επιμέρους τμήματα, τις **κερκίδες**, από δώδεκα **κλίμακες** (βαθμίδες), από τις οποίες οι θεατές ανέβαιναν σε ψηλότερες θέσεις. Δύο μεγάλοι οριζόντιοι διάδρομοι χώριζαν το κοίλον σε τρεις ζώνες (**διαζώματα**), ώστε οι θεατές να κυκλοφορούν εύκολα. Οι θέσεις ήταν αριθμημένες. Στην αρχή το κοίλον ήταν ξύλινο, ανακατασκευάστηκε τον 4ο π.Χ. αιώνα από πέτρα. Στην κλασική εποχή μόνον οι θέσεις των επισήμων, οι **προεδρίες**, στην πρώτη σειρά στηρίζονταν σε πέτρινες υποδοχές.

3) Στη **σκηνή**, το τμήμα του θεάτρου που τελευταίο απέκτησε οριστική μορφή. Αρχικά ήταν ένα πρόχειρο ξύλινο κατασκεύασμα στην ελεύθερη άκρη της ορχήστρας. Λειτουργούσε ως αποδυτήριο και ως αποθήκη θεατρικού υλικού. Ο Αισχύλος την ενσωμάτωσε στη σκηνική δράση και όρισε τον στενό χώρο («**λογεῖον**») ανάμεσα στο παράπηγμα της σκηνής και στην ορχήστρα ως τον κύριο χώρο δράσης των υποκριτών. Αποτελούσε φόντο του θεατρικού χώρου και διευκόλυνε την είσοδο και την έξοδο των ηθοποιών από την κεντρική της πύλη.

Η χρήση μηχανημάτων ανήκει στα αξιοσημείωτα χαρακτηριστικά του αρχαίου ελληνικού θεάτρου. Σημαντικότερα από αυτά ήταν οι **περίακτοι** (δύο ξύλινοι στύλοι για

Το αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου, τέλη 4ου π.Χ. αιώνα.
 Πηγή: <https://www.travel.gr>

Αρχιτεκτονική
 αποτύπωση του
 αρχαίου θεάτρου
 του Διονύσου

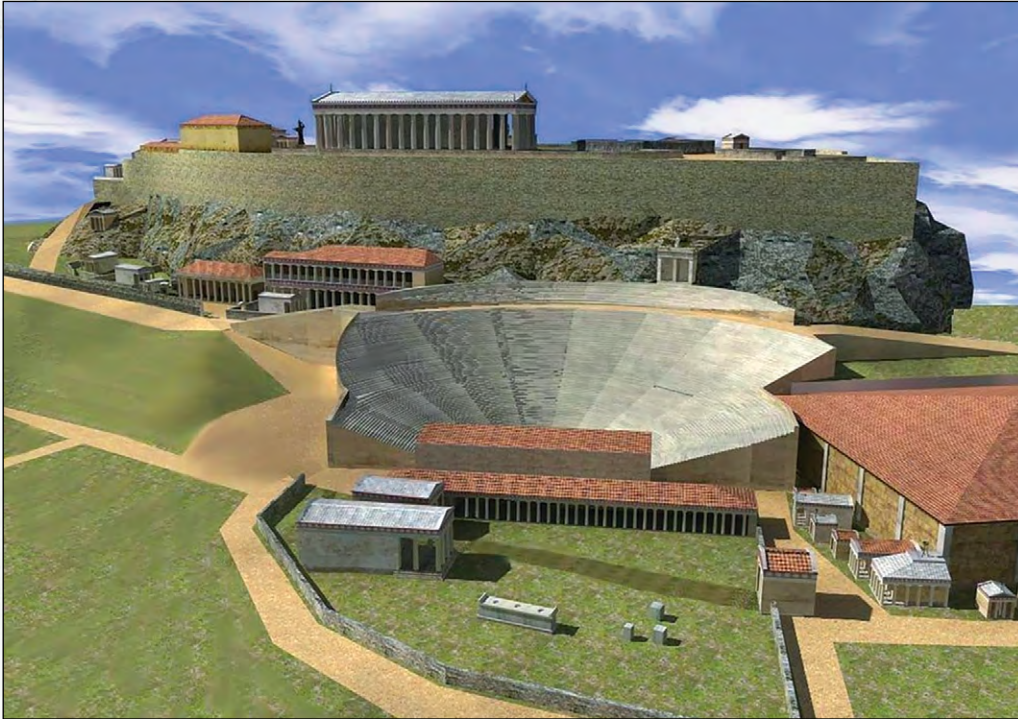
εναλλαγή του σκηνικού), το **εκκύκλημα** (κυλιόμενη εξέδρα), το **θεολογείο** (εξώστης στη στέγη της σκηνής, για την εμφάνιση θεών), το **βροντείο** και το **κεραυνοσκοπείο** (για την αναπαραγωγή βροντής και αστραπής), η **μηχανή** ή **αιώρημα** (ανυψωτική μηχανή για την εμφάνιση του θεού), οι **χαρώνειες κλίμακες** (καταπακτές για την επικοινωνία με τον Κάτω Κόσμο).

Η διοργάνωση των θεατρικών παραστάσεων

Οι αρχαίες δραματικές παραστάσεις δεν αποτελούσαν για το θεατρόφιλο αθηναϊκό κοινό του 5ου π.Χ. αιώνα καθημερινή εμπειρία, με απεριόριστες δυνατότητες επανάληψης έργων. Εντάσσονταν στο πρόγραμμα σημαντικών θρησκευτικών εκδηλώσεων. Οι δύο μεγάλες θρησκευτικές γιορτές, στο πλαίσιο των οποίων διεξάγονταν **δραματικοί αγώνες**, ήταν τα **Λήνια** και τα **Μεγάλα ή έν Άσται Διονύσια**. Και οι δύο σχετίζονταν με τη λατρεία του Διονύσου, του κατεξοχήν θεού-προστάτη της δραματικής τέχνης σε ολόκληρο τον ελληνικό κόσμο. Δραματικές παραστάσεις λάμβαναν χώρα και σε δύο ακόμη θρησκευτικές γιορτές: Στα **Μικρά ή κατ' άγρους Διονύσια** γίνονταν μόνον επαναλήψεις έργων. Στα **Άνδεστήρια** προστέθηκαν εκ των υστέρων δραματικοί αγώνες.

Τα **Λήνια** ήταν μια αρχαία γιορτή, κοινή στις περισσότερες ελληνικές κοινότητες. Τελούνταν τον μήνα Γαμηλιώνα (Ιανουάριο – Φεβρουάριο) και είχαν τοπικό χαρακτήρα. Στο τυπικό του εορτασμού τους συμπεριλήφθηκαν και μικρής σημασίας δραματικοί αγώνες, αρχικά στην κωμωδία, γύρω στο 442 π.Χ. και δέκα χρόνια αργότερα και στην τραγωδία.

Αρχαίο Θέατρο του Ελευθερέως
Διονύσου. Αθήνα, 6ος π.Χ. αιώνας
Πηγή: <https://www.ancientathens3d.com/>

Ζωγραφική
αποτύπωση
ξύλινου θεάτρου
Διονύσου
και αρχαίου ωδείου

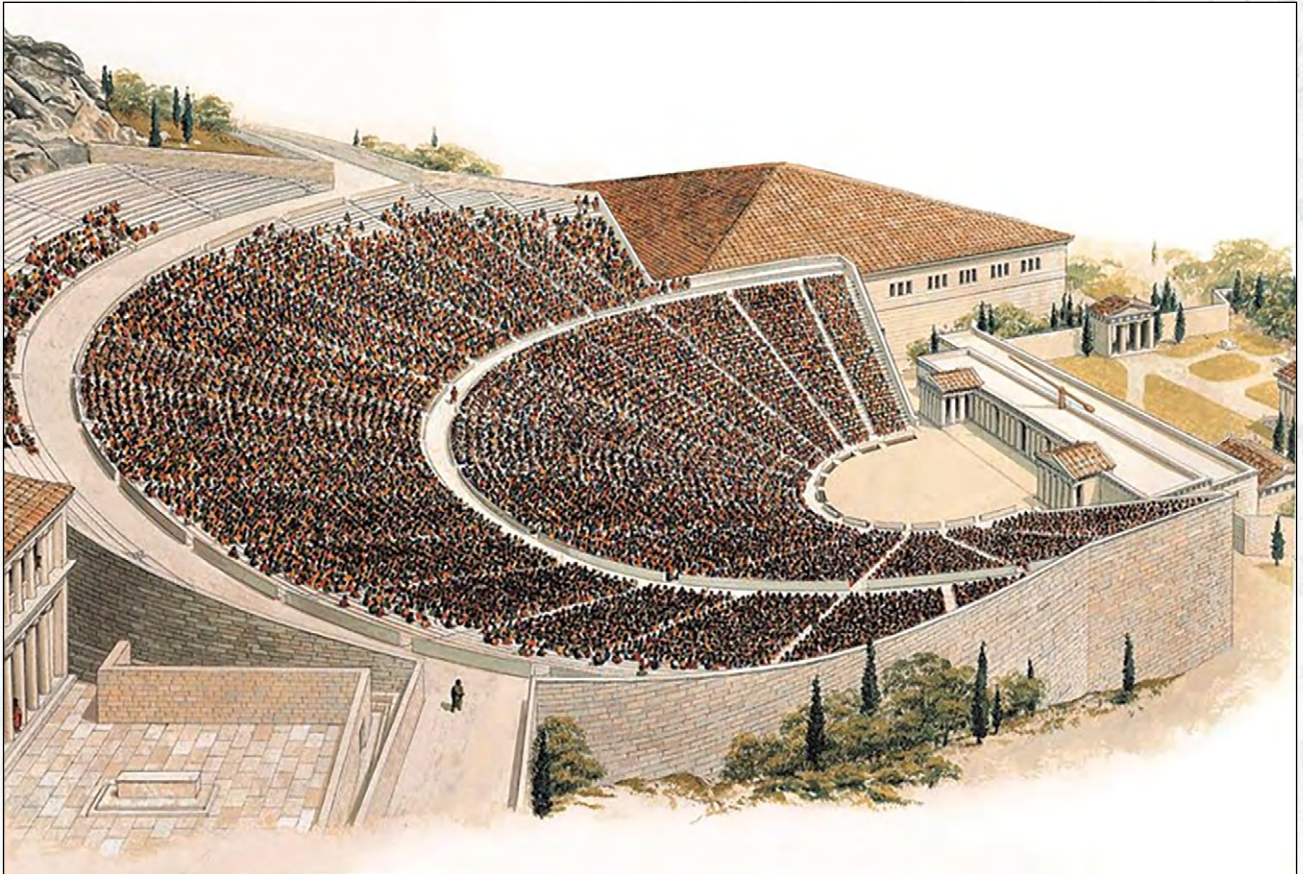
Επίσημες παραστάσεις νέων δραμάτων γίνονταν μόνον στη διάρκεια της αθηναϊκής γιορτής των **Μεγάλων ή έν ἄσται Διονυσίων**, που διοργανώνονταν τον μήνα Ελαφηβολιών (Μάρτιο – Απρίλιο). Συνέπιπταν, δηλαδή, με την αρχή της άνοιξης.

Η πολιτική αίγλη της Αθήνας, η ανάδειξή της σε υπερδύναμη έφερνε στο θέατρο πολυάριθμους υψηλούς ξένους και απεσταλμένους των μελών της αθηναϊκής συμμαχίας που έφταναν, για να καταθέσουν στην πόλη την ετήσια εισφορά τους. Το μεγαλύτερο ποσοστό των θεατών το αποτελούσαν, βέβαια, Αθηναίοι πολίτες και μέτοικοι. Σ' αυτούς συγκαταλέγονταν ελάχιστοι σκλάβοι, παιδιά και νεαρά αγόρια κάτω των 18 ετών, καθώς και κάποιες γυναίκες.

Το αγωνιστικό στοιχείο αφαιρούσε από τη θεατρική εμπειρία τη θρησκευτική διάσταση. Την αντικαθιστούσε με την αγωνία της διάκρισης, τον ενθουσιασμό της νίκης. Το περιεχόμενο των έργων που είχαν επιλεγεί συζητιόταν ζωηρά πριν τους αγώνες. Επίσημη παρουσίαση των διαγωνιζόμενων παραστάσεων και των συντελεστών τους γινόταν δύο μέρες πριν την έναρξη των Μεγάλων Διονυσίων, **ανήμερα της γιορτής του Ασκληπιού**. Τότε διοργανωνόταν ο **προάγωνας**, μία τελετή, στη διάρκεια της οποίας ο ποιητής, ο Χορός, οι υποκριτές χωρίς μάσκα και ο χορηγός κάθε τετραλογίας ανέβαιναν διαδοχικά σε μία εξέδρα και παρουσιάζονταν στο κοινό. Από το 444 π.Χ. ο προάγωνας διεξαγόταν στο **Ωδείο του Περικλή**.

Απόδειξη της σημασίας που απέδιδε στα Μεγάλα Διονύσια η Αθηναϊκή Δημοκρατία ήταν ότι υπεύθυνος για τη διοργάνωσή τους δεν ήταν ο αρμόδιος για τα θρησκευτικά ζητήματα **άρχων βασιλεύς** αλλά ο κρατικός εκπρόσωπος στις μη θρησκευτικές υποθέσεις, ο **άρχων επώνυμος**. Από το καλοκαίρι που αναλάμβανε τα καθήκοντά του είχε ως βασικό του μέλημα να **επιλέξει τρεις** από τους υποψήφιους ποιητές που «αιτήθηκαν Χορό» και να τους ορίσει ως επίσημους διαγωνιζόμενους στους επόμενους δραματικούς αγώνες (να τους «δώσει Χορό»). Καθώς ο ίδιος δεν είχε κάποια εξειδίκευση σε καλλιτεχνικά θέματα, τα κριτήρια επιλογής δεν είναι

Ζωγραφική αναπαράσταση του Διονυσιακού Θεάτρου κατά τους κλασικούς χρόνους, με το Ωδείον του Περικλέους στο πίσω μέρος. Άποψη από βορειοδυτικά.

Πηγή: <https://archaeologia.eie.gr>

σαφή. Σίγουρα πάντως η δημοφιλία και η φήμη του υποψηφίου, η εκτίμηση και οι επιδοκμασίες του κοινού ήταν καθοριστικές.

Αμέσως μετά ο άρχων επώνυμος **αναζητούσε ιδιώτες χρηματοδότες (χορηγούς)**, για να αναλάβουν τα έξοδα για τα μέλη του Χορού, τον χοροδιδάσκαλο, τον αυλητή, σε όλη τη διάρκεια των δοκιμών, όπως επίσης το κόστος για τα προσωπεία και τα κοστούμια. Συνήθως οι χορηγοί προσφέρονταν εθελοντικά. Εναλλακτικά τους επέλεγε από την οικονομικά ισχυρή άρχουσα τάξη.

Η **εκλογή και ο διορισμός των κριτών** ήταν το τελευταίο στάδιο της διαδικασίας και γινόταν λίγες μέρες πριν τους αγώνες. Οι **κριτές** δεν ήταν ειδικοί στο θέατρο, ούτε αποτελούσαν ομοιογενή ομάδα. Έκριναν αυθόρμητα, ανάλογα με την επιθυμία τους και τις προτιμήσεις των θεατών, που εκδηλώνονταν με τις επευφημίες τους. Η εκλογή των κριτών ήταν μια πολύπλοκη διαδικασία. Το συμβούλιο κάθε φυλής διάλεγε υποψήφιους, τα ονόματά τους φυλάσσονταν σε κάλπες, μία για κάθε φυλή, οι οποίες σφραγιζονταν. Την ημέρα της γιορτής από κάθε κάλη επέλεγαν με κλήρο το όνομα ενός κριτή. Οι δέκα κριτές ορκίζονταν δημόσια ότι θα αποφασίσουν κατά συνείδηση και έπαιρναν την τιμητική θέση τους στο κοίλον. Αφού παρακολουθούσαν τις παραστάσεις, έγραφαν σε πινακίδες τα ονόματα των νικητών κατά σειρά προτίμησης. Οι **δέκα πινακίδες** τοποθετούνταν σε κάλη και από αυτήν επιλέγονταν **πέντε με κλήρωση** που έδιναν τα τελικά αποτελέσματα των αγώνων.

Σταυρόλεξο

Η Εκκλησία του Δήμου απένειμε τα βραβεία στη διάρκεια πανηγυρικής τελετής. Ο νικητής ποιητής και ο χορηγός στεφανώνονταν με κισσό. Η τιμή ήταν πολύ μεγάλη. Οι χορηγοί έπαιρναν δώρο έναν τρίποδα και αναλάμβαναν να στήσουν με δικά τους έξοδα αναθηματικό μνημείο κοντά στο θέατρο, στην ανατολική πλευρά της Ακρόπολης, από όπου περνούσε ένας δρόμος με κατεύθυνση την αγορά. Ήταν η **οδός Τριπόδων**, που συνέδεε τα ιερά του Διόνυσου και πλαισιωνόταν από εκατοντάδες επινίκιους τρίποδες. Παράδειγμα αρχιτεκτονικής αναθηματικών μνημείων αποτελεί το **μνημείο του Λυσικράτη** (335/4 π.Χ.), γνωστό σήμερα και ως «Φανάρι του Διογένη». Τα ονόματα ποιητών, χορηγών και υποκριτών χαράσσονταν σε πλάκες (**διδασκαλίας**) που τις κατέθεταν στο δημόσιο αρχείο.

Η ημέρα της παράστασης

Η αρχαία τραγωδία συνδέθηκε με τον θεσμό της πρώτης άμεσης δημοκρατίας του 5ου π.Χ. αιώνα. Οι Αθηναίοι πίστευαν ότι υπηρετεί την πολιτική διαπαιδewάγηση των πολιτών. «Ό,τι είναι για τα παιδιά ο δάσκαλος είναι για τους ενήλικες ο τραγικός ποιητής» υποστηρίζει ο Αριστοφάνης. Για τον λόγο αυτόν από την εποχή του Περικλή θεσπίστηκε χρηματικό βοήθημα («**τα θεωρικά**») για τους άπορους πολίτες, ώστε να παρακολουθούν δωρεάν τις παραστάσεις.

Οι παραστάσεις ήταν μοναδικά και όχι επαναλαμβανόμενα γεγονότα, όπως οι αθλητικές εκδηλώσεις. Οι θεατές έδιναν μάχη, για να εξασφαλίσουν μία καλή θέση, ενώ κρατικοί υπάλληλοι, οι **ραβδούχοι**, φρόντιζαν για την τάξη. Στις θέσεις της πρώτης σειράς του κοίλου, στις **προεδρίες**, κάθονταν τα επίσημα πρόσωπα (οι άρχοντες). Η πιο τιμητική ήταν αυτή του ιερέα του Διόνυσου.

Η παρακολούθηση τριών τραγωδιών και ενός σατυρικού δράματος σε μία μέρα ήταν δοκιμασία της αντοχής για το θεατρικό κοινό. Οι παραστάσεις ξεκινούσαν νωρίς το πρωί και έληγαν το απόγευμα της ίδιας μέρας. Το κοινό επευφημούσε τις τραγωδίες που του άρεσαν και ηχηρά αποδοκίμαζε ό,τι δεν το ικανοποιούσε. Θύμιζε αρκετές φορές κερκίδα σύγχρονου γηπέδου παρά το σημερινό θεατρόφιλο κοινό. Αυτό δε σημαίνει ωστόσο ότι το κοινό δεν εκτιμούσε τις παραστάσεις του αρχαίου δράματος ούτε ότι δεν απολάμβανε αισθητικά τις μεγάλες στιγμές του θεάτρου, τιμώντας κάθε φορά τον ποιητή και τους συντελεστές των παραστάσεων. Οι τρεις υποκριτές μοιράζονταν όλους τους τραγικούς ρόλους. Τα γυναικεία πρόσωπα τα υποδύονταν άντρες, με γυναικεία ενδυμασία και προσωπίο ανάλογο με τον ρόλο τους. Οι ηθοποιοί είχαν μεγαλόπρηπη εμφάνιση: φορούσαν μακριούς χιτώνες και τοποθετούσαν παραγεμίσματα κάτω από τα ρούχα (τη **σκευή**), για να φαίνονται μεγαλόσωμοι. Για τον ίδιο λόγο φορούσαν παπούτσια με χοντρό πέλμα (τους **κοθόρνους**). Το ίδιο παπούτσι εφάρμοζε και στα δύο πόδια. Κάλυπταν το πρόσωπό τους με προσωπία (μάσκες). Το έβαφαν με λευκή σκόνη (**ψιμύθιον**).

Το αρχαίο θέατρο ήταν ενσωματωμένο στο φυσικό τοπίο, συχνά λοιπόν η θέα και ο γύρω χώρος αποτελούσαν μέρος του σκηνικού. Η υπόθεση των περισσότερων τραγωδιών τον 5ο π.Χ. αιώνα είχε ως σκηνικό έναν τοίχο του σκηνικού οικοδομήματος, που απεικόνιζε είτε ένα παλάτι ή έναν ναό ή ένα στρατόπεδο ή ένα ερημικό τοπίο. Οι ποιητές επένδυαν περισσότερο στα κοστούμια και στις μάσκες παρά στα σκηνικά.

Παράσταση -
παρατήρηση εικόνας

Το χορηγικό μνημείο του Λυσικράτη («φανάρι του Διογένη») στην Πλάκα, 335-334 π. Χ.
Πηγή: <https://urbanlife.gr>

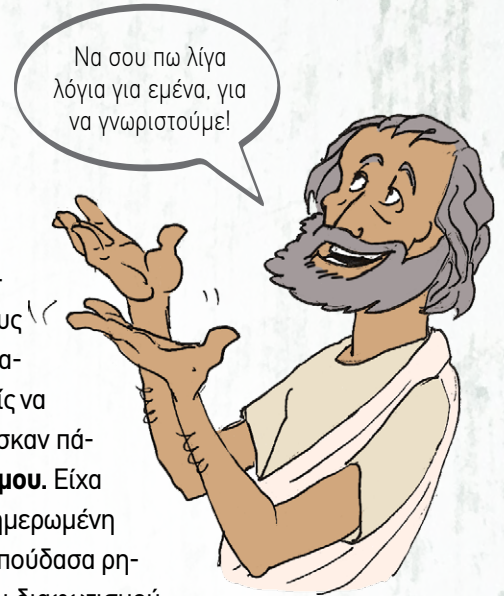

Ευριπίδης Μνησάρχου, Αθηναίος

Βιογραφικά στοιχεία

Γεννήθηκα στο κτήμα της οικογένειάς μου, στη Σαλαμίνα, γύρω στο 485 π.Χ. Ένα ιστορικό ανέκδοτο θέλει να γεννήθηκα ανήμερα της ναυμαχίας της Σαλαμίνας το 480 π.Χ. Ο πατέρας μου ήταν ευκατάστατος κτηματίας από τη Φλύα, το σημερινό Χαλάνδρι. Η μητέρα μου λεγόταν Κλειτώ – μην ακούτε τον Αριστοφάνη – δεν ήταν λαχανοπώλισσα.

Πήγαινα συχνά στη Σαλαμίνα. Υπήρχε εκεί ένα σπήλαιο, από όπου απολάμβανα με τις ώρες τη θέα της θάλασσας και την ησυχία μου, μακριά από τους ανθρώπους. Είπαν για μένα πως ήμουν μεγαλοφυΐα που στην καρδιά της αθηναϊκής δημοκρατίας έζησα και δημιούργησα απομονωμένος από το σύνολο, χωρίς να ζητήσω ούτε και να πάρω δημόσια αξιώματα. Αλήθεια είναι! Οι άλλοι με έβρισκαν πάντοτε σκυθρωπό, ακοινωνήτο, λιγομίλητο. **Μίλησα, όμως, μέσα από τα έργα μου.** Είχα ταλέντο στη ζωγραφική, αγαπούσα πολύ το διάβασμα και είχα μεγάλη, ενημερωμένη βιβλιοθήκη. Ήμουν μαθητής του Σωκράτη, του Αναξαγόρα, του Πρωταγόρα. Σπούδασα ρητορική κοντά στον Πρόδικο, τον σοφιστή. Είμαι πνευματικό παιδί του πρώτου διαφωτισμού που γνώρισε το ανθρώπινο πνεύμα, αυτού που άνθισε τον 5ο π.Χ. αιώνα στην αρχαία Αθήνα, όταν οι σοφιστές μίλησαν για ανθρώπινα δικαιώματα. Έκανα δύο γάμους: πρώτα παντρεύτηκα τη Χοιρίλη, με την οποία απέκτησα τρεις γιους, και μετά παντρεύτηκα τη Μελιτώ.

Πρώτη φορά «μου δόθηκε Χορός» το 455 π.Χ. Τότε έκανα το ντεμπούτο μου στο θεατρικό σανίδι, «διδάσκοντας», δηλαδή, γράφοντας και σκηνοθετώντας με σημερινούς όρους, την πρώτη μου τετραλογία. Η πρώτη νίκη άργησε: ήρθε μόλις το 441 π.Χ. Δεν αξιώθηκα συχνά το πρώτο βραβείο. Μόλις τέσσερις φορές το κέρδισα στα 50 χρόνια της σταδιοδρομίας μου και με τις 22 τετραλογίες (88 έργα) που «δίδαξα», δηλαδή που έγραψα και σκηνοθέτησα. Δεν μπόρεσαν να μην αναγνωρίσουν το ταλέντο μου! Όμως οι καινοτομίες, οι επαναστατικές ιδέες και οι θεατρικοί πειραματισμοί μου δεν άρεσαν στα συντηρητικά πνεύματα της εποχής. Η αρχαία κωμωδία με σατίρισε αλύπητα. Ο Αριστοφάνης, στους «Βατράχους» του, έστειλε τον Διόνυσο στον Κάτω Κόσμο, για να με φέρει πίσω στη ζωή, ώστε να αναστήσω την αρχαία τραγωδία από την παρακμή. Τελικά βέβαια έφερε στον κόσμο των ζωντανών τον Αισχύλο, ως τον πιο κατάλληλο από τους δυο μας να διαμορφώσει καλούς πολίτες.

Το 408 π.Χ. αποφάσισα να φύγω από την Αθήνα και να εγκατασταθώ στην αυλή του Αρχέλαου, του βασιλιά της Μακεδονίας, όπου έγραψα τα τελευταία έργα μου, απολαμβάνοντας δόξες και τιμές.

Άφησα τον μάταιο τούτο κόσμο το 406 π.Χ. και ενταφιάστηκα στην Πέλλα. Όχι, δε με ξέσκισαν σκυλιά, όπως οι μαινάδες τον βασιλιά Πενθέα στις «Βάκχες» μου! Τέτοια ιστορικά ανέκδοτα ακολουθούν τους επώνυμους της αρχαιότητας. Εκείνη τη χρονιά ο Σοφοκλής πένθιμα ντυμένος παρουσίασε στον προάγωνα τον Χορό και τους ηθοποιούς του, χωρίς στεφάνι. Φόρο τιμής στη μνήμη μου. Στο θέατρο του Διονύσου ανεγέρθηκε χάλκινος ανδριάντας μου και στον δρόμο προς τον Πειραιά στήθηκε κενοτάφιο για μένα.

Από τα έργα μου διασώθηκαν μέχρι σήμερα ολοκληρωμένες δεκαεπτά (17) τραγωδίες: Άλκηστις, Άνδρομάχη, Μήδεια, Ίππόλυτος, Τρωάδες, Έλένη, Όρεστης, Ίφιγένεια εν Ταύροις, Ίφιγένεια εν Αυλίδι, Βάκχαι, Έκάβη, Ήλέκτρα, Ήρακλής Μαινόμενος, Ήρακλῆϊδαι, Ίων, Ίκέτιδες, Φοίνισσαι, και το σατυρικό δράμα Κύκλωψ.

Σχολιασμός
εικόνας/
κόμικ

Απουλιανή
λουτροφόρος -
παρατήρηση εικόνας

Τα χαρακτηριστικά του ποιητή

Έζησα στον «χρυσό αιώνα» του Περικλή, στα χρόνια του πελοποννησιακού πολέμου, γνώρισα την πίκρα της Σικελικής εκστρατείας. Δεν είναι τυχαίο ότι με χαρακτήρισαν πατριωτικό ποιητή. Ύμνησα την Αθήνα στο έργο μου. Έτρεφα απέχθεια όμως για τον επεκτατικό πόλεμο, για τις συμφορές που προκαλεί.

Με απασχόλησε η πολιτική στις τραγωδίες μου, όχι όμως ως δημόσια εκδήλωση αλλά ως φιλοσοφική στάση.

Με ονόμασαν «**παιδί των σοφιστών**». Ήμουν πράγματι πνευματικό παιδί τους. Δε δίστασα παρόλ' αυτά να τους κρίνω αυστηρά.

Με αποκάλεσαν «**ποιητή του ελληνικού διαφωτισμού**». Ήμουν πολύ περισσότερα από αυτό. Το πνεύμα και η τέχνη μου στάθηκαν πάντα ανεξάρτητα από τα πνευματικά κινήματα της εποχής μου, ακόμα και από όσα με επηρέασαν βαθιά. Με απασχόλησαν η πάλη και η σύγκρουση των ιδεών πιο πολύ από την απλή διάδοσή τους.

Αναζήτησα με την ποίησή μου τον άνθρωπο και τον ανακάλυψα ανάμεσα στον ορθό λόγο και στο ακραίο πάθος, στο τέρας και στη θεότητα, στον πολίτη και στον ιδιώτη. Εμβάθυνα στην ανθρώπινη ψυχολογία, μελέτησα και παρουσίασα τις αγωνίες της ανθρώπινης ψυχής. Άλλωστε, έζησα σε μια εποχή και σε μια κοινωνία όπου ο καθημερινός άνθρωπος, ο απλός πολίτης ήταν το κέντρο της πολιτικής ζωής και έπαιρνε αποφάσεις στην εκκλησία του δήμου για την τύχη της πόλης του!

Πρόσφερα στο κοινό μου έναν καθρέφτη που παρουσίαζε τη συμπεριφορά του, την αλήθεια πίσω από τις μάσκες. **Ήμουν ρεαλιστής!** Δυσανασχέτησαν με τόσο ρεαλισμό οι Αθηναίοι, αλλά υποκλίθηκαν στο ταλέντο μου. Ο Αριστοτέλης με χαρακτήρισε τον «τραγικότερο των ποιητών».

Ήμουν και ρομαντικός ποιητής. Έγραψα ρομαντικά δράματα με καλό τέλος. Θεωρήθηκα ο πρόδρομος του ρομαντικού μυθιστορήματος.

Περιορίσα τα τραγούδια του Χορού και αποσύνδεσα το περιεχόμενό τους από τα επεισόδια. Έγραψα όμως τραγούδια, δυσάρεστα και ευχάριστα, για να τα τραγουδούν ανάμεσα στους διαλόγους οι ηθοποιοί.

Με κατηγόρησαν ότι τάχα ήμουν άθεος. Δεν ήμουν, όμως! Έδωσα στους μύθους σύγχρονο περιεχόμενο, αναζήτησα μέσα τους αληθινούς ανθρώπους. Οι θεοί είχαν τα ίδια πάθη και τις ίδιες αδυναμίες μ' αυτούς, αλλά περισσότερη δύναμη. Σε κάποιους από τους προλόγους μου οι πρώτοι χαρακτήρες που εμφανίζονται στη σκηνή είναι θεϊκά πρόσωπα. Πολύ συχνά το υπερφυσικό στοιχείο («ο από μηχανής θεός») παρεμβαίνει στις τραγωδίες μου, όταν η πλοκή φτάσει σε αδιέξοδο, και δίνει τη λύση. Έτσι είναι οι άθεοι;

Με θεώρησαν μισογύνη. Μάρτυρες υπεράσπισής μου η Εκάβη, η Μήδεια, η Ιφιγένεια, η Άλκηστη, η Ανδρομάχη, η Ελένη! Είναι μισογύνης ένας δημιουργός που έχει σε τόσα έργα του γυναίκες ως κεντρικούς χαρακτήρες;

Τα έργα μου άντεξαν και αντέχουν στον χρόνο, γιατί πάντα επιδρούν στο κοινό και καταφέρνουν να αγγίξουν το συναίσθημά του!

Οπτικός πόρος:
«Νέα Σκηνή»

Η «Άλκηστις» του Ευριπίδη

Ο μύθος της Άλκηστις

Λιθογραφία του Χένρι Τζάσις Φορντ (1860-1941), που εικονίζει το άρμα του Άδμητου, με το οποίο κέρδισε την Άλκηστη για γυναίκα του. Απόδειξη ότι η αγάπη πετυχαίνει τα αδύνατα.

Πηγή: <https://www.meisterdrucke.ie>

Η Άλκηστη είναι μία από τις κόρες του Πελία, του βασιλιά της Ιωλκού, και της Αναξιβίας. Είναι η πιο όμορφη και η πιο ευσεβής από όλες. Ήταν η μόνη που δεν πήρε μέρος στη δολοφονία του πατέρα της, όταν η Μήδεια με τις πονηριές και τις μαγείες της έβαλε τις ίδιες τις κόρες του να σκοτώσουν τον βασιλιά και να μαγειρέψουν τα μέλη του, ώστε να γίνει δήθεν έτσι θάνατος.

Όταν ο Άδμητος, ο βασιλιάς των Φερών της Θεσσαλίας, παρουσιάστηκε, για να ζητήσει την Άλκηστη για γυναίκα του, ο Πελίας του ανακοίνωσε πως θα δώσει γυναίκα τη θυγατέρα του σε όποιον ζέψει σε άρμα ένα λιοντάρι με έναν κάπρο. Ο Απόλλωνας που υπηρετούσε εκείνον τον καιρό ως δούλος τον Άδμητο, το πέτυχε και του πρόσφερε το άρμα. Αυτός το παρουσίασε στον Πελία και πήρε την Άλκηστη γυ-

ναίκα του. Στις γαμήλιες θυσίες προς τους θεούς όμως ξέχασε την Άρτεμη. Για τιμωρία, βρήκε το γαμήλιο υποδωμάτιο γεμάτο με φίδια. Ο Απόλλωνας τον συμβούλεψε να εξιλεώσει τη θεά και ζήτησε από τις Μοίρες, όταν έρθει η ώρα του θανάτου του, ο Άδμητος να τον αποφύγει, αν είτε ο πατέρας, είτε η μητέρα ή η σύζυγός του προσφερθεί να πεθάνει στη θέση του.

Ο Ευριπίδης παραδίδει ότι το ζευγάρι ήταν πρότυπο συζυγικής τρυφερότητας σε τέτοιο σημείο, που η Άλκηστη δέχτηκε να πεθάνει στη θέση του άντρα της. Όταν όμως πέθανε η Άλκηστη, ο Ηρακλής έτρεξε στον Άδη, από όπου την έφερε πίσω πιο νέα και πιο όμορφη από πριν. Διηγούνται ακόμη ότι η Περσεφόνη, επειδή συγκινήθηκε από τη θυσία της Άλκηστις, την έστειλε στον κόσμο των ζωντανών με δική της πρωτοβουλία.

Η τραγωδία διδάχθηκε στα Μεγάλα Διονύσια, την άνοιξη του 438 π.Χ., όταν ήταν επώνυμος άρχων ο Γλαυκίνος. Ο Ευριπίδης διαγωνίστηκε με την τετραλογία που την αποτελούσαν οι «Κρήσσαι», ο «Άλκμέων ὁ διὰ Ψωφίδος», ο «Τήλεφος» και η «Άλκηστις» και κέρδισε με αυτήν το δεύτερο βραβείο. Η «Άλκηστη», το μοναδικό από τα έργα της τετραλογίας αυτής που σώζεται ακέραιο, είναι το τέταρτο στη σειρά δράμα της.

Πρόκειται λοιπόν για σατυρικό δράμα; Γιατί όμως τότε δεν είναι Χορός Σατύρων ο Χορός της αλλά αποτελείται από πολίτες των Φερών;

Είναι ίσως καθαρή τραγωδία, στη διάρκεια της οποίας η ανθρώπινη ζωή μεταβάλλεται από την ευτυχία στη δυστυχία και το αντίστροφο; Δηλαδή μπορούσαν οι τραγωδίες να έχουν και ευτυχισμένη έκβαση τον 5ο π. Χ. αιώνα;

Είναι προτιμότερο να υιοθετήσουμε τις ενδιάμεσες απόψεις που αντιλαμβάνονται το έργο ως μια τραγωδία με κωμικά στοιχεία έντονα, μια «τραγικωμωδία», όπως αυτές που γράφει ο Ευριπίδης και γίνεται έτσι πρόδρομος του ελληνοιστικού μυθιστορήματος;

Είναι αλήθεια ότι το έργο έχει προβληματίσει έντονα τους/τις φιλόλογους όσον αφορά το λογοτεχνικό είδος στο οποίο ανήκει. Θα σε αφήσουμε να αποφασίσεις, απαντώντας τη σχετική ερώτηση που περιλαμβάνεται στην 3η ανασκόπηση, στο τέλος του βιβλίου σου. Κάθε φορά που ολοκληρώνεις ένα κατά ποσόν μέρος (πρόλογο, πάροδο, επεισόδια, στάσιμα, έξοδο) μπορείς με τη βοήθεια του/της φιλόλογου σου να συγκεντρώνεις τα στοιχεία εκείνα που θα σε βοηθήσουν να αποφασίσεις.

Η υπόθεση της τραγωδίας

• Από τον γραμματικό Δικαίαρχο

Ο Απόλλωνας ζήτησε από τις Μοίρες, όταν ο Άδμητος ήταν ετοιμοθάνατος, να προτείνει κάποιον, ώστε να πεθάνει στη θέση του, για να ζήσει ο ίδιος άλλα τόσα χρόνια. Και τότε η Άλκηστη, η γυναίκα του Άδμητου, πρόσφερε τη ζωή της, επειδή κανείς από τους γονείς του δε θέλησε να πεθάνει για το παιδί του.

Ύστερα από λίγο, λοιπόν, αφού είχε συμβεί το κακό, φτάνει ο Ηρακλής (στις Φερές). Μόλις πληροφορήθηκε από έναν δούλο την τύχη της Άλκηστης, κατευθύνθηκε προς τον τάφο της. Αφού έτρεψε σε φυγή τον Θάνατο, κάλυψε τη γυναίκα με ένα πέπλο και ζήτησε από τον Άδμητο να την κρατήσει. Του είπε ότι την κέρδισε ως έπαθλο σε αγώνα πάλης. Και επειδή εκείνος αρνούταν να τη δεχτεί, αφαίρεσε το πέπλο και του έδειξε τη γυναίκα του, την οποία πενθούσε.

• Από τον γραμματικό Αριστοφάνη

Η Άλκηστη, η κόρη του Πελία, είχε τη γενναιότητα να πεθάνει για χάρη του άντρα της και όταν ο Ηρακλής επισκέφτηκε τη Θεσσαλία, την έσωσε, αποσπώντας με τη βία τη γυναίκα από τους Θεούς του Κάτω Κόσμου. Κανείς από τους δύο άλλους μεγάλους τραγικούς δε δραματοποίησε τον μύθο. Το δράμα γράφτηκε δέκατο έβδομο. Παραστάθηκε, όταν επώνυμος άρχοντας ήταν ο Γλαυκίνος, στον δεύτερο χρόνο της ογδοηκοστής πέμπτης Ολυμπιάδας. Το πρώτο βραβείο κέρδισε ο Σοφοκλής, το δεύτερο ο Ευριπίδης, με την τετραλογία «Κρήσσαι», «Άλκμέων ὁ διὰ Ψωφίδος», «Τήλεφος» και «Άλκηστις» και το τρίτο βραβείο... [χάθηκε η πληροφορία]. Το δράμα έχει ελαφρώς κωμικό τέλος. Η πλοκή του εκτυλίσσεται στις Φερές, μια θεσσαλική πόλη. Ο Χορός αποτελείται από μερικούς ντόπιους γέροντες, οι οποίοι έρχονται, για να συμπαρασταθούν στη συμφορά που βρήκε την Άλκηστη. Τον Πρόλογο εκφωνεί ο Απόλλωνας.

Το δράμα έχει κατά βάση σατυρικό χαρακτήρα (εννοεί ότι θυμίζει σατυρικό δράμα), επειδή έχει ευχάριστη και χαρούμενη έκβαση, αν και το θέμα του είναι τραγικό. Απορρίπτονται ως ξένα με την τραγική ποίηση τα δράματα «Ορέστης» και «Άλκηστις», επειδή αρχίζουν με συμφορές, καταλήγουν όμως σε χαρά και ευτυχία, γνωρίσματα που προσιδιάζουν περισσότερο σε κωμωδία [...]. Ο Απόλλων βγαίνει από το παλάτι του Άδμητου και εκφωνεί τον Πρόλογο σαν να ήταν ρήτορας.

(νεοελληνική απόδοση: Δανιήλ, Ι. Ιακώβ)

Το διάγραμμα της τραγωδίας

ΚΑΤΑ ΠΟΣΟΝ ΜΕΡΗ	ΣΤΙΧΟΙ
Πρόλογος	1-76
Πάροδος	77-135
Α' Επεισόδιο	136-212
Α' Στάσιμο	213-243
Β' Επεισόδιο	244-434
Β' Στάσιμο	435-476
Γ' Επεισόδιο	477-567
Γ' Στάσιμο	568-605
Δ' Επεισόδιο	606-961
Δ' Στάσιμο	962-1005
Έξοδος	1006-1163

Τα πρόσωπα της τραγωδίας

ΑΠΟΛΛΩΝ: Θεός, γιος του Δία και της Λητούς, πατέρας του Ασκληπιού.

ΘΑΝΑΤΟΣ: Προσωποποίηση του Θανάτου.

ΧΟΡΟΣ: Πολίτες των Φερών.

ΘΕΡΑΠΑΙΝΑ: Μια γυναίκα του λαού, υπηρέτρια στο παλάτι του Άδμητου.

ΑΛΚΗΣΤΗ: Σύζυγος του Άδμητου, βασίλισσα των Φερών.

ΑΔΜΗΤΟΣ: Βασιλιάς των Φερών, γιος του Φέρητα και της Περικλυμένης.

ΕΥΜΗΛΟΣ: Μικρό αγόρι, γιος της Άλκηστης και του Άδμητου.

ΚΟΡΙΤΣΙ: Η Περιμήλη, μικρό κορίτσι, αδερφή του Εύμηλου (βωβό πρόσωπο στο έργο).

ΗΡΑΚΛΗΣ: Μυθικός ήρωας, γιος του Δία και της Αλκμήνης.

ΦΕΡΗΣ: Γέρος πατέρας του Άδμητου.

ΘΕΡΑΠΩΝ: Υπηρέτης του παλατιού του Άδμητου.

Παραστάσεις της «Άλκηστης» του Ευριπίδη στο νεοελληνικό θέατρο

1901: «Άλκηστις», νεοελληνική απόδοση για πρώτη φορά σε πεζό λόγο στη δημοτική από τον Κωνταντίνο Χρηστομάνο και τον Ηλία Βουτιεριδίδη. Η πρεμιέρα στις 22 Νοεμβρίου 1901 στο υπαίθριο θέατρο «Βαριετέ», στην πλατεία της Ομόνοιας εγκαινίασε τη «Νέα Σκηνή» του Εθνικού Θεάτρου. Σκηνοθεσία: **Κωνσταντίνος Χρηστομάνος**. Άλκηστη: Ειμαρμένη Ξανθάκη, Άδμητος: Νίκος Παπαγεωργίου.

1934: «Άλκηστις»: Νεοελληνική απόδοση-διασκευή των Καρόλου Κουν, Θέωνα Σπανούδη και Λυκούργου Καλλέργη. Σκηνοθεσία: **Κάρολος Κουν**. Εμβληματική παράσταση της «Λαϊκής Σκηνής». Τα σκηνικά είχαν την υπογραφή του σπουδαίου ζωγράφου Διαμαντή Διαμαντόπουλου. Άλκηστη: Φρόσω Κοκκόλα, Άδμητος: Κάρολος Κουν, Ηρακλής: Παντελής Ζερβός.

1963: «Άλκηστις»: Νεοελληνική απόδοση: Θρασύβουλος Σταύρου. Κεντρική Σκηνή του Εθνικού Θεάτρου, σκηνοθεσία: **Τάκης Μουζενίδης**. Άλκηστη: Άννα Συνοδινού, Άδμητος: Θάνος Κωτσόπουλος, Ηρακλής: Θόδωρος Μορίδης.

1974: «Άλκηστις-Κύκλωψ»: Εθνικό Θέατρο. Νεοελληνική απόδοση για την «Άλκηστη» Θρ. Σταύρου και για τον «Κύκλωπα» Αλ. Πάλλης. Σκηνοθεσία: **Σπύρος Ευαγγελάτος**. Άλκηστη: Μιράντα Ζαφειροπούλου, Άδμητος: Νικήτας Τσακίρογλου, Ηρακλής: Γιάννης Αργύρης. Σκηνικά & κοστούμια: Γ. Πάτσας.

1984: «Τραχίνιες-Άλκηστη»: Διασκευή από το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος (ΚΘΒΕ). Νεοελληνική απόδοση: α)

Αφίσα για την «Άλκηστη» του Ευριπίδη από τη «Λαϊκή Σκηνή» του Κάρουλου Κουν (1934).

Πηγή: <https://docplayer.gr>

«Τραχίνιες»: Στυλιανός Καψωμένος, β) «Άλκηστη»: Θρασύβουλος Σταύρου, σκηνοθεσία: **Γιάννης Χουβαρδός**, «Άλκηστη»: Φιλάρη Κομνηνού, Άδμητος: Αλέκος Ουδινότης, Ηρακλής: Χάρης Τσιτσάκης.

1992: «Άλκηστη»: «Πειραματική Σκηνή της Τέχνης». Νεοελληνική απόδοση και σκηνοθεσία: **Νίκος Χουρμουζιάδης**. Άλκηστη: Ελένη Δημοπούλου, Άδμητος: Νίκος Κουμαριάς, Ηρακλής: Δημήτρης Ναζίρης. Σκηνικά, κοστούμια: Ιωάννα Μανωλεδάκη.

1995: «Άλκηστις»: ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Βόλου. Νεοελληνική απόδοση: Κωνσταντίνος Χρηστομάνος. Σκηνοθεσία: **Λυδία Κονιόρδου**, Άλκηστη: Λυδία Κονιόρδου, Άδμητος: Νίκος Καραθάνος, Ηρακλής: Χρήστος Σαπουντζής. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της παράστασης η συνύπαρξη ηθοποιού και κούκλας.

1996: «Άλκηστις»: Λαϊκή Σκηνή του Θεάτρου Τέχνης «Κάρολος Κουν». Νεοελληνική απόδοση – διασκευή των Καρόλου Κουν, Θέωνα Σπανούδη και Λυκούργου Καλλέργη, σκηνοθεσία: **Γιώργος Λαζάνης**. Τα σκηνικά του ζωγράφου Κυριάκου Κατζουράκη. Άλκηστη: Κάτια Γέρου, Άδμητος: Περικλής Μουστάκης, Ηρακλής: Περικλής Καρακωνσταντόγλου. Η μουσική του συνθέτη Χρήστου Λεοντή, η χορογραφία του Κωνσταντίνου Ρήγου.

2000: «Άλκηστις»: Πειραματική Σκηνή του Εθνικού Θεάτρου. Νεοελληνική απόδοση: Κωνσταντίνος Χρηστομάνος, σκηνοθεσία: **Λυδία Κονιόρδου**. Άλκηστη: Τάνια Παπαδοπούλου, Γεωργία Τσαγκαράκη, Ελένη Κούστα, Άδμητος: Πέτρος Πετράκης, Ηρακλής: Αρτό Απαρτιάν.

2005: «Άλκηστις»: Θέατρο των Βινί. Σκηνοθεσία και νεοελληνική απόδοση: **Τηλέμαχος Μουδατσάκης**. Άλκηστη: Μαρία Κίτσου, Άδμητος: Δημήτρης Δρόσος, Ηρακλής: Τάσος Ιορδανίδης.

2009: «Άλκηστη»: Εθνικό Θέατρο. Σκηνοθεσία και νεοελληνική απόδοση: **Θωμάς Μοσχόπουλος**. Άλκηστη: Μαρία Σκουλά, Άδμητος: Χρήστος Λούλης, Ηρακλής: Αργύρης Ξάφης.

2017: «Άλκηστη»: Εθνικό Θέατρο. Νεοελληνική απόδοση: Κώστας Τοπούζης, σκηνοθεσία & επεξεργασία νεοελληνικής απόδοσης: **Κατερίνα Ευαγγελάτου**. Άλκηστη: Κίττυ Παϊταζόγλου, Άδμητος: Οδυσσέας Παπασπηλιόπουλος, Ηρακλής: Δημήτρης Παπανικολάου.

Φωτογραφίες από διαφορετικές παραστάσεις της «Άλκηστης» του Ευριπίδη, όλες παραγωγές του Εθνικού Θεάτρου (1963-2017).

Πηγή: <https://www.nt-archive.gr>

Πρόλογος: Η προφητεία

Μέρος της εικονογράφησης του βιβλίου αποτελούν πρωτότυπα έργα ζωγραφικής (ακρυλικό σε χαρτί) του Γιάννη Σταμούλη, τα οποία ο εικαστικός δημιούργησε αποκλειστικά για τον σκοπό αυτό.

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Άδμητος, Άλκηστη και Ηρακλής, Εθνικό Θέατρο, 1963, σκηνοθεσία: Τάκης Μουζενίδης.
Πηγή: <https://www.nt-archive.gr>

Τι συμβαίνει;

- **1η Υποενότητα (στ. 1-37):** Ο Απόλλωνας αποκαλύπτει τη θυσία της Άλκηστης
- **2η Υποενότητα (στ. 38-76):** Ο Απόλλωνας προφητεύει τη σωτηρία της Άλκηστης

Πού, πότε και ποιος;

Πού είμαστε; Στις Φερές της Θεσσαλίας, έξω από το παλάτι του Άδμητου, συζύγου της Άλκηστης.

Πότε γίνονται όλα αυτά; Την ημέρα που η Άλκηστη πεθαίνει στη θέση του άντρα της, για να ζήσει εκείνος.

Ποιους θα δούμε να δρουν; Τον Απόλλωνα και τον Θάνατο.

Σπουδαία λόγια...

«η γραμμένη μέρα, που απ' τη ζωή θα φύγει, σήμερα είναι»

Στον Πρόλογο:

- Θα **πληροφορηθούμε** το κεντρικό επεισόδιο της τραγικής υπόθεσης·
- θα **γνωρίσουμε** τον Απόλλωνα ως δραματικό χαρακτήρα·
- θα **ενημερωθούμε** από αυτόν ότι το έργο έχει καλό τέλος·
- θα **καταγράψουμε** και θα **σχολιάσουμε** τη σύγκρουση του θεού με τον Θάνατο·
- θα **αναδείξουμε** τον θεατρικό χαρακτήρα του κειμένου·
- θα **μελετήσουμε** και θα **συγκρίνουμε** κείμενα που είτε βοηθούν να **καταλάβουμε** τους χαρακτήρες του Προλόγου είτε πραγματεύονται με τον δικό τους τρόπο το θεματικό κέντρο της τραγωδίας αποδεικνύοντας τον διαχρονικό του χαρακτήρα.

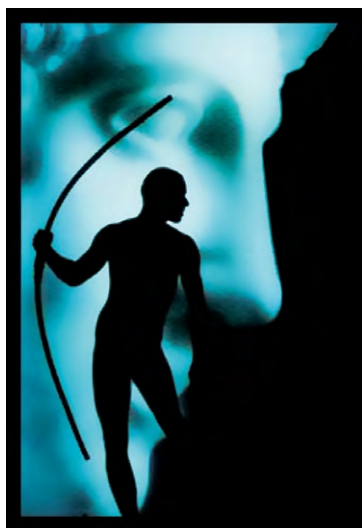

Γινόμεστε
σκηνοθέτες
για λίγο

Σύγκριση
αποσπασμάτων

Ο Απόλλωνας με το τόξο. Εθνικό Θέατρο, 2009.
σκηνοθεσία: Θωμάς Μοσχόπουλος,
Πηγή: <https://www.n-t.gr>

1η Υποενότητα (στ. 1-37)

Ο Απόλλωνας αποκαλύπτει τη θυσία της Άλκηστης

Ο θεός Απόλλωνας ετοιμάζεται να αποχωρήσει από την υπηρεσία του Άδμητου, ενώ ο Θάνατος καταφτάνει, για να συνοδεύσει στον Κάτω Κόσμο την Άλκηστη που δέχτηκε να πεθάνει στη θέση του άντρα της.

Ψηφιακή
έκθεση

Μπορεί άραγε ο
θεός να αποτρέψει
μια τέτοια εξέλιξη;

ΣΚΗΝΗ: Η πρόσοψη του παλατιού του Άδμητου στις Φερές. Από το σπίτι του Άδμητου βγαίνει ο Απόλλωνας· κρατά το τόξο του, και από τον ώμο του κρέμεται η σαϊτοθήκη.

ΑΠΟΛΛΩΝ:

Ω σπίτι του Άδμητου, όπου εγώ έχω στρέξει (1)
–κι ας είμαι θεός– να φάω ψωμί ως εργάτης!
Αίτιος ο Δίας, που χτύπησε το γιο μου,
τον Ασκληπιό, με κεραυνό στο στήθος·
θύμωσα εγώ κι αυτής της θείας φωτιάς του
τους τεχνίτες, τους Κύκλωπες, σκοτώνω·
και μ' ανάγκασε ο Δίας, για τιμωρία,
10 ενός θνητού να γίνω εργάτης· έτσι,
κοπάδια του Άδμητου έβοσκα, κι ως τώρα
προστάτευα του ανθρώπου αυτού το σπίτι.
Γιατί, δίκιος εγώ, τον βρήκα δίκιο,
αυτόν το γιο του Φέρη, απέναντί μου·
ξεγέλασα τις Μοίρες, και τον έχω
γλιτώσει από το θάνατο· ναι, οι Μοίρες
για χάρη μου έχουν στρέξει να ξεφύγει
ο Άδμητος για την ώρα από τον Άδη,
αν πρόσφερε στη δέση του έναν άλλον
νεκρό σ' αυτούς που ορίζουν εκεί κάτω.

Οι περιπέτειες του Απόλλωνα (στ. 1-27)

Ο πρώτος δραματικός χαρακτήρας που εμφανίζεται στον Πρόλογο του Ευριπίδη είναι πρόσωπο θεϊκό. Εδώ ο Απόλλωνας εκθέτει όσα έγιναν πριν αρχίσει το έργο.

Το θέατρο του 5ου π. Χ. αιώνα είναι **θέατρο του συγγραφέα**. Αυτός υπογράφει το κείμενο, αυτός επιλέγει τους ηθοποιούς, είναι ο σκηνοθέτης και έχει τον τελικό λόγο για ό, τι αφορά την παράσταση. Στο κείμενο της τραγωδίας ο δραματικός ποιητής ενσωματώνει **σκηνοθετικές οδηγίες**, δηλαδή **υποδείξεις χρήσιμες για την παράσταση του έργου** στη σκηνή του θεάτρου.

1. στρέξει: δεχτεί, συναινέσει

Σκέφτομαι
ότι ο θεός δε συνομιλεί
με το παλάτι. Σε ποιον/
ποιους λοιπόν
απευθύνεται;

Τότε δοκίμασε όλους τους δικούς του, και τον πατέρα και τη γριά του μάνα, μα άλλος κανείς δε δέχτηκε για κείνον το φως να χάσει του ήλιου, να πεδάνει· κανείς, μόνο η γυναίκα του· και τώρα

20 ψυχομαχάει (2), και μες στο σπίτι εκείνος στα χέρια την κρατά· η γραμμένη μέρα, που απ' τη ζωή θα φύγει, σήμερα είναι. Κι αφήνω εγώ τη φίλτατη αυτή στέγη, μη με χτυπήσει μιάσμα μες στο σπίτι. Ο Θάνατος, ιερέας των πεδαμένων, ο οδηγός της στον Άδη, να, σιμώνει· φτάνει πάνω στην ώρα· καρτερούσε τη μέρα που γραφτό της να πεδάνει.

 Έρχεται ο Θάνατος· κρατά σπαθί.

ΘΑΝΑΤΟΣ

Αά!

30 Στο παλάτι μπροστά τί γυρεύεις; Γιατί, Φοίβε Απόλλωνα, εδώ τριγυρνάς; Δικαιώματα εκείνων που ορίζουν νεκρούς να τα κάνεις δικά σου, κι αυτούς απ' αυτά να στερείς για μια δεύτερη πάλι φορά, άδικο είναι. Μα τί; Δε σου φτάνει λοιπόν που μοποδίστηκε ο θάνατος του Άδμητου, αφού δολερά εσύ τις Μοίρες ξεγέλασες; Ε; Για την Άλκηστη τώρα φρουρείς με το τόξο στο χέρι· μα αυτή, του Πελία η θυγατέρα, έχει τάξει, θαρρώ, για να σώσει τον άντρα της, τη δική της ζωή να προσφέρει.

Ποιες πληροφορίες
για όσα συμβαίνουν πάνω και πίσω από τη σκηνή προσφέρει ο μονόλογος του θεού:

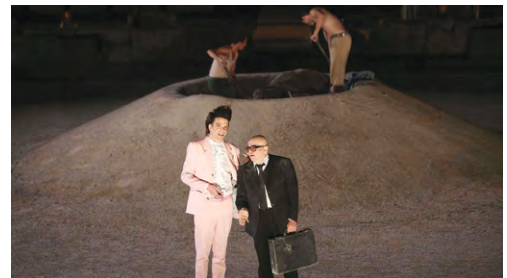
Συμπλήρωση
κενών

Βρες στο κείμενο την παρακάτω φράση και **αντίγραφέ** την παρακάτω:
τῆδε γάρ σφ' ἐν ἡμέρᾳ
θανεῖν πέπρωται καὶ μεταστῆναι βίου.

.....
.....
.....

Ποια στοιχεία της ρητορικής του Απόλλωνα συμβάλλουν στη δημιουργία ενός ύφους που επιβάλλει το κύρος και τη θέλησή του;
Σε ποιους στίχους τα εντοπίζεις;

Η εμφάνιση του Θανάτου (στ. 28-37)

Απόλλωνας και Θάνατος, Εθνικό Θέατρο, 2017, σκηνοθεσία: Κατερίνα Ευαγγελάτου. Πηγή: <https://menshouse.gr>

2η Υποενότητα (στ. 38-76)

Ο Απόλλωνας προφητεύει τη σωτηρία της Άλκηστης

«Alkestis», Βασιλικό Δραματικό Θέατρο της Σουηδίας, 2021, σκηνοθεσία: Έλλη Παπακωνσταντίνου. Πηγή: <https://www.lifo.gr>

Ο Απόλλωνας προσπαθεί να κατευνάσει τον θυμό του Θανάτου και ταυτόχρονα να τον πείσει να μεταθέσει τον θάνατο της Άλκηστης. Ο Θάνατος όμως είναι ανένδοτος.

Λίγο πριν ξεκινήσει η θυσία της Άλκηστης, ο Απόλλωνας προφητεύει την επιστροφή της από τον Κάτω Κόσμο χάρη στη μεσολάβηση του Ηρακλή. Παρακολουθούμε μια έντονη λογομαχία ανάμεσα σε δύο μεταφυσικά πρόσωπα του έργου. Ποιος θα είναι ο νικητής;

2. ψυχομαχάει: χαροπαλεύει

- ΑΠΟ. Θάρρος· θα σου μιλήσω δίκαια, τίμια.
 ΘΑΝ. Δίκαια; Μα τότε τί το δεξ το τόξο;
 40 ΑΠΟ. Πάντα μου το κρατώ· συνήθεια το 'χω.
 ΘΑΝ. Κι άδικα να βοηθάς το σπίτι τούτο.
 ΑΠΟ. Η συμφορά ενός φίλου με πικραίνει.
 ΘΑΝ. Κι απ' αυτόν το νεκρό θα με στερήσεις;
 ΑΠΟ. Με το στανιό (3) δε πήρα ούτε τον άλλον.
 ΘΑΝ. Πώς τότε ζει; ΑΠΟ. Στη θέση του έχει βάλει
 την Άλκηστη, που εσύ γι' αυτή ήρδες τώρα.
 ΘΑΝ. Και που μαζί μου κάτω θα την πάρω.
 ΑΠΟ. Πάρ' τη· γιατί δεν ξέρω αν θα σε πείσω...
 ΘΑΝ. να δανατώνω αυτούς που πρέπει; Αυτό 'ναι
 50 το έργο μου. ΑΠΟ. Όχι! Αναβολή να δώσεις.
 ΘΑΝ. Τώρα νιώθω τί λες και τί γυρεύεις.
 ΑΠΟ. Την Άλκηστη ν' αφήσεις να γεράσει.
 Δε γίνεται; ΘΑΝ. Όχι! Ξέρε το· μ' αρέσει
 κι εμέ, να κάνω αυτό που με τιμάει.
 ΑΠΟ. Όποτε να 'ναι, μια ψυχή θα πάρεις.
 ΘΑΝ. Νέοι σαν πεδαιίνουν, πιο τρανή μου η δόξα.
 ΑΠΟ. Πλούσια θα κηδευτεί, και γριά αν πεθάνει.
 ΘΑΝ. Μας βάξεις νόμο που ευνοεί τους πλούσιους.
 ΑΠΟ. Βλέπω, έχεις πνεύμα· τί εννοείς; ΘΑΝ. Οι πλούσιοι
 δίνοντας χρήμα θα πεδαιίνουν γέροι.
 60 ΑΠΟ. Δε μου κάνεις λοιπόν αυτή τη χάρη;
 ΘΑΝ. Όχι· το φυσικό μου θα το ξέρεις.
 ΑΠΟ. Ναι· μισητό στους θεούς και στους ανθρώπους.
 ΘΑΝ. Μην προχωρείς πέρ' απ' αυτά που ορίζεις.
 ΑΠΟ. Παραείσαι σκληρός, μα θα λυγίσεις·
 σε τούτο το παλάτι θα 'ρδει κάποιος
 από τον Ευρυσθέα σταλτός στη Θράκη,
 τη χώρα αυτή με τους βαριούς χειμώνες,
 κάτι άλογα ζητώντας· εδώ μέσα
 θα φιλοξενηθεί, και τη γυναίκα
 του Άδμητου θα σου αρπάξει από τα χέρια.
 70 Χάρη έτσι δε θα σου 'χω, θα μου γίνεις
 μισητός, και θα γίνει κι ό,τι θέλω.

 Φεύγει.

Ανάλυση θεατρικής κριτικής
 και απάντηση ερωτήσεων

3. με το στανιό: με το ζόρι

Η λογομαχία Απόλλωνα-Θανάτου (στ. 38-63)

Τον **μονόλογο** διαδέχεται μία έντονη **στιχομυθία**. Μεταφορόμαστε έτσι από τις αναφορές στο **παρελθόν** στο **εδώ και στο τώρα** της θεατρικής δράσης.

Αναζήτησε υλικό για την τελετουργία της θυσίας. Πώς **αντιδράς** στην ιδέα της θυσίας μιας γυναίκας; **Μελέτησε** τον μύθο της Ιφιγένειας και αποδελτίωσε τις ομοιότητές του με αυτόν της Άλκηστης. Μαθαίνεις πώς είχε σωθεί η Ιφιγένεια. Πού καταλήγεις;

Η προφητεία του Απόλλωνα (στ. 64-76)

Σύγκριση
 αποσπασμάτων
 Απόλλωνας -
 Άδμητος

Σταυρόλεξο -
 Πρόλογος

ΘΑΝ. Λόγια πολλά, μα τίποτα δε βγάξεις·
αυτή η κυρά θα κατεβεί στον Άδη.
Κοντά της πάω, να κάμει το σπαδί μου
την αρχή της θυσίας· γιατί όποιου κόψει
τα μαλλιά για αγνισμό, καδοσιωμένος (4)
εκείνος πια είναι στου Άδη τους θεούς.

 Μπαίνει στο παλάτι.

Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε...

 Να θυμηθώ να συγκεντρώσω στοιχεία από το κείμενο:

- ✓ για τον χρόνο και τον χώρο της σκηνικής δράσης;
- ✓ για το σκηνικό της αρχαίας παράστασης;
- ✓ για τα σημεία από τα οποία εισέρχονται στη σκηνή και αποχωρούν από αυτήν ο Απόλλωνας και ο Θάνατος;
- ✓ για τα σκηνικά αντικείμενα και τον ρόλο τους στην εξέλιξη της πλοκής;
- ✓ για τα κωμικά στοιχεία που εντοπίζω στον Θάνατο ως θεατρικό χαρακτήρα.

 Ας αναρωτηθούμε όλοι μαζί...

1. Ο Απόλλωνας απευθύνει στους ..... τον θεατρικό του μονόλογο. Αυτό σημαίνει ότι χωρίς το ..... η θεατρική πράξη ακυρώνεται. Ο ..... μοιάζει στατικός, φαινομενικά δε συμβάλλει στην εξέλιξη της ..... Ωστόσο στα λόγια του θεού εντοπίζουμε ..... που προετοιμάζουν τη ..... δράση και σκηνές που εξελίσσονται είτε στο ..... είτε μέσα στο .....

Αυτές οι σκηνές λέμε ότι προωθούν την ..... του δράματος.

Μπορούμε να περιγράψουμε παρόμοιες σκηνές στον Πρόλογο;

2. Πόσα ερωτήματα απευθύνει ο Θάνατος στον Απόλλωνα; Γιατί το ένα διαδέχεται το άλλο;

3. Τι αποκαλύπτει αυτός ο καταιγισμός από ερωτήματα για τις διαθέσεις και τα συναισθήματα του Θανάτου;

4. Πώς θα χαρακτήριζες το ύφος του Απόλλωνα;

5. Ποιος ανακηρύσσεται κατά τη γνώμη σου νικητής στη λογομαχία Απόλλωνα - Θανάτου; Γιατί;

4. καδοσιωμένος: αφιερωμένος

➔ **Ας συγκρίνουμε...**

1. Η «Ερωφίλη» είναι τραγωδία του Γεώργιου Χορτάτση, γραμμένη σε 15σύλλαβο στίχο με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία. Ανήκει στα έργα της Κρητικής Αναγέννησης και χρονολογείται λίγο πριν την εκπονή του 16ου αιώνα. Αναφέρεται σ' έναν άτυχο έρωτα που είχε ως αποτέλεσμα τον μαρτυρικό θάνατο του πρωταγωνιστή.

ΧΑΡΟΣ

- Ἡ ἄγρια κι ἀνελύπητη καὶ σκοτεινὴ θωριά μου
καὶ τὸ δραπάνι ὅπου βαστῶ, καὶ τοῦτα τὰ γδυμνά μου
κόκκαλα, κ' οἱ πολλὰς βροντὰς κ' οἱ ἀστραπὲς ὁμάδι (μαζί)
ὅπου τὴ γῆν ἀνοίξασι κ' ἐβγῆκα ἀπὸν τὸν Ἄδη,
5 ποιός εἶμαι μοναχὰ τῶνε, δίχως μιλιὰ, μποροῦσι
νὰ φανερώσου σήμερο σ' ὅσους μὲ συντηροῦσι (με βλέπουν).
Μ' ὄλον ἐτοῦτο πεθυμῶ γιὰ πλιὰ θαράπεψή μου (για μεγαλύτερη ικανοποίησή μου),
ποιός εἶμαι νὰ σᾶς δηγηθῶ καὶ ποιά ἴναι ἡ μπόρεσή μου.
Ἐγὼ ἴμαι ἐκεῖνος τὸ λοιπὸ ἀπ' ὄλοι μὲ μισοῦσι
10 καὶ σκυλοκάρδη καὶ τυφλὸ κι ἄπονο μὲ λαλοῦσι (ονομάζουν).
ἐγὼ ἴμαι ἀπὸν τσι βασιλιούς τσι μπορεμένους (τους ισχυρούς) οὔλους,
τσι πλούσους καὶ τσ' ἀνήμπορους, τσ' ἀφέντες καὶ τσι δούλους,
τσι νέους καὶ τσι γέροντες, μικροὺς καὶ τσι μεγάλους,
τσι φρόνιμους καὶ τσι λολοὺς κι ὄλους τσ' ἀθρώπους τσ' ἄλλους,
15 γιὰ μιὰ (με μιας), ὄντε μοῦ φανεῖ, ρίχνω καὶ θανατώνω,
κ' εἰς τὸν ἀδὸ (στο ἀνθος) τσῆ νιότης τῶς τσι χρόνους τῶς
τελειώνω.

(Στυλιανός Αλεξίου & Μάρθα Αποσκήτη (επιμ.), Ερωφίλη, τραγωδία Γεωργίου Χορτάτση, Στιγμή, Αθήνα 1988).

Στον Πρόλογο του έργου ο Χάρος αυτο-συστήνεται. Ποια στοιχεία από την περιγραφή θα δανειστείς για να περιγράψεις τον Θάνατο στον Πρόλογο της «Άλκηστis»;

Μεγάλα Διονύσια, ἀνοίξη 438 π.Χ.

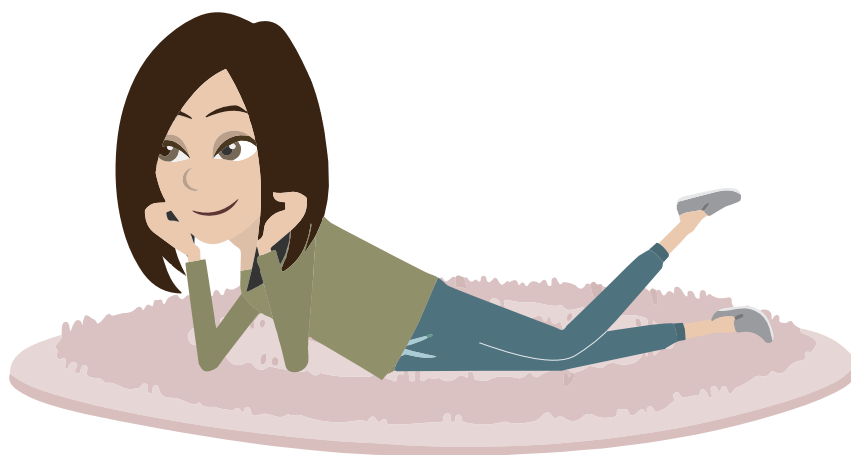

2. Ο Πλάτων στο «**Συμπόσιο**» δίνει μία διαφορετική εκδοχή από αυτήν του Ευριπίδη για την επιστροφή στη ζωή της Άλκηστης. Διάβασε το απόσπασμα, εντόπισέ την και συζήτησε με τους/τις συμμαθητές/τριές σου αν τη βρίσκετε πιο γοητευτική από την προφητεία του Απόλλωνα:

Και αυτό ακριβώς αυτό που είπε ο Όμηρος ότι ο θεός ενέπνευσε θάρρος σε μερικούς από τους ήρωες, αυτό προσφέρει και ο Έρωτας στους ερωτευμένους, κάτι που γεννιέται από τον ίδιο. Ακόμη και να πεθάνουν οι ίδιοι στη θέση των άλλων θέλουν οι ερωτευμένοι και όχι μόνον οι άντρες αλλά και οι γυναίκες. Γι' αυτό αρκετή απόδειξη παρέχει στους Έλληνες η κόρη του Πελία, η Άλκηστη, που θέλησε μόνον αυτή να πεθάνει αντί για τον άντρα της, ενώ εκείνος είχε και μητέρα και πατέρα.

Αλλά αυτούς τόσο πολύ τους ξεπερνούσε εκείνη στην αφοσίωση με τον έρωτά της, ώστε απέδειξε ότι αυτοί ήταν ξένοι προς τον γιο τους και κατ' όνομα μόνον συγγενείς. Και όταν το έκανε αυτό, η πράξη της θεωρήθηκε τόσο σπουδαία, όχι μόνον από τους ανθρώπους αλλά και από τους θεούς, ώστε, ενώ από τους πολλούς που έκαναν πολλά και καλά, οι θεοί σε πολύ λίγους έδωσαν αυτήν την ανταμοιβή, να ανέβει πάλι η ψυχή τους από τον Άδη, εκείνης την ψυχή την ανέβασαν από θαυμασμό για την πράξη της».

(«Συμπόσιον» ή «Περὶ ἔρωτος»
179b-d νεοελληνική απόδοση:
Ηλέκτρα Ανδρεάδη, 1991, Αθήνα,
εκδόσεις Κάκτος).

Ας συνοψίσουμε...

1. Μελέτησε προσεκτικά τον Πρόλογο της « Άλκηστης » και συμπλήρωσε τον πίνακα που ακολουθεί με πληροφορίες για την πλοκή της τραγωδίας που αντλείς από τους πρώτους 76 στίχους του έργου.

1	Έγιναν στο παρελθόν:	<ul style="list-style-type: none"> • • •
2	Συμβαίνουν τώρα:	<ul style="list-style-type: none"> • • •
3	Εξελίξεις που περιμένουμε:	<ul style="list-style-type: none"> • • •

2. Διάλεξε μία από τις δύο εκδοχές μέσα στην παρένθεση και συμπλήρωσε το κενό, ώστε το νόημα να είναι ολοκληρωμένο. Μόνον μία από τις απαντήσεις είναι η σωστή.
- Το κείμενο του Ευριπίδη είναι ..... (ποιητικό / πεζό).
  - Η γλώσσα του τραγικού λόγου στο συγκεκριμένο απόσπασμα είναι ..... (απλή / επιτηδευμένη) περιέχει εκφράσεις ..... (σύνθετες / καθημερινές). Η επιλογή αυτή υπηρετεί την αληθοφάνεια και ..... (τον ρεαλισμό / την υπερβολή) της πλοκής.
  - Η συζήτηση ανάμεσα στον Απόλλωνα και στον Θάνατο διεξάγεται με ένταση στο απόσπασμα: «Θάρρος· θα σου μιλήσω δίκαια, τίμια ..... Μην προχωρείς πέρα από αυτά που ορίζεις» και ονομάζεται ..... (μονωδία / στιχομυθία).
  - Στον διάλογο Απόλλωνα – Θανάτου κυριαρχεί η ..... (ευγένεια / ειρωνεία).
  - Ο Απόλλωνας χρησιμοποιεί στην καταληκτική του δήλωση ..... (την προοικονομία / τον προϊδεασμό) μια τεχνική που συναντάμε συχνά και στα ομηρικά έπη.

Αξιολόγησε τον Πρόλογο:

- Ποιες πληροφορίες προσφέρει;
- Σου αρέσει να γνωρίζεις από την αρχή τι θα γίνει στο τέλος του έργου; Γιατί;

*Πάροδος: Οι πολίτες αγωνιούν για την τύχη
της Άλκηστης*

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Ευριπίδου, «Άλκηστις», σε σκηνοθεσία Πάρι Ερωτοκρίτου, 2018.
Πηγή: <https://www.soldoutticketbox.com>

Τι συμβαίνει;

(στ. 77-135): Να ζει άραγε η Άλκηστη ή να μη ζει; Να η απορία!

Πού, πότε και ποιος;

Πού είμαστε; Στις Φερές της Θεσσαλίας, έξω από το παλάτι του Άδμητου. Μέσα στο παλάτι μπήκε ο θάνατος στο τέλος του Προλόγου.

Πότε γίνονται όλα αυτά; Την ημέρα που η Άλκηστη πεθαίνει στη θέση του άντρα της, για να ζήσει εκείνος.

Ποιους θα δούμε να δρουν; Άνδρες, πολίτες των Φερών, γέροντες, με οικονομική άνεση, φίλους και υποστηρικτές του Άδμητου.

Σπουδαία λόγια...

«Απ' το σπίτι δεν την έβγαλαν, ωστόσο»

Στην Πάροδο:

- Θα **γνωρίσουμε** τη δραματική ομάδα του Χορού και τον Κορυφαίο του.
- θα **αναλύσουμε** τη σύνθεση και την ψυχολογία του τραγικού Χορού.
- θα **εξηγήσουμε** τον σκοπό που υπηρετεί στην τραγωδία.
- θα **κατανοήσουμε** τις αντιδράσεις και τα συναισθήματα του Χορού στην Πάροδο.
- θα **προσδιορίσουμε** τη σημασία της Παρόδου και τον ρόλο της στην τραγωδία.
- θα **καταγράψουμε** σημάδια αρχαίου πένθους.
- θα **αναδείξουμε** τον θεατρικό χαρακτήρα του κειμένου.

(στ. 77-135)

Να ζει άραγε η Άλκηστη ή να μη ζει: Να η απορία!

«Alkestis». Βασιλικό Δραματικό Θέατρο Σουηδίας, σκηνοθεσία: Έλλη Παπακωνσταντίνου, 2021.
Πηγή: <https://www.lifo.gr>

Άντρες, γέροντες, πολίτες των Φερών, πρόσωπα με υψηλή κοινωνική θέση και οικονομική επιφάνεια, αφοσιωμένοι στον Άδμητο, κάποιιο μάλιστα προσωπικοί του φίλοι, συγκεντρώνονται έξω από το παλάτι. Αγωνιούν για την τύχη της Άλκηστης. Προσεύχονται για τη σωτηρία της. Θα καταφέρουν να πάρουν τις απαντήσεις που ζητούν;

Συμπλήρωση
κενών

Σύγκριση
νεοελληνικών
αποδόσεων

Έρχονται οι Φεραίοι πολίτες που αποτελούν τον Χορό.

Ο ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

Πώς μια τέτοια ησυχία στο παλάτι μπροστά;
Γιατί του Άδμητου τάχα (5) σωπαίνει το σπίτι;
Κι ένας φίλος δεν είν' εδώ γύρω, να πει:

- 80 να την κλαίω για νεκρή
ή της μέρας ακόμα αντικρίζει το φως
η βασίλισσα, η Άλκηστη,
που, όσο τίμησε κείνη τον άντρα της, άλλη καμιά
το δικό της δεν τίμησε ως τώρα;
Το πιστεύω, μα κι όλος ο κόσμος το ξέρει.

ΧΟΡΟΣ

Μέσα στο σπίτι ακούει κανείς (α' στροφή)
στηθοδαρσίματα χειρών
ή θρήνους κι αναστεναγμούς,
σα να 'χει γίνει το κακό;

- 90 Βάγια (6) καμιά, δούλος κανείς
δε στέκεται στη θύρα εμπρός.
Να ερχόσουν, αχ, ω Φοίβε εσύ,

Σκέφτομαι: Τι ξέρει
ο κόσμος:

- α) Την **αυτοθυσία** μιας
γυναίκας που αγαπά.
β) Την **πάλη** μιας θνη-
τής με τον θάνατο.

5. τάχα: άραγε,
6. βάγια: υπηρέτρια

Αγωνία για την τύχη της Άλκηστης
(στ. 77-111)

«Άκρα του τάφου σιωπή στον κάμπο **βασι-
λεύει**» (**Διονύσιος Σολωμός, «Ελεύθεροι
Πολιορκημένοι**»). Τι ακούς και τι βλέπεις
στη σκηνή; Πώς ο στίχος του Σολωμού σε
βοηθά να συλλάβεις την κατάσταση που
επικρατεί;

**Μην ξεχάσεις να απαντήσεις στο ερώ-
τημα:** «Πώς μια τέτοια ησυχία στο παλάτι
μπροστά; ... Από το σπίτι δεν την έβγαλαν
ωστόσο». Ποιοι μιλούν στο απόσπασμα;

**Μην ξεχάσεις να απαντήσεις στο ερώτη-
μα:** «Δεν θα σώπαιναν, αν είχε ξεψυχήσει ...
να πάω και να προσευχηθώ». Ποιες φωνές
ακούγονται στο παραπάνω απόσπασμα;

«Δεν βλέπω στην εξώθυρα αναβρυστικό νερό
..... μα γιατρεία δεν υπάρχει»: Πώς αλλάζει η
ατμόσφαιρα στη σκηνή;

να σταματήσεις, λυτρωτή
το κύμ' αυτό των συμφορών.

 Η συνέχεια σε λυρικό διάλογο των ημιχορίων.

- Δε θα σώπαιναν, αν είχε ξεψυχήσει.
  - Είναι, λέω, νεκρή.
  - Απ' το σπίτι δεν την έβγαλαν ωστόσο.
  - Πώς το λες αυτό; Φοβούμαι.
- Τί σου δίνει εσένα δάρρος;
– Ο Άδμητος δε θα μπορούσε
τέτοιο ξόδι (7) βουβό κι έρμο
της γυναίκας του να κάμει,
μιας γυναίκας τιμημένης.

100 Δε βλέπω στην εξώθυρα (α' αντιστροφή)
νερό αναβρυστικό (8) αγιασμό,
έτσι όπως συνηθίζεται
έξω απ' τα σπίτια των νεκρών·
δε βλέπω εκεί στο πρόθυρο
μαλλιά κομμένα, προσφορά
για τους νεκρούς που τους πενθούν·
μοιρολογήτρες δε χτυπούν
τα χέρια τους λυπητερά.

 Η συνέχεια κατά ημιχόρια.

110 – Η ορισμένη μέρα σήμερα είναι ωστόσο...
– Που θα γίνει τί;
– Που θα φύγει για να πάει στον κάτω κόσμο.
– Αχ πληγώνεις την ψυχή μου
και τη σκέψη μου ταράζεις.
– Όταν χάνεται, όταν σβήνει
ένας άνθρωπος με αξία,
χρέος το πένθος για όλους που έχουν
μια καλή για πάντα φήμη.

Χώρα δε βρίσκεται στη γη, (β' στροφή)
Λυκία να πεις ή το άνυδρο (9)
μαντείο του Άμμωνα του θεού,
που θα μπορούσε πλεούμενο
κανείς να στείλει, τη ζωή
να σώσει αυτής της άμοιρης·
κοντά 'ναι του χαμού ο γκρεμός
κι άλλον δεν ξέρω εγώ θωμό
για προσφορές, δυσίες αρνιών,

Βρες στο κείμενο την παρακάτω φράση και
αντίγραφέ την παρακάτω:
ού δη φρουῶδος γ' ἐξ οἴκων.

Τι σημαίνει στα νέα ελληνικά η έκφραση
«φρούδες ελπίδες»;

Πάροδος (παρά + ὁδός) σημαίνει κατά
λέξη δρόμος παράπλευρος στην κεντρική
αρτηρία.
Στην αρχαία ελληνική τραγωδία πάροδος
ονομάζεται:
α) το τμήμα της τραγωδίας που διαδέχεται
τον πρόλογο
β) το τραγούδι με το οποίο μπαίνει ο χορός
στην ορχήστρα
γ) καθεμιά από τις δύο πλευρικές εισόδους
του θεατρικού οικοδομήματος.

Να καταγράψεις δύο σημάδια του πένθους:

Συγγραφή
συνεργατικού
άρθρου

Οι πολίτες προσεύχονται για τη σωτηρία
της Άλκηστης (στ. 112-135)

7. ξόδι: κηδεία, 8. αναβρυστικό: που αναβρύζει,
9. άνυδρο: στεγνό

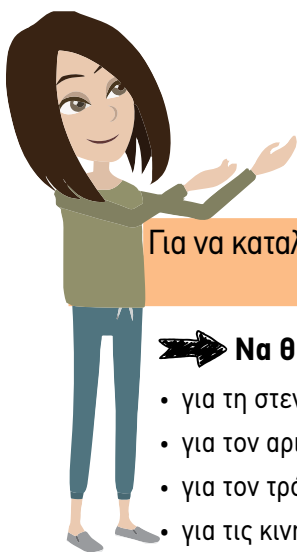

120 να πάω και να προσευχηθώ.

Του Φοίβου μόνο αν ζούσε ο γιος (β' αντιστροφή)
και του ήλιου αν έβλεπε το φως,
μπορούσε κι η βασίλισσα
ν' αφήσει του Άδη τη νυχτιά
και νά 'ρθει πάλι εδώ στη γη·
κείνος ανάσταينه νεκρούς,
ώσπου η φωτιά του κεραυνού,
ριχτή απ' το Δία, τον χτύπησε.

130 Ζωής ελπίδα τώρα εγώ
δεν καρτερώ από πουθενά.

ΚΟΡ. Τελετή δεν αφήκε καμιά ο βασιλιάς
ανεκτέλεστη, κι όλοι οι βωμοί
των θεών ραντιστήκανε με αίμα θυσιών·
μα γιατριά δεν υπάρχει.

Αναγνώριση σχήματος
λόγου & ερμηνευτική

Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε...

➡️ **Να θυμηθώ να συγκεντρώσω στοιχεία από το κείμενο:**

- για τη στενή συνάφεια του χώρου, του χρόνου και της υπόθεσης του έργου·
- για τον αριθμό των μελών του Χορού, τα κοστούμια και τις μάσκες τους·
- για τον τρόπο που τα μέλη του Χορού μπαίνουν στη σκηνή·
- για τις κινήσεις, τις παύσεις, τις ομάδες που σχηματίζουν.

➡️ **Ας αναρωτηθούμε όλοι μαζί...**

Με βάση όσα μάθατε, να χαρακτηρίσετε ως σωστές (**Σ**) ή ως λανθασμένες (**Λ**) τις παρακάτω προτάσεις:

1. Ο Χορός της παράστασης παίρνει τη θέση του στη σκηνή, τραγουδώντας και χορεύοντας.
2. Πάροδος ονομάζεται το εισαγωγικό τραγούδι του Χορού και το κατά ποσόν τμήμα της τραγωδίας που ακολουθεί μετά τον Πρόλογο.
3. Τον Χορό της «Άλκηστης» αποτελούν κυρίως πρόσωπα ανώτερης οικονομικής και κοινωνικής τάξης, συνεπώς είναι λογικό ότι εκφράζει τις αντιλήψεις μιας μειοψηφίας.
4. Τα μέλη του Χορού μπορούν να είναι γυναίκες, αν έτσι απαιτεί η υπόθεση του έργου, τις υποδύονται όμως άντρες ηθοποιοί.
5. Με τις τελετουργικές κινήσεις των χορευτών εκδηλώνεται η θρησκευτικότητα της αρχαίας τραγωδίας (παράβαλε τη λιτανεία του Επιταφίου το βράδυ της Μεγάλης Παρασκευής).

Ποιον σκέφτονται ως τον **μοναδικό σωτήρα** της Άλκηστης τα μέλη του Χορού; Φαντάσου σε μία υποθετική σκηνή **να μπαίνει ο σωτήρας της** στο παλάτι. Τι θα μπορούσε να αλλάξει στο έργο;

Σε ποιον στίχο του Προλόγου ειπώθηκε πάλι το ίδιο που διαβάζουμε εδώ; **Καταλαβαίνεις τώρα γιατί** πήρες αυτήν την πληροφορία από νωρίς;

Άδμητος και Άλκηστη, Εθνικό Θέατρο, 2017, σκηνοθεσία: Κατερίνα Ευαγγελάτου.
Πηγή: <https://www.n-t.gr>

Διαπιστώνω...

«άλλ' οὐδὲ φίλων πέλας
οὐδεῖς» (στίχος 79)

• Ποια σημασία έχει το επίρρημα «πέλας»;
• Να αποδώσετε αυτολεξεί στα νέα ελληνικά το διπλανό απόσπασμα.

Ὅμοιος ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει;
(Πλάτων, «Συμπόσιον» ἢ «Περὶ ἔρωτος» 195b)

.....
.....
.....
.....
.....

➡ Ας ενημερωθούμε...

Στο μεταπολεμικό ελληνικό θέατρο δύο σημαντικοί σκηνοθέτες προσέγγισαν το αρχαίο ελληνικό δράμα διαμορφώνοντας δύο κυρίαρχα υποκριτικά ρεύματα στη σκηνική του παράσταση:

Ο **Δημήτρης Ροντήρης**, από το τιμόνι του «Εθνικού Θεάτρου» και από το «Πειραιϊκό Θέατρο» αργότερα, συνεχίζοντας την παράδοση του δασκάλου του, Φώτου Πολίτη, θεωρούσε ότι το αρχαίο δράμα πρέπει να παρασταίνεται σε ανοιχτούς χώρους, κυρίως ερείπια αρχαίων θεάτρων και ωδείων. Επηρεασμένος από τον Γερμανό σκηνοθέτη Μαξ Ράινχαρτ, αξιοποιούσε εντυπωσιακούς φωτισμούς, μεγαλόπρεπα σκηνικά και πλήθη χορού. Έτσι υπογράμμιζε τον θρησκευτικό χαρακτήρα του δράματος, υποβαθμίζοντας την πολιτική του διάσταση και στόχευε να αναδείξει την ενότητα της ελληνικής παράδοσης από την αρχαία ως τη σύγχρονη εποχή.

Μακέτα σκηνικού του Κλεόβουλου Κλώνη για την «Άλκηστη» του Ευριπίδη, από παραγωγή του Εθνικού Θεάτρου, 1968. Πηγή: <https://www.nt-archive.gr>

Μελέτησε τις δύο φωτογραφίες α) του σκηνικού και β) των κοστούμιών των θεατρικών παραστάσεων της «Άλκηστης» από το «Εθνικό Θέατρο» και τη «Λαϊκή Σκηνή» αντίστοιχα. Υπάρχουν σ' αυτές στοιχεία που σε βοηθούν να ανακαλύψεις τη φιλοσοφία, με την οποία έχουν σχεδιαστεί και τους σκοπούς που υπηρετούν;

Μακέτα κοστούμιών του ζωγράφου Διαμαντή Διαμαντόπουλου για την «Άλκηστη» από τη «Λαϊκή Σκηνή», 1934, σε σκηνοθεσία Κάρουλου Κουν. Πηγή: <http://www.nikias.gr>

Ο **Κάρολος Κουν**, συνιδρυτής της «Λαϊκής Σκηνής» και ιδρυτής του «Θεάτρου Τέχνης», έβρισκε ξένη προς την ελληνική ιδιοσυγκρασία αυτή την προσέγγιση. Ο ίδιος προσέγγιζε το αρχαίο δράμα, προσπαθώντας να αναδείξει τη στενή του σχέση με το ελληνικό «λαϊκό», όπως φανεωνόταν στη ζωή, τη γνήσια χωριάτικη και νησιώτικη, τα δημοτικά τραγούδια, τις βυζαντινές αιογραφίες και τα αρχαία αγγεία. Το θέατρο τότε γινόταν με στοιχεία ελληνικά, άλλα βγαλμένα από τη ζωή και την πραγματικότητα γύρω και άλλα βοηθητικά απ' την ελληνική παράδοση.

Ας συνοψίσουμε...

1. Μελέτησε προσεκτικά την Πάροδο και συμπλήρωσε τον πίνακα που ακολουθεί με πληροφορίες για την πλοκή που αντλείς από τους στίχους 77-135 του έργου.

1	Έγιναν στο παρελθόν:	• • •
2	Συμβαίνουν τώρα:	• • •
3	Εξελιξείς που περιμένουμε:	• • •

2. Συμπλήρωσε τα κενά με τις σωστές λέξεις και φράσεις, ώστε το νόημα να είναι ολοκληρωμένο και σύμφωνο με το περιεχόμενο της Παρόδου του έργου.

Τα μέλη του Χορού επικαλούνται τον θεό ..... άμε-
σα και έμμεσα. Άμεσα, αποκαλώντας τον .....
και έμμεσα, με αναφορές στη ..... και στο
..... του ..... που επί-
σης σχετίζεται με τον ήλιο και τη μαντική τέχνη. Τον αποκαλούν
..... προφανώς, γιατί τον θεωρούν ..... του
Άδημου. Επικαλούνται επίσης ..... γιο του θεού, γιατί πι-
στεύουν ότι θα έσωζε την Άλκηστη, με τη βοήθεια της .....
τέχνης, χάρη στην οποία μπορούσε ακόμη και σε ..... να δώσει
ζωή.

3. Στην υπόθεση της «Άλκηστης» βρίσκει απήχηση ένα παλιό παραμύθι, που θέλει τη γυναίκα να πεθαίνει την ημέρα του γάμου της, για να σώσει τον αγαπημένο της. Στην τραγωδία του Ευριπίδη η κεντρική ηρωίδα πεθαίνει σύζυγος και μητέρα πια, αφού έχει ζήσει μια ζωή γεμάτη εμπειρίες. Ποια εκδοχή βρίσκεις περισσότερο τραγική; Εξήγησε γιατί.
4. – **Τι περιμένουμε στην αγορά συναθροισμένοι;** (Κ.Π. Καβάφης: «Περιμένοντας τους βαρβάρους»)
 – Η ορισμένη μέρα σήμερα είναι ωστόσο...
 – Που θα γίνει τι;
 – Που θα φύγει [η Άλκηστη] για να πάει στον Κάτω Κόσμο. (Ευριπίδη, «Άλκηστη», στ. 105-107).

Μπορείς να σκεφτείς σε ποιες περιπτώσεις οι πολίτες συγκεντρώνονται έξω από δημόσια κτίρια;

Αξιολόγησε την Πάροδο:

- Ποιες πληροφορίες προσφέρει;
- Αν απουσίαζε από το δράμα, πώς θα εξελισσόταν η υπόθεση;

«Ο θάνατος της Άλκηστης». Χάλκινο γλυπτό του Αύγουστου Ροντέν, 1905, Βοστώνη, Μασαχουσέτη.

Πηγή: <https://arthive.com>

Α΄ Επεισόδιο: Οι εξελίξεις μέσα στο παλάτι

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

«Άλκηστις», (1968), Άλκηστη: Ελένη Χατζηαργύρη, Περιμήλη: Άννα Παναγιωτοπούλου, Εύμηλος: Σταμάτης Φασουλής Εθνικό Θέατρο, σκηνοθεσία Τ. Μουζενίδης. Πηγή: <https://www.nt-archive.gr>

Τι συμβαίνει;

- **1η Υποενότητα (στ. 136-174):** Μια Υπηρέτρια διηγείται
- **2η Υποενότητα (στ. 175-212):** Ο θρήνος της Άλκηστης

Πού, πότε και ποιος;

Πού είμαστε: Έξω από το παλάτι του Άδμητου.

Πότε γίνονται όλα αυτά; Την ημέρα που η Άλκηστη προετοιμάζεται να φύγει από τη ζωή.

Ποιους θα δούμε στη σκηνή: Τη Θεράπαινα-Υπηρέτρια και τον Κορυφαίο του Χορού. Τα μέλη του Χορού παραμένουν στην ορχήστρα.

Σπουδαία λόγια...

- ✓ «Πεθαίνει δοξασμένη· πάνω απ' όλων των γυναικών του κόσμου η αρετή της»
- ✓ «...χωρίς ν' αναστενάξει ή να θρηνήσει· το κακό που την πρόσμενε καθόλου δεν άλλαξε την όμορφή της όψη»
- ✓ «Εσένα τώρα μια άλλη θα σε ορίζει· πιο ενάρετη από μένα βέβαια ποτέ, μα πιο καλότυχη ίσως»

Στο Α΄ Επεισόδιο:

- Θα **πληροφορηθούμε** για την κατάσταση της Άλκηστης μέσα από τα λόγια ενός δευτεραγωνιστικού χαρακτήρα·
- Θα **σχολιάσουμε** τον ρόλο που θα διαδραματίσει η Θεράπαινα στην τραγωδία·
- Θα **αναρωτηθούμε** για τη στάση της Υπηρέτριας, μιας απλής γυναίκας, και του Χορού απέναντι στον Άδμητο και στην Άλκηστη·
- Θα **μάθουμε** αρχαία ελληνικά ταφικά έθιμα·
- Θα **αναδείξουμε** τον θεατρικό χαρακτήρα του κειμένου·
- Θα **συζητήσουμε** για την επίδραση της λαϊκής παράδοσης στον μύθο της Άλκηστης.

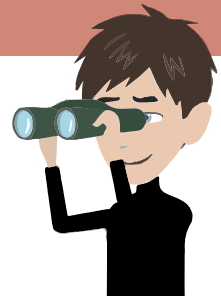

«Άλκηστις», Θέατρο «Χώρος», σκηνοθεσία Ε. Μαυρίδου, 2022.
Πηγή: <https://www.anamniseis.net>

1η Υποενότητα (στ. 136-174)

Μια Υπηρέτρια διηγείται

Η εμφάνιση της Άλκηστις καθυστερεί και στη σκηνή ανεβαίνει η Θεράπαινα-Υπηρέτρια η οποία ενημερώνει τους θεατές για όσα συμβαίνουν στο παλάτι. Αν βέβαια προσέξουμε λίγο καλύτερα μπορούμε να καταλάβουμε περισσότερα από όσα λέγονται και υπονοούνται από τη στάση της Υπηρέτριας αλλά και του Χορού. Ας παρακολουθήσουμε όσα συμβαίνουν επί σκηνής.

Από το παλάτι βγαίνει, κλαμένη, μια θεράπαινα. Συνεχίζει ο κορυφαίος.

ΚΟΡ. Μα απ' το παλάτι βγαίνει δακρυσμένη
μια θάγια: (10) τί μου μέλλεται ν' ακούσω;

 Στη γυναίκα που βγήκε.

Νιώθω τη θλίψη σου, αν στ' αφεντικά σου
κάτι κακό έχει γίνει· θέλουμε όμως
140 να ξέρουμε: Ζει ακόμα; Έχει τελειώσει;

Η ΘΕΡΑΠΑΙΝΑ

Ή το 'να ή τ' άλλο πεις, δε θα 'ναι λάθος.

ΚΟΡ. Πώς; Ζωντανή μαζί και πεθαμένη;

ΘΕΡ. Ψυχομαχά, γερμένη χάρω. **ΚΟΡ.** Δόλιε!

Σκληρός χαμός για τη γενναία καρδιά σου.

ΘΕΡ. Ο αφέντης θα το νιώσει, σαν το πάθει.

ΚΟΡ. Και δεν υπάρχει ελπίδα να γλιτώσει;

ΘΕΡ. Η μοιρόγραφτη μέρα τη βαραίνει.

ΚΟΡ. Κι αυτά που πρέπει δεν της τα ετοιμάζουν;

ΘΕΡ. Όλα έτοιμα, όσα θα θαφτούν μαζί της.

150 **ΚΟΡ.** Πεδαίνει δοξασμένη· πάνω απ' όλων
των γυναικών του κόσμου η αρετή της.

Συνομιλία Θεράπαινας-Χορού (στ. 136-151)

καὶ ζῶσαν εἶπεῖν καὶ θανοῦσαν ἔστι σοι.
(στ. 141). («Ἡ το 'να ἢ τ' ἄλλο πεις, δε θα 'ναι
λάθος»).

Γιατί η Υπηρέτρια δίνει αυτή την αμφίσημη
απάντηση;

Βρες στο κείμενο την παρακάτω φράση και
αντίγραφέ την παρακάτω:

ἴστω νυν εὐκλεῆς γε κατθανουμένη
γυνή τ' ἀρίστη τῶν ὑφ' ἡλίῳ, μακρῶ.

.....
.....
.....

Ἔμφυχος: Από τα αρχαία
στα νέα ελληνικά

10. υπηρέτρια

ΘΕΡ. Πώς όχι; Ποιός μπορεί να τ' αρνηθεί;
Τέλεια γυναίκα ποιά θα πεις πως είναι;
Πώς μια θα δείξει πως τιμά τον άντρα
πιο φανερά παρά έτσι; Τη ζωή της
θυσιάζει για να σώσει τη δική του.
Σ' όλους γνωστά είν' αυτά, μα θα δαυμάσεις,
αν ακούσεις όσα έκαμε στο σπίτι.
Σαν ένιωσε πως έχει φτάσει η μέρα
που 'χε οριστεί, με ποταμίσιο πλένει

160 νερό τ' άσπρο κορμί της· παίρνει ρούχα
και στολίδια απ' τις κέδρινες κασέλες
και ντύνεται σεμνά· και πάει και στέκει
μπρος στην Εστία και τέτοια δέηση κάνει:
«Θεά μου, εγώ στον Άδη κατεβαίνω·
στερνή φορά προσπέφτοντας σ' εσένα
να γνοιαστείς σε ικετεύω τα όρφανά μου·
στο γιο μου μια συντρόφισσα να δώσεις
που να τον αγαπά, και τίμιον άντρα
δώσε στη θυγατέρα μου· η ζωή τους
πρόωρα να μην κοπεί σαν τη δική μου,
της μάνας που τα γέννησε· ως το τέρμα
καλότυχα να ζήσουν τη ζωή τους
και με χαρά στην πατρική τους χώρα.»

170 Και σ' όλους τους βωμούς μες στο παλάτι
πήγε και προσευχήθηκε· κλωνάρια
χωρίζοντας μυρτιάς, τους στόλισε όλους,
χωρίς ν' αναστενάξει ή να θρηνήσει·
το κακό που την πρόσμενε καθόλου
δεν άλλαξε την όμορφή της όψη.

Η Άλκηστη προσεύχεται για τα παιδιά της (στ. 152-174)

Υπογράμμισε τις πληροφορίες που δίνει η Θερά-
πεινα για τις ετοιμασίες της Άλκηστης (στ. 152-174).
(«Πώς όχι; Ποιος μπορεί να τ' αρνηθεί; ... δεν άλλαξε
την όμορφή της όψη»). Ποια λειτουργία επιτελούν οι
πληροφορίες αυτές;

Πλύσιμο των ποδιών. Η Άλκηστη ετοιμάζεται να πεθάνει.
Kedleston Hall and Eastern Museum, περίπου 1759-69.
Πηγή: <https://users.sch.gr>

Βρες στο κείμενο την παρακάτω φράση και
αντίγραφέ την παρακάτω:
ἄκλαυστος ἀστένακτος, οὐδὲ τοῦπιόν
κακὸν μεδίστη χρωτὸς εὐειδῆ φύσιν.

.....
.....
.....

Τι ζητά η Άλκηστη για
τα δυο παιδιά της στην
προσευχή της προς την
Εστία: **Πώς τη χαρα-**
κτηρίζεις ως μητέρα
από το περιεχόμενο της
προσευχής της;

Ἦξερες ότι...

Κτερίσματα ήταν τα έργα τέχνης
που συνόδευαν τον νεκρό στον
τάφο του. Συνήθως επρόκειτο για
προσωπικά αντικείμενα, ομοιώμα-
τά τους, κοσμήματα, προσφορές
στους θεούς αλλά και καρπούς,
τρόφιμα, ποτά.

Ταφικά έθιμα

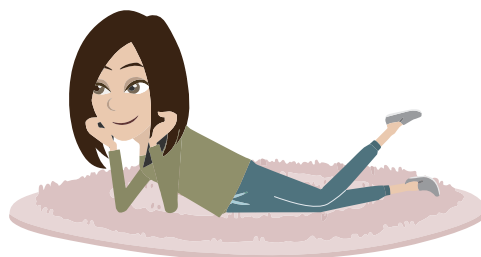
2η Υποενότητα (στ. 175-212)

Ο θρήνος της Άλκηστης

Μακέτα του Διαμαντή Διαμαντόπουλου για το σκηνικό της «Άλκηστης» από τη «Λαϊκή Σκηνή», 1934, σκηνοθεσία: Κ. Κουν.
Πηγή: <https://www.athinorama.gr>

Ο μονόλογος της Θεράπαινας με τις παρεμβολές του Χορού συνεχίζεται. Έτσι, ενημερωνόμαστε για τα όσα συμβαίνουν στο εσωτερικό του παλατιού και για τη συναισθηματική κατάσταση των ηρώων. Ας παρακολουθήσουμε την εξέλιξη της πλοκής...

Η Άλκηστη αποχαιρετά με θρήνο το νυφικό της κρεβάτι (στ. 175-188)

180 Στο δάλαμο σα γύρισε μονάχα
κι έπεσε στο κρεβάτι της, τα δάκρυα
τότε την πήραν και είπε: «Κλίνη, ω κλίνη,
όπου τη ζώνη μου έλυσα για κείνον
που και τώρα για χάρη του πεδαίνω,
σ' αφήνω γεια· δε σε μισώ· εγώ μόνο
χάνομαι· δεν το βάσταξε η καρδιά μου
τον άντρα μου κι εσένα να προδώσω,
κι έτσι πεδαίνω. *Εσένα τώρα μια άλλη
θα σε ορίζει· πιο ενάρετη από μένα
βέβαια ποτέ, μα πιο καλότυχη ίσως.*»
Πέφτει, φιλεί το στρώμα, και η πλημμύρα
από τα δυο της μάτια το 'βρεξε όλο.
Σα χόρτασε τα δάκρυα, κατεβαίνει,
σκυμμένη, απ' το κρεβάτι, τριγυρίζει
το σπίτι, και στο δάλαμο γυρνώντας
έπεσε πάλι πάνω στα στρωσίδια.
190 Τα παιδιά της, πιασμένα από τους πέπλους
της μάνας, έκλαιαν· μες στην αγκαλιά της
τα 'σφιγγε εκείνη, και σα μελλοθάνατη
φιλούσε πότε το ένα πότε το άλλο.
Πονώντας την κυρά τους όλοι οι δούλοι
έκλαιαν στο σπίτι μέσα. Και η καημένη
τους έδινε το χέρι, σε έναν ένα·
είπε «έχε γεια» κι ως στο μικρότερό τους,
κι όλοι της είπαν «στο καλό». Νά, ποιές
οι συμφορές μες στου Άδμητου το σπίτι.
Αν είχε αυτός πεθάνει, θα χανόταν
τώρα που ξέφυγε, έχει τέτοιον πόνο,
που δε θα τον ξεχάσει όσο κι αν ζήσει.
ΚΟΡ. Βέβαια θα κλαίει αυτός και θα βογκάει,

Βρες στο κείμενο την παρακάτω φράση και **αντίγραφέ** την παρακάτω:

σὲ δ' ἄλλη τις γυνὴ κεκτήσεται, σὺ φρων μὲν
οὐκ ἂν μᾶλλον, εὐτυχῆς δ' ἴσως

Υπογράμμισε λέξεις/φράσεις που φανε-
ρώνουν τη συναισθηματική κατάσταση της
Άλκηστης.

Η Άλκηστη αποχαιρετά τα παιδιά της και το προσωπικό του παλατιού (στ. 189-196)

Τι εννοεί άραγε

η Θεράπαινα στους
στίχους 197-198: «Αν είχε
αυτός πεθάνει, θα χανόταν
... που δε θα τον ξεχάσει,
όσο κι αν ζήσει»;

Θεράπαινα
και Άδμητος
σε κόμικ!

Η Θεράπαινα αποτελεί ένα δευ-
τεραγωνιστικό, δηλαδή όχι ένα
πρωταγωνιστικό πρόσωπο. **Πώς
υπηρετεί τη δραματική πλοκή ο
μονόλογός της;**

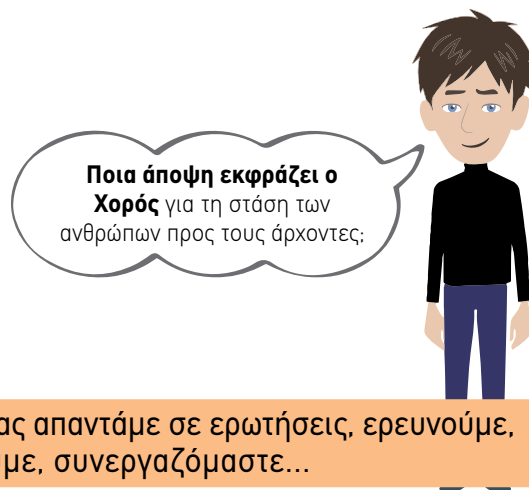
200 που χάνει τόσο ενάρετη γυναίκα.
ΘΕΡ. Στην αγκαλιά κρατώντας τη θρηγνεί,
 «μη μ' αφήσεις» της λέει, κι όλο ικετεύει
 ζητώντας τ' ακατόρθωτα· η αρρώστια
 τη μαραίνει, τη λιώνει· αποσωμένη,
 θλιβερό βάρος των χεριών, ωστόσο,
 με τη λίγη πνοή που πια της μένει,
 θέλει για μια φορά, την τελευταία,
 να βγει, τη λάμψη του ήλιου ν' αντικρίσει.¹
 Θα πάω τον ερχομό σου ν' αναγγείλω·
 των βασιλιάδων δεν είν' όλοι φίλοι,
 210 έτσι, που αν τους χτυπήσει δυστυχία,
 να συμπαρασταθούνε με συμπάθεια·
 μα εσύ² 'σαι παλιός φίλος του δικού μας.

 Μπαίνει στο παλάτι.

Η στάση του Άδμητου (στ. 197-212)

Ήξερες ότι...

Ο μύθος της Άλκηστης έχει εμπνεύσει τον Κρίστοφ Βίλλιμπαλντ Γκλουκ, ο οποίος έχει γράψει την ομώνυμη όπερα που πρωτοπαρουσιάστηκε το 1767 στη Βιέννη.

Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε...

Να θυμηθώ να συγκεντρώσω στοιχεία από το κείμενο:

- για τις αλλαγές στη σκηνή, όπως περιγράφονται στους στίχους 136-140 («Μα από το παλάτι βγαίνει δακρυσμένη ... Έχει τελειώσει»)
- για όσα συμβαίνουν έξω/μέσα στο παλάτι·
- για το σημείο αναχώρησης της Υπηρέτριας στο τέλος του Α' Επεισοδίου·
- για τις «φωνές» των προσώπων που ακούγονται στον μονόλογο της Θεράπαινας: συνθέτουμε έναν σύντομο διάλογο αποχαιρετισμού ανάμεσα στην Άλκηστη και στους Υπηρέτες. Συνθέτουμε τα λόγια τους από τον μονόλογο της Υπηρέτριας.

Ας αναρωτηθούμε όλοι μαζί:

1. Στους στίχους 199-203 («Βέβαια θα κλαίει αυτός και θα βογκάει ... Ζητώντας τ' ακατόρθωτα») αναφέρεται ότι ο Άδμητος θρηγνεί και ικετεύει την Άλκηστη να μην τον αφήσει, ενώ γνωρίζει πως πεθαίνει για χάρη του. Είναι κατά τη γνώμη σου δικαιολογημένος ο θρήνος του; Μπορείς να εντοπίσεις στο κείμενο ένα σημείο, στο οποίο ο χαμός της Άλκηστης δεν αποδίδεται στον Άδμητο και έτσι ο θρήνος του παρουσιάζεται από τον ποιητή ως δικαιολογημένος;
2. Έχουμε φτάσει σχεδόν στο 1/5 του δράματος, αλλά οι πρωταγωνιστές δεν έχουν ακόμα εμφανιστεί. Τι εξυπηρετεί, κατά τη γνώμη σου, η καθυστέρηση αυτή;

¹ Ο αποχαιρετισμός μελλοθάνατων ή ετοιμοθάνατων στο φως του ήλιου είναι συνηθισμένος σε έργα τραγικών ποιητών. («Έκάβη», στ. 411-412, «Ίππόλυτος» στ. 57, «Αντιγόνη» στ. 808-809).

² Στον στίχο γίνεται ένας πρώτος υπαινιγμός σχετικά με τη σύνθεση του Χορού. Είναι άντρες, πιθανότατα προχωρημένης ηλικίας και έμμεσα υποδηλώνεται η κοινωνική τους προέλευση. Δεν μπορεί να ανήκουν στη λαϊκή τάξη από τη στιγμή που είναι από παλιά φίλοι με τον βασιλιά.

3. α) Η Άλκηστη θυσιάζεται, κάτι που σύμφωνα με τα λόγια της Υπηρέτριας (στίχοι: 152-155: « Πώς όχι; ... Τη ζωή της/ θυσιάζει για να σώσει τη δική του») και του Χορού (στίχοι: 150-151: «Πεθαίνει δοξασμένη ... η αρετή της») είναι τιμητικό. Συμφωνεί με αυτό ο Ρωμαίος ποιητής Οβίδιος σύμφωνα με το παρακάτω απόσπασμα:

Έχει τον τύπο της η κάθε κοπελιά – ας μην τις βάλουμε όλες στο ίδιο το τσουκάλι. [...] Η Άλκηστη κατήλθε στους νεκρούς σ' αντικατάσταση του βασιλιά Αδμήτου – κηδεία ετοιμάζανε γι' αυτόν, αλλά στο φέρετρο ήταν η καλή του. [...] Δεν είναι σύμπτωση το ότι η Αρετή ως όνομα έχει το γένος δήλυ. Οβίδιος, Ερωτική Τέχνη, ΙΙΙ , στ. 10, 19-20,23, νεοελληνική απόδοση: Θ. Παπαγγελής

- β) Ψάξε στο διαδίκτυο, ανάτρεξε και στο βιβλίο της Ιστορίας της Α΄ Γυμνασίου, για να καταγράψεις πληροφορίες για τον ρόλο της γυναίκας στην αρχαία Ελλάδα και κυρίως στην Αθήνα των κλασικών χρόνων. Στη συνέχεια, σκέψου αν έχει διαφοροποιηθεί σήμερα ο ρόλος της γυναίκας.
4. Όπως κάθε άνθρωπος χαρακτήρας, έτσι και η Άλκηστη διαθέτει λογική και συναίσθημα. Σε ποια σημεία του κειμένου προτανεύει η λογική της και σε ποια κυριαρχεί το συναίσθημά της; Πώς εξηγείς τη μεταστροφή της συναισθηματικής της κατάστασης στη δεύτερη ενότητα; Τη θεωρείς δικαιολογημένη;
5. Θεώρησε ότι είσαι σκηνοθέτης και θα ανεβάσεις την «Άλκηστη» στο θέατρο. Ποια στιγμιότυπα από το Α' Επεισόδιο θα επέλεγες να παρουσιάσεις ως περιληπτική παρουσίαση (τρέιλερ), έτσι ώστε να προσελκύσεις όσο το δυνατόν περισσότερους θεατές;
6. Να μετατρέψεις τα λόγια της Υπηρέτριας σε μονόλογο της Άλκηστης. Τι θα έλεγε σε πρώτο πρόσωπο η δραματική ηρωίδα;

Ας δράσουμε...

1. Κεντρικό θέμα της τραγωδίας αλλά και παραδοσιακό μοτίβο αποτελεί η εκούσια θυσία της γυναίκας, για να σώσει τον σύζυγό της και για το καλό των παιδιών της. Το θέμα της ερωτευμένης γυναίκας/του ερωτευμένου άντρα που θυσιάζει τη ζωή της/του για χατίρι του άλλου του μισού είναι κοινό θέμα στη λαϊκή παράδοση πολλών λαών. Αφού χωριστείτε σε δύο ομάδες, να διαβάσετε τα παρακάτω παράλληλα κείμενα και να αναζητήσετε κοινά σημεία και διαφορές με την υπόθεση της τραγωδίας του Ευριπίδη.

A. Ένας νέος άντρας έψαχνε όλον τον κόσμο να βρει κάποιον που να τον αγαπάει αληθινά. Συνάντησε έναν γέρο, που δεν ήταν άλλος από τον θάνατο. Ο νέος έκοψε ένα μήλο στα δύο και του πρόσφερε το μεγαλύτερο κομμάτι. Ο θάνατος σε ανταπόδοση προφήτευσε ότι θα πεθάνει σύντομα: στη διάρκεια του επόμενου δείπνου με τη γυναίκα του. Όταν έφτασε η ώρα, εμφανίστηκε ο γέρος και ζητούσε να πάρει την ψυχή του νέου. Ο νέος άντρας τον παρακάλεσε να παρατείνει τη διάρκεια της ζωής του. Τότε εκείνος απάντησε ότι θα μπορούσε κάποιον άλλο πρόσωπο να του χαρίσει χρόνια από τη δική του ζωή. Ο πατέρας και η μητέρα του αρνήθηκαν. Μόνον η νεαρή σύζυγός του ήταν πρόθυμη γι' αυτόν και όλη τη ζωή της να θυσιάσει, αν της υποσχόταν πως μετά τον θάνατό της θα ζούσε μόνον για τους γονείς του. Τότε ο θάνατος παρατήρησε ότι ο νέος έμαθε ποιος τον αγαπάει αληθινά.

Διασκευή σέρβικου λαϊκού παραμυθιού

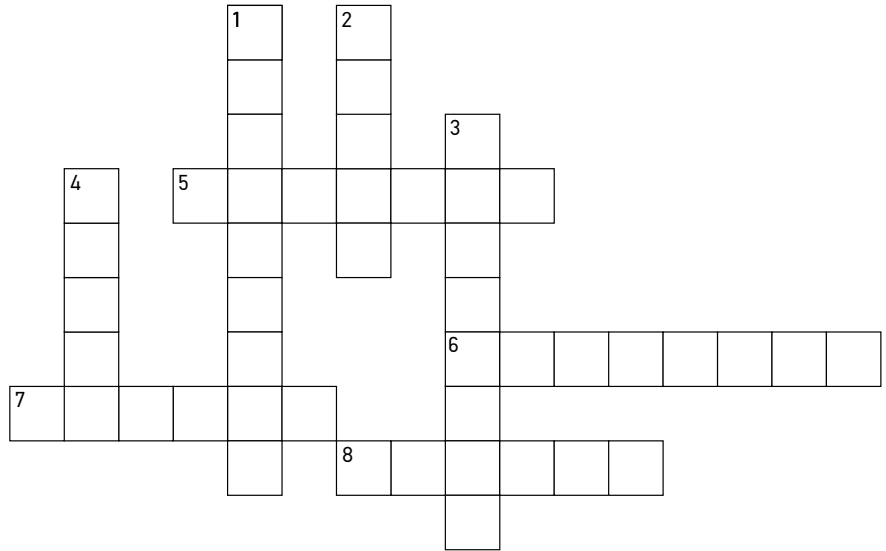
B. Λίγο καιρό μετά τον γάμο του ο νέος άντρας πέθανε και θάφτηκε σύμφωνα με την επιθυμία του σ' ένα σταυροδρόμι. Όταν πέρασε από κει ένας βοσκός, ο νεκρός πήδηξε από τον τάφο του και του ζήτησε να πει στον πατέρα του να έρθει να τον συναντήσει το βράδυ. Όταν έφτασε ο πατέρας, κάθισαν και οι δύο στο φέρετρο, ανέβηκαν στον ουρανό και στάθηκαν μπροστά στον Δικαστή. Ο Δικαστής ρώτησε τον πατέρα: «Δέχεσαι να πεθάνεις για τον γιο σου ή όχι;» Όμως ο πατέρας έκανε πίσω, όταν ο Δικαστής θέλησε να τον τρυπήσει με το σπαθί του. Το ίδιο ερώτημα επανέλαβε ο Δικαστής και στη μητέρα του παλικάριού. Μόνον η νεαρή σύζυγός του δεν έφερε καμία αντίρρηση να την τρυπήσει με το ξίφος του. Ο Δικαστής τη θεράπευσε. Έπειτα επέστρεψαν στο σπίτι τους και έζησαν μαζί ακόμη περισσότερο από ογδόντα χρόνια.

Διασκευή ουγγρικού λαϊκού παραμυθιού

2. Στην «Άλκηστη» ενυπάρχουν αρκετά παραμυθιακά στοιχεία. Έχει χαρακτηριστεί από κάποιους μελετητές ως «παραμυθόδραμα». Στο τέλος καθενός από τα κατά ποσόν μέρη (πρόλογος, πάροδος, επεισόδια, στάσιμα, έξοδος) μπορείς να καταγράψεις όσα στοιχεία νομίζεις ότι αποτελούν παραμυθιακά μοτίβα.

Ας συνοψίσουμε...

1. Συμπλήρωσε το σταυρόλεξο:

Οριζόντια

- 5. Όλοι στο παλάτι ..... για τον επικείμενο χαμό της
- 6. Η απώλεια της Άλκηστης αποδίδεται σε .....
- 7. Η προσευχή της Άλκηστης αφορά τα ..... της
- 8. Η ηρωίδα προσευχήθηκε σε όλους τους ..... του παλατιού

Κάθετα

- 1. Ο Κορυφαίος του Χορού συνδιαλέγεται με την.....
- 2. Η βασίλισσα φορτίζεται συναισθηματικά όταν αντικρίζει τη συζυγική .....
- 3. Η Άλκηστη στην 1η υποεπότητα παρουσιάζεται ιδιαίτερα .....
- 4. Η Άλκηστη παρακαλεί τη θεά .....

*Συμπληρώνω με ΚΕΦΑΛΑΙΑ γράμματα

2. Γράψε τρία πράγματα που έμαθες, δύο που θέλεις να μάθεις και μία απορία που σου προκλήθηκε μετά την ολοκλήρωση του Α' Επεισοδίου.

.....

.....

.....

.....

Αξιολόγησε το Α' Επεισόδιο:

- Πόσο σημαντικό είναι για την εξέλιξη του έργου; Ποιες πληροφορίες προσφέρει;
- Η Άλκηστη με ποιο κριτήριο παίρνει αποφάσεις, με τη λογική ή με το συναίσθημα;

Ινδικό παραμύθι

Σωστό ή Λάθος;
Α' επεισόδιο

Παράλληλο κείμενο με ερώτηση
(ποιήμα της Λ. Κάσδαγλη)

Άσκηση δημιουργίας
Ινφογραφήματος

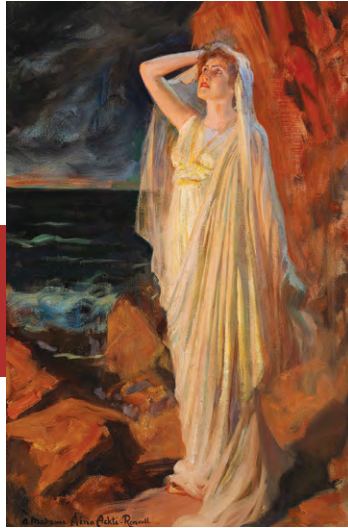

Α΄ Στάσιμο: Ο δρόμος του Χορού

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

«Η Άλκηστη στις όχθες της Στύγας», πίνακας ζωγραφικής του Άλμπερτ Έντελφελτ, 1902.
Πηγή: <https://en.wikipedia.org>

Τι συμβαίνει;
(στ. 213-243): Ο Χορός πενθεί

Πού, πότε και ποιος;

Πού είμαστε: Έξω από το παλάτι του Άδμητου.
Πότε γίνονται όλα αυτά: Την ημέρα που η Άλκηστη προετοιμάζεται για να φύγει από τη ζωή.
Ποιους θα δούμε στη σκηνή: Τον Κορυφαίο και τα μέλη του Χορού.

Σπουδαία λόγια...

«και πια μian αβάσταχτη τώρα ζωή θα περνάει»

Στο Α' Στάσιμο:

- Θα **μελετήσουμε** τα εγκωμιαστικά λόγια του Χορού για την Άλκηστη.
- Θα **αναρωτηθούμε** για τη στάση του Χορού απέναντι στον Άδμητο.
- Θα **επισημάνουμε** τι ζητά ο Χορός από τους θεούς.
- Θα **προετοιμαστούμε** για την εμφάνιση του ζεύγους στη σκηνή.
- Θα **αναδείξουμε** τον θεατρικό χαρακτήρα του κειμένου.
- Θα **γνωρίσουμε** το κουκλοθέατρο Μπουρακού.

Πληροφορίες για τα Στάσιμα

Ο Χορός της «Άλκηστης». Πειραματική Σκηνή, Εθνικό Θέατρο, 2000, σκηνοθεσία: Λυδία Κονιόρδου.
Πηγή: <https://www.nt-archiv.gr>

(στ. 213-243)

Ο Χορός πενθεί

Αρχαίο θέατρο του Διονύσου στους πρόποδες της Ακρόπολης, 6ος π.Χ. αιώνας.

Πηγή: <https://www.mytheatro.gr>

ΧΟΡ. (σε λυρικό διάλογο)

– Δία!, ω Δία, πού θα βρεθεί ένας λυτρωμός, (α' στροφή)
μια φυγή μέσ' απ' τη μοίρα τη βαριά
που χτυπά τους βασιλιάδες;
– Συφορά! Θα 'ρδει κανείς, ή τα μαλλιά μου
πια θα κόψω κι από τώρα εγώ στα μαύρα
να ντυθώ;

– Φανερό, καλοί μου φίλοι, φανερό,
πάλι ωστόσο στους θεούς μας ας δεηθούμε·

220 ω, μεγάλη η δύναμη είναι των θεών.

ΚΟΡ. Παιάνα λυτρωτή,¹ έναν τρόπο σκέψου,
απ' το κακό τον Άδμητο να σώσεις.

ΧΟΡ. Δώσε εσύ τη σωτηρία· κι άλλη φορά
βρήκες λύση· έτσι και τώρα
απ' το θάνατο εσύ γίνε λυτρωτής,
το φονιά τον Άδη εσύ σταμάτησέ τον.

ΧΟΡ. (σε λυρικό διάλογο)

– Άδμητέ μας, γιε του Φέρη, βασιλιά μας, (αντιστροφή)
τη γυναίκα σου να χάνεις! Συφορά
φοβερή σ' έχει χτυπήσει.

– Συφορά, που λες καλύτερ' ας πεθάνω·
θα 'ναι λίγο το λαιμό μου να περάσω
σε θηλεία.

230 – Τη γυναίκα, τη γυναίκα π' αγαπής
– π' αγαπής; που τη λατρεύεις– ήρθε η μέρα
που τα μάτια σου νεκρή πια θα τη δουν.

ΚΟΡ. Κοιτάζτε, γιά κοιτάζτε, απ' το
παλάτι

¹ Στον Όμηρο «Παιάνας» αποκαλείται ο γιατρός των θεών. Αργότερα ο όρος προσδιόριζε άλλοτε τον Ασκληπίο και άλλοτε τον Απόλλωνα (έτσι «παιάνας» ονομάζεται και ένας λατρευτικός ύμνος προς τιμή του θεού).

Το Α' Επεισόδιο με τον μονόλογο της Θεράπαινας ολοκληρώθηκε. Ακολουθεί ένα λυρικό μέρος, το Α' Στάσιμο, στο οποίο ο Χορός προσεύχεται στους θεούς και θρηνεί για την τύχη του Άδμητου και για τον επικείμενο θάνατο της βασίλισσας. Θεωρεί άραγε υπεύθυνο τον Άδμητο;

Ο Χορός προσεύχεται στους θεούς
(στ. 213-225)

Υπογράμμισε με ποιον τρόπο εκδηλώνει το πένθος του ο Χορός. Σήμερα ισχύει ο ίδιος τρόπος;

Τι ζητά ο Χορός από τον θεό Απόλλωνα;
Υπογράμμισε το αντίστοιχο χωρίο.

Η δυστυχία του Άδμητου και ο θρήνος των Φεραίων για τον χαμό της Άλκηστης
(στ. 226-243)

«Άδης» - Ελαιογραφία. Γιάννης Νίκου, 2017.

Πηγή: <https://artviews.gr>

Θυμάσαι σε ποιο προηγούμενο περιστατικό αναφέρονται οι στίχοι 222-223 («Δώσε εσύ τη σωτηρία ... βρήκες λύση.»);

Βγαίνει η Άλκηστη με κλονισμένα βήματα· την συγκρατεί ο Άδμητος· ακολουθούν τα δυο παιδιά της, αγόρι και κορίτσι, κι έπειτα δούλοι και δούλες· αυτοί φέρνουνε ένα στρωσίδι κι απάνω του γέρνει αργά η βασίλισσα.

εκείνη βγαίνει, κι ο Άδμητος μαζί της.

ΧΟΡ. Κλάψε· θρήνησε, εσύ χώρα των Φερών,
για την έξοχη γυναίκα

που τη σέρνει μαραμένη² το κακό
προς τον Άδη, μες στις μαύρης γης τον κόρφο.

ΚΟΡ. Α, ποτέ δε θα πω πως του γάμου οι χαρές
ξεπερνούν τα φαρμάκια που αυτός μας ποτίζει·

240 το 'δα κι άλλες φορές, βλέπω τώρα κι αυτή
του καλού βασιλιά τη βαριά συμφορά,
που την έξοχη χάνει γυναίκα, και πια
μιαν αβάσταχτη τώρα ζωή θα περνάει.

Μακέτα κοστούμιών του Χορού για την «Άλκηστη» του Ευριπίδη Κ.Θ.Β.Ε., 1984, σε σκηνοθεσία Γιάννη Χουβαρδά. Πηγή: <https://www.ntng.gr>

Βρες στο κείμενο την παρακάτω φράση και αντίγραφέ την παρακάτω: τῆσδ' ἀβιώ- τον τὸν ἔπειτα χρόνον βιοτεύσει.

.....

.....

.....

Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε...

➔ **Να θυμηθώ να συγκεντρώσω στοιχεία** από το κείμενο:

- για τις χειρονομίες των μελών κάθε ημιχορίου (**Ποια σχήματα λόγου αξιοποιώ;**)
- για τον προσδιορισμό της έντασης και της χροιάς της φωνής των μελών του Χορού (**Ποια σημεία στίξης βοηθούν;**)
- για τον τρόπο που τα μέλη του Χορού βαδίζουν, στέκονται, μετακινούνται στη σκηνή·
- για τις αναφορές στο παρόν και στο μέλλον που κρύβονται στα λόγια τους.

➔ **Ας αναρωτηθούμε όλοι μαζί:**

1. Σύμφωνα με τον Τ.Σ. Έλιοτ: «Πίσω από τον τραγικό λόγο βρίσκεται η δραματική ενέργεια, η χροιά της φωνής, το ανασηκωμένο χέρι ή ο τεντωμένος μυς, και η ιδιαίτερη συγκίνηση». Αν σκηνοθετούσες την παράσταση, πώς θα αποτύπωνες σκηνικά τις αντιδράσεις και τα συναισθήματα του Χορού;

² Γυναίκα μαραινομένην νόσω: και σε αυτό το σημείο, όπως και στον στίχο 203 γίνεται αναφορά στην αρρώστια που ταλαιπωρεί και μαραίνει την Άλκηστη.

2. Να σχολιάσεις το γεγονός ότι ο Άδμητος γνώριζε και αποδέχτηκε την αυτοθυσία της Άλκηστης. Ποια στάση φαίνεται να κρατάει ο Χορός προς τον βασιλιά;
3. Ποια συναισθήματα νομίζεις ότι γεννά στους θεατές η σκηνή του Άδμητου με την ετοιμοθάνατη Άλκηστη στην αγκαλιά του;
4. Ο Χορός εναποθέτει τις ελπίδες του στην επέμβαση των θεών για τη σωτηρία της Άλκηστης. Θεωρείς ότι είναι προφητικά τα λόγια του;
5. Να συγκρίνεις τη νεοελληνική απόδοση των στίχων 232-243 από τον Θρασύβουλο Σταύρου με την απόδοσή τους από τον Δανιήλ Ι. Ιακώβ. Αφού υπογραμμίσεις τις διαφορές σκέψου ποια από τις δύο αποδόσεις των παραπάνω στίχων σου αρέσει περισσότερο και γιατί.

Να τη που θγαίνει από το παλάτι μαζί με τον άντρα της.
– Σύρε κραυγή και στεναγμό, ω χώρα των Φεραίων,
235 για την γυναίκα την καλή
που από την αρρώστια σβήνει
και πάει κάτω από γη στο σκοτεινό τον Άδη.
Ποτέ δεν θα πω ότι ο γάμος δίνει χαρά
πιο μεγάλη παρά λύπη· αυτό μου δείχνουν
του βασιλιά μου, που, χάνοντας
την ανεκτίμητη γυναίκα, ζωή αβίωτη
στο μέλλον θα περάσει.

(Δανιήλ, Ι. Ιακώβ)

«Άλκηστη» του Ευριπίδη, το 1995, για το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο (ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ.) Βόλου, σκηνοθεσία Λυδίας Κονιόρδου.

Πηγή: <https://search.lib.auth.gr>

Ας γνωρίσουμε μια διαφορετική παράσταση της «Άλκηστης»:

Η Λυδία Κονιόρδου σκηνοθέτησε την «Άλκηστη» του Ευριπίδη, το 1995, για το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο (ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ.) Βόλου. Προσέγγισε την τραγωδία ως μία παιδική παράσταση λαϊκού παραμυθιού. Παρουσίασε ένα κουκλοθέατρο με κούκλες σε ανθρώπινο μέγεθος (δες φωτογραφία), που συνυπάρχουν με τους ηθοποιούς, καθώς είναι προσαρμοσμένες πάνω στο σώμα τους. Η χρήση της κούκλας στην παράσταση λειτούργησε ως ολόσωμη μάσκα.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, στην «Άλκηστη» παρουσιάζεται το παραδοσιακό παραμυθιακό μοτίβο της γυναίκας που θυσιάζεται. Συζήτησε με τους/τις συμμαθητές/συμμαθήτριές σου αν αυτό το παραμυθιακό μοτίβο αποδίδεται επιτυχημένα μέσα από μία παράσταση με κούκλες. Θα θέλατε να την παρακολουθήσετε;

Όπως θα δούμε και στην πορεία, η τραγωδία αυτή συνδυάζει τραγικά και κωμικά στοιχεία. Στο πρόγραμμα της θεατρικής παράστασης από το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Βόλου διαβάζουμε τα εξής: «Η κούκλα στο φυσικό μέγεθος του ανθρώπου πιστεύουμε ότι διαθέτει, εν δυνάμει, την αθωότητα και την ικανότητα να σημαίνει και τις δύο όψεις ταυτόχρονα (τραγική και ιλαρή¹¹) και να τις αποκαλύπτει εκεί, όπου και όταν χρειάζεται».

Συμφωνείτε με την παραπάνω άποψη;

11. Ιλαρός = εύθυμος, χαρωπός

Κουκλοθέατρο Burankou.
Πηγή: <https://eclass.uoa.gr>

Μαθαίνοντας για το Μπουρανκού

Στο ιαπωνικό κουκλοθέατρο **Μπουρανκού**, όπως βλέπεις στις παρακάτω εικόνες, οι κούκλες δεν είναι μαριονέτες αλλά ξεπερνούν το ένα μέτρο σε ύψος και φορούν εντυπωσιακές ενδυμασίες. Επίσης, δεν υπάρχει

ένας κουκλοπαίκτης αλλά τρεις, οι οποίοι πρέπει να συνεργάζονται άψογα για να υπάρχει φυσικότητα και ροή στις κινήσεις της κούκλας. Οι κουκλοπαίχτες είναι μαυροφορεμένοι, για να αναδεικνύουν τις κούκλες.

Κιότο, Ιαπωνία. Κουκλοθέατρο Bunraku
Πηγή: www.123rf.com

Πώς σας φαίνεται αυτό το «ανοίκιο», όπως θα έλεγε ο Μπρεχτ, θέαμα; Συζητήστε στην τάξη και συγκρινέτε το με την παράσταση από το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ Βόλου.

Αν θέλεις να δεις στιγμιότυπα από παράσταση ιαπωνικού κουκλοθέατρου σκάνναρε το παρακάτω QR.

Ιαπωνικό
κουκλοθέατρο

«Άλκηστις», σε σκηνοθεσία, Γιάννη Μαυρόπουλου, 2023, Θέατρο «Ανετόν», στο πλαίσιο του Φεστιβάλ: «Ανοιχτή Σκηνή της πόλης».
Πηγή: <https://faretra.info>

Ας συνοψίσουμε...

1. Να χαρακτηρίσεις ως Σωστές (**Σ**) ή Λανθασμένες (**Λ**) τις παρακάτω προτάσεις. Να διορθώσεις τις λανθασμένες γράφοντας τη σωστή πληροφορία:
  - α. Ο Χορός κατακρίνει τον Άδμητο, επειδή δέχτηκε να πεθάνει στη θέση του η Άλκηστη.
  - β. Ο Χορός επαινεί τον χαρακτήρα της Άλκηστης.
  - γ. Ο θάνατος της Άλκηστης αποδίδεται σε αρρώστια.
  - δ. Ο Χορός προσεύχεται και παρακαλεί τον Δία να δώσει τη σωτηρία, όπως έκανε και στο παρελθόν για χάρη του Άδμητου.
  - ε. Ο μοναδικός τρόπος εκδήλωσης του πένθους που αναφέρεται στο κείμενο είναι το κόψιμο των μαλλιών.

2. Κατάγραψε και δικαιολόγησε ένα συναίσθημα που σου γεννήθηκε διαβάζοντας το Α΄ Στάσιμο και μία προσδοκία σου για το Β΄ Επεισόδιο.

Συναίσθημα: .....

.....

.....

Προσδοκία: .....

.....

.....

Αξιολόγησε το Α΄ Στάσιμο:

- Ποιος είναι ο ρόλος του στην εξέλιξη της πλοκής της «Άλκηστης»;

1^η ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

1. Προσπάθησε να θυμηθείς και να καταγράψεις όλες τις πληροφορίες που γνωρίζεις μέχρι στιγμής για τους δύο πρωταγωνιστές, την Άλκηστη και τον Άδμητο, πριν ακόμα αυτοί εμφανιστούν στη σκηνή. Πώς παρουσιάζονται από τα λόγια των δευτεραγωνιστών;
2. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, η εμφάνιση της μελλοθάνατης Άλκηστης καθυστερεί. **Τι συναισθήματα** σου δημιουργεί αυτή η επιβράδυνση;
3. Να συμπληρώσεις, με τη βοήθεια του/της διπλανού/διπλανής σου, τα κενά στο παρακάτω ινφογράφημα.

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΕΧΡΙ ΣΤΙΓΜΗΣ ...

1. Η παράσταση ξεκινά με τον μονόλογο του ..... ο οποίος δίνει πληροφορίες για το παρελθόν.

2. Ο θεός είχε υπηρετήσει ως βοσκός στο παλάτι του Άδμητου διότι .....

3. Ο Απόλλωνας για να ευχαριστήσει τον Άδμητο ξεγέλασε τις ..... και αποφασίστηκε .....

4. Ο Ευριπίδης δε δίνει πληροφορίες για το τι συζήτησε το ζευγάρι και πώς πάρθηκε η απόφαση της ..... της Άλκηστης.

5. Τον μονόλογο διαδέχεται η ..... του Απόλλωνα με τον ..... ο οποίος είναι ανένδοτος. Ο Απόλλωνας προλέγει.....

6. Στην Πάροδο, ο Χορός αγωνιά για τη βασίλισσα. Στο Α΄ Επεισόδιο εμφανίζεται η ..... η οποία μας δίνει πληροφορίες για .....

7. Στο Α΄ Στάσιμο η αγωνία του Χορού κορυφώνεται λίγο πριν την εμφάνιση της υποβασταζόμενης Άλκηστης. Ο Χορός προσεύχεται στους θεούς και συγκεκριμένα στον ..... να σώσει την Άλκηστη από τον θάνατο.

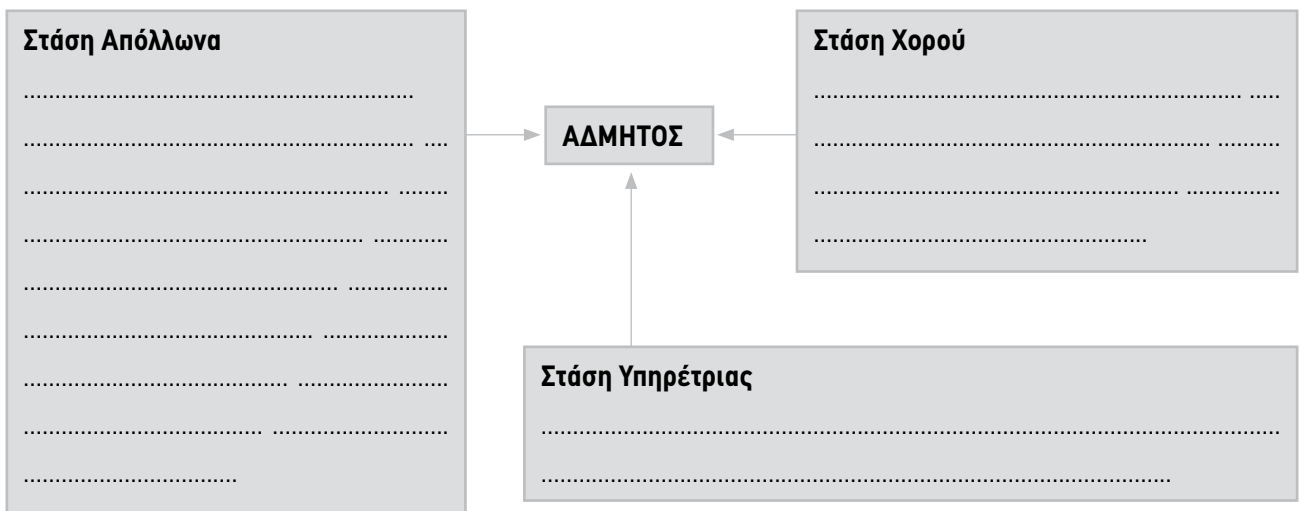

4. Να τοποθετήσετε στις παρακάτω στήλες τις φράσεις που αντιστοιχούν σε κάθε πρόσωπο. Μία φράση ταιριάζει σε περισσότερες στήλες.

έχει τον ρόλο του αγγελιαφόρου· δίνει πληροφορίες για προγενέστερα γεγονότα· αναρωτιέται αν η Άλκηστη είναι ακόμα ζωντανή· παρουσιάζεται ανένδοτος ως προς τον θάνατο της Άλκηστης· επαινεί το ήθος της Άλκηστης· προσπαθεί να σώσει την Άλκηστη· θίγονται τα συμφέροντά του· μεταφέρει σε ευθύ λόγο τα λόγια της βασίλισσας.

ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ	ΘΑΝΑΤΟΣ	ΧΟΡΟΣ	ΘΕΡΑΠΑΙΝΑ

5. Την τραγική μοίρα της Άλκηστης έχουν αφηγηθεί ο Απόλλωνας, ο Χορός και η Υπηρέτρια. Ποια στάση κρατά καθένα από τα δραματικά πρόσωπα απέναντι στον Άδμητο; Να συμπληρώσεις το παρακάτω διάγραμμα και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου με αποσπάσματα από το κείμενο.

6. Η πλοκή μέχρι στιγμής εξελίσσεται μέσα από τους μονολόγους του Απόλλωνα, της Υπηρέτριας και τα σχόλια του Χορού. Θα μπορούσες να βρεις ένα «αντιθεατρικό» στοιχείο στην επιλογή αυτή του Ευριπίδη; Είναι πράγματι;

Γκραβούρα του Sydney Hall του Πρεσβυτέρου, που απεικονίζει κοστούμια και σκηνικά για την παράσταση της «Άλκηστης» του Ευριπίδη στο Νέο Θέατρο της Οξφόρδης (28 Μάη 1887).

Πηγή: <https://www.meisterdrucke.uk>

Β' Επεισόδιο: Η Άλκηστη πεθαίνει...

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Η Άννα Συνοδινού (Άλκηστη) και ο Θάνος Κωτσόπουλος (Άδμητος) στην «Άλκηστη» του Εθνικού Θεάτρου, 1963, σε σκηνοθεσία Τ. Μουζενίδη.
Πηγή: <https://www.nt-archive.gr>

Τι συμβαίνει;

- **1η Υποενότητα (στ. 244-279):** Το τραγούδι του αποχαιρετισμού
- **2η Υποενότητα (στ. 280-325):** Ο μονόλογος της Άλκηστης
- **3η Υποενότητα (στ. 326-368):** Ο μονόλογος του Άδμητου
- **4η Υποενότητα (στ. 369-392):** Ο αποχωρισμός Άλκηστης και Άδμητου
- **5η Υποενότητα (στ. 393-434):** Ο θρήνος του Εύμηλου

Πού, πότε και ποιους;

Πού είμαστε: Έξω από το παλάτι του Άδμητου.

Πότε γίνονται όλα αυτά: Την ημέρα που η Άλκηστη πεθαίνει.

Ποιους θα δούμε να δρουν: Τον Κορυφαίο του Χορού, την Άλκηστη, τον Άδμητο, τον Εύμηλο και την Περιμήλη, κόρη της Άλκηστης και του Άδμητου και μερικούς υπηρέτες, ως βωβά πρόσωπα

Σπουδαία λόγια...

- ✓ «τη δική μας ζωή και το θάνατο εσύ μες στα δυο σου τα χέρια κρατάς»
- ✓ «με λόγια μ' αγαπούσαν, όχι με έργα»
- ✓ «Άδμητε, ανάγκη υπομονή να δείξεις· χάνεις καλή γυναίκα, μα ούτε ο πρώτος δεν είσαι, ούτ' ο στερνός»

Στο Β' Επεισόδιο:

- Θα **εντοπίσουμε** τους λόγους για τους οποίους η Άλκηστη επιλέγει να θυσιάσει και θα **υποθέσουμε** και άλλες πιθανές αιτίες που ενδεχομένως δεν αναφέρει.
- θα **περιγράψουμε** και θα προσπαθήσουμε να **ερμηνεύσουμε** τη στάση του Άδμητου.
- θα **αναδείξουμε** τον θεατρικό χαρακτήρα του κειμένου.
- θα **συζητήσουμε** για τον θρήνο ως φυσιολογική αντίδραση στην απώλεια.

1η Υποενότητα (στ. 244-279)
Το τραγούδι του αποχαιρετισμού

Έφτασε η ώρα της εμφάνισης της Άλκηστης και του Άδμητου στη σκηνή. Ο Ευριπίδης, αφού μας σκιαγράφησε την Άλκηστη μέσα από τα λόγια άλλων προσώπων, την εμφανίζει στη σκηνή ανήμπορη και υποβασταζόμενη. Ας παρακολουθήσουμε τον διάλογο των δύο συζύγων. Η Άλκηστη δέχεται να πεθάνει στη θέση του άντρα της. Πώς θα συμπεριφέρονται άραγε οι δύο πρωταγωνιστές;

Η Άλκηστη πάει στον Άδη.
Πηγή: <https://www.mixanitouxronou.gr>

ΑΛΚΗΣΤΗ

Ω φως της ημέρας, ω ήλιε εσύ, (α' στροφή)
κι ω στροβιλίσματα νεφών που τρέχουνε στα ουράνια!

ΑΔΜΗΤΟΣ

Μας βλέπει, τους δυο δύστυχους· πεθαίνεις
χωρίς ποτέ στους θεούς να 'χουμε φταίξει.

ΑΛΚ. Ω γη, και του σπιτιού σκεπή,
και της πατρίδας, της Ιωλκού,¹ ω νυφικό κρεβάτι!

250 **ΑΔΜ.** Ανασηκώσου, μη μ' αφήνεις· δεήσου
στους δυνατούς θεούς να σπλαχνιστούνε.

ΑΛΚ. Βλέπω ένα πλοίο με δυο κουπιά,
και με το χέρι στο κοντάρι

το Χάρωνα, νεκρών περαματάρη,
που κράζει κιόλας: «Πώς αργείς;
Πιο γρήγορα, έλα! Μη με κάνεις
εσύ την ώρα μου να χάνω».

Αυτά μου λέει, και να διαστώ με πιέζει.

ΑΔΜ. Ταξίδι, οϊμέ, πικρό, φαρμακωμένο.
Δυστυχισμένη, τί κακό μας βρήκε!

ΑΛΚ. Κάποιος με σέρνει, με τραβά (β' αντιστροφή)

260 –δε βλέπεις;– θέλει να με φέρει
κάτω στων πεθαμένων το λημέρι·
φλόγες τα μάτια του πετούν
κάτω απ' τα μαύρα φρύδια· κι έχει
φτερούγες. Ο Άδης! Τί θα κάμεις;
Άσε με, μη! Τί στράτα παίρνω η δόλια!

ΑΔΜ. Πικρή στους φίλους, πιο πικρή σ' εμένα
και στα παιδιά, της θλίψης μου συντρόφους.

ΑΛΚ. Αφήστε με πια, αφήστε με· (επωδός)
δε με κρατούν τα πόδια μου·

Ο Άδμητος και η Άλκηστη συνομιλούν συναισθηματικά φορτισμένοι (στ. 244-279)

Τα παράθυρα

Παράλληλο κείμενο: Άδμητος και Θησέας

Από ποιους στίχους καταλαβαίνεις ότι η Άλκηστη έχει παραισθήσεις;

Ποιο σκηνοθετικό βοήθημα θεωρείς πιθανό να αξιοποιηθεί για τις ανάγκες της σκηνής αυτής και με ποιον τρόπο; Ποιοι στίχοι το φανερώνουν; Μελέτησε οπτικό υλικό από σύγχρονες παραστάσεις. Χρησιμοποιούν κάτι ανάλογο;

¹ Η Άλκηστη μπερδεύει το πατρικό της σπίτι, στην Ιωλκό, με το συζυγικό παλάτι στις Φερές. Ίσως ευδύνεται η ασθένειά της, ίσως η ταραχή που δοκιμάζει.

πλαγιάστε με, σιμώνει ο Άδης·
στα δυο μου μάτια χύνεται νύχτας σκοτάδι.
270 Παιδάκια μου, παιδάκια μου, δεν έχετε πια μάνα·
τελειώνω. Εσείς, παιδιά μου,
να ζήσετε, να χαίρεστε το φως τη μέρας.
ΑΔΜ. Τί πικρός, πιο βαρύς
κι από θάνατο ο λόγος σου αυτός.
Στ' όνομα, αχ, των θεών, μη μ' αφήσεις, ω, μη,
στ' όνομα, αχ, των παιδιών, που ορφανά
θ' απομείνουνε· σήκω, έχε δάρρος·
αν πεθάνεις, κι εγώ θα χαθώ·
τη δική μας ζωή και το θάνατο εσύ
μες στα δυο σου τα χέρια κρατάς.
Είν' η αγάπη σου πράγμα ιερό για μας όλους.

2η Υποενότητα (στ. 280-325)

Ο μονόλογος της Άλκηστης

Είδαμε τον συναισθηματικά φορτισμένο διάλογο των δύο συζύγων. Η Άλκηστη ξεψυχή. Ο θάνατός της αποδίδεται τεχνηέντως σε αρρώστια. Συνέρχεται για λίγο όμως. Έρχεται η στιγμή να μιλήσει στον Άδμητο. Του εξηγεί για ποιους λόγους δέχτηκε εκείνη να θυσιαστεί για να ζήσει ο άντρας της. Τι θα του πει άραγε; Ποιες υποσχέσεις θα προσπαθήσει να του αποσπάσει; Τι θα του ζητήσει να κάνει μετά τον θάνατό της;

«Alkestis», Βασιλικό Δραματικό Θέατρο της Σουηδίας, 2021, σκηνοθεσία: Έλλη Παπακωνσταντίνου.
Πηγή: <https://www.lifo.gr>

Η Άλκηστη συνέρχεται λίγο και μιλεί τώρα πιο ήρεμα.

280 **ΑΔΚ.** Άδμητε, βλέπεις πια πώς είμαι· θέλω
γι' αυτό ν' ακούσεις τί έχω στην καρδιά μου.
Τιμώντας σε, έχω δώσει τη ζωή μου,
για να βλέπεις εσύ τη λάμψη του ήλιου,
κι έτσι πεθαίνω· θα μπορούσα αυτό
να μην το κάμω· για άντρα μου να πάρω
όποιον ήθελα μες στη Θεσσαλία
και σαν πλούσια βασίλισσα να ζήσω.
Δε βάσταξε η καρδιά μου ν' απομείνω
χωρίς εσένα, με τα δυο ορφανά μου,
της νιότης δε λυπήθηκα ν' αφήσω
τα δώρα, όσο γλυκά για με κι αν ήταν.
290 Σε πρόδωσαν ωστόσο κι ο πατέρας
κι η μάνα που σ' εγέννα, ενώ μπορούσαν,
σε στιγμή ταιριαστή στα χρόνια που έχουν,
και το γιο τους να σώσουν κι απ' τον κόσμο
να φύγουν δοξασμένοι. Είσαι το μόνο
παιδί τους, κι άλλα τέκνα ν' αποχτήσουν

Η Άλκηστη εξηγεί γιατί αποφάσισε να πεθάνει στη θέση του Αδμήτου (στ. 280-299)

Μπορείς να υπογραμμίσεις τους στίχους του κειμένου, στους οποίους η Άλκηστη εξηγεί την απόφασή της; **Μπορείς να σκεφτείς** άλλους λόγους, από τους οποίους πιθανόν να επηρεάστηκε;

καμιά πια ελπίδα βέβαια δεν τους μένει.
Θα ζούσα εγώ, μαζί κι εσύ, κι έτσι έρμος
δε θα 'κλαιες τη χαμένη σου γυναίκα,
κι ορφανά δε δ' ανάδρεφες. Μα αυτά
κάποιος θεός θα τα 'φερε έτσι. Ας είναι.

- 300 Τώρα να ευγνωμονείς· θα σου ζητήσω
—όχι τ' αντίτιμο, όχι· αντιζυγιάζει
τίποτα τη ζωή;— μονάχα κάτι,
θα ομολογήσεις κι ο ίδιος, που είναι δίκιο.
Τα δυο παιδιά μας τ' αγαπάς —αν έχεις
το νου σου— όχι λιγότερο από μένα·
ανάστησέ τα αφέντες του σπιτιού μας·
μητριά να μην τους δώσεις, που, από μένα
κατώτερη, δ' απλώσει φθόνου χέρι
πάνω στα δυο παιδιά σου και παιδιά μου.
Αυτό να μην το κάμεις, σε ικετεύω.
Πάντα η μητριά μισεί τους προγόνους της,
310 είναι γι' αυτούς μια οχιά. Βέβαια τ' αγόρι
πύργο έχει τον πατέρα του, μα εσύ,
κόρη μου, πώς της παρθενιάς τα χρόνια
χωρίς ψεγάδι θα περάσεις; Πώς
θα σου φερθεί η γυναίκα του γονιού σου;
Να μη σου βγάλει, πάνω στον ανδρό σου,
κακό όνομα, κι ο γάμος σου χαλάσει.
Δε θα 'χεις τημανούλα στη χαρά σου
κι ούτε στη γέννα θα βρεθεί κοντά σου,
για να σου δίνει δάρρος· τέτοιες ώρες
ποιός άλλος θα πονέσει σαν τη μάνα;
- 320 Γιατί πεθαίνω εγώ· κι όχι αύριο, κι ούτε
μεθαύριο· τώρα δα, σε λίγη ώρα,
θα λένε: είναι μ' αυτούς που δεν υπάρχουν.
Έχετε γεια· να 'ναι η χαρά μαζί σας.
Άντρα μου, εσύ μπορείς να το παινεύεις
πως είχες την καλύτερη γυναίκα,
κι εσείς, παιδιά, την πιο καλή μητέρα.

Τελευταίες επιθυμίες και σκέψεις της Άλκηστης (στ. 300-325)

Σκάναρε και εντόπισε στον παρακάτω σύνδεσμο που περιέχει το αρχαίο κείμενο (στ. 280-325) φράσεις ή λέξεις που μπορείς και σήμερα να ενσωματώσεις στον λόγο σου. Ποιες από αυτές αποδίδουν τα συναισθήματα της βασίλισσας;

Τι ζητά η βασίλισσα να κάνει ο Άδμητος για τα παιδιά τους; **Πώς κρίνεις τις επιθυμίες της;** Πριν σπαντήσεις σκέψου ποια ήταν η θέση της γυναίκας τον 5ο π.Χ. αιώνα.

Σημωνίδης

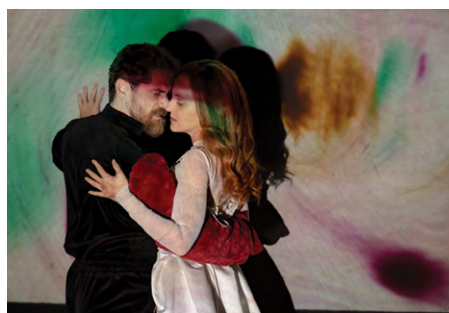

«Ο αποχαιρετισμός Άλκηστης-Άδμητου».
Ερυθρόμορφος ελικωτός κρατήρας. Επάνυμο αγγείο
της Ομάδας της Άλκηστης, περίπου 350-340 π.Χ. Παρίσι,
Εθνική Βιβλιοθήκη.

Πηγή: <https://vulcinelmondo.com/reperti/cratero-a-volute-etrusco-a-figure-rosse-del-gruppo-di-alcesti/>

3η Υποενότητα (στ. 326-368)

Ο μονόλογος του Άδμητου

«Άλκηστις», σκηνοθεσία Ε. Μαυρίδου, 2022, Θέατρο «Χώρος».
Πηγή: <https://elculture.gr>

Αφού παρακολουθήσαμε τον μονόλογο της Άλκηστης, ας εστιάσουμε τώρα στον Άδμητο. Οι ερωτήσεις που προκύπτουν είναι πολλές: Αφού ο βασιλιάς θρηνεί τόσο, γιατί αποδέχεται να πεθάνει η Άλκηστη; Αποτελεί ο ίδιος τραγικό πρόσωπο; Πώς ερμηνεύεται η τραγικότητά του; Τι υποσχετεί στην Άλκηστη;

ΚΟΡ. Στ' όνομά του το λέω· μην έχεις φόβο·
αν είναι με το νου του, αυτό θα κάμει.

ΑΔΜ. Μην έχεις τέτοιαν έγνοια, έτσι θα γίνει·
η μόνη μου γυναίκα εσύ, όσο ζούσες·

330 η μόνη, κι όταν πια μακριά μου θα είσαι·
σ' όλη τη Θεσσαλία, στη δέση σου, άλλη
δε θα μου πει ποτέ ένα χαίρε· ας είναι
κι η πιο μεγάλη αρχοντοπούλα, ας είναι
κι η πιο όμορφη. Και για παιδιά, μου αρκούνε·
ας χαρώ τούτα δω· οι θεοί ας μου δώσουν
μια χάρη που δε μου 'δωσαν για σένα.

Θα σε πενθώ, κι όχι ένα χρόνο μόνο·
θα σε πενθώ όσο ζω· για τους γονιούς μου,
για μάνα και πατέρα, θα έχω μίσος·
με λόγια μ' αγαπούσαν, όχι με έργα·

340 εσύ έδωσες για με, για να με σώσεις,
το πιο ακριβό στον κόσμο, τη ζωή σου.
Να μη θρηνώ, που τέτοιο ταίρι χάνω;
Για με πια πάνε συντροφιάς, στεφάνια,
χαροκόπια, τραγούδια, που αντηχούσαν
στο σπίτι μου· ποτέ πια δε θ' αγγίξω
τη λύρα, ούτε ποτέ θα τραγουδήσω
πάνω στον ήχο λιβυκής φλογέρας·
τη χαρά της ζωής μαζί σου παίρνεις.

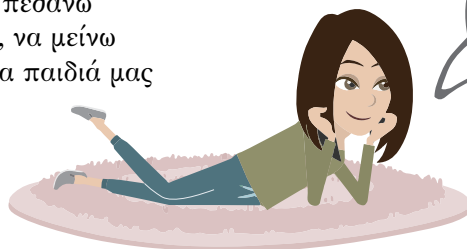
Ομοίωμα του κορμιού σου, από το χέρι
τεχνιτών καμωμένο, θα τοβάλω

350 στο στρώμα μέσα, κι αγκαλιάζοντάς το
και τ' όνομά σου κρίζοντας θα λέω
πως αγκαλιάζω εσέ τη λατρευτή μου·
κρύα ηδονή, μα της ψυχής το βάρος
έτσι, θαρρώ, θα το αλαφρώνω λίγο.

Και στα όνειρά μου αν δά' ρχεςαι, η χαρά μου
θα 'ναι μεγάλη· είναι γλυκό να βλέπεις,
τη νύχτα, εκείνους που αγαπάς, ας είναι
και για λίγο. Του Ορφέα τη γλώσσα αν είχα,
φωνή μελωδική σαν τη δική του,
που να μπορώ απ' τον Άδη να σε πάρω
μαγεύοντας της Δήμητρας την κόρη
και τον άντρα της με ύμνους, ούτε ο σκύλος

360 του Πλούτωνα, ούτε ο Χάρωνας, ο γέρος
περαματάρης των ψυχών, δε θα ήταν
μπόδιο για μένα· θα 'τρεχα εκεί κάτω,
εδώ στο φως και πάλι να σε φέρω.

Καρτέρα με όμως όταν θα πεθάνω
κι ετοιμάσε έναν τόπο εκεί, να μείνω
μαζί σου. Εγώ θ' αφήσω στα παιδιά μας

Οι υποσχέσεις του Άδμητου... (στ. 326-368)

Υπογράμμισε τι υπόσχεται ο Άδμητος!

Βρες στο κείμενο την παρακάτω φράση και
αντίγραφέ την παρακάτω:

λόγῳ γὰρ ἦσαν οὐκ ἔργῳ φίλοι

Στους στίχους 343-347 («Για με πια πάνε
συντροφιάς, στεφάνια ..... τη χαρά της ζωής
μαζί σου παίρνεις») υπάρχουν πληροφορίες
για τους τρόπους που διασκέδαζαν οι άντρες
της κλασικής εποχής. Να τους **απαριθμή-**
σεις και να τους **συγκρίνεις** με τους αντί-
στοιχους σύγχρονους τρόπους ψυχαγωγίας.

Σύγκριση
αποδόσεων
στα νέα
ελληνικά

«Ορφέας και Ευρυδίκη» (1636-1638), πίνακας ζωγραφικής του P.P. Rubens. (1577-1640). Εθνικό Μουσείο του Πράδο, Μαδρίτη.

Πηγή: <https://en.m.wikipedia.org>

Ο Πλούτωνας ακούει την Ευρυδίκη
και επιτρέπει στον Ορφέα να φύγει
με την Ευρυδίκη από τον Κάτω Κόσμο.

Εφόσον ο Άδμητος υποφέρει τόσο από
τον επικείμενο χαμό της Άλκηστης, **γιατί**
πιστεύεις ότι δεν προσπαθεί να εμποδίσει
τον θάνατό της και να πάρει τη θέση της;

παραγγελιά μες στο ίδιο να με βάλουν
κέδρινο νεκροκρέβατο που θα είσαι,
πλάι πλάι τους δυο· χωρίς εσέ, τη μόνη
πιστή μου, ούτε νεκρός δε θέλω να είμαι.

Σκάνναρε το QR και διάβασε πληροφορίες για τον
μύθο του Ορφέα και της Ευρυδίκης. Ποιες δύο
βασικές διαφορές εντοπίζεις ανάμεσα στα δύο
παντρεμένα και αγαπημένα ζευγάρια;

4η Υποενότητα (στ. 369-392) Ο αποχωρισμός Άλκηστης και Άδητου

Ο μύθος του Ορφέα
και της Ευρυδίκης

Η σκηνή συνεχίζεται και έφτασε η ώρα του αποχωρισμού, αν και το κοινό γνωρίζει πως το τέλος δεν είναι οριστικό. Ποια θα είναι τα τελευταία λόγια των συζύγων και ποια στάση κρατάει ο Χορός; Κατηγορεί τον Άδητο;

«Άλκηστη» από το Εθνικό Θέατρο, σε σκηνοθεσία Κατερίνας
Ευαγγελιάτου 2017.
Πηγή: <https://www.n-t.gr>

ΚΟΡ. Κι εγώ το βαρύ πένθος σου, σα φίλος,
370 για την κυρά θα μοιραστώ· το αξίζει.
ΑΛΚ. Τα λόγια του πατέρα σας, παιδιά μου,
τ' ακούσατε· πως δε θα μ' αφηγήσει
και πως ποτέ μητριά δε θα σας δώσει.
ΑΔΜ. Το ξαναλέω, κι έτσι θα γίνει. **ΑΛΚ.** Τότε,
απ' το χέρι μου δέξου τα.

Η βασίλισσα πεθαίνει (στ. 369-392)

«Η νεκρή Άλκηστη», έργο του Jean-François Pierre
Peyron (1744-1814), Μουσείο Λούβρου.
Πηγή: <https://blogostelle.com>

 Σπρώχνει τα παιδιά προς τον Άδητο και αυτός τα παίρνει στην
αγκαλιά του.

ΑΔΜ. Τα παίρνω,
δώρο ακριβό από χέρι που αγαπάω.
ΑΛΚ. Γίνε γι' αυτά και μάνα, αντίς για μένα.
ΑΔΜ. Η ανάγκη, αφού θα 'ναι ορφανά από μάνα.
ΑΛΚ. Φεύγω, παιδιά μου, σε ώρα που δεν πρέπει.
380 **ΑΔΜ.** Έρημος από σένα, αχ, τί θα κάμω;
ΑΛΚ. Μια σκιά οι νεκροί· ο καιρός θα σε ηρεμήσει.
ΑΔΜ. Αχ, σε ικετεύω, πάρε με μαζί σου.
ΑΛΚ. Πεδάινω εγώ για σένα, κι αυτό φτάνει.
ΑΔΜ. Τί γυναίκα μου παίρνεις, Μοίρα, Μοίρα!
ΑΛΚ. Τα μάτια μου βαραίνουν, σκοτεινιάζουν.
ΑΔΜ. Είμαι κι εγώ χαμένος, αν μ' αφήσεις.
ΑΛΚ. Ξέρε το, δεν υπάρχω πια. **ΑΔΜ.** Μη γέρνεις
το κεφάλι· πού αφήνεις τα παιδιά σου;
ΑΛΚ. Παιδιά μου, δεν το θέλω· χαιρετε όμως.
390 **ΑΔΜ.** Γιά ρίξ' τους μια ματιά. **ΑΛΚ.** Η ζωή μου σβήνει.
ΑΔΜ. Μ' αφήνεις; **ΑΛΚ.** Χαίρε. **ΑΔΜ.** Είμαι κι εγώ χαμένος.
ΚΟΡ. Πάει του Άδητου η γυναίκα· έχει τελειώσει.

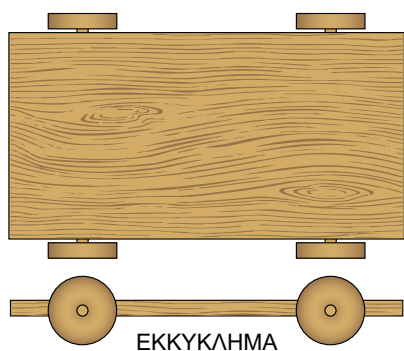
Εντόπιση στον
διάλογο των συζύγων
λέξεις και φράσεις που
αποκαλύπτουν τα συ-
ναισθήματα που τρέφει
ο ένας για τον άλλον.
Μπορείς να προσδι-
ορίσεις ποια είναι τα
συναίσθηματά αυτά;

Ήξερες ότι...

Ο Χορός πιστοποιεί τον θάνατο. Στην αρχαία ελληνική τραγωδία σπάνια σκηνές θανάτου συντελούνται πάνω στη σκηνή. Συνήθως πραγματοποιούνται στο εσωτερικό του σπιτιού/παλατιού και το νεκρό σώμα εμφανίζεται στη σκηνή, πάνω στο εκκύκλημα. Η «Άλκηστις», ο «Ίππόλυτος Στεφανηφόρος» του Ευριπίδη και ο «Αΐαντας» του Σοφοκλή είναι οι μόνες σωζόμενες αρχαίες τραγωδίες στις οποίες ο ήρωας ξεψυχά πάνω στη σκηνή. **Πώς πιστεύεις ότι θα επηρέασε τους θεατές αυτή η σκηνική επιλογή;**

- Η σκηνή είναι συγκλονιστική. Οι θεατές όμως γνωρίζουν, όπως και εσείς εξάλλου, ότι η Άλκηστη στο τέλος θα επιστρέψει από τον Κάτω Κόσμο.
- Πώς επηρεάζει αυτή η πληροφορία την τραγικότητα του έργου;**
- **Να καταγράψετε** λέξεις-φράσεις και γλωσσικές επιλογές που συμβάλλουν στην τραγικότητα της σκηνής.

ΕΚΚΥΚΛΗΜΑ

Το **εκκύκλημα** ήταν ένα μικρό, τροχοφόρο όχημα επάνω στο οποίο μετέφεραν αντικείμενα και ανθρώπους, συνήθως νεκρούς, ώστε οι θεατές να ενημερώνονται για όσα συμβαίνουν πίσω από τη σκηνή.

Ο Άδμητος και η Άλκηστη σε κόμικ

Συνέντευξη σκηνοθέτη

5η Υποενότητα (στ. 393-434)

Ο θρήνος του Εύμηλου

«Άλκηστη» από το Εθνικό Θέατρο, σκηνοθεσία: Κ. Ευαγγελάτου, 2017.

Πηγή: <https://www.lifo.gr>

Όπως μάθαμε ο θάνατος πάνω στη σκηνή δε συνηθίζεται στην αρχαία ελληνική τραγωδία. Στην επόμενη εξαιρετικά φορτισμένη σκηνή θα παρακολουθήσουμε τον θρήνο του μικρού γιου της Άλκηστης. Στο αρχαίο θέατρο τα παιδιά συνήθως είτε είναι βωβά πρόσωπα είτε θρηνούν. Ας παρακολουθήσουμε πώς αντιδρά ο μικρός γιος του ζευγαριού, ο Εύμηλος.

Δεν υπάρχει τίποτα πιο σπαρακτικό από ένα μικρό παιδί που θρηνεί τη νεκρή μητέρα του. Πρόσεξε την απλότητα στα λόγια του Εύμηλου. Πού εστιάζει το μοιρολόι του; Τι θα του έλεγες για να τον παρηγορήσεις;

ΕΥΜΗΛΟΣ

Τί κακό! Τη μάνα μας, (α' στροφή)
αχ, την πήρε η μαύρη γη

Ο Εύμηλος θρηνεί για τον χαμό της
μητέρας του (στ. 393-419)

και ήλιος δεν τη βλέπει πια.
Πάει, πατέρα, κι άφησε
τη ζωή μας ορφανή.
Νά, τα βλέφαρα νεκρά
και τα χέρια ασάλευτα.

400 Μάνα μου, άκουσε, άκουσε,
σ' εξορκίζω· μάνα, εγώ,
τ' ακριβό σου το παιδί,
σε φιλώ και σου μιλώ.

ΑΔΜ. Δε βλέπει, δεν ακούει· κι εσάς τους δυο
κι εμένα συμφορά βαριά μας βρήκε.

ΕΥΜ. Αχ, πατέρα, η μάνα μου (αντιστροφή)
μ' άφησε έρμο κι ορφανό
ν' αρμενίζω στη ζωή·

410 με χτυπούν οι συμφορές,
μα κι εσέ, μικρή αδερφή·
τί πικρή για σε παντρεία,
πατερούλη μου· γραφτό
δε σας ήτανε, μαζί
να σας βρουν τα γερατειά·
έφυγες, μανούλα μου,
και το σπίτι ρήμαξε.

ΚΟΡ. Άδμητε, ανάγκη υπομονή να δείξεις·
χάνεις καλή γυναίκα, μα ούτε ο πρώτος
δεν είσαι, ούτ' ο στερνώς, κι όλοι μας, όλοι
για μια μέρα θα πεθάνουμε· το ξέρεις.

420 **ΑΔΜ.** Το ξέρω· και το πρόσμενα· κι η σκέψη
αυτή πολύν καιρό με τυραννούσε.
Μη φύγετε· θα κάμω την κηδεία·
μείνετε και τονίστε έναν παιάνα
στον αλύγιστο θεό του κάτω κόσμου.
Και ορίζω: Οι Θεσσαλοί, που είμ' αρχηγός τους,
στο πένθος μου να λάβουν όλοι μέρος,
με στολές μαύρες και μαλλιά κομμένα·
κι όσοι έχουν άτια της καβάλας, κι όσοι
άλογα ζεύουν σε άρματα, όλοι πρέπει
τις χαιτες τους με σίδερο να κόψουν.
Όσπου να κλείσουν δώδεκα φεγγάρια,
430 να μην ηχήσει αυλός στην πόλη ή λύρα·
θάβω νεκρό που άλλος κανείς δε μου είναι
τόσο ακριβός· κανείς που να 'χει δείξει
τόση σ' εμέ αφοσίωση· της αξίζει
κάθε τιμή, αφού πέθανε για μένα.

 Παίρνουν τη νεκρή και μπαίνουν όλοι στο παλάτι· στην
ορχήστρα μόνος ο Χορός.

Στο αρχαίο θέατρο τα παιδιά είναι συνήθως
βωβά πρόσωπα. Γιατί πιστεύεις ότι στην
«Άλκηστη» το παιδί μιλάει εκπροσωπώντας
και την αδελφή του;

«Ο Άδμητος θρηνεί την Άλκηστη». Johann Heinrich Tischbein
(περίπου 1780).

Πηγή: <https://upload.wikimedia.org>

Εντόπισε με ποιες γλωσσικές επιλογές απο-
δίδεται η συναισθηματική φόρτιση!

Βρες στο κείμενο την παρακάτω φράση και
αντίγραφέ την παρακάτω:

Άδμητ', ανάγκη τάσδε συμφοράς φέρειν·
ού γάρ τι πρώτος ούδ'ε λóισδιος θροπών
γυναικός έσθλης ήμπλακες·

Ο Άδμητος κηρύσσει ετήσιο πένθος στη
Θεσσαλία (στ. 420-434)

Με ποιους
τρόπους εκδηλώνεται το πένθος;
Να τους **υπογραμμίσεις**. **Γνω-**
ρίζεις ανάλογες συμπεριφορές ή
συνήθειες στη σύγχρονη
κοινωνία;

Ήξερες ότι... Στην αρχαιότητα έκοβαν τη χαι-
τη των αλόγων ως ένδειξη πένθους. Τέτοιες
αναφορές γίνονται και στον Ηρόδοτο (9,34)
και στον Πλούταρχο («Άλέξανδρος», 72,3).
Οι Φεραίοι, για να τιμήσουν την Άλκηστη,
θα κόψουν τη χαιτή των φημισμένων στην
αρχαιότητα θεσσαλικών αλόγων.

Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε...

Να θυμηθώ να συγκεντρώσω στοιχεία από το κείμενο:

- για να διακρίνω τον δραματικό από τον σκηνικό χρόνο, αφού παρακολουθήσω στο διαδίκτυο το [Β' Επεισόδιο](#) (Ψηφιακό Θέατρο Αρχαίου Ελληνικού Θεάτρου) βιντεοσκοπημένο·
- για να αποδείξω την ενότητα του χώρου, του χρόνου και της πλοκής με παραδείγματα·
- για να εξηγήσω τη λειτουργία στην πλοκή της στιχομυθίας και των αντιλαβών·
- για να περιγράψω τον ρόλο του παιδιού στη συγκεκριμένη τραγωδία.

«Άλκηστις» στο Διεθνές Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος, σκηνοθεσία: Πάρι Ερωτοκρίτου, 2018.

Πηγή: <https://www.greekdramafest.com>

Ας παρακολουθήσουμε ως θεατές:

Παρατήρησε τις δύο εικόνες που αφορούν δύο διαφορετικές παραστάσεις του δράματος. Πώς ο σκηνοθέτης και ο ενδυματολόγος επέλεξαν να αποδώσουν τον θάνατο της Άλκηστις; Εάν ήσουν σκηνοθέτης με ποιον τρόπο θα επέλεγες να σκηνοθετήσεις τη συγκεκριμένη σκηνή λαμβάνοντας υπόψη το κείμενο;

Ας σκεφτούμε:

1. Παρατήρησε κοινά θεματικά και γλωσσικά μοτίβα ανάμεσα στον θρήνο του Εύμηλου και στο νεκρικό επίγραμμα (1920, 1-5 Peek), στο οποίο ένα παιδί πενθεί την απώλεια της μητέρας του.

Μανούλα μου, σε φωνάζω. Τι συμβαίνει; Δεν απαντάς στο παιδί σου που κλαίει με λυγμούς και αγιάτρευτος πόνος σπαράζει την καρδιά του; Ναι, υποφέρω! Βγάλε από τα χείλη σου τη γλυκιά σου φωνή, όπως παλιά. Δε μου μιλάς και τρομάζω, κι η σιωπή σου δε μου λέει τίποτα, αλλά μου προκαλεί ακόμα πιο μεγάλο πόνο.

2. Διάβασε το παρακάτω απόσπασμα από το έργο «Σχετικά με τη φύση των πραγμάτων» του Ρωμαίου ποιητή και φιλόσοφου Λουκρήτιου. Διακρίνεις κάποιον διαφορετικό τρόπο αντιμετώπισης του θανάτου από αυτόν που βλέπουμε στην «Άλκηστις»;

Και τελικά, πες πως η ίδια η φύση ξαφνικά παίρνει το λόγο και επιπλήττει έναν από εμάς: Γιατί, θνητέ, αφήνεσαι να βυθιστείς σ ένα τόσο αρρωστημένο πένθος; Τι βαρυγκωμάς και κλαίγεις για το θάνατο; Αν ήταν ευχάριστη η ζωή σου που πέρασε και πάει, κι αν όλες οι χάρες της δεν πήγαν χαμένες σαν να χύθηκαν μέσα από ένα τρύπιο πιθάρι, τότε γιατί δεν αποσύρεσαι σαν χορτάτος συνδαιτυμόνας από το συμπόσιο της ζωής και δεν προτιμάς, ανόητε, μια γαλήνη δίχως έγνοιες;»

Titus, Carus, Lucretius, «De rerum natura», III,932 στο Λουκρήτιο, (2005), «Για τη φύση των πραγμάτων» (νεοελληνική απόδοση. Θ. Αντωνιάδης), Θεσ/νίκη: Θύραθεν.

 Ας δράσουμε...

1. Να εντοπίσεις τις αναλογίες στα λόγια των δύο συζύγων, όπως διατυπώνονται στη δεύτερη και τρίτη υποενότητα του Β' Επεισοδίου. Να τις καταγράψεις επιγραμματικά στον ακόλουθο πίνακα, όπως το παράδειγμα.

Άλκηστη	Άδμητος
Π.χ. Αρνείται να ζήσει χωρίς τον Άδμητο.	Π.χ. Δεν μπορεί να συνεχίσει τη ζωή του χωρίς την Άλκηστη.

2. Διάλεξε έναν από τους παρακάτω ρόλους και ολοκλήρωσε την αντίστοιχη αποστολή.

Ρόλος	Κοινό	Μορφή	Θέμα
Εύμηλος	Μητέρα του	Μονόλογος	Τι θα έλεγε αν ήταν οργισμένος μαζί της;
Εύμηλος	Μητέρα του	Συνομιλία μαζί της	Ύστερα από την επιστροφή της από τον Άδη.
Άλκηστη	Γονείς του Άδμητου	Αγώνας λόγων	Στόχος: να τους πείσει να θυσιαστούν για χάρη του γιου τους.
Ο Άδμητος, αν ζούσε στη σημερινή εποχή	Ο εαυτός του	Ημερολόγιο	Ένας σύγχρονος Άδμητος ενδεχομένως να κρατούσε ημερολόγιο. Γράψε τις σκέψεις και τα συναισθήματά του μετά τον θάνατο της γυναίκας του.
Γονείς Άδμητου	Κανείς	Διάλογος	Συζητούν για το ποιος θα θυσιαστεί για να σωθεί ο γιος τους. *Μπορείτε να δραματοποιήσετε την υποτιθέμενη διαλογική σκηνή με κάποιον/α συμμαθητή/τρια σας στην τάξη.

 Ας αξιοποιήσουμε τον υπολογιστή μας:

1. Δημιούργησε μόνος/μόνη σου ή με κάποιον/κάποια συμμαθητή/συμμαθήτριά σου ένα μικρό κόμικ με τον διάλογο της Άλκηστης και του Άδμητου είτε χειρόγραφα είτε αξιοποιώντας το εργαλείο [storyboardthat](http://storyboardthat.com) από το διαδίκτυο με βάση πάντα το κείμενο της τραγωδίας.
2. Με τη βοήθεια της εφαρμογής [voki](http://voki.com) στο διαδίκτυο δημιούργησε μόνος/μόνη σου ή με κάποιον/κάποια συμμαθητή/συμμαθήτριά σου τον ψηφιακό χαρακτήρα είτε της Άλκηστης είτε του Άδμητου στη σύγχρονη εποχή. Βάλε τους ήρωες να αυτοσυστήνονται και ηχογράφησε τι θα έλεγε ο καθένας συνοπτικά με βάση όσα έχουν μέχρι στιγμής διαδραματιστεί στην τραγωδία.

Δημιουργία δικού σου κόμικ

Δημιουργία ψηφιακού χαρακτήρα

 Ας δημιουργήσουμε...

Η θεατρική ομάδα του σχολείου σου προκηρύσσει έναν διαγωνισμό ζωγραφικής με θέμα: «**Η εμφάνιση της Άλκηστης στο Β' Επεισόδιο**». Ο πίνακας που θα επιλεγεί θα δημοσιευτεί στο πρόγραμμα μιας θεατρικής παράστασης που διοργανώνετε για το τέλος της χρονιάς. Τι θα περίμενες να απεικονίζει ο πίνακας που θα κέρδιζε το πρώτο βραβείο; Περιγράψε τον όσο λεπτομερέστερα μπορείς.

Το κουίζ του Β' Επεισοδίου!

Ας συνοψίσουμε...

1. Να συμπληρώσεις τα κενά των παρακάτω προτάσεων, επιλέγοντας κάθε φορά μία από τις λέξεις που δίνονται παρακάτω, αφού πρώτα την τοποθετήσεις στην κατάλληλη πτώση. Να λάβεις υπόψη σου ότι περισσεύουν τρεις λέξεις: *παισιθήσεις, δεκατέσσερις, μητριά, γλέντια, ομοίωμα, θεοί, πολύτιμη, πουλάκι, μαλλιά, δώδεκα, γονείς, αρρώστια*
  - Ο Άδμητος θρηνεί για την ..... γυναίκα που χάνει και θεωρεί υπαίτιους τους .....
  - Η Άλκηστη καθώς πεθαίνει έχει .....
  - Ο θάνατος της Άλκηστης αποδίδεται σε..... Η ίδια ζητά από τον Άδμητο να μη φέρει ..... στα παιδιά της.
  - Ο Άδμητος διατάζει τους κατοίκους να κόψουν τα ..... τους και διατάζει πένθος για ..... φεγγάρια.
  - Ο Εύμηλος θρηνώντας παραλληλίζει τον εαυτό του με .....
  - Ο Άδμητος αναφέρει ότι θα έχει στο κρεβάτι του ..... της βασίλισσας για να παρηγορείται.
2. Μέχρι στιγμής ποιο πρόσωπο θεωρείτε πιο τραγικό: την Άλκηστη ή τον Άδμητο; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας με αναφορά σε συγκεκριμένα αποσπάσματα από το Β΄ Επεισόδιο, λαμβάνοντας υπόψη σας τα χαρακτηριστικά του τραγικού ήρωα, όπως περιγράφονται στο γλωσσάριο του βιβλίου.

3. Περιγράψε τα συναισθήματά σου, ενώ παρακολουθούσες το Β΄ Επεισόδιο.

.....
 .....
 .....
 .....

Αξιολογώ το Β΄ Επεισόδιο:

- Πόσο σημαντικό είναι για την εξέλιξη του έργου;
- Γιατί πέθανε η Άλκηστη; Τι πιστεύεις;
- Ο Άδμητος κέρδισε αυτό που ήθελε, τη ζωή. Πόσο ευτυχισμένος είναι;

Ο Άδμητος αποχαιρέτα την Άλκηστη, στην παράσταση της «Άλκηστις» του Ευριπίδη από το ΔΗ.Π.Ε.Θ.Ε. Ιωαννίνων, 2002/03 (Κεντρική σκηνή), σε σκηνοθεσία Παντελή Παπαδόπουλου.
 Πηγή: <https://dipetheioannina.gr>

Παιχνίδι γνώσεων
 Β΄ επεισόδιο

Διαθεματική
 ερώτηση

Κρυπτόλεξο
 Β΄ επεισόδιο

Β' Στάσιμο: Ο δρόμος του Χορού

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Τιμές στη νεκρή Άλκηστη, Εθνικό Θέατρο, 1963, σκηνοθεσία: Τ. Μουζενίδης.
Πηγή: <https://www.nt-archive.gr>

Τι συμβαίνει;

- (στ. 435-476): Ο Χορός θρηνεί

Πού, πότε και ποιους;

Πού είμαστε: Έξω από το παλάτι του Άδμητου.

Πότε γίνονται όλα αυτά: Αμέσως μετά τον θάνατο της Άλκηστης.

Ποιους θα δούμε να δρουν: Τα μέλη του Χορού.

Σπουδαία λόγια...

- ✓ «...γυναίκα με της Άλκηστης την αρετή δεν πέρασε την Αχερόντια λίμνη πέρα»
- ✓ «βέβαια, το ξέρω, είναι πολύ σπάνια μια τέτοια τύχη»

Στο Β' Στάσιμο:

- Θα **εξηγήσουμε** τα εγκωμιαστικά λόγια του Χορού για τη νεκρή βασίλισσα.
- θα **αντιληφθούμε** πώς αξιολογεί ο Χορός τους γονείς του Άδμητου και πώς τη θυσία της Άλκηστης.
- θα **συγκεντρώσουμε** πληροφορίες για τη γιορτή των Καρνείων.
- θα **αναδείξουμε** τον θεατρικό χαρακτήρα του κειμένου.
- θα **συζητήσουμε** για τις ποιητικές αναπλάσεις του μύθου της Άλκηστης.

«Άλκηστη», Εθνικό Θέατρο, 1968, σκηνοθεσία Τάκη Μουζενίδη.
Πηγή: <https://www.nt-archive.gr>

Ευριπίδη, «Άλκηστη», σε σκηνοθεσία Γιάννη Μαυρούπουλου. 2023.
Πηγή: <https://www.culturenow.gr>

(στ. 435-476)

Ο Χορός θρηνεί

Παρακολουθήσαμε τον θάνατο της Άλκηστης να συμβαίνει πάνω στη σκηνή. Ακολουθεί ένα ακόμη λυρικό τραγούδι του Χορού που θρηνεί για τη βασίλισσα. Ποιος είναι άραγε ο ρόλος του συγκεκριμένου Στάσιμου; Ποιες απόψεις εκφράζει ο Χορός; Ας ακούσουμε το μοιρολόι του ...

ΧΟΡ. Ω κόρη του Πελία εσύ, (α' στροφή)
στον κάτω κόσμο τη χαρά
να 'χεις για πάντα συντροφιά στο ανήλιαγο λημέρι.
Να ξέρει ο Άδης, ο θεός που ολόμαυρα έχει τα μαλλιά,
440 κι ο γέρος των νεκρών περαματάρης,
που δοιάκι (12) και κουπί κρατά στο χέρι,
ότι ποτέ στη βάρκα του, ποτέ ως αυτή τη μέρα,
γυναίκα με της Άλκηστης την αρετή δεν πέρασε
την Αχερόντια λίμνη πέρα.

Στη λύρα την εφτάχορδη (αντιστροφή)
και δίχως λύρας συνοδιά
ύμνους οι εργάτες των Μουσών για σένα θα ταιριάζουν
μες στην Αθήνα τη λαμπρή, την πόλη την καλότυχη,
και μες στη Σπάρτη, όταν εκεί τα Κάρνεια,
450 που φέρνει ο γύρος των ωρών, γιορτάζουν
κι ολονυχτίς στον ουρανό λαμπρή γλιστρά η σελήνη.
Ο θάνατός σου αστέρευτη πηγή για τους λυράρηδες
τώρα, βασίλισσα, θα γίνει.

Να 'χα τη δύναμη, (β' στροφή)
ω να μπορούσε το δικό μου χέρι
μέσ' απ' τον Άδη το βαθύ, τα ρέματα του Κωκυτού (13),
με το κουπί τον ποταμό του κάτω κόσμου σκίζοντας,
στο φως εδώ της μέρας να σε φέρει!
460 Γιατί μονάχα εσύ, κυρά ακριβή,
μονάχα εσύ την τόλμη είχες να δώσεις
θυσία τη δική σου τη ζωή,
τον άντρα σου απ' τον Άδη για να σώσεις.
Να 'ναι το χώμα ανάλαφρο που πάνω σου θα πέσει.
Κι αν ο άντρας σου άλλη νυφική ποδήσει κλίνη,
και στα παιδιά σου μισητός μα και σ' εμέ θα γίνει.

12. δοιάκι: μοχλός με τον οποίο στρέφεται το πηδάλιο μιας βάρκας ή κάποιου καϊκιού (ναυτικός όρος). 13. Κωκυτός: (>κωκύω=θρηνώ) ήταν ένας χθόνιος ποταμός, δηλαδή ήταν ένας από τους ποταμούς του Άδη. Οι άλλοι ήταν ο Αχέρων και ο Πυριφλεγέθων.

Τα εγκωμιαστικά λόγια του Χορού για τη βασίλισσα (στ. 435-476)

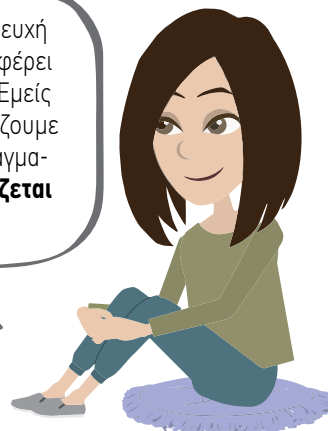
Βρες στο κείμενο την παρακάτω φράση και **αντίγραψέ** την παρακάτω:
πολύ δὴ πολὺ δὴ γυναικ' ἀρίσταν
λίμναν Ἀχεροντίαν πορεύσας

ἤξερες ότι...

Ἡ **Αχερουσία λίμνη** μαζί με τον Αχέροντα ποταμό αποτελούν τα δύο υγρά στοιχεία που συνδέονται με το ταξίδι των νεκρών προς τον Άδη, πάνω στο πλοιάριο που οδηγούσε ο πορθμέας Χάρος.

Συγκέντρωσε πληροφορίες για τη γιορτή των Καρνείων. Προς τιμή ποιου θεού διοργανώνονταν; Πώς συνδέονται οι ιδιότητες του θεού αυτού με τα τραγούδια προς τιμήν της Άλκηστης;

Ο Χορός εκφράζει την ευχή να μπορούσε να επαναφέρει την Άλκηστη στη ζωή. Εμείς βέβαια ως θεατές γνωρίζουμε ότι η ευχή αυτή θα πραγματοποιηθεί. **Πώς ονομάζεται αυτή η τεχνική;**

Άλλος δεν τόλμησε· (β' αντιστροφή)
 η μάνα του κι ο γέρος του πατέρας,
 ενώ χορτάσαν τη ζωή και μ' όλα τ' άσπρα τους μαλλιά,
 δε δέχτηκαν, για να σωθεί ο ακριβογιάς που γέννησαν,
 470 να στερηθούν αυτοί το φως της μέρας.
 Κι εσύ, πάνω στης νιότης τον ανθό,
 για κείνον τη ζωή σου έχεις προσφέρει.
 Η Μοίρα τέτοια αγάπη τρυφερή,
 τέτοιο να δίνει στον καθέναν ταίρι·
 βέβαια, το ξέρω, είναι πολύ σπάνια μια τέτοια τύχη·
 αλλ' αν δοθεί, σε τέτοιας γυναικός το πλάι
 όλη η ζωή χωρίς καημούς και βάσανα κυλάει.

Ο Χορός κατηγορεί τους γονείς του Αδμήτου, γιατί από εγωισμό δε δέχτηκαν να θυσιάσουν τη ζωή τους, ενώ βρίσκονταν στην τρίτη ηλικία. **Σωστό / Λάθος**

Παράλληλο
 κείμενο - Ταξίδι στην
 Αχερουσία Λίμνη

Βρες στο κείμενο την παρακάτω φράση και **αντίγραφέ** την παρακάτω:
 τούτο γάρ ἐν βίῳτῳ σπάνιον μέρος

.....

.....

.....

«Ο Χάρων οδηγεί τις Ψυχές στον Άδη», Αλεξάντερ Λιτοβτσένκο, 1861, Κρατικό Ρωσικό Μουσείο Ιστορίας, Μόσχα.
 Πηγή: <https://el.m.wikipedia.org>

Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε...

➡ **Να θυμηθώ να συγκεντρώσω** στοιχεία από το κείμενο:

- για να διακρίνω και να απαριθμήσω σκηνές που ανήκουν στο παρόν, στο παρελθόν και στο μέλλον του τραγικού μύθου. Πώς εξηγείται ότι είναι μπερδεμένες στην ίδια αφήγηση;
- για να αποφασίσω ποιες από τις σκηνές αυτές συνδέονται με τον τόπο της σκηνικής δράσης και με την υπόθεση του έργου.
- για να συνθέσω έναν σύντομο κωμικό διάλογο ανάμεσα στην Άλκηστη και στον βαρκάρη που τη μεταφέρει στον Άδη.

➡ **Ας αναρωτηθούμε:**

1. Συνδέεται το Β' Στάσιμο με το Β' Επεισόδιο ως προς το περιεχόμενό του;
2. Ποια άποψη εκφράζει ο Χορός στους στίχους 471-476 («Κι εσύ, πάνω στης νιότης τον ανθό ... όλη η ζωή χωρίς καημούς και βάσανα κυλάει») για την ιδανική σύζυγο; Ποια είναι η άποψή σου;
3. Αναζήτησε την ετυμολογία του ονόματος της Άλκηστης. Πιστεύεις ότι το όνομα δηλώνει και τον χαρακτήρα της ηρωίδας στο έργο;
4. Παρατήρησε τα αρχαία παραθέματα. Ποιες λέξεις χρησιμοποιείς και στα νέα ελληνικά; Έχει αλλάξει η σημασία τους;

➔ Ας συνεργαστούμε...

Στους στίχους 445-454 («Στη λύρα την εφτάχορδη ... τώρα βασίλισσα θα γίνει») ο Χορός ονομάζει τους ποιητές «εργάτες των Μουσών», που θα τραγουδούν στις γιορτές τον μύθο της Άλκηστης. Μαζί με άλλους/άλλες συμμαθητές/συμμαθήτριές σου αναζήτησε αρχαία και μεταγενέστερα ποιήματα που έχουν ως θέμα τους τον μύθο της Άλκηστης. Δημιουργήστε μία σύντομη παρουσίαση, για να ενημερώσετε την ολομέλεια του τμήματός σας γι' αυτά.

➔ Μια ακόμη παράσταση...

Η Κατερίνα Ευαγγελάτου στο σημειώμά της -το οποίο κοινοποιήθηκε σε ιστοσελίδα του διαδικτύου- για την παράσταση της «Άλκηστης» που σκηνοθέτησε για το Εθνικό Θέατρο (2017) γράφει:

Η συνύπαρξη τραγικών και κωμικών στοιχείων στο έργο, οι εκπληκτικές ρεαλιστικές του λεπτομέρειες, καθώς και το αινιγματικό τέλος του, καθιστούν την Άλκηστη μοναδική και δυσχεραίνουν την ειδολογική κατάταξή της. Αν είναι τραγωδία, τότε είναι μια τραγωδία που γελάει σαρκαστικά και κλείνει δίχως κάθαρση. Αν είναι κωμωδία, τότε το γέλιο παγώνει στα χείλη μας σαν διαρκής υπενθύμιση της θνητότητάς μας. Το φινάλε είναι ειρωνικό και διφορούμενο: η Άλκηστη και επιστρέφει από τον θάνατο και δεν επιστρέφει. Η παράσταση τοποθετεί το έργο σε μία ανδροκρατούμενη στρατιωτική κοινωνία της νεότερης Ελλάδας, όπου η ζωή της Γυναίκας είναι σαφώς μικρότερης αξίας από εκείνη του Άνδρα και οι πολίτες δεν τολμούν να αντιταχθούν στις εντολές του αρχηγού τους. Ήδη την εποχή που γράφτηκε (438 π.Χ.) η Άλκηστη ήταν ένα τολμηρό σχόλιο στους ηγέτες αλλά και στον θεσμό του γάμου. (BOVARY)

- **Ποια από τα στοιχεία** που αναφέρει η σκηνοθέτης έχουν ήδη επισημανθεί στην τάξη κατά την επεξεργασία του έργου;
- **Ποιο καινούργιο στοιχείο** που διάβασες, αποτέλεσε επιλογή της κ. Κ. Ευαγγελάτου; Πώς σου φαίνεται αυτή η επιλογή;
- **Υπογράμμισε** το σχόλιο για το τέλος του έργου και θυμήσου να το αναλύσεις, μετά την ολοκλήρωση του δράματος.

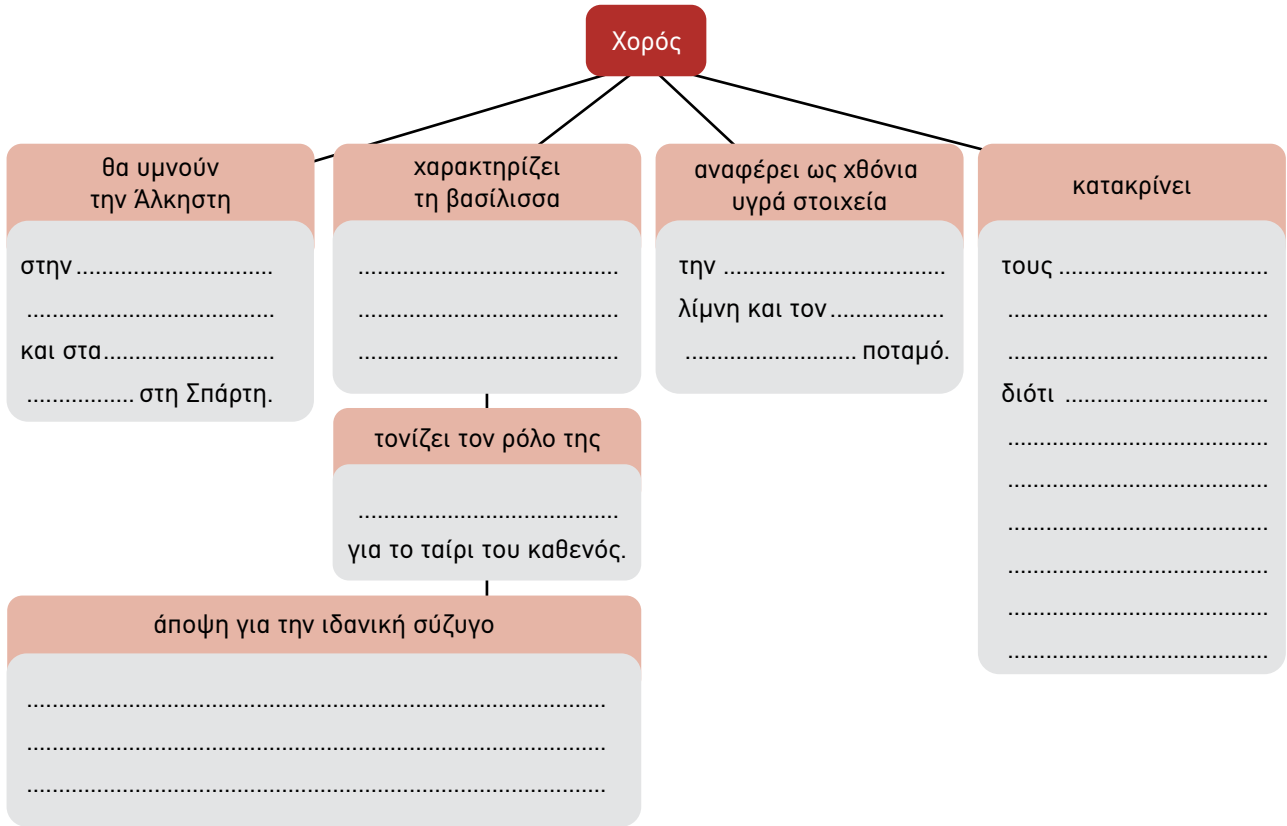
Γκραβούρα με την παράσταση της «Άλκηστης» του Ευριπίδη από φοιτήτριες του Queen's College του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης. 18 Δεκεμβρίου 1886.

Πηγή: <https://www.bridgemanimages.com>

Ας συνοψίσουμε...

1. Να συμπληρώσεις τον εννοιολογικό χάρτη με βάση όσα παρακολούθησες στο Β' Στάσιμο.

2. Γράψε μία προσδοκία που έχεις σχετικά με το τι θα ήθελες να ακολουθήσει.

.....

.....

.....

.....

.....

Αξιολόγησε το Β' Στάσιμο:

- Πόσο σημαντικό είναι για την εξέλιξη της πλοκής του έργου;
- Πώς σε έκανε να νιώσεις αυτό το λυρικό μέρος;

Γ' Επεισόδιο: Ο ξαφνικός ερχομός του Ηρακλή

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Ο Ηρακλής, «Άλκηστη», σε σκηνοθεσία Κ. Ευαγγελάτου, Εθνικό Θέατρο, 2017.
Πηγή <https://www.lifo.gr>

Τι συμβαίνει;

- **1η Υποενότητα (στ. 477-506):** Ο Ηρακλής στη σκηνή
- **2η Υποενότητα (στ. 507-550):** Η συνάντηση Άδμητου και Ηρακλή
- **3η Υποενότητα (στ. 551-567):** Η φιλοξενία του Ηρακλή στο παλάτι

Πού, πότε και ποιος;

Πού είμαστε; Έξω από το παλάτι του Άδμητου.

Πότε γίνονται όλα αυτά; Η Άλκηστη έχει πεθάνει, γίνονται ετοιμασίες για την ταφή της.

Ποιους θα δούμε να δρουν; Τον Κορυφαίο του Χορού, τον Άδμητο και τον Ηρακλή.

Σπουδαία λόγια...

✓ «Δεν πρωτοπαίνω σ' έναν τέτοιο αγώνα.»

✓ «Γιατί όμως, αφού λες πως είναι φίλος, του κράτησες κρυφή τη συμφορά σου;»

Στο Γ' Επεισόδιο:

- Θα **παρακολουθήσουμε** την απροσδόκητη εμφάνιση του Ηρακλή.
- Θα **προβληματιστούμε** για τον ρόλο που θα διαδραματίσει.
- Θα **προσεγγίσουμε** μέσα από τη στιχομυθία Ηρακλή και Άδμητου, το «παιχνίδι εξαπάτησης» που θα ολοκληρωθεί στο τέλος του έργου.
- Θα **συνθέσουμε** όλα τα στοιχεία της προσωπικότητας και του ήθους των δύο ανδρών.
- Θα **ερμηνεύσουμε** την επικριτική στάση του Χορού απέναντι στον Άδμητο για τη φιλοξενία που προσφέρει στον Ηρακλή.
- Θα **αναλύσουμε** τον θεσμό της φιλοξενίας.
- Θα **αναδείξουμε** τον θεατρικό χαρακτήρα του κειμένου.

1η Υποενότητα (στ. 477-506)

Ο Ηρακλής στη σκηνή

Ηρακλής, Κ.Θ.Β.Ε. (1984). Μακέτα κοστομυμίου.

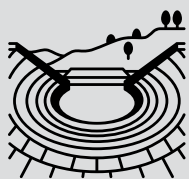
Πηγή: <https://www.ntng.gr>

Η Άλκηστη έχει πεθάνει και βρίσκεται μέσα στο παλάτι. Όλοι θρηνούν για τον χαμό της, μα περισσότερο από όλους τα παιδιά και ο σύζυγός της. Ο Άδμητος βρίσκεται μέσα στο παλάτι, δίπλα στη νεκρή γυναίκα του.

Στη σκηνή Ξαφνικά, εμφανίζεται ο Ηρακλής, φίλος του Άδμητου και τον ζητά...

Ο 8ος άθλος του Ηρακλή

Έρχεται ο Ηρακλής· φορά λεοντή και κρατά ρόπαλο.

ΗΡ. Φεραίοι, που κατοικείτε εδώ ένα γύρο στη χώρ' αυτή, είν' ο Άδμητος στο σπίτι;

ΚΟΡ. Ναι, ο γιος του Φέρη βρίσκεται στο σπίτι.

480 **Μα** εσέ, Ηρακλή, ποιά ανάγκη εδώ σε φέρνει στη Θεσσαλία, στην πόλη των Φεραίων;

ΗΡ. Μια εντολή του Τιρύνδιου Ευρυσθέα.

ΚΟΡ. Πού πας; Πού τριγυρνάς αγγαρεμένος (14);

ΗΡ. Για του Διομήδη τ' άλογα, στη Θράκη.

ΚΟΡ. Μπορείς; Ξέρεις με ποιόν έχεις να κάνεις;

ΗΡ. Όχι· ποτέ στη χώρα του δεν πήγα.

ΚΟΡ. Τ' άλογα δίχως μάχη δεν τα παίρνεις.

ΗΡ. Και ν' αρνηθώ το μόχθο (15) αδύνατο είναι.

ΚΟΡ. Ή τον σκοτώνεις ή θα σε σκοτώσει.

ΗΡ. Δεν πρωτομπαίνω σ' έναν τέτοιο αγώνα.

490 **ΚΟΡ.** Και νικητής αν θγεις, τί θα κερδίσεις;

ΗΡ. Στον Ευρυσθέα θα δώσω τ' άλογά του.

ΚΟΡ. Δύσκολο να τους βάλεις χαλινάρι.

ΗΡ. Γιατί; Φυσούν φωτιές απ' τα ρουδούνια;

ΚΟΡ. Τα δόντια τους ανθρώπους κομματιάζουν.

ΗΡ. Βουνίσια είναι δεριά, να τρώνε κρέας;

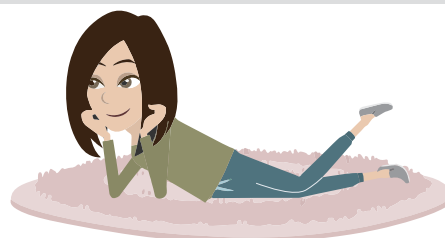
ΚΟΡ. Θα δεις παχιά μες στο αίμα βουτηγμένα.

Ο Χορός πληροφορείται τους λόγους επίσκεψης του Ηρακλή (στ. 477-481)

Σκέψου γιατί στα λόγια του Χορού δε γίνεται καμία αναφορά στις νεκρικές ετοιμασίες για την Άλκηστη;

Ο Ηρακλής αναφέρεται στον 8ο άθλο του (στ. 482-498)

Βρες στο κείμενο την παρακάτω φράση και **αντίγραφέ** την παρακάτω:
οὐ τόνδ' ἀγῶνα πρῶτον ἂν δράμοιμ' ἐγώ.

14. αγγαρεμένος: κουρασμένος,

15. μόχθο: κόπος, ταλαιπωρία (εδώ: άθλος)

ΗΡ. Και τίνος γιος ο αφέντης τους λέει είναι;
ΚΟΡ. Του Άρη· χρυσή η δρακιώτικη του ασπίδα.

ΗΡ. Της τύχης μου είναι τέτοιοι πάντα αγώνες·

500 τύχη σκληρή και σε γκρεμούς με φέρνει·
όλο με του Άρη γιους να πολεμάω·
με τον Λυκάονα πρώτα, με τον Κύκνο
κατόπι· του Άρη γιος, και των αλόγων
ο αφέντης που μαζί του θα τα βάλω.
Μα δε θα δει κανένας της Αλκμήνης
το γιο να τρέμει εμπρός στου εχθρού το χέρι.

Ο Ηρακλής

Η πόλη των
Φερών

Ο Ηρακλής αναφέρεται στη μοίρα του
(στ. 499-506)

Η εκτενής στιχομυθία του Ηρακλή με τον
Χορό ..... την εξέλιξη της
υπόθεσης. **Συμπλήρωσε** το κενό!!!

Προοικονομείται

η πάλη του Ηρακλή με τον
Θάνατο. Είναι τυχαία η
αναφορά στη μητέρα του
Ηρακλή, την Αλκμήνη:

Πρόσεξε!! το όνομα της
Αλκμήνης έχει την ίδια ρίζα
(αλκ > άλκη= δύναμη) με
το όνομα της Άλκηστης.
Μήπως υπονοείται η
δύναμη της Άλκηστης να
θυσιαστεί:

2η Υποενοτήτα (στ. 507-550)

Η συνάντηση Άδμητου και Ηρακλή

Από τον διάλογο του Ηρακλή με τον Χορό, μάθαμε τον λόγο της επίσκεψής του στις
Φερές. Ο Χορός όμως δεν αποκάλυψε στον Ηρακλή ότι η Άλκηστη είναι νεκρή.

Ξαφνικά βγαίνει από το παλάτι ο Άδμητος, πενθώντας και ξεκινά ο διάλογος των δύο
ανδρών...

Ηρακλής και τα άλογα του Διομήδη, των Dammouse και Lameire, Παρίσι, Μουσείο Ορσέ. (1878).

Πηγή: <https://commons.wikimedia.org>

ΚΟΡ. Έρχεται ο ίδιος ο Άδμητος, της χώρας
ο βασιλιάς· νά, βγαίνει από το παλάτι

Ο Άδμητος μπαίνει στο παλάτι, συναντά
τον Ηρακλή και μιλούν για το πένθος του
βασιλιά. (στ. 507-550)

Βγαίνει ο Άδμητος μαυροφορεμένος και με ξυρισμένο κεφάλι·
τον ακολουθούν υπηρέτες.

ΑΔΜ. Χαίρε, αίμα του Περσέα και γιε του Δία.

510 **ΗΡ.** Των Θεσσαλών ρηγάρχη, Άδμητε, χαίρε.

ΑΔΜ. Θα το ήθελα· το ξέρω ότι είσαι φίλος.

ΗΡ. Βλέπω μαλλιά κομμένα. Τί; Έχεις πένθος;

ΑΔΜ. Ναι, σήμερα έχω μια κηδεία να κάμω.
 ΗΡ. Μακριά τέτοιο κακό απ' τα παιδιά σου.
 ΑΔΜ. Ζουν τα παιδιά μου· μες στο σπίτι τα έχω.
 ΗΡ. Αν πέθανε ο πατέρας σου, ώρα του ήταν.
 ΑΔΜ. Ζουν, Ηρακλή, κι η μάνα μου κι εκείνος.
 ΗΡ. Δε χάθηκε, πιστεύω, η Άλκηστή σου.
 ΑΔΜ. Κι όχι και ναι μπορώ να πω για κείνη.
 520 ΗΡ. Δηλαδή; Ζωντανή 'ναι ή πεδαμένη;
 ΑΔΜ. Και υπάρχει και όχι, και με τρώει ο πόνος.
 ΗΡ. Δε μιλείς καθαρά, και δε σε νιώθω.
 ΑΔΜ. Δεν το ξέρεις ποιά μοίρα την προσμένει;
 ΗΡ. Πως δέχτηκε για σένα να πεθάνει.
 ΑΔΜ. Αφού έχει τάξει αυτό, τί ζωντανή 'ναι;
 ΗΡ. Α, μην την κλαις, πριν το κακό να γίνει.
 ΑΔΜ. Έγινε πες, αφού είναι για να γίνει.
 ΗΡ. Να ζεις και να μη ζεις δεν είναι το ίδιο.
 ΑΔΜ. Αλλιώς εσύ, κι αλλιώς εγώ το κρίνω.
 530 ΗΡ. Μα ποιόν θρηνείς; Ποιός πέθανε δικός σου;
 ΑΔΜ. Γυναίκα· για γυναίκα είπα και πρώτα.
 ΗΡ. Ήταν απ' τη γενιά σου ή ήταν ξένη;
 ΑΔΜ. Ξένη, μα είχε δεσμούς μ' αυτό το σπίτι.
 ΗΡ. Πώς πέθανε εδώ μέσα; ΑΔΜ. Είχε ορφανέψει
 από πατέρα κι έμενε μαζί μας.
 ΗΡ. Κακό.
 Άμποτε (16) να μη σ' έβρισκα σε πένθος.

 Ετοιμάζεται να φύγει.

ΑΔΜ. Γιατί το λες; Τί σκέφτεσαι να κάμεις;
 ΗΡ. Θα πάω να βρω άλλον φίλο εδώ στην πόλη.
 ΑΔΜ. Αυτό ποτέ· πολύ θα με πειράξει
 540 ΗΡ. Όταν πενθείς, ενόχληση είν' ο ξένος.
 ΑΔΜ. Νεκροί οι νεκροί· εσύ πέρασε στο σπίτι.
 ΗΡ. Ο άλλος να κλαίει, κι εγώ να τρωγοπίνω;
 ΑΔΜ. Έχω δωμάτια ξέχωρα για ξένους.
 ΗΡ. Χάρη πολλή θα σου χρωστώ αν μ' αφήσεις.
 ΑΔΜ. Δε γίνεται να πας αλλού να μείνεις.

 Σ' έναν από τους ακολούθους του.

Πήγαινε μπρος, ν' ανοίξεις το δωμάτιο των ξένων που 'ναι απέξω απ' το παλάτι.

Ο θεσμός της φιλοξενίας

Γιατί ο Ηρακλής αναφέρεται πρώτα στα παιδιά του Άδμητου και της Άλκηστης;

16. Άμποτε: μακάρι

Γιατί ο Άδμητος δε λέει την αλήθεια στον Ηρακλή;

Το επίθετο ωραίος

Οι ερωτήσεις του Ηρακλή ξεκινούν από τα παιδιά, στη συνέχεια ρωτά για τους γονείς του Άδμητου και στο τέλος καταλήγει στην Άλκηστη. **Ποια σκοπιμότητα πιστεύεις ότι εξυπηρετεί αυτή η σειρά;**

Γιατί ο Άδμητος δεν αναφέρει το όνομα της Άλκηστης; Γιατί και αυτή τη φορά **δεν αποκαλύπτει την αλήθεια στον Ηρακλή;**

Ξένη; Ήταν ξένη για τον Άδμητο η Άλκηστη; Τι εννοεί εδώ ο Ευριπίδης;

Υπογράμμισε τους στίχους που αποδεικνύουν ότι ο Άδμητος προσπαθεί να παραπλανήσει τον Ηρακλή.

Ο Ηρακλής αναφέρει ότι τα τραπέζια φιλοξενίας δε συμβαδίζουν με το πένθος. **Διάβασε** την άποψη του Άδμητου για το θέμα αυτό στους στίχους 545-550 («Δε γίνεται να πας αλλού να μείνεις ..... θρήνους και να λυπούνται»).

Θυμήσου όσα ξέρεις για τη φιλοξενία στην αρχαία Ελλάδα. Πώς κρίνεις την απόφαση του Άδμητου να φιλοξενήσει τον Ηρακλή τη στιγμή που η γυναίκα του είναι νεκρή μέσα στο παλάτι;

Ο Άδμητος δίνει εντολή σε έναν από τους υπηρέτες του, να ανοίξει τους ξενώνες. **Γιατί** πιστεύεις ότι διατάζει να ανοίξουν τους απομακρυσμένους ξενώνες;

Και στους αρμόδιους πες να στρώσουν πλούσιο
τραπέζι· η πόρτα ανάμεσα να κλείσει·
δεν πρέπει οι ξένοι, όταν δειπνούν, ν' ακούνε
550 θρήνους και να λυπούνται.

Ο Ηρακλής ακολουθώντας το δούλο μπαίνει στο παλάτι.

Ξένος

3η Υποενότητα (στ. 551-567)

Η φιλοξενία του Ηρακλή στο παλάτι

Σκηνή Συμποσίου. Αττική ερυθρόμορφη κύλικα.
490-480 π.Χ. Βρετανικό Μουσείο.
Πηγή: <https://www.hellenicaworld.com>

Ο Άδμητος σε μια προσπάθεια «παραπλάνησης» του Ηρακλή, καταφέρνει να κρατήσει κρυφό ότι η Άλκηστη πέθανε, δίνοντας ασαφείς απαντήσεις στις ερωτήσεις του Ηρακλή.

Ο Άδμητος ανυποχώρητος, επιμένει να φιλοξενήσει τον Ηρακλή και εκείνος, παρά τις αρχικές του αντιρρήσεις, δέχεται και μπαίνει στο παλάτι.

Στο μεταξύ ο Χορός, έχοντας παρακολουθήσει τον διάλογο των δύο ανδρών, επικρίνει τον Άδμητο για την απόφασή του να φιλοξενήσει τον Ηρακλή στη συγκεκριμένη χρονική στιγμή.

ΚΟΡ. Βασιλιά μου,
τέτοιο κακό να σ' έχει θρει, και ξένους
να δέχεσαι στο σπίτι! Αυτό είναι τρέλα.
ΑΔΜ. Θα 'τανε, λες, καλύτερο να διώξω
ένα φίλο απ' το σπίτι κι απ' την πόλη;
Θα 'μουν πολύ αφιλόξενος, νομίζω,
κι η συμφορά δε θα λιγότευε έτσι.
Στ' άλλα δεινά θα πρόσδετα και τούτο,
να πουν το σπίτι αυτό εχθρικό στους ξένους.
Την πιο δερμήν υποδοχή μου κάνει

560 εκείνος, σαν πηγαίνω στο άνυδρο Άργος.

ΚΟΡ. Γιατί όμως, αφού λες πως είναι φίλος,
του κράτησες κρυφή τη συμφορά σου;

ΑΔΜ. Αν μάθαινε το τί έπαδα, ποτέ
στο σπίτι μου να μπει δε θα δεχόταν.
Το φέρσιμό μου κάποιιο ίσως το κρίνουν
για ανόητο· μα το σπίτι μου δεν ξέρει
τους ξένους να προσβάλλει και να διώχνει.

Ο Άδμητος ξαναμπαίνει στο παλάτι.

Ο Άδμητος εξηγεί στον Χορό γιατί αποφάσισε να φιλοξενήσει τον Ηρακλή ενώ η γυναίκα του είναι νεκρή (στ. 551-567)

Πώς αντιδρά ο Χορός στην απόφαση του Άδμητου να φιλοξενήσει τον Ηρακλή;

Υπογράμμισε τους στίχους με τα επιχειρήματα του Άδμητου.

Βρες στο κείμενο την παρακάτω φράση και **αντίγραφέ** την παρακάτω:
πώς οὐν ἔκρυπτες τὸν παρόντα δαίμονα,
φίλου μολόντος ἀνδρός, ὡς αὐτὸς λέγεις;

.....
.....
.....

Να **υπογραμμίσεις** στο κείμενο τον λόγο για τον οποίο ο Άδμητος δεν **αποκάλυψε** την αλήθεια στον Ηρακλή. Επιβεβαιώνονται ή διαψεύδονται οι υποθέσεις που είχες κάνει στη δεύτερη υποενότητα;

Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε...

➡ **Να θυμηθώ να συγκεντρώσω** στοιχεία από το κείμενο:

- για να εντοπίσω το σημείο εισόδου του Ηρακλή στη σκηνή και στο παλάτι μαζί με τον Υπηρέτη αργότερα·
- για να περιγράψω τα εξωτερικά χαρακτηριστικά και την προσωπικότητα του νέου δραματικού χαρακτήρα, σκηνικά αντικείμενα και τις αλλαγές στην εμφάνιση του Άδμητου.

➡ **Ας αναρωτηθούμε όλοι μαζί**

1. Ο Χορός αναγνωρίζει αμέσως τον Ηρακλή χωρίς ο ήρωας να αυτοσυστήνεται. Μπορείς να φανταστείς ποια γνωρίσματα της εξωτερικής εμφάνισης του Ηρακλή οδήγησαν στην αναγνώρισή του; Για να βοηθηθείς μελέτησε τις φωτογραφίες από τις παραστάσεις και τις εικόνες των έργων τέχνης του Γ' Επεισοδίου.
2. Στην 1η Υποεπότητα του Γ' Επεισοδίου να εντοπίσεις στίχους, στους οποίους αναδεικνύεται το ηρωικό ιδεώδες που ενσαρκώνει ο Ηρακλής. Υπάρχουν λέξεις που επιβιώνουν ως σήμερα και φανερώνουν τις δυσκολίες που έχει ή θα αντιμετωπίσει ο Ηρακλής;
3. Φαίνεται ο ερχομός του Ηρακλή να ταιριάζει με το πένθιμο σκηνικό ή μοιάζει παραφωνία; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με στοιχεία από το κείμενο. (1η υποεπότητα).
4. Στον στίχο 521 ο Άδμητος απαντά στον Ηρακλή: «Και υπάρχει και όχι, και με τρώει ο πόνος.». Πώς αντιλαμβάνεσαι το νόημα του στίχου; Πώς κρίνεις την επιλογή του Άδμητου να μην αποκαλύψει την αλήθεια στον Ηρακλή; (2η υποεπότητα).
5. Για ποιον λόγο πιστεύεις ότι ο Ηρακλής αρνείται αρχικά τη φιλοξενία του Άδμητου; (2η υποεπότητα).
6. Για ποιον λόγο θεωρείς πως ο Χορός αντιδρά στην απόφαση του Άδμητου να προσφέρει φιλοξενία στον ξένο; Η εξήγηση που δίνει ο Άδμητος είναι πειστική κατά τη γνώμη σου;
7. Ο Ηρακλής γίνεται φίλος από φιλοξενία του Άδμητου. Πόσο σημαντική είναι η σχέση αυτή; Θυμάσαι παραδείγματα από την Οδύσσεια; Η φιλία αυτή θα δώσει στο τέλος του έργου μεγάλη χαρά στον Άδμητο. Αφού ακούσετε το τραγούδι «[Εγώ κι εσύ μαζί](#)», να αναφερθείς στον ρόλο της φιλίας στη ζωή σας, περιγράφοντας περιστατικά με φίλους που σε έχουν βοηθήσει (Η ιστορία των παιχνιδιών-Disney. Τζίμης Πανούσης - Αλκίνοος Ιωαννίδης).
8. Το Γ' Επεισόδιο πραγματεύεται την ξαφνική – για τους ήρωες αλλά όχι για τους θεατές- εμφάνιση του Ηρακλή και τη στιχομυθία του με τον Χορό και τον Άδμητο. Πώς συμβάλλουν αυτές οι σκηνές στην εξέλιξη της τραγικής πλοκής; Αν έλειπε η εμφάνιση του Ηρακλή πώς πιστεύεις ότι θα εξελισσόταν η τραγωδία;

Αθηνά και Ηρακλής - Η Θεά Αθηνά και ο Ηρακλής. Εσωτερικό ερυθρόμορφης κύλικας, αργείο 5ου αι. π.Χ. (470 π.Χ.), Μόναχο
Πηγή: <https://pyrisporos.blogspot.com>

➡ **Αγαπητό μου ημερολόγιο...**

Ένας σύγχρονος Άδμητος ενδεχομένως να κρατούσε ημερολόγιο. Ως σύγχρονος Άδμητος, να γράψεις μία σελίδα στο προσωπικό σου ημερολόγιο, στην οποία να κάνεις τον απολογισμό της ημέρας. Ποια στοιχεία του χαρακτήρα του Άδμητου αποκαλύπτονται;

➡ **Έλα να αλλάξουμε το Γ' Επεισόδιο**

Αλλάξε το Γ' Επεισόδιο:

1. Είτε θεωρώντας ότι ο Άδμητος αποκάλυψε την αλήθεια στον Ηρακλή σχετικά με τον θάνατο της Άλκηστis.

Ετυμολογική
συγγένεια

- Είτε θεωρώντας ότι ο Χορός αποκάλυψε στον Ηρακλή την αλήθεια, χωρίς να το γνωρίζει ο Άδμητος.
- Είτε θεωρώντας ότι αντέδρασαν τα παιδιά του Άδμητου στη φιλοξενία του Ηρακλή, ενώ η μητέρα τους είναι μέσα στο παλάτι νεκρή.

Άδμητος και Ηρακλής

Σωστό ή Λάθος - Γ' επεισόδιο

Κόμικ Ηρακλή και Άδμητου

Ας συνοψίσουμε...

- Τοποθέτησε στη σωστή σειρά τις προτάσεις βάζοντας αριθμούς στα αριστερά, ώστε να θυμηθείς τα βασικότερα σημεία του Γ' Επεισοδίου:

	Δίνει εντολή να ετοιμάσουν τραπέζι για τον φιλοξενούμενο.
	Από τον διάλογο του Ηρακλή με τον Χορό μαθαίνουμε τον λόγο της επίσκεψής του στο παλάτι του Άδμητου.
	Ο Ηρακλής ρωτά επίμονα τον Άδμητο για τον λόγο του πένθους του.
	Διατάζει έναν υπηρέτη να οδηγήσει τον Ηρακλή σε απομακρυσμένους ξενώνες.
	Ο Άδμητος βγαίνει από το παλάτι και συναντά τον Ηρακλή.
	Ο Άδμητος δεν αποκαλύπτει στον Ηρακλή την αλήθεια σχετικά με τον θάνατο της Άλκηστης.
	Ο Ηρακλής θέλει να φύγει από το παλάτι, ως ένδειξη σεβασμού στο πένθος του Άδμητου.
	Στη σκηνή εμφανίζεται απροσδόκητα ο Ηρακλής.
	Ο Ηρακλής συναντά τον Άδμητο και κουβεντιάζουν.
	Ο Χορός εκφράζει την αντίθεσή του στον Άδμητο σχετικά με τη φιλοξενία.
	Ο Άδμητος επιμένει να φιλοξενήσει τον Ηρακλή.

- Γράψε δύο κυρίαρχα συναισθήματά σου ή δύο σκέψεις σου μετά από την ολοκλήρωση του Γ' Επεισοδίου:

1. ....
2. ....

- Γράψε τρία πράγματα που έμαθες, δύο που θέλεις να μάθεις και μία απορία που σου προκάλεσε το Γ' Επεισόδιο.

.....
.....

Αξιολόγησε το Γ' Επεισόδιο:

- Πόσο σημαντικό είναι για την εξέλιξη του έργου;
- Πόσο δυνατό συναίσθημα είναι ο πόνος, κατά τη γνώμη σου;
- Μπορεί να πρυτανεύσει η λογική, όταν πενθείς;

Γ' Στάσιμο: Οι αρετές και τα αγαθά του Άδμητου

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

«Τοπίο με τον Απόλλωνα να φυλάει τα κοπάδια του Άδμητου», έργο του Κλωντ Λορραίν, 1645, Ρώμη.
Πηγή: <https://collider.com>

Τι συμβαίνει;

- **στ. 568-605:** Η φιλοξενία πηγή της ευδαιμονίας του βασιλιά

Πού, πότε και ποιους;

Πού είμαστε; Έξω από το παλάτι του Άδμητου.

Πότε γίνονται όλα αυτά; Ενώ προετοιμάζεται η εκφορά και η ταφή της Άλκηστης, ο Ηρακλής επισκέπτεται -χωρίς να γνωρίζει τι έχει συμβεί- το παλάτι του Άδμητου.

Ποιους θα δούμε να δρουν; Τα μέλη του Χορού.

Σπουδαία λόγια...

«...ελπίζω πως καλό θα δει ένας άνθρωπος με τόση θεοσέβεια.»

Στο Γ' Στάσιμο:

- Θα **σχολιάσουμε** τον έπαινο του Χορού προς τον Άδμητο για την απόφασή του να φιλοξενήσει τον Ηρακλή.
- θα **περιγράψουμε** τα δώρα του θεού Απόλλωνα στον Άδμητο.
- θα **προβληματιστούμε** για τη μεγάλη αλλαγή στη ζωή του Άδμητου και την αντίθεση παρελθόντος-παρόντος.
- θα **σχολιάσουμε** όσα προοικονομεί ο Χορός.

(στ. 568-605)

Η φιλοξενία πηγή της ευδαιμονίας του βασιλιά

«Άλκηστη», σε σκηνοθεσία Κ. Ευαγγελάτου, Εθνικό Θέατρο, 2017.
Πηγή: <https://www.lifo.gr>

Ο Χορός επικρίνει τον Άδμητο, επειδή αποφασίζει να φιλοξενήσει τον Ηρακλή, την ημέρα που κηδεύεται η Άλκηστη. Ο βασιλιάς των Φερών σπεύδει να υπερασπιστεί τον εαυτό του, λέγοντας πως η οικογένειά του και η γενιά του τιμά πάντα τους ξένους και ότι σκόπιμα απέκρυψε από τον Ηρακλή τον θάνατο της Άλκηστης, διότι, αν του το έλεγε, δε θα δεχόταν τη φιλοξενία.

Ο Άδμητος πείθει με τα επιχειρήματά του τον Χορό, ο οποίος τελικά επαινεί την απόφασή του να φιλοξενήσει τον Ηρακλή και του υπενθυμίζει ότι στο παλάτι αυτό φιλοξενήθηκε και ο θεός Απόλλωνας.

ΧΟΡ. Αρχοντόσπιτο ανοιχτό στους ξένους πάντα, (α΄στροφή)
σπίτι ανθρώπου ανοιχτοχέρη,
570 ως κι ο Απόλλωνας, ο Πύθιος, ο λυράρης,
δέχτηκε σ' εσέ να μείνει
και να γίνει στα δικά σου βοσκοτόπια
προβατάρης· κι η φλογέρα του σκοπούς
έπαιζε ποιμενικούς
στις μακριές βουνοπλαγιές,
τα δικά σου όταν ζευγάρωναν κοπάδια.

Μαγεμένες απ' τη γλύκα τους κι οι λύγκες (17) (α΄αντιστροφή)
πλουμιστές μαζί βοσκούσαν·
580 κι απ' της Όδρης τα φαράγγια κατεβήκαν
τα μαυρόξανθα λιοντάρια·
και πιο πέρ' απ' τα ψηλά, τα φουντωμένα
έλατα, ένα γοργοκίνητο, ελαφρό
ελαφάκι παρδαλό
βγήκε κι έστησε χορό,
Φοίβε, Φοίβε, στις κιθάρας σου τον ήχο.

Και γι' αυτό κοντά στη λίμνη εκεί της Βοίβης (β΄στροφή)
με τα καθαρά νερά
έχει ο Άδμητος αμέτρητα κοπάδια·
590 τα οργωμένα του χωράφια
κι οι πλατιοί ανοιχτοί του κάμποι
σύνορο έχουν
κατά κει που ο Ήλιος λύνει τ' άλογά του,
δυτικά, τον ουρανό των Μολοσσών·

Ο Χορός αναφέρεται στη φιλοξενία του θεού Απόλλωνα στο παλάτι του Άδμητου (στ. 568-577)

Ήξερες ότι...

ένας χαρακτηριστικός προσδιορισμός του θεού Απόλλωνα είναι **λυράρης**: Τις περισσότερες φορές εμφανιζόταν κρατώντας τη λύρα του.

Ο Απόλλωνας μάγευε και γαλήνευε όλα τα ζώα με τον γλυκό ήχο της λύρας του (στ. 578-587)

Πώς φαντάζεσαι το **σκηνικό** στην εξοχή των Φερών; **Μπορείς να το περιγράψεις ή να δοκιμάσεις να το ζωγραφίσεις**, σύμφωνα με τις περιγραφές του Χορού;

Τα αγαθά του Άδμητου (στ. 588-596)

17. λύγκες: είδος ζώου, άγριο αιλουροειδές

και το Πήλιο από την άλλη
κυβερνάει, όπου τ' αλίμενα του Αιγαίου
ακρογιάλια.

Ως και σήμερα, με μάτια δακρυσμένα, (β'αντιστροφή)
κι ενώ κλαίει την ακριβή,
την ασύγκριτη γυναίκα που έχει χάσει,
διάπλατ' άνοιξε τις θύρες
600 του σπιτιού του για τον ξένο.

Ω, η ευγένεια
φέρνει πάντα την ευλάβεια προς τους άλλους.
Έχει ο ενάρετος και φρόνηση πολλή.
Τον θαυμάζω εγώ κι ελπίζω
πως καλό θα δει ένας άνθρωπος με τόση
θεοσέβεια.

Η αλλαγή στη ζωή του
Αδμητου (στ. 597-605)

Βρες στο κείμενο την παρακάτω φράση και
αντίγραφέ την παρακάτω:
ἄγαμαι· πρὸς δ' ἐμᾶ ψυχᾶ δάρσος ἦσται
θεοσεβῆ φῶτα κεδνὰ πράξειν

.....

.....

Παιχνίδι
γνώσεων

Λεξιλογική
άσκηση
ετυμολογικής
συγγένειας

«Ο Απόλλωνας με τη λύρα». Μελανόμορφος αμφορέας
με λαϊμό. Νέα Υόρκη, Μητροπολιτικό Μουσείο, 530 π.Χ.
Πηγή: <https://users.sch.gr>

Τι αναφέρει ο Χορός;

Ποιος βοήθησε τον
Άδμητο να αποκτήσει
τόσα κοπάδια και
τόσα αγαθά;

Εντόπισες

την αντίθεση
παρελθόντος-
παρόντος;

**Ποια τεχνική
εντοπίζεις
στους στίχους;**

Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε...

 Να θυμηθώ να συγκεντρώσω στοιχεία από το κείμενο:

- για να αποδώσουμε με τους/τις συμμαθητές/τριές μου πώς ο Χορός θα χαρακτήριζε τη στάση και συμπεριφορά του Άδμητου, χρησιμοποιώντας τη θεατρική τεχνική «ρόλος στον τοίχο»
- για να αποδώσουμε με τους/τις συμμαθητές/τριές μου το δίλημμα που αντιμετωπίζει ο Άδμητος σχετικά με τη φιλοξενία του Ηρακλή, εφαρμόζοντας τη θεατρική τεχνική «διάδρομος συνείδησης».

Παράγωγα και σύνθετα της λέξης οἶκος

 Ας αναρωτηθούμε όλοι μαζί:

1. Ο «οἶκος» του Άδμητου χαρακτηρίζεται από τον Χορό ως «πολύξενος και ἐλεύθερος». Να αιτιολογήσεις αυτούς τους χαρακτηρισμούς λαμβάνοντας υπόψη την ετυμολογία και τη σημασία τους.
2. Σε μία παράγραφο 60-70 λέξεων να περιγράψεις τα χαρακτηριστικά του Άδμητου ως δραματικού ήρωα, όπως τον παρουσιάζει ο Χορός στους στίχους 597-605 («Ὡς και σήμερα ... με τόση θεοσέβεια»).
3. Να εντοπίσεις την προοικονομία των στίχων 600-605 και να τη συγκρίνεις με τους στίχους 455-459 από το Β' Στάσιμο:
«Να ἔχα τη δύναμη,
ω να μπορούσε το δικό μου χέρι
μέσ' απ' τον Άδη το βαθύ, τα ρέματα του Κωκυτού,
με το κουπί τον ποταμό του κάτω κόσμου σκίζοντας,
στο φως εδώ της μέρας να σε φέρει!»
4. Ο Χορός στο Γ' Στάσιμο αναφέρεται στην αρχή στο παλάτι, κατόπιν στον θεό Απόλλωνα και τέλος με επαινετική διάθεση στον Άδμητο τονίζοντας το θέμα της φιλοξενίας. Αφού καταγράψεις τους στίχους που αναφέρονται στη φιλόξενη στάση του βασιλιά, να σημειώσεις τα οφέλη της για τον οίκο του Άδμητου.

Στίχοι	Οφέλη

Ας συνοψίσουμε...

1. Δώσε έναν δικό σου τίτλο στο Γ΄ Στάσιμο.
2. Τοποθέτησε στη σωστή σειρά τις προτάσεις (πλαίσια κειμένου) βάζοντας αριθμούς στα αριστερά, για να θυμηθείς τα βασικότερα σημεία του Γ΄ Στάσιμου:

	Τονίζει την αντίθεση ανάμεσα στο ευτυχισμένο παρελθόν και το δυστυχισμένο παρόν του Άδημου.
	Προοικονομεί ότι ο Άδημος θα ανταμειφθεί για την ευσέβειά του.
	Αναφέρεται στη βοήθεια του Απόλλωνα προς τον Άδημο.
	Υμνεί τον τρόπο που ο θεός ημέρευε με τη λύρα του τα άγρια ζώα.
	Ο Χορός αναφέρεται στη φιλοξενία του Απόλλωνα στο παλάτι του Άδημου.

3. Γράψε δύο κυρίαρχα συναισθήματά σου ή δύο σκέψεις σου μετά από την ολοκλήρωση του Γ΄ Στάσιμου:

1. ....
.....
2. ....
.....

4. Γράψε τρία πράγματα που έμαθες, δύο που θέλεις να μάθεις και μία απορία.

- .....
.....
.....
.....

Αξιολόγησε το Γ΄ Στάσιμο:

- Πόσο σημαντικό είναι για την εξέλιξη του έργου;
- Πώς πιστεύεις ότι μπορεί να διαχειριστεί μια τραγική απώλεια ένας άνθρωπος που σε όλη του τη ζωή ήταν αμέριμνος και ευτυχισμένος;
- Πιστεύεις ότι ο Άδημος θα είχε καταφέρει όλα όσα επέτυχε, χωρίς τη βοήθεια του Απόλλωνα;

2^η ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

1. Θυμήσου και κατάγραψε στον πίνακα όλες τις πληροφορίες που έχεις συλλέξει στο Β΄ και Γ΄ Επεισόδιο για τον Άδμητο. Πώς εξηγείς τον θρήνο του και τον αβάσταχτο πόνο του; Πιστεύεις ότι θα μπορούσε να σώσει την Άλκηστη αν έπαιρνε τη θέση της;
2. Πριν φύγει η Άλκηστη από τη ζωή, παρακολούθησες το «άμοιβαϊον» των δύο συζύγων καθώς και τον μονόλογο του καθενός. Κατάγραψε τα συναισθήματα που σου δημιουργήθηκαν.
3. Στην αρχή του Γ΄ Επεισοδίου εμφανίζεται ο Ηρακλής, ο οποίος συνομιλεί με τον Χορό. Με τον τρόπο αυτό η εξέλιξη της υπόθεσης επιβραδύνεται. Γιατί πιστεύεις ότι ο Ευριπίδης επιλέγει αυτή την τεχνική;

Η Άλκηστη έφυγε από τη ζωή, ο Άδμητος θρηνεί, ο Ηρακλής ζητά να μάθει για το πένθος του βασιλιά... Ας κάνουμε μια επανάληψη όσων έχουμε παρακολουθήσει μέχρι στιγμής...

«Άλκηστη», σε σκηνοθεσία Κ. Ευαγγελάτου, Εθνικό Θέατρο, 2017.

Πηγή: <https://www.lifo.gr>

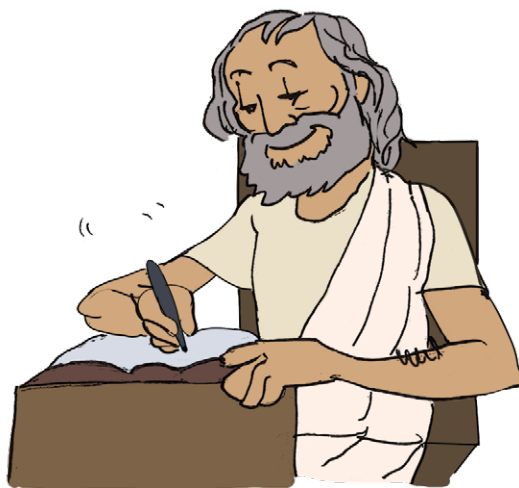
4. Να τοποθετήσεις στις παρακάτω στήλες τις φράσεις που αντιστοιχούν σε κάθε πρόσωπο:

ρίχνει ευθύνες στους θεούς για τον θάνατο της Άλκηστης· κατηγορεί τους γονείς του Άδμητου· αντιδρά στην απόφαση του Άδμητου να φιλοξενήσει τον Ηρακλή· ζητά να μάθει πληροφορίες για το πένθος του Άδμητου· εξαίρει το ήθος της Άλκηστης· υποφέρει εξαιτίας του θανάτου της Άλκηστης· αρχικά αρνείται τη φιλοξενία· ζητά από τον Άδμητο να μην ξαναπαντρευτεί· προσφέρει φιλοξενία στον Ηρακλή· αποχαιρετά τα παιδιά της· θρηνεί μαζί με τον Άδμητο για τον χαμό της Άλκηστης· τελικά αποδέχεται τη φιλοξενία του Άδμητου.

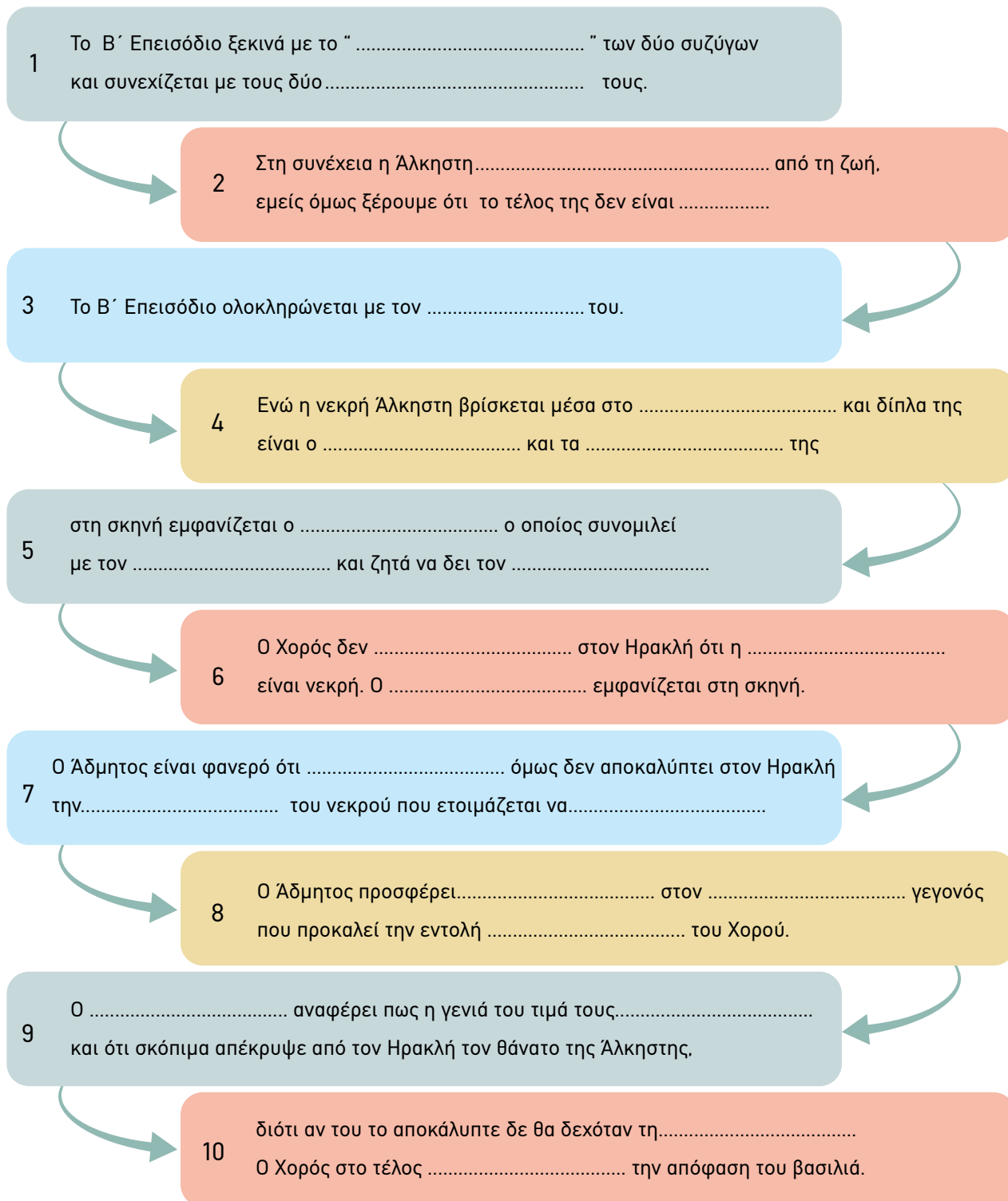
ΑΛΚΗΣΤΗ	ΑΔΜΗΤΟΣ	ΧΟΡΟΣ	ΗΡΑΚΛΗΣ

Κρυπτόλεξο -
Β' ανασκόπηση

5. Να συμπληρώσεις τα κενά στο παρακάτω ινφογράφημα:

Η ηθοποιός Karin Franz Körlof υποδύεται την Άλκηστη στην ομώνυμη παράσταση που σκηνοθετεί η Έλλη Παπακωνσταντίνου (Βασιλικό Θέατρο της Σουηδίας, 2021).
Πηγή: <https://www.lifo.gr>

*Δ' Επεισόδιο: Η σύγκρουση Άδμητου-Φέρητα.
Η απόφαση του Ηρακλή. Η οψιμάθεια του Άδμητου*

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Μακέτα σκηνικού του ζωγράφου Διαμαντή Διαμαντόπουλου για την «Άλκηστη» από τη «Νέα Σκηνή», 1934, σε σκηνοθεσία Κάρουλου Κουν. Πηγή: <https://blogs.sch.gr>

Τι συμβαίνει;

- **1η Υποενότητα (στ. 606-674):** Η λογομαχία Άδμητου-Φέρητα ξεκινά
- **2η Υποενότητα (στ. 675-705):** Η κλιμάκωση του αγώνα λόγων
- **3η Υποενότητα (στ. 706-746):** Η κορύφωση της σύγκρουσης
- **4η Υποενότητα (στ. 747-772):** Το παράπονο ενός Υπηρέτη
- **5η Υποενότητα (στ. 773-815):** Ο Ηρακλής... φιλοσοφεί
- **6η Υποενότητα (816-860):** Σχεδιάζοντας... έναν άθλο
- **7η Υποενότητα (861-902):** Το μοιρολόγι του Άδμητου
- **8η Υποενότητα (903-961):** Η οψιμάθεια του Άδμητου

Πού, πότε και ποιος;

Πού είμαστε; Έξω από το παλάτι, από όπου θα ξεκινήσει η κηδεία της Άλκηστης. Θα μάθουμε όμως τι συμβαίνει και στον απομονωμένο ξενώνα του ανακτόρου, όπου φιλοξενείται ο Ηρακλής.

Πότε γίνονται όλα αυτά; Αφού η Άλκηστη έχει πεθάνει, πριν, μετά την κηδεία της, αλλά και κατά τη διάρκειά της.

Ποιους θα δούμε να δρουν; Τον Άδμητο, τον Φέρητα, έναν Υπηρέτη, τον Ηρακλή, τον Κορυφαίο και τα μέλη του Χορού.

Στην ενότητα αυτή:

- Θα **παρακολουθήσουμε** έναν έντονο δραματικό αγώνα λόγων.
- θα **αναλύσουμε** την ψυχολογία και τα κίνητρα των δύο συγκρουόμενων πλευρών.
- θα **κατανοήσουμε** τις αντιδράσεις και τα συναισθήματα του Άδμητου μετά την κηδεία της Άλκηστης.
- θα **εξηγήσουμε** γιατί ο μονόλογος του Υπηρέτη ονομάζεται «δεύτερος πρόλογος» της τραγωδίας.
- θα **προσδιορίσουμε** τη σημασία και την επίδραση της συνομιλίας Υπηρέτη-Ηρακλή στην τελική έκβαση της πλοκής.
- θα **εντοπίσουμε** κωμικά στοιχεία στην καρδιά των τραγικών εξελίξεων.
- θα **μελετήσουμε** την Επιπάροδο του δράματος.
- θα **αναδείξουμε** τον θεατρικό χαρακτήρα του κειμένου.

1η Υποενότητα (στ. 606-674)

Η λογομαχία Άδμητου-Φέρητα ξεκινά

«Alkestis», Βασιλικό Δραματικό Θέατρο της Στοκχόλμης, 2021.
Πηγή: <https://www.lifo.gr>

Ο Φέρης, ο γέρος πατέρας του Άδμητου, μπαίνει στη σκηνή, για να παραβρεθεί στην κηδεία της Άλκηστης. Παρηγορεί τον γιο του, επαινεί τη νύφη του για τη θυσία της. Ο Άδμητος είναι συντετριμμένος. Οι γέροντες γονείς του αρνήθηκαν να πεθάνουν στη θέση του. Θυσιάστηκε η Άλκηστη και εκείνος πρέπει να μάθει να ζει χωρίς αυτήν. Πιστεύει άραγε ότι οι γονείς του ευθύνονται για τη δυστυχία του; Πώς θα αντιδράσει στα παρηγορητικά λόγια του πατέρα του;

Αρχίζει η εκφορά της νεκρής· βγαίνουν από το παλάτι, ο Άδμητος, υπηρέτες με το νεκροκρέβατο και άλλοι με πρόσφορα.

ΑΔΜ. Φεραίοι, εσείς που βρίσκεστε κοντά μου με αγάπη, τη νεκρή, με όλα όσα πρέπει, σηκώνουν οι υπηρέτες, να την πάνε για ταφή και πυρά· και ως είναι η τάξη, εσείς την πεδαμένη χαιρετίστε,

610 που παίρνει τώρα το στερνό της δρόμο.

ΚΟΡ. Μα με το γέρικό του βήμα, βλέπω, έρχεται δω ο πατέρας σου· στολίδια στα χέρια τους κρατούν οι ακόλουδοί του, προσφορές νεκρικές για την κυρά μας.

Έρχεται ο Φέρης με ακολουθία δούλων.

ΦΕΡΗΣ

Ο πόνος σου είναι, γιε μου, και δικός μου· και φρόνιμη και ενάρετη γυναίκα χάνεις· αυτό κανένας δεν τ' αρνιέται. Μα όσο βαρύ και να 'ναι, υπομονή. Πάρ' τα στολίδια τούτα κι ας θαφτούνε μαζί μ' αυτήν· κάθε τιμή τής πρέπει, που τη ζωή της πρόσφερε για σένα,

620 κι έτσι άκληρος δεν έμεινα, παιδί μου, δε μ' άφησε χωρίς εσέ να λιώνω σε μαύρα γερατειά· η γενναία της πράξη δόξα μεγάλη για όλες τις γυναίκες.

Πλησιάζει στο φέρετρο.

Ω που έσωσες το γιο μου, που κι εμένα μ' αναστύλωσες (18) μες στο πέσιμό μου,

18. μ' αναστύλωσες: με ενδυνάμωσες

Ο Φέρης επαινεί τη νεκρή Άλκηστη (στ. 606-628)

Στη σκηνή μπαίνει ο βασιλιάς. **Σκέψου** γιατί κανένας δεν τον αναγγέλλει.

Εσωτερικές οδηγίες ονομάζουμε πληροφορίες από το κείμενο που αφορούν τη σκηνοθεσία του έργου. **Εντόπισε και κατάγραψε εσωτερικές οδηγίες** στους στίχους 606-613 («Φεραίοι, εσείς... την κυρά μας»).

Τι συμβαίνει στη σκηνή;

Γράψε ένα σχόλιο για τα λόγια του Φέρητα:

.....

Η στάση του είναι στάση πένθους;
Τι πιστεύεις;

Με **ποιες λέξεις** χαρακτηρίζει την απώλεια της Άλκηστης ο Φέρης;
Συμφωνείς: Ποια επίδραση μπορεί να έχουν τα σχόλια αυτά στην ψυχολογία του Άδμητου;

Μελέτη αποσπάσματος από την ιστορία του Ηρόδοτου

στο καλό· κι ευτυχία να βρεις στον Άδη.
Ναι, στους θνητούς, αλήθεια, τέτοιος γάμος
κάνει πολύ καλό· ειδημή να λείπει.

ΑΔΜ. Στην κηδεία δε σε κάλεσα, κι ούτε είναι

630 συμπαράσταση φίλου ο ερχομός σου·
κι απάνω της, ποτέ δικό σου δώρο·
έχει αρκετά για να θαφτούν μαζί της.
Σαν πέθαινα χρειαζόμουν τη συμπόνια σου.
Κι αφού τότε τραβήχτηκες, και γέρος,
άφησες να χαθεί ένας νέος, μας πιάνεις
τους δρήνους; Μη δεν είσαι εσύ ο γονιός μου,
ο γνήσιος; Δε με γέννησε η γυναίκα
που με γέννησε λέει και που μητέρα
την κράζω; Μήπως μ' έκαμε μια δούλη
και στις γριάς σου κλεφτά τον κόρφο (19) μπήκα;

640 Στην κρίσιμη ώρα το 'δειξες ποιος είσαι·
δεν το πιστεύω πια πως είμαι γιος σου.
Ή τόσο είσαι δειλός, που, ενώ έχεις φτάσει
στα χρόνια που είσαι, στις ζωής το τέρμα,
τη δέληση δεν είχες και το δάρρος
για το παιδί σου να πεθάνεις, κι έτσι
πέθανε κείνη που αίμα μου δεν είναι·
αυτή, και μόνο αυτή είναι τώρα δικίο
να λογαριάζω μάνα και πατέρα.

Κι όμως θα 'ταν ωραίος για σένα αγώνας
στο γιο σου να προσφέρεις τη ζωή σου,
650 αφού πια λίγο σου 'μενε να ζήσεις.

[Θα ζούσα εγώ, μαζί κι αυτή, κι έτσι έρμος (20)

δε θα 'κλαια τώρα εγώ τη συμφορά μου].
Όσα μπορεί ένας άνθρωπος να ελπίζει
τα 'χεις χαρεί· της νιότης σου τα χρόνια
τα πέρασες στο θρόνο· διάδοχο είχες,
για να κληρονομήσει αυτό το σπίτι,
εμένα· δε θα μέναν τ' αγαδά σου,
μετά το θάνατό σου, λεία των ξένων.

Κι ούτε θα πεις πως μ' άφησες να σβήσω
γιατί τα γερατιά σου εγώ αφηφούσα·
όσο κανένας άλλος τα σεβόμουν·

660 και νά η ευγνωμοσύνη για όλα τούτα,
κι εκείνης που μ' εγέννα και η δική σου.
Εμπρός λοιπόν, κάμε παιδιά, κι αμέσως,
να σε γεροκομήσουν, να φροντίσουν
για σάβανα και τάφο σαν πεθάνεις·
αυτά από μένα πια να μην τα ελπίζεις·
για σένα είμαι νεκρός· κι αν μ' έσωσε άλλος
και βλέπω αυτό το φως, εκείνου λέω

Η οργή του Αδμητου (στ. 629-674)

«Άλκηστις», εταιρία θεάτρου MONK, 2023.

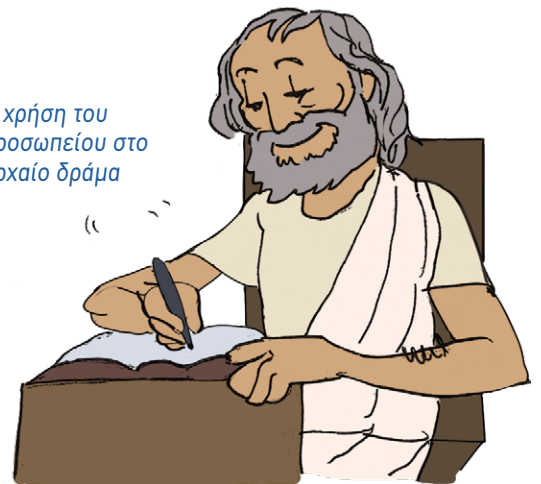
Πηγή: <https://www.culturenow.gr>

Απαρίθμησε επιχειρήματα Αδμητου:

1. Δε λυπήθηκες τον γιο σου που πέθαινε.
2. Αν και .....
3. Ο γονιός .....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....

Η χρήση του
προσωπείου στο
αρχαίο δράμα

19. κόρφο: στήθος, 20. έρμος: έρημος

πως είμαι γιος, για κείνον η έγνοια μου όλη.
Ψέματα λένε οι γέροι, σα γρινιάζουν
για της ζωής το μάκρος και ποδούνε
670 τάχατες να τελειώσουν· σα σιμώνει
ο θάνατος, δε θέλουν να πεθάνουν,
τα γερατεία πια δεν τους είναι βάρος.
ΚΟΡ. Άδμητε, αρκεί τ' άλλο κακό· μη θέλεις
το θυμό να ξανάβεις (21) του γονιού σου.

Στην τετραλογία που δίδαξε ο Ευριπίδης στη σκηνή του Διονυσιακού Θεάτρου, το 438 π. Χ. η «**Άλκηστις**» κρατά την **τέταρτη** θέση. Συνήθως μετά από μία βαριά **τραγική τριλογία** ακολουθούσε ένα ανάλαφρο **σατυρικό δράμα**, ένα έργο δηλαδή με Χορό Σατύρων, χιουμοριστικό περιεχόμενο και αίσιο τέλος.

Ας εντοπίσουμε **κωμικά στοιχεία** σε όλη την έκταση του επεισοδίου. Είναι αρκετά, ώστε να ονομάσουμε το δράμα μας σατυρικό:

ΟΡΙΣΜΟΣ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ
ΕΥΤΥΧΙΑ	
ΤΙ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Σκέψου: Οι εντάσεις ανάμεσα σε γονείς και παιδιά συνηθίζονται, η αγάπη τους όμως θεωρείται αδιαπραγμάτευτη. Ισχύει το ίδιο εδώ;

Υπογράμμισε λέξεις/φράσεις που φανερώνουν την οργή του Άδμητου. Ποιες δηλώσεις του βρίσκεις ακραίες; Τι αποκαλύπτουν; Κυριολεκτεί;

2η Υποενότητα (στ. 675-705)

Η κλιμάκωση του αγώνα λόγων

«Άλκηστις». Εθνικό Θέατρο, 2017, σκηνοθεσία: Κ. Ευαγγελάτου.
Πηγή: <https://www.lifo.gr>

Ο Φέρρης άκουσε σκληρά λόγια από τον Άδμητο: ο γιος του έφτασε στο σημείο σχεδόν να αποποιηθεί τους γονείς του και να απειλήσει πως δε θα τους συμπαρασταθεί στα γηρατεία τους. Έμμεσα του επέρριψε ευθύνες για τον θάνατο της Άλκηστις. Θα τις αγνοήσει ο γέρος βασιλιάς από σεβασμό στο πένθος του παιδιού του; Αν απαντήσει, τι θα πει άραγε:

ΦΕΡ. Ε γιε μου, ποιόν δαρρείς (22) πως βρίζεις; Δούλο

Η συμβολή του Φέρρητα στην ανατροπή του Άδμητου (στ. 675-689)

21. ξανάβεις: διεγείρεις, εξάπτεις, 22. δαρρείς: νομίζεις 🔍

Φρύγα ή Λυδό που αγοραστό τον έχεις;
Γιος γνήσιου Θεσσαλού πατέρα εγώ 'μαι
και Θεσσαλός ελεύθερος, να ξέρεις.

680 Παραείσαι αυθάδης· μη θαρρείς πως έτσι
θ' αφήσω εγώ τ' ασύστολά (23) σου λόγια.

Σ' έκαμα και σ' ανάδρεψα για αφέντη
του παλατιού, μα δε χρωστώ για σένα
και να πεθάνω· νόμο απ' τους προγόνους
ούτε απ' τους άλλους Έλληνες δε βρήκα
για τα παιδιά οι πατέρες να πεθαίνουν.

Με δική σου, καλή ή κακή, ήρδες τύχη
στον κόσμο εδώ. Από μένα τα 'χεις όλα
όσα έπρεπε· έχεις πλήθος υπηκόους,
και στρέμματα χωράφια θα σου αφήσω
πλήθος, απ' τον πατέρα μου όσα βρήκα.

Πού σ' αδίκησα; Τί δικό σου πήρα;

690 Μην πεθαίνεις για με, ούτ' εγώ για σένα.

Η ζωή σ' αρέσει· του πατέρα σου όχι;
Πολύν καιρό θα 'ναι κανείς στον Άδη
λίγο εδώ πάνω, μα η ζωή γλυκιά 'ναι.
Το θάνατο εσύ κοίταες ν' αποφύγεις,
καλά και σώνει, κι έτσι ζεις ακόμα
πέρ' απ' το μέτρο που 'χε ορίσει η μοίρα,
θυσιάζοντας ετούτη εδώ. Κι εμένα
τολμάς να λες δειλό, που μια γυναίκα,
άναντρε, σε ξεπέρασε στην τόλμη
και πάει για σένα, τον ωραίο λεβέντη;

700 Με την έξυπνη τέχνη αυτή που βρήκες
ποτέ δε θα πεθάνεις, αν εκείνη
που έχεις κάθε φορά γυναίκα πείθεις
το θάνατο στη θέση σου να παίρνει.
Κι έπειτα βρίζεις κείνους τους δικούς σου
που δεν κάνουν, δειλέ, το θέλημά σου.
Πάψε. Να ξέρεις ότι, αν τη ζωή σου
εσύ αγαπάς, την αγαπούνε κι οι άλλοι·
κι αν πεις κακό για μας, πολλά θ' ακούσεις
κακά από μας που ψέματα δε θα 'ναι.

Η Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. όρισε την 1η Οκτωβρίου ως την παγκόσμια ημέρα της «τρίτης ηλικίας». Τι δικαιούνται να απολαμβάνουν οι άνθρωποι στο στάδιο αυτό της ζωής τους; Πώς ακούγεται στο πλαίσιο αυτό η απαίτηση του Άδμητου;

Υπάρχουν στην ενότητά μας κάποιες φράσεις αποφθεγματικές. Σε ποιο τμήμα του λόγου βρίσκονται; Είναι αποτελεσματικές ως επιχειρήματα;

23. ασύστολα: χωρίς ντροπή, χονδροειδή

«Alkestis», σκηνοθεσία: Έλλη Παπακωνσταντίνου, Βασιλικό Δραματικό Θέατρο Σουηδίας, 2021.

Πηγή: <https://www.lifo.gr>

Τι έχει προσφέρει ο Φέρης στον Άδμητο;

1. Τον ανέθρεψε.
2. ....
3. ....

Η σκληρή απάντηση του Φέρητα στον γιο του (στ. 690-705)

Σκέψου: Τίποτα δικό του δε δίνει ο Φέρης στον Άδμητο. Μεταβιβάζει μόνον όσα ο ίδιος κληρονόμησε. Είναι άραγε αυτό αρκετό;

3η Υποενότητα (στ. 706-746)

Η κορύφωση της σύγκρουσης

«Άλκηστη», Εθνικό Θέατρο, 2009, σκηνοθεσία: Θ. Μοσχόπουλου.

Πηγή: <https://www.n-t.gr>

Ό, τι μπορεί κάνει ο Χορός για να κατευνάσει τη σύγκρουση που έχει για τα καλά ανάψει ανάμεσα στον Άδμητο και τον Φέρητα, οι οποίοι αφού ανέπτυξαν τα επιχειρήματά τους, διασταυρώνουν τώρα τα ξίφη τους σε μία σκληρή στιχομυθία, λίγο πριν την κηδεία της Άλκηστης. Ποιος θα είναι ο νικητής;

- ΚΟΡ.** Βρισιές, τώρα και πριν, πέρ' απ' το μέτρο· πάψε το γιο σου, γέρο, να ξομπλιάζει (24).
- ΑΔΜ.** Μίλα και δ' απαντήσω· αν τσουζ' η αλήθεια, τόσο κακά σ' εμένα ας μη φερνόσουν.
- 710 **ΦΕΡ.** Χειρότερο, αν θα πέθαινα για σένα.
- ΑΔΜ.** Μα το ίδιο, να πεθάνει νιος ή γέρος;
- ΦΕΡ.** Χρέος μας να ζούμε για ένα, όχι για δύο.
- ΑΔΜ.** Ξεπέρασε λοιπόν το Δία στα χρόνια.
- ΦΕΡ.** Καταριέσαι γονιό που δε σου φταίει.
- ΑΔΜ.** Γιατί η μακροζωία πολύ σ' αρέσει.
- ΦΕΡ.** Μα άλλος νεκρός δεν πάει αντίς για σένα;
- ΑΔΜ.** Ναι, απόδειξη της τόσης σου δειλίας.
- ΦΕΡ.** Δε θα μας πεις πως πέθανε για μένα.
- ΑΔΜ.** Άμποτε να λάβεις την ανάγκη μου μια μέρα.
- 720 **ΦΕΡ.** Παίρνε πολλές, να 'χεις πολλές να στέλνεις.
- ΑΔΜ.** Ντροπή για σε, που δειλίασες να φύγεις.
- ΦΕΡ.** Γλυκό είν' αυτό το φως το δειό της μέρας.
- ΑΔΜ.** Άναντρη και δειλή είν' η βούλησή σου.
- ΦΕΡ.** Δε βρήκες γέρο μπαίγνιο, να τον δάψεις.
- ΑΔΜ.** Κακονοματισμένος (25) θα πεθάνεις.
- ΦΕΡ.** Σα δε θα ζω, δεν πάνε να με βρίζουν;
- ΑΔΜ.** Τα γερατεία σταλιά ντροπή δεν έχουν.
- **ΦΕΡ.** δείχνοντας τη νεκρή
Ετούτη είχε ντροπή, μυαλό δεν είχε.
- ΑΔΜ.** Μπρος! Φεύγα κι άφησέ με να τη δάψω.
- 730 **ΦΕΡ.** Φεύγω. Θα δάψεις μια που είσ' ο φονιάς της και που θα δώσεις λόγο στη γενιά της.
Άντρας δε θα 'ναι ο Άκαστος, αν πίσω της αδερφής του δε ζητήσει το αίμα.

24. ξομπλιάζει: κακολογείς,

25. κακονοματισμένος: με κακή φήμη, με κακό όνομα

Σωστό ή Λάθος -
Δ' επεισόδιο

Η λεκτική σύγκρουση πατέρα και γιου
(στ. 706-728)

Ποιον σκοπό εξυπηρετεί το ερώτημα του στίχου 711 («μα το ίδιο, να πεθάνει νιος ή γέρος»):

Δεν ήταν άμυαλη η Άλκηστη! **Καταλαβαίνεις για ποιον λόγο** θυσιάστηκε;

Σύγκριση
αποσπασμάτων
- Ρητορική του
Αριστοτέλη

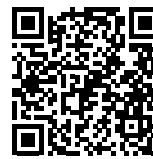

Κρυπτόλεξο
για απόδοση
χαρακτηρισμών

Η κηδεία της Άλκηστης (στ. 729-746)

Σύγκριση νεοελληνικών
αποδόσεων - Δ'
επεισόδιο

Σχολιασμός
εικόνων

Φεύγει με την ακολουθία του.

ΑΔΜ. Σύρε, κι όπως τ' αζίζετε να ζείτε,
κι εσύ κι αυτή που σπίτι σου την έχεις,
δυο γέροι που έχουν γιο, μα που άκληροι είναι:
γιατί στη στέγη που είμαι δε θα μπείτε·
κι αν γινότανε κήρυκες να βάλω,
το πατρικό ν' αποκηρύξω σπίτι,
θα το 'κανα.

Συννεφόμελο

Προς τους συνοδούς της κηδείας.

Εμείς τώρα, φίλοι, πάμε
—πρώτο μου χρέος ετούτη η συμφορά μου—
740 την πεθαμένη στην πυρά να βάλομε.

Η νεκρική πομπή και ο Χορός ξεκινούν να φύγουν.

ΚΟΡ: Γενναιόψυχη, ασύγκριτη εσύ,
που αποτόλμησες πράξη βαριά, φοβερή,
στο καλό, στο καλό!
Και καλόκαρδο δέξιμο εκεί που θα πας
απ' τον χθόνιον Ερμή κι απ' τον Άδη να βρεις.
Κι αν με κάποια αγαθά ξεχωρίζουν εκεί
τους ενάρετους, άμποτε εσύ
να τα λάβεις, και πλάι στην κυρά
του Άδη να 'χεις το θρόνο σου πάντα.

«Η Άλκηστη ανάμεσα στον Θάνατο και στον Ερμή». Κίονας από τον ύστερο ναό της Άρτεμης στην Έφεσο (340-320 π. Χ.). Η γυναικεία φιγούρα αποδίδεται από κάποιους στην Ευρυδίκη. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο.

Πηγή: <https://users.sch.gr>

Η συμβιβαστική παρέμβαση του Χορού, τυπικό γνώρισμα των δραματικών αγώνων λόγου έχει συμβουλευτικό χαρακτήρα. Ο Χορός αρνείται ή διστάζει να πάρει θέση.

Σκάναρ με το κινητό σου το διπλανό QR, για να ακούσεις το δημοτικό: «Του γιοφύριου της Άρτας». **Αναγνωρίζεις** ομοιότητες ανάμεσα στη μοίρα της Άλκηστης και της γυναίκας του Πρωτομάστορα:

Δημιουργία κόμικ και αφήγηση

Μετατροπή μονολόγου σε διαλογική σκηνή

Το γιοφύρι της Άρτας

4η Υποενότητα (στ. 747-772)

Το παράπονο ενός Υπηρέτη

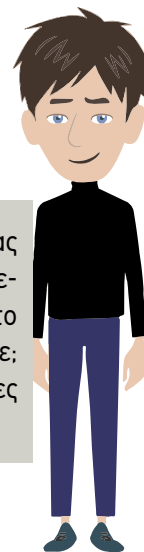

Ηρακλής, «Άλκηστη», Εθνικό Θέατρο, 1963, σκηνοθεσία: Τ. Μουζενιδής.
Πηγή: <https://www.nt-archiv.gr>

Την ώρα της κηδείας της Άλκηστης, στην άδεια σκηνή εμφανίζεται ένας Υπηρέτης από το παλάτι. Είναι θυμωμένος, γιατί, ενώ η βασίλισσά του ξεκίνησε το τελευταίο της ταξίδι, κάποιος άλλος έχει στήσει γιορτή μέσα στο ανάκτορο. Δείχνει να αγνοεί την ταυτότητα του ξένου. Ποιος να είναι άραγε; Ξεκινά μία σκηνή που ομοιά της δεν υπάρχει σε καμία από τις τραγωδίες που σώζονται. Θα επηρεάσει καταλυτικά την έκβαση του έργου.

Αφού έφυγαν όλοι και έμεινε άδεια η ορχήστρα, έρχεται ο Υπηρέτης που είχε οδηγήσει τον Ηρακλή μέσα στο παλάτι.

Ο ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Σε πλήθος ξένους που από πλήθος χώρες
ήρθαν σε τούτο του Άδμητου το σπίτι
έστρωσα εγώ τραπέζι, μα από τούτον,

750 τον τωρινό, χειρότερο δεν είδα.

Ενώ είδε τον αφέντη μου σε πένθος,
δε δίστασε να μπει μες στο παλάτι.
Για συμφορά ενώ του 'πανε κατόπι,
δε δέχτηκε όσα βάζαμε μπροστά του
με διάκριση, παρά απαιτούσε κι άλλα.
Μια κούπα από κισσόξυλο κρατώντας
πίνει χυμό βοτρυδομάνας (26) μαύρης,
ώσπου καλά τον τύλιξε και μπήκε
μέσα του η φλόγα του κρασιού· στεφάνι
βάζει μυρτιάς στην κεφαλή, και τώρα

760 παράφωνα αλυχτά (27)· κι ακούονταν δύο
λογιών φωνές· εκείνος τραγουδούσε,
χωρίς καμιάν ευλάβεια για το πένθος,
κι εμείς οι δούλοι κλαίαμε την κυρά μας,
μα τα δάκρυα τα κρύβαμε απ' τον ξένο·
ο βασιλιάς μας έτσι είχε προστάξει.

Κι ενώ τραπέζι έκανα εγώ στον ξένο,
κάποιον ληστή παλιάνθρωπο και κλέφτη,
έφυγε κείνη· στην κηδεία δεν πήγα,
το χέρι δεν της έδωσα· και μόνο
κλαίω μια κυρά που μάνα ήταν για μένα

770 και για όλους του σπιτιού μας· απ' του αφέντη
μας φύλαε το θυμό πραΰνοντάς (28) τον.
Δεν έχω δίκιο να μισώ τον ξένο
που εδώ μας ήρθε μες στη συμφορά μας;

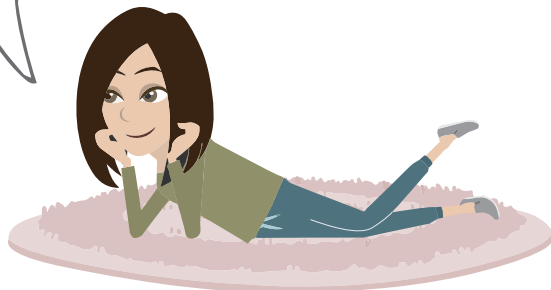
Κάποιος μέσα στο παλάτι καλοπερνά
(στ. 747-772)

Το απόσπασμα ονομάζεται «**δεύτερος πρόλογος**». Αν το έργο ξεκινούσε από τον στίχο 747, θα ήταν διαφορετικό το ύφος του; Σε ποια δραματική κατηγορία θα το κατατάσσαμε;

Οι... άθλοι του Ηρακλή

1. Ενώ ο αφέντης πενθούσε, στρογγυλοκάθισε.
2. Δεν έτρωγε ό,τι κι ό,τι, ειδικές παραγγελίες έκανε.
3. Αν δεν τις ικανοποιούσαν οι υπηρέτες, αυτός εκεί... να επιμένει!
4. Ήπια τον άμπακο!
5. Γυρνά τύφλα στο μεθύσι και τραγουδά παράφωνα.
6. Φόρεσε στεφάνι μυρτιάς.
7. Όλοι θρηγούν, αυτός γρυλίζει.
8. Έχασε ο Υπηρέτης και την κηδεία, για να βρίσκεται στις προσταγές του.

Ο Ηρακλής είναι ο πιο λαϊκός, ο πιο ξακουστός ήρωας της ελληνικής μυθολογίας. Έχει στο ενεργητικό του πολλά και απίστευτα κατορθώματα, που αποδεικνύουν τη μυϊκή του δύναμη. Φημίζεται για τις συναισθηματικές εκρήξεις του, την αγάπη του στο καλό φαγητό και στο κρασί, την καλή του καρδιά και την αγαμποσύνη του.

26. βοτρυδομάνας: σταφυλιού

27. αλυχτά: γαβγίζει, 28. πραΰνοντας: καταπραΰνοντας

Αξιοποίηση
ψηφιακού
λεξικού

Ο Ηρακλής στους «Βατράχους» του Αριστοφάνη. 1998, Εθνικό Θέατρο, σκηνοθεσία: Κώστας Τσιάνος. Πηγή: <https://www.nt-archive.gr>

5η Υποενότητα (στ. 773-815)

Ο Ηρακλής... φιλοσοφεί

Ο Ηρακλής, φιλοξενούμενος του Άδμητου, όπως ήδη γνωρίζουμε, εμφανίζεται στη σκηνή, όπως τον περιέγραψε στην προηγούμενη ενότητα ο αγανακτισμένος Υπηρέτης: με μια κούπα κρασί στο χέρι και δαφνοστεφανωμένος. Πόσο διαφέρει η εικόνα του από την αντίστοιχη στο Γ' Επεισόδιο; Θα απολογηθεί για όσα του προσάπει ο Υπηρέτης ή θα θυμώσει και θα τσακωθεί μαζί του;

Σύγκριση αποσπασμάτων

Συμπλήρωση εννοιολογικού χάρτη

Σύγκριση αποσπασμάτων - Αριστοφάνης

Βγαίνει ο Ηρακλής με στεφάνι στο κεφάλι και μεγάλο κρασοπότηρο στο χέρι.

ΗΡΑ. Ε, τί όψη σοβαρή είν' αυτή κι όλο έγνοιες; Στους ξένους γλυκομίλητοι κι όχι έτσι κατσούφηδες οι δούλοι πρέπει να είναι. Του αφέντη σου ένα φίλο εσύ ενώ βλέπεις, τον δέχσαι βαρύς, συννεφιασμένος κι ο νους σου είναι στο πένθος για μια ξένη. Κόπιασε εδώ, ένα μάθημα να πάρεις.

780 Ξέρεις τη θέση των δνητών στον κόσμο; Θα πεις, πού να την ξέρεις; Άκου εμένα. 'Όλ' οι άνθρωποι μια μέρα θα πεθάνουν· κανείς δνητός δεν ξέρει αν αύριο θα 'ναι ζωντανός· μες στα σκότη προχωρούνε τα βήματα της τύχης· δεν το βρίσκει καμιά σοφία, κανείς δεν το διδάσκει. Μάθε τα αυτά από μένα, κι έτσι, ευφραίνου (29) και πίνε· τη ζωή της κάθε μέρας πες τη δική σου· τ' άλλα είναι της τύχης.

790 Τίμα την Αφροδίτη· η πιο γλυκιά 'ναι θεότητα και θέλει το καλό μας. Τις άλλες έγνοιες άσ' τες κι ακολουθεί αυτά που λέω, σωστά αν τα κρίνεις. Όχι; Οι υπερβολές λοιπόν του πόνου ας λείπουν ό,τι κακό έχει γίνει δάμασέ (30) το, βάλε στεφάνι κι έλα πιες μαζί μου· κι απ' το κατσούφιασμά σου, βέβαιος είμαι,

Σύγκριση αποσπασμάτων - Η ευτυχία στη ζωή

Η κοσμοθεωρία του Ηρακλή (στ. 773-802)

Τι αξίζει να κάνει όσο ζει ο άνθρωπος;

1. ....
2. ....
3. ....

Και γιατί πρέπει να τα κάνει αυτά;

Carpe diem: «Άδραξε τη μέρα». Τι προτείνει ο ποιητής Οράτιος; Συμφωνεί με τον Ηρακλή;

Υπηρέτης και Ηρακλής. Εθνικό Θέατρο, Πειραματική Σκηνή, 2000, σκηνοθεσία: Λυδία Κονιόρδου. Πηγή: <https://www.nt-archive.gr>

29. ευφραίνου: να ευχαριστιέσαι, 30. δάμασε: εξημέρωσε, έλεγξε

κι απ' τις σκοτούρες, του κρασιού το κύμα
σ' άλλο λιμάνι θα σε πάει ν' αράξεις.

Σκέψη θνητού ο θνητός ταιριάζει να έχει
αν με ρωτάς εμένα, όλων εκείνων

800 των σοβαρών και των κατσουφιασμένων
η ζωή είναι συμφορά, ζωή δεν είναι.

ΥΠΗ. Τα ξέρω αυτά, μα στην περίστασή μας
χαρές και ξεφαντώματα δεν πάνε.

ΗΡΑ. Μια ξένη έχει πεδάνει· τόσο πένθος!
Εδώ οι αφέντες του σπιτιού σας ζούνε.

ΥΠΗ. Ζουν; Του σπιτιού τη συμφορά δεν ξέρεις;

ΗΡΑ. Αν ψέματα δε μου 'πε ο βασιλιάς σας...

ΥΠΗ. Α, στη φιλοξενία το παρακάνει.

810 **ΗΡΑ.** Για μια ξένη νεκρή να μ' αφηφήσει;

ΥΠΗ. Πολύ δική του μάλιστα· τί ξένη;

ΗΡΑ. Πώς! Καμιά συμφορά και δε μου το 'πε;

ΥΠΗ. Πήγαινε στο καλό· για μας η θλίψη.

ΗΡΑ. Ο λόγος σου δε δείχνει ξένο πένθος.

ΥΠΗ. Θα με πείραζε, αλλιώς, που διασκεδάζεις;

Ο Υπηρέτης κάμπεται και αρχίζει τις αποκαλύψεις: **Παρακολούθησε** την κλιμάκωσή τους, **υπογραμμίζοντας** λέξεις και φράσεις από το κείμενο.

Οι εκμυστηρεύσεις
του Υπηρέτη
(στ. 803-815)

Παραγωγή
βίντεο

Μελέτησε τις φωτογραφίες των Γ. Αργύρη (Αμφιθέατρο, Σπύρος Ευαγγελάτος, 1974, αριστερά) και Π. Σκαφιδά (Εθνικό Θέατρο, Κατερίνα Ευαγγελάτου, 2017, δεξιά) και **εντόπισε κοινά χαρακτηριστικά** στην εξωτερική εμφάνιση του Ηρακλή.

Φωτογραφίες από παραστάσεις του Εθνικού (σκηνοθεσία: Σπύρος Ευαγγελάτος 1974 και Κατερίνα Ευαγγελάτου 2017 αντίστοιχα).

Πηγή: <https://www.nt-archiv.gr>

Ερμής και Ηρακλής οδηγούν την Άλκηστη από τον Κάτω Κόσμο πίσω στη ζωή. Μελανόμορφος αμφορέας, 540 π.Χ., Λούβρο, Παρίσι.

Πηγή: <https://w3.ual.es>

6η Υποενότητα (στ. 816-860)

Σχεδιάζοντας... έναν άθλο

Ο Ηρακλής μέσα από τα ρητορικά ερωτήματα, τα ειρωνικά σχόλια και τα μισόλογα του Υπηρέτη έχει αρχίσει να αντιλαμβάνεται ότι η γυναίκα που πέθανε δεν ήταν και τόσο ξένη προς το παλάτι. Αρχίζει να υποψιάζεται ότι η συμφορά χτύπησε τον ίδιο τον Άδημο. Εξηγεί πια τη δυσφορία του Υπηρέτη για τον τρόπο που του συμπεριφέρεται. Θα καταφέρει άραγε να φτάσει στην αλήθεια; Και αν μάθει ποια κάθηκε πώς θα αντιδράσει;

Νέκυια

Οι άθλοι του
Ηρακλή -
Παράσταση

Αρχαία
Ελληνικά
συμπόσια

ΗΡΑ. Άπρεπα ο φίλος φέρθηκε σε μένα;
ΥΠΗ. Για υποδοχή δεν είναι τούτη η μέρα.

Έχουμε πένθος· βλέπεις μαύρα ρούχα,
μαλλιά κομμένα. **ΗΡΑ.** Ποιος έχει πεθάνει;

820 **Κανένα** του παιδί; Ο πατέρας του ίσως;
ΥΠΗ. Ξένη, η γυναίκα του Άδητου· ναι, εκείνη.

ΗΡΑ. Και με φιλοξενούσατε εδώ μέσα;
ΥΠΗ. Ντρεπόταν απ' το σπίτι να σε διώξει.

ΗΡΑ. Δύστυχε, τί συντρόφισσα έχεις χάσει!
ΥΠΗ. Χαθήκαμε όλοι, κι όχι μόνο εκείνη.

ΗΡΑ. Την όψη του όταν είδα, τα κομμένα
μαλλιά του και τα μάτια του όλο δάκρυα,

σα να το 'νωσα, μ' έπεισε όμως όταν
μου 'πε πως ξένη πήγαινε να δάψει.

Ανόρεχτα αυτήν πέρασα την πόρτα

830 κι έπινα μες στο σπίτι ανθρώπου τόσο
φιλόξενου, που η μοίρα είχε χτυπήσει.
Και τρωγοπίνω! Και φορώ στεφάνι!

Πετά το στεφάνι και το ποτήρι.

Μα φταις κι εσύ· να μη μου πεις μια λέξη
για τέτοια συμφορά! Και πού να τρέξω
να τον βρω; Πού τη θάβεις; **ΥΠΗ.** Έξω απ' την πόλη,
στης Λάρισας το δρόμο ολόισα πάνω,
πελεκητό ένα μνήμα δ' αντικρίσεις.

ΗΡΑ., (αφού ο υπηρέτης γύρισε μέσα στο παλάτι).

Πολύπαδη καρδιά μου εσύ, κι ω χέρι,
τώρα δείξτε τί γιο η Τιρύνθια Αλκμήνη,
η κόρη του Ηλεκτρύονα, έχει κάμει

840 από το Δία. Την Άλκηστη εγώ πρέπει
να σώσω κι εδώ πίσω να τη φέρω,
τη χάρη αυτή στον Άδητο να κάμω.

Καρτέρι πάω στο Θάνατο να στήσω,
το μαυροφόρο κύριο των νεκρών·
θαρρώ πως θα τον βρω κοντά στον τάφο,
αίμα απ' τα σφάγια να ρουφά. Αν χιμώντας
από κρυψώνα τον τσακώσω, κι έτσι
τον σφίξω μες στα χέρια μου, κανένας
δε μου τον παίρνει· απ' των πλευρών τον πόνο
δ' αναγκαστεί να μου τη δώσει πίσω.

850 Αν σ' αυτό δεν πετύχω, αν δε ζυγώσει
αίμα να πιει, στ' ανήλιαγα παλάτια
της Κόρης και του Πλούτωνα θα πάω
να τη ζητήσω· κι είμαι βέβαιος ότι
την Άλκηστη εδώ πάνω θα τη φέρω

*Ο Ηρακλής μαθαίνει όσα χρειάζεται
(στ. 816-836)*

Να ελέγξεις πώς λειτουργεί ο νόμος
των τριών.

Ανάγνωση και
επεξεργασία
λήμματος
μυθολογικού
λεξικού

Η φιλοξενία είναι ύψιστη αρχαία ελληνική
αρετή. Προστάτης της είναι ο ίδιος ο Δίας.
Ο οικοδεσπότης αμάρτανε, αν δεν πρό-
σφερε σε κάθε ξένο τη μεγαλύτερη δυνατή
περιποίηση. Απλοί άνθρωποι συνδέονταν
με βασιλιάδες με ισχυρούς δεσμούς φιλίας,
χάρη στη φιλοξενία.

*Ο Ηρακλής αποφασίζει να σώσει την
Άλκηστη (στ. 837-860)*

Ο Ηρακλής ξεκινά έναν **προληπτικό
αφηγηματικό μονόλογο**. Αναγγέλλει δηλ.
όσα πρόκειται να κάνει, εκτός σκηνής, που
προωθούν την οικονομία του έργου.
Υπογράμμισέ τα στους στίχους: 840-860
«Την Άλκηστη εγώ πρέπει να σώσω ... έκαμε
το καλό η γενναία καρδιά του».

Θα επαληθευτεί η προφητεία του Απόλλωνα;
Μετασχημάτισε σε κόμικ μία ή περισ-
σότερες από τις σκηνές διεκδίκησης της
Άλκηστης, όπως τις περιγράφει ο Ηρακλής,
με τη βοήθεια του
www.storyboardthat.com

να τη δώσω στα χέρια αυτού του φίλου,
που, ενώ τον είχε βρει κακό μεγάλο,
δε μ' έδιωξε, με δέχτηκε από σέβας
σ' εμένα, γενναιόψυχα σιωπώντας.
Στη Θεσσαλία και σ' όλη την Ελλάδα
είν' άλλος πιο φιλόξενος; Κανένας.
Όστε ας μη λέει πως σ' έναν τιποτένιο
860 έκαμε το καλό η γενναία καρδιά του.

Μελέτησε τη νεοελληνική απόδοση των στίχων 840-845 και **προσδιόρισε** τη σημασία των λέξεων με έντονη γραφή στη νέα ελληνική:

HP: **δει** γάρ με σῶσαι τήν θανούσαν ἀρτίως
γυναῖκα κάς τόνδ' αὔθις ἰδρῶσαι δόμον
Ἄλκηστιν, Ἀδμήτῳ δ' ὑπουργῆσαι χάριν.
ἐλθὼν δ' ἄνακτα τὸν μελάμπεπλον νεκρῶν
Θάνατον φυλάξω, καί νιν εὐρήσειν **δοκῶ**
845 πίνοντα τύμβου πλησίον προσφαγμάτων.

Τι συμβολίζουν για τους αρχαίους Έλληνες ο άθλος και τα κατορθώματα του Ηρακλή στον Κάτω Κόσμο; Ποιους άλλους από την αρχαία ελληνική μυθολογία γνωρίζεις να έχουν επισκεφτεί το βασίλειο των νεκρών και να έχουν επιστρέψει;

7η Υποενότητα (στ. 861-902)

Το μοιρολόγι του Άδμητου

Ο Άδμητος στην «Άλκηστη», Εθνικό Θέατρο, 2009, σκηνοθεσία: Θ. Μοσχόπουλος, Πηγή: <https://www.n-t.gr>

Στη σκηνή που αδειάζει για δεύτερη φορά επιστρέφουν ο Άδμητος και τα μέλη του Χορού που συνοδεύουν τον συντετριμμένο βασιλιά. Η κηδεία της Άλκηστης έχει τελειώσει και ένα νέο κεφάλαιο στη ζωή του Άδμητου ξεκινά: Πρέπει να μάθει να ζει χωρίς τη γυναίκα του. Πώς αισθάνεται που γλύτωσε από τον θάνατο;

Αφού έφυγε ο Ηρακλής για να πάει στον τάφο, επιστρέφουν, χωρίς να τον συναντήσουν, ο Άδμητος και ο Χορός.

Δημιουργική
γραφή

ΑΔΜ. Αχ, τί στράτα είν' αυτή προς το σπίτι! Φριχτή
κι η όψη αυτή του ορφανού παλατιού.
Πού να πάω, συφορά μου, και πού να σταδῶ;
Τί να πω και σε τί να κρατήσω σιγή
Πώς να βρω ένα χαμό;
Αχ για μοίρα με γέννησε η μάνα βαριά.
Μες στα σπίτια ποδῶ να βρεθῶ των νεκρῶν,
όλοι οι πόθοι μου τώρα γι' αυτούς.
Καμιά γλύκα δεν έχει για μένα της μέρας το φως
κι ούτε δέλω το χῶμα της γης να πατώ·

Ο Άδμητος είναι απαρηγόρητος
(στ. 861-871)

Ο Ηρακλής αναχωρεί από τη σκηνή την ώρα που επιστρέφει ο Άδμητος με τα μέλη του Χορού από την κηδεία της Άλκηστης. Δε θα συναντηθούν σκηνικά με τον ήρωα για προφανείς λόγους.

Ξεκινά η **Επιπάροδος**, ένας από τους σπαρτικότερους θρήνους της αρχαιότητας.

870 τέτοιο ενέχυρο (31) ο Θάνατος μου άρπαξε τώρ' ακριβό και στα χέρια παράδωσε του Άδη.

ΧΟΡ. Προχώρει μέσα στου σπιτιού τα βάδη. **ΑΔΜ.** Οϊμέ! (α' στροφή)

ΧΟΡ. Ναι, η συμφορά σου είναι για δρήνους. **ΑΔΜ.** Αχ!

ΧΟΡ. Βαδιά πονείς, βαδιά, το ξέρω... **ΑΔΜ.** Αλί!

ΧΟΡ. μα κείνη δεν τη σώζεις. **ΑΔΜ.** Συφορά!

ΧΟΡ. Πικρός καημός, να ξέρεις πως ποτέ πια δε θα δεις την όψη εκείνης που αγαπάς.

ΑΔΜ. Την πληγή της καρδιάς μου κεντάς· ω, καημός πιο βαρύς δεν είν' άλλος στον άντρα απ' αυτόν,

880 την πιστή του να χάνει γυναίκα.

Κάλλιο οι δυο μας ζωές να μην είχανε σμίξει ποτέ, να μην είχαμε ζήσει σε τούτο το σπίτι μαζί.

Κάλλιο ανύπαντρος κι άκληρος να 'ναι κανείς·

για μια μόνη ψυχή, τη δική σου, αν πονείς,

το βαστάς· αλλ' αρρώστιες να βλέπεις παιδιών,

και το θάνατο γάμου δεσμούς να συντρίβει, ω αυτό είν' αβάσταχτος πόνος.

Και γιατί; Αφού μπορείς

δίχως γάμο και δίχως παιδιά να περάσεις.

ΧΟΡ. Μια τέτοια συμφορά δεν πολεμιέται. **ΑΔΜ.** Οϊμέ! (α' αντιστροφή)

890 **ΧΟΡ.** Στον πόνο σου άκρη δε θα βάλεις. **ΑΔΜ.** Αχ!

ΧΟΡ. Είναι βαρύ, το ξέρω· ωστόσο... **ΑΔΜ.** Αλί!

ΧΟΡ. θάρρος· δεν είσαι ο πρώτος... **ΑΔΜ.** Συφορά!

ΧΟΡ. που μένει δίχως ταίρι· το κακό

πολύμορφο (32) χτυπά, συντρίβει τους θνητούς.

ΑΔΜ. Ω, τί απέραντο πένθος, τί θλίψη γι' αυτούς

που αγαπούσες κι η μαύρη τούς σκέπασε γη!

Τί με μπόδισες, μέσα στον τάφο κι εγώ να ριχτώ, στην ασύγκριτη πλάι, και νεκρός να 'μαι αιώνια κοντά της; Τη χθόνια μαζί

900 θα διαβαίναμε λίμνη, κι αντίς μόνο μια,

δυο ψυχές, μια στην άλλη πιστή,

τότε θα 'παιρνε ο Άδης.

«Δεν υπάρχει το κώμα
δεν υπάρχει ο αέρας
που αγγίξαμε. ο ίδιος, μ'
ακούς»:

Κριτική
ανάγνωση
άρθρο

Ας δώσουμε παραδείγματα **τραγικής ειρωνείας** που συναντάμε στο απόσπασμα. Σε ποιο συμπέρασμα μάς οδηγούν:

Η ζωή χωρίς την Άλκηστη (στ. 875-902)

Επισήμανε ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στο απόσπασμα: «Ω, τι απέραντο πένθος ... τότε θα 'παιρνε ο Άδης» και στο απόσπασμα από το «**Μονόγραμμα**» του **Οδυσσέα Ελύτη**:

«Οι καμπάνες ανοίγουν
αψηλά, μ' ακούς
Ένα πέρασμα βαθύ να περάσω
Περιμένουν οι άγγελοι με
κεριά και νεκρώσιμους
ψαλμούς
Πουθενά δεν πάω, μ'
ακούς
Ή κανείς ή κι οι δύο μαζί,
μ' ακούς
Το λουλουδι αυτό της
καταιγίδας και μ' ακούς
Της αγάπης
Μια για πάντα το κόψαμε
Και δε γίνεται ν' ανθίσει
αλλιώς, μ' ακούς»

8η Υποενότητα (στ. 903-961)

Η οψιμάθεια του Άδμητου

Θάνος Κωτσόπουλος ως Άδμητος, «Άλκηστις», Εθνικό Θέατρο, 1963.
Πηγή: <https://www.nt-archive.gr>

Ο Άδμητος υποφέρει. Βιώνει τραγικά τις πρώτες ώρες της χρείας του. Οι ευτυχισμένες στιγμές του παρελθόντος βαραίνουν στη μνήμη και στην ψυχή του. Τα μέλη του Χορού προσπαθούν μάταια να τον παρηγορήσουν.

Ο βασιλιάς αρχίζει να συνειδητοποιεί ότι έχει αποφύγει ο ίδιος τον θάνατο, έχει όμως κερδίσει μια ζωή που δεν αξίζει ίσως να τη ζήσει.

Θα καταφέρει άραγε έστω και αργά να οδηγηθεί στην αυτογνωσία;

31. ενέχυρο: εγγύηση, 32. πολύμορφο: με πολλές μορφές

ΧΟΡ. Είχα κι εγώ έναν συγγενή (6' στροφή)
που 'χασε μες στο σπίτι του
παιδί μονάκριβο, έναν γιο
που χίλιοι θρήνοι τού άξιζαν·
έκανε ωστόσο υπομονή,
κι ας είχε μείνει πια άκληρος
910 και τα μαλλιά του ας άσπριζαν
κι έγερνε πια στα γερατειά.

ΑΔΜ. Πώς να μπω μες στο σπίτι μου, πώς
εδώ μέσα να ζήσω, που η τύχη μου, οϊμέ,
έχει αλλάξει; Και πόση αλλαγή!
Με συνόδευαν τότε τραγούδια του γάμου και λάμψη δαδιών (33)
από πεύκα του Πήλιου· και βάδιζα εγώ
της καλής μου το χέρι κρατώντας· πολύ
το αχολόι (34) της γαμήλιας πομπής·
καλοτύχιζαν όλοι τη δύστυχη εκείνη κι εμέ,
που μας ένωνε ο γάμος τούς δυο,
920 δυο αρχοντόπαιδα, δυο από μεγάλες γενιές·
αχ, και σήμερα, αντίς
για άσπρους πέπλους, οι μαύρες του πένθους στολές·
θρήνοι, αντίς για τραγούδια του γάμου, αντηχούν,
για να μπω μες στο σπίτι και το έρμο να δω
νυφικό μου κρεβάτι.

ΧΟΡ. Μες στ' αγαθά, μες στη χαρά (6' αντιστροφή)
κι αμάθητο από συμφορές
πόνος σε χτύπησε σκληρός·
ωστόσο γλίτωσες και ζεις·
έχασες τη γυναίκα σου,
930 έχασες την αγάπη της·
δεν είσαι ο μόνος· άπειρα
ταίρια χωρίζει ο θάνατος.

ΑΔΜ. Φίλοι μου, η τύχη της γυναίκας μου είναι
καλύτερη, νομίζω, απ' τη δική μου,
κι ας φαίνεται το αντίθετο· κανείς πια
δε θα την γγίξει πόνος, κι από χίλια
βάσανα έχει γλιτώσει, δοξασμένη.
Εγώ, που να πεθάνω ήταν γραμμένο,
ξεπέρασα τη μοίρα, και θα ζήσω
940 πικρή ζωή· τώρα το νιώθω. Αλήθεια,
με τί καρδιά να μπω μέσα στο σπίτι;
ποιος θα μου πει, σε ποιόν θα πω ένα χαιρε,
που ευχάριστα να μπαίνω; Πού θα πάω;
Το σπίτι κι η ερημιά του θα με διώχνουν,

33. δαδιών: τμημάτων από κορμό δέντρου που
χρησιμοποιείται ως προσάναμμα, 34. αχολόι: δόρυβος

Οι αναμνήσεις στοιχειώνουν τον Άδμητο
(στ. 903-934)

Όταν ο Αναξαγόρας, δάσκαλος του
Ευριπίδη, πληροφορήθηκε τον
θάνατο του γιου του, λέγεται ότι
είπε: «Γνώριζα ότι έφερα στο φως
έναν θνητό».

Για να παρηγορήσει τον Άδμητο ο
Χορός υπαινίσσεται ότι πιο σκλη-
ρός από την απώλεια της συζύγου
είναι για έναν γέροντα γονέα ο
χαμός του μονάκριβου παιδιού του.
Για ποιον δραματικό χαρακτήρα που
γνωρίσαμε στο Δ' Επεισόδιο θα ταί-
ριαζε να ειπωθούν αυτά τα λόγια; Η
συμπεριφορά του τα επιβεβαιώνει;

Επισκέψου το ψηφιακό αρχείο του
«[Εθνικού Θεάτρου](#)» και το αντίστοι-
χο του «[Κρατικού Θεάτρου Βορείου](#)
[Ελλάδος \(ΚΘΒΕ\)](#)» και εντόπισε δύο
φωτογραφίες που απεικονίζουν το
παλάτι του Άδμητου. Αφού τις μελε-
τήσεις σε συνδυασμό με το κείμενο,
μπορείς να διακρίνεις ανάμεσα στον
σκηνικό και στον δραματικό χώρο
της τραγωδίας;

Η επόμενη μέρα (στ. 935-961)

Η οψιμάθεια του Άδμητου

Με μια λιτή δήλωση (στ. 940) ο
βασιλιάς δηλώνει ότι κλονίζεται
ο αυτοσεβασμός του τώρα, ευθύς
αφού κατάλαβε τις συνέπειες που
έκρυβε η αποδοχή από μέρους του
της θυσίας της Άλκηστης. Έχασε
οριστικά τη γυναίκα του. Οι πολίτες
τον θεωρούν υπεύθυνο για τον
θάνατο της βασίλισσας.

Σκέψου: Είχε άλλη επιλογή ο
Άδμητος; Τι σημαίνει «οψιμάθεια»;

όταν άδεια θα βλέπω τα θροινιά (35)
που καθόταν, το στρώμα που κοιμόταν,
το πάτωμα ασυγύριστο, να κλαίνε
τη μάνα τα παιδιά πεσμένα εμπρός μου,
και την καλή κυρά τους οι υπηρέτες.

- 950 Αυτά στο σπίτι· απέξω, θα με διώχνουν
οι γάμοι και οι χαρές των Θεσσαλών
κι οι συντροφίες που θα 'ναι και γυναίκες·
γιατί η καρδιά μου δε θα το βαστάει
τις συνομήλικές της ν' αντικρίζω.
Κι αν με μισεί κανείς, αυτά θα λέει:
«Νάτος αυτός που ζει μες στην ντροπή,
που δεν είχε το δάρρος να πεθάνει,
που ξέφυγε τον Άδη, την καλή του
για αντάλλαγμα, ο δειλός, προσφέροντάς του.
Άντρας λογιέται αυτός; Κι ενώ είχε ο ίδιος
λιγοψυχήσει, μισεί τους γονιούς του.»
Κοντά στη συμφορά, και τέτοια λόγια!
- 960 Τί μ' ωφελεί η ζωή, καλοί μου φίλοι,
μες στην καταλαλιά και μες στον πόνο;

Αποτραβιέται παράμερα και σκεπάζει το πρόσωπό του
με το ιμάτιό του.

Αναζήτησε τις κατηγορίες που εκτόξευσε ο Φέρης στον γιο του στους στίχους 696β-705 («Κι εμένα τολμάς να λες δειλό ... πολλά θ' ακούσεις από μας κακά που ψέματα δε θα 'ναι»). Μπορείς να εντοπίσεις σημεία στο απόσπασμα (στίχοι: 940β-961): «τώρα το νιώθω ... μες στην καταλαλιά και μες στον πόνο», που δείχνουν ότι ο Άδμητος, ενώ στην αρχή τις αρνήθηκε, όχι μόνον τις **αποδέχεται** εκ των υστέρων αλλά και τις **υιοθετεί**;

Πόσο επηρεάζει πιστεύεις ο πατέρας την προσωπικότητα του παιδιού του;

Μπορείς να φανταστείς να γινόταν κάτι τέτοιο σήμερα; Αν συνέβαινε και κάναμε ένα επιτόπιο ρεπορτάζ, σαν να ήμασταν δημοσιογράφοι, τι θα βλέπαμε και τι θα ακούγαμε; **Μπορείς να συντάξεις ένα σχετικό ειδησεογραφικό κείμενο, σαν να επρόκειτο να το εκφωνήσεις σε δελτίο ειδήσεων;**

Με την προϋπόθεση ότι ένα ανάλογο περιστατικό συμβαίνει σήμερα, μπορείς να συντάξεις και ένα άρθρο για την εφημερίδα μας ως 150 λέξεις. Χρησιμοποιούμε το <https://www.canva.com> για την ψηφιακή της έκδοση.

Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε...

Na θυμηθώ:

i) **να συγκεντρώσω** στοιχεία από το κείμενο:

- για την εμφάνιση του Άδμητου, του Φέρητα, του Υπηρέτη και του Ηρακλή στη σκηνή (ενδυμασία, ακόλουθοι, σκηνικά αντικείμενα)

35. τα θροινιά: τους θρόνους, τα καδίσματα

- για το σημείο από το οποίο ο Άδμητος, ο Φέρης, ο Υπηρέτης και ο Ηρακλής εισέρχονται και αποχωρούν από τη σκηνή·
- για τα κωμικά στοιχεία που ανιχνεύω στην τόσο έντονη σύγκρουση πατέρα και γιου, στον μονόλογο του Υπηρέτη και στον διάλογό του με τον Ηρακλή·
- για τα πρόσωπα που συμμετέχουν στην κηδεία της Άλκηστης·
- για τους λόγους που μετά την αποχώρηση των παραπάνω η σκηνή αδειάζει·
- για τα αρχαία ελληνικά συμπόσια.

ii) να συνθέσω τα ψυχογραφήματα του Άδμητου και του Φέρητα, όπως τα σκιαγραφεί ο Ευριπίδης. Αχ αυτός ο Ευριπίδης! Πόσο βαθιά γνωρίζει την ανθρώπινη ψυχή!

iii) να αποφασίσω αν στη λογομαχία μεταξύ Φέρητα και Άδμητου ο Ευριπίδης παίρνει διακριτικά το μέρος κάποιου και να αιτιολογήσω την απάντησή μου.

iv) να συγκρίνω την είσοδο στη σκηνή και τον μονόλογο του Υπηρέτη με την είσοδο στη σκηνή και τον μονόλογο του Απόλλωνα στον Πρόλογο του έργου. Ποιες ομοιότητες παρατηρώ;

Ας αναλύσουμε έναν δραματικό αγώνα λόγων:

Οι θεατές, στο Δ' Επεισόδιο, παρακολουθούν μία έντονη λεκτική αντιπαράθεση ανάμεσα στον Άδμητο και στον Φέρητα. Ο Ευριπίδης δέχεται ισχυρά την επιρροή της σύγχρονης του σοφιστικής κίνησης. Προϊόν αυτής της επίδρασης είναι οι «**αγώνες λόγων**» που ενσωματώνει στις τραγωδίες του, στο πρότυπο των «**δισσών λόγων**», δηλαδή της ρητορικής αντιλογίας, που αποτελούσε αγαπημένη άσκηση των σοφιστών.

Οι υποψήφιοι ρήτορες υποστήριζαν με επιχειρήματα και τις δύο εκδοχές ενός θέματος ή ανέπτυσαν τον συλλογισμό τους υπέρ και κατά της ίδιας άποψης.

Ας δούμε τη δομή της λεκτικής αντιπαράθεσης των δύο πρωταγωνιστών. Πρόκειται για έναν δραματικό αγώνα λόγων που μοιάζει με αντιπαράθεση πολιτών στα δικαστήρια. Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα με τις πληροφορίες που ζητούνται:

ΑΓΩΝΑΣ ΛΟΓΩΝ	
ΛΟΓΟΣ (ΑΔΜΗΤΟΥ)	ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ (ΦΕΡΗΤΑ)
• • •	• • •
ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ/ΤΕΧΝΑΣΜΑΤΑ	Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΣΧΗΜΑΤΩΝ ΛΟΓΟΥ

Ας αξιολογήσουμε πρόσωπα και συμπεριφορές...

1. Σε πολλές αρχαίες τραγωδίες ένας δευτεραγωνιστικός χαρακτήρας, ένας **αγγελιαφόρος**, εμφανίζεται στη σκηνή, για να ανακοινώσει σε έναν εκτενή μονόλογο δραματικές εξελίξεις που επηρεάζουν την τραγική πλοκή και υπηροτούν την οικονομία του έργου, χωρίς να παρασταίνονται σκηνικά. Ο μονόλογος αυτός ονομάζεται «**αγγελικός μονόλογος**». Μπορείς να σκεφτείς ποιες λειτουργίες επιτελεί και ποιους σκοπούς εξυπηρετεί ο μονόλογος του Υπηρέτη; (στ. 747-772)

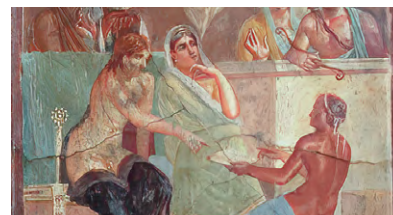
2. Στην ιταλική, λαϊκή, αυτοσχέδια κωμωδία, την Commedia dell' arte, που μεσουρανά ανάμεσα στον 14ο και 16ο αιώνα πρωταγωνιστικό ρόλο κρατά ένας Υπηρέτης, ο Αρλεκίνος (εικόνα δεξιά). Ο Αλέξης Σολομός τον περιγράφει: «Είναι ο κατεξοχήν πρωταγωνιστής της αυτοσχέδιας φάρσας. Πονηρός, συχνά τετραπέρατος. Αναιδής, συχνά κυνικός. Χωρατατζής, ασυναγώνιστος στα λόγια και στα σκέρτσα. Συχνά λαίμαργος, ψεύτης και κλέφτης. Χορεύει ακόμη και όταν βαδίζει. Γίνεται εύκολα και ακροβάτης».

Μπορείς να εντοπίσεις ομοιότητες ανάμεσα στον Αρλεκίνο και στον Υπηρέτη από το Δ' Επεισόδιο της «Άλκηστης»; Θα μπορούσε ο τελευταίος να είναι ο μακρινός πρόγονος του πρώτου;

3. Συμπλήρωσε τον πίνακα, για να διαπιστώσεις την ευστοχία των επιχειρημάτων του Χορού, με βάση την παρακάτω κλίμακα διαβαθμισμένων κριτηρίων:

Τα επιχειρήματα με τα οποία ο Χορός επιχειρεί να παρηγορήσει τον Άδμητο είναι στο σύνολό τους:		
Άστοχα	Είναι ακατάλληλα για τη συγκυρία και αταίριαστα με την κοσμοθεωρία του Άδμητου. Δεν έχουν κανένα αποτέλεσμα.	
Λίγο εύστοχα	Είναι οριακά ανεκτά και ελάχιστα συμβατά με την κοσμοαντίληψη του Άδμητου. Ελάχιστα τον επηρεάζουν.	
Εύστοχα	Είναι ουδέτερα, δομούνται με βάση στερεότυπα, που παραδοσιακά γίνονται αποδεκτά από την πλειοψηφία.	
Πολύ εύστοχα	Είναι κατάλληλα επιλεγμένα, με κάποιες αναφορές που αγγίζουν την ψυχή του Άδμητου. Ο Άδμητος αναθεωρεί.	
Εξαιρετικά	Δεν υπάρχουν καταλληλότερα επιχειρήματα από αυτά που επιλέγει ο Χορός, για να βρει παρηγοριά μια προσωπικότητα, όπως ο Άδμητος. Ο Άδμητος γίνεται ένας άλλος άνθρωπος.	

4. Στους στίχους 912-925: («Πώς να μπω μες στο σπίτι μου ... το έρμο να δω/ νυφικό μου κρεβάτι»), ο Άδμητος περιγράφει τη σχέση του με την Άλκηστη. Προσπάθησε να συνθέσεις ένα κείμενο έως 50-60 λέξεις, στο οποίο να περιγράψεις περιληπτικά την άποψή σου για τη σχέση του ζευγαριού. Συμπλήρωσε το κείμενο με μία εικόνα που την αποδίδει αντιπροσωπευτικά, την οποία θα επιλέξεις από το διαδίκτυο, δίνοντας και μία λεζάντα στην εικόνα.

«Άδμητος και Άλκηστη», νωπογραφία από την Πομπηία, 45-79 μ.Χ. Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Νάπολης.
Πηγή: <https://users.sch.gr>

Ας συνοψίσουμε...

1. Αφού μελετήσεις προσεκτικά το Δ' Επεισόδιο, συμπλήρωσε τον πίνακα που ακολουθεί με πληροφορίες για την πλοκή της τραγωδίας που αντλείς από τους στίχους 606-961.

1	Έγιναν στο παρελθόν:	• •
2	Συμβαίνουν τώρα:	• •
3	Εξελίξεις που περιμένουμε:	• •

2. Προσπάθησε να διακρίνεις ποιες από τις παρακάτω προτάσεις είναι σωστές (**Σ**) και ποιες λανθασμένες (**Λ**):

- α. Ο Άδμητος έχει μετανιώσει και θέλει να πεθάνει μαζί με τη γυναίκα του.
- β. Ο Φέρης είναι ευχαριστημένος που δεν πέθανε στη θέση του γιου του.
- γ. Ο Υπηρέτης δεν αντέχει άλλο τις υπερβολικές απαιτήσεις του Ηρακλή.
- δ. Ο Ηρακλής αποφάσισε να στήσει καρτέρι στον θάνατο και να φέρει πίσω την Άλκηστη.
- ε. Ο Άδμητος θέλει να τιμωρηθεί, επειδή δέχτηκε τη θυσία της Άλκηστης.
- στ. Ο Άδμητος δε σκέπτεται να ξαναφτιάξει τη ζωή του.

3. Γράψε δύο κυρίαρχα συναισθήματά σου ή δύο σκέψεις σου μετά από την ολοκλήρωση του Δ' Επεισοδίου:

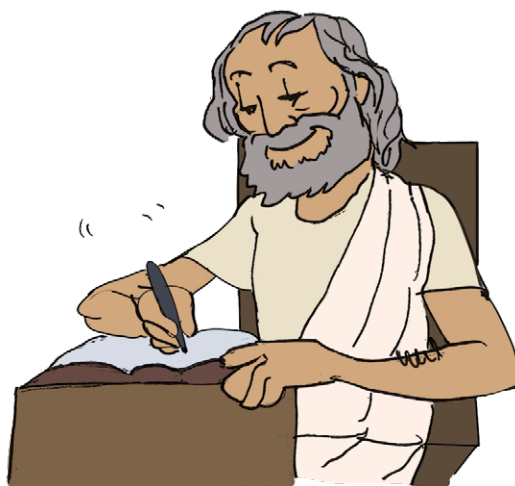
- 1. ....
.....
- 2. ....
.....

4. Γράψε τρία πράγματα που έμαθες, δύο που θέλεις να μάθεις και μία απορία.

.....
.....
.....
.....

Αξιολόγησε το Δ' Επεισόδιο:

- Πόσο σημαντικό είναι για την εξέλιξη του δράματος;
- Τι καινούργιο έμαθες μετά την ολοκλήρωσή του;

«Άλκηστη», Εθνικό Θέατρο, 2009, σκηνοθεσία: Θωμάς Μοσχόπουλος,
 Πηγή: <https://www.n-t.gr>

Ο Ηρακλής στο παλάτι του Άδμητου, Κ.Θ.Β.Ε.,
 μακέτα κοστουμιού, (1984).
 Πηγή: <https://www.ntng.gr>

Θάνατος, ζωγραφική μακέτα κοστουμιού για την
 «Άλκηστη», (Κ.Θ.Β.Ε., 1984).
 Πηγή: <https://www.ntng.gr>

Μακέτα κοστουμιών για την παράσταση «Τραχίνιες-Άλκηστη», Κρατικό
 Θέατρο Βορείου Ελλάδας, 1984.
 Πηγή: <https://www.ntng.gr>

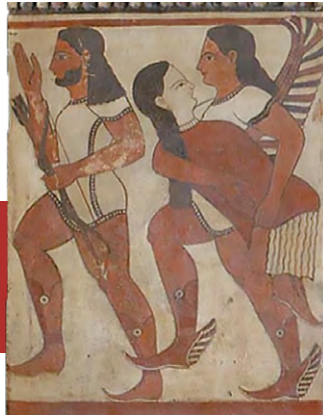

Δ' Στάσιμο: Η δύναμη του πεπρωμένου

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

Ο Ερμής και ο Ηρακλής μεταφέρουν την Άλκηστη από τον Κάτω Κόσμο. Πήλινη καμπανική πινακίδα, 550-525 π.Χ.
Πηγή: <https://commons.wikimedia.org>

Τι συμβαίνει;

στ. 962-1005: Η δύναμη του πεπρωμένου της Μοίρας στην ανθρώπινη ζωή

Πού, πότε και ποιος;

Πού είμαστε; Έξω από το παλάτι του Άδμητου.

Πότε γίνονται όλα αυτά; Ενώ έχει πραγματοποιηθεί η ταφή της Άλκηστης, ο Άδμητος έχει λογομαχήσει έντονα με τον πατέρα του και ο Ηρακλής έχει αποφασίσει να φέρει την Άλκηστη πίσω από τον Κάτω Κόσμο.

Ποιους θα δούμε να δρουν; Τα μέλη του Χορού.

Σπουδαία λόγια...

«...δύναμη ανώτερη ωστόσο στον κόσμο δε βρήκα απ' τη Μοίρα.»

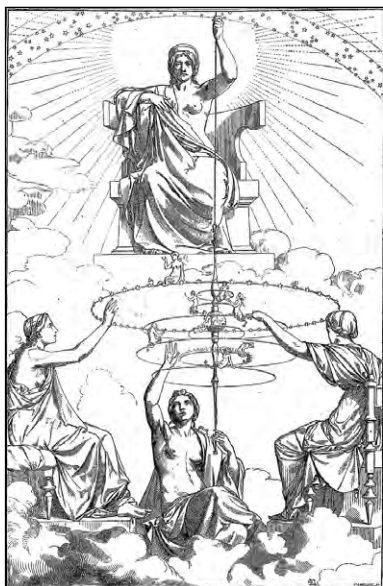
Στο Δ' Στάσιμο:

- Θα **σχολιάσουμε** την επίδραση της Μοίρας στη ζωή του ανθρώπου.
- Θα **προβληματιστούμε** για το πόσο ελεύθερος είναι τελικά ο άνθρωπος και μέχρι ποιο σημείο μπορεί να καθορίζει τη ζωή του.
- Θα **αναλύσουμε** τη σημασία των προσωπικών επιλογών και της ατομικής ευθύνης.
- Θα **σχολιάσουμε** την αυτοθυσία της Άλκηστης, όπως παρουσιάζεται από τα λόγια του Χορού.
- Θα **αναδείξουμε** τον θεατρικό χαρακτήρα του κειμένου.

στ. 962-1005

Η δύναμη της Μοίρας είναι μεγάλη

«Η Ανάγκη και οι Μοίρες», Nella Repubblica, Libro X, Platone, 5ος-4ος αιώνας π.Χ.
Πηγή: <https://en.wikipedia.org>

Η Άλκηστη έχει ταφεί. Ο Άδμητος βλέποντας τον πατέρα του κοντά στη νεκρική πομπή, οργίζεται γιατί θεωρεί την παρουσία του υποκριτική. Πατέρας και γιος λογομαχούν έντονα και ανταλλάσσουν βαριές κουβέντες και αλληλοκατηγορίες. Την ίδια στιγμή, ο Ηρακλής πληροφορείται πως η νεκρή γυναίκα δεν ήταν άλλη από την Άλκηστη και αποφασίζει, ως ένδειξη ευγνωμοσύνης προς τον Άδμητο που του πρόσφερε φιλοξενία, να τη φέρει πίσω από τον Κάτω Κόσμο.

Ο Χορός τονίζει ότι ο θάνατος είναι η αναπόδραστη μοίρα όλων των ανθρώπων και συμβουλεύει τον Άδμητο να κάνει υπομονή και κουράγιο και να σκέφτεται πόσο γενναία ήταν η γυναίκα του. Η μεγάλη ανατροπή ωστόσο πλησιάζει...

Παιχνίδι γνώσεων

ΧΟΡ. Και με τις Μούσες περπάτησα εγώ (α' στροφή)
και σε κορφές πήγε ο νους μου,
πλήθος ερεύνησα ιδέες,
δύναμη ανώτερη ωστόσο στον κόσμο δε βρήκα απ' τη Μοίρα·
δεν τη νικάει η μαγεύτρα του Ορφέα φωνή, η χαραγμένη
πάνω σε πλάκες της Θράκης·
βότανα δεν τη νικούν από κείνα

970 που σε γιατρούς, τ' Ασκληπιού τη γενιά,
έδωσε ο Φοίβος,
για ν' απαλύνουν τον πόνο των δόλιων θνητών.

Μοίρα αδυσώπητη! Η μόνη θεά (α' αντιστροφή)
που δεν μπορείς σε βωμό της
ή σε άγαλμά της να τρέξεις
και να προσπέσεις· θυσίες προσφορών ως τ' αυτιά της δε φτάνουν.
Θεά σεβαστή! Πιο βαριά στη ζωή μου από πρώτα μην πέσεις.
Κάθε του απόφαση ο Δίας
πάντα μαζί σου τη φέρνει ως την άκρη.

980 Και των Χαλύβων το σίδερο εσύ
καταδαμάξεις·
δε μαλακώνει ποτέ η τρομερή σου βουλή.

Έτσι κι εσένα η θεά (β' στροφή)
Άδμητε, μες στων χειριών της τ' αξέφευγα σ' έκλεισε αρπάγια·
δεν ανασταίνουν τα δάκρυα νεκρούς, ώστε κάμε
υπομονή.

Ο Χορός αναφέρεται στο σκληρό πρόσωπο της Μοίρας (στ. 962-983)

Αναζήτησε την ετυμολογία της λέξης «Μοίρα». Τι σημαίνει κατά λέξη;

Βρες στο κείμενο την παρακάτω φράση και **αντίγραψέ** την παρακάτω:
κρεῖσσον οὐδὲν Ἀνάγκας

Πώς χαρακτηρίζει ο Χορός τη Μοίρα;
Για σκέψου...
τον πρώτο και τον δεύτερο Πρόλογο του έργου.
Μήπως δε γνωρίζει ούτε την προφητεία του Απόλλωνα ούτε την απόφαση του Ηρακλή;

Ο Χορός αναφέρεται στη Μοίρα του Άδμητου (στ. 984-990)

990 Ως κι αθανάτων παιδιά μαραμένα βουλιάζουν στον Άδη.
Αγαπητή κι όταν ήταν κοντά μας,
αγαπητή 'ναι και τώρα που μέσα στη γη πια θα μένει·
Άδμητε, ομόκλινη εσύ μια γυναίκα ειχες πάρει, που τόσο
ευγενικιά δεν ακούστηκε σ' όλη τη γη.

Όχι, για τάφος νεκρού (β' αντιστροφή)
να μη λογιέται ποτέ της δικής σου γυναίκας το μνήμα·
όπως θεούς προσκυνούν, οι διαβάτες κι εκείνο
να το τιμούν·

1000 λοξοδρομώντας, κοντά θα πηγαίνουνε κι έτσι θα λένε:
«Τούτη η γυναίκα που εδώ 'ναι δαμμένη
πρόσφερε για τον καλό της, σε χρόνια παλιά, τη ζωή της
κι είναι θεότητα τώρα· τη χάρη σου εμείς προσκυνούμε,
ω σεβαστή, και καλόβουλη δείξου σ' εμάς.»

Οι τρεις Μοίρες Κλωθώ, Λάχεσις και Άτροπος.
Giorgio Ghisi, 1558-59.
Πηγή: <https://nat.museum-digital.de>

Ο Χορός εγκωμιάζει την Άλκηστη
(στ. 991-1005)

Υπογράμμισε τα αποσπάσματα στα οποία αναδεικνύεται η σκληρότητα της Μοίρας.

Το κοινό γνωρίζει ότι ο Ηρακλής αποφάσισε να διεκδικήσει την Άλκηστη από τον θάνατο και υποθέτει ότι έχει μεγάλες πιθανότητες να επιτύχει τον στόχο του, ενώ ο Χορός το αγνοεί.

Πώς λέγεται αυτή η τεχνική;

Σημείωσε τα χαρακτηριστικά της Άλκηστης, έτσι όπως αναδεικνύονται από τα λόγια του Χορού. **Υπογράμμισε** τους στίχους στους οποίους βασίστηκες.

Ο Χορός στο τελευταίο στάσιμο του έργου περιγράφει την καθοριστική επιρροή της Μοίρας στην ανθρώπινη ζωή. Ήταν λοιπόν γραπτό της Άλκηστης να πεθάνει. Είναι δυνατόν αυτό να αλλάξει σύμφωνα με τα λόγια του Χορού; Το κοινό περιμένει όμως ότι θα συμβεί η ανατροπή.

Τι εξυπηρετεί επομένως το Δ' Στάσιμο λίγο πριν το τέλος του έργου;

Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε...

Να θυμηθώ να συγκεντρώσω στοιχεία από το κείμενο:

- Για να συγκρίνω όσα γνωρίζουν τα πρόσωπα της σκηνής με όσα ξέρει το θεατρικό κοινό ως τώρα. Ποιος γνωρίζει περισσότερα και γιατί; Με βάση τη διαπίστωση αυτή πώς επηρεάζει το Δ' Στάσιμο το κοινό και πώς τους δραματικούς χαρακτήρες;
- Για να φανταστώ την εμφάνιση και τα χαρακτηριστικά της Μοίρας. Αν σκηνοθετούσα την παράσταση πώς θα την εμφάνιζα ως βωβό πρόσωπο στη σκηνή;
- Για να διερευνήσω τις αντιλήψεις και τις αρχές της Μοίρας, (ο Αριστοτέλης θα έκανε λόγο για τη «διάνοιαν» της Μοίρας), με τη βοήθεια της θεατρικής τεχνικής «ανακριτική καρέκλα».

Ας αναρωτηθούμε όλοι μαζί...

1. Τι σημαίνει η φράση «Τὸ πεπρωμένον φυγεῖν ἀδύνατον»; Ποιο είναι το «πεπρωμένο» του Άδμητου;

2. Τι σήμαινε για τους αρχαίους Έλληνες η αντίληψη ότι η Μοίρα είναι ισχυρή; Σήμαινε την απαλλαγή από την προσωπική ευθύνη; (Θυμήσου το προοίμιο της «Οδύσσειας» σχετικά με την ευθύνη των συντρόφων του Οδυσσέα).

Ομήρου, Οδύσσεια, α, στ. 1-11, 20-22, 36-39 απόδ. Δ. Ν. Μαρωνίτη

Τον άντρα, Μούσα, τον πολύτροπο να μου ανιστορήσεις, που βρέθηκε ως τα πέρατα του κόσμου να γυρνά, αφού της Τροίας πάτησε το κάστρο το ιερό. Γνώρισε πολιτείες πολλές, έμαθε πολλών ανθρώπων τις βουλές, κι έζησε, καταμεσής στο πέλαγος, πάθη πολλά που τον σημάδεψαν, σηκώνοντας το βάρος για τη δική του τη ζωή και των συντρόφων του τον γυρισμό. Κι όμως δεν μπόρεσε, που τόσο επιθυμούσε, να σώσει τους συντρόφους. Γιατί εκείνοι χάθηκαν απ' τα δικά τους τα μεγάλα σφάλματα, **νήπιοι και μωροί, που πήγαν κι έφαγαν τα βόδια**

του υπέρλαμπρου Ήλιου· κι αυτός τους άρπαξε του γυρισμού τη μέρα.

[...]
Κι όταν, με του καιρού τ' αλλαγμάτα, ο χρόνος ήλθε **που του ορίσαν οι θεοί** να δει κι αυτός το σπίτι του, να φτάσει στην Ιθάκη, ούτε κι εκεί δεν έλειψαν οι αγώνες, κι ας ήταν πια με τους δικούς του.

Ο Δίας μιλάει στο συμβούλιο των θεών

«Αλίμονο, είναι αλήθεια ν' απορείς **που θέλουν οι θνητοί να ρίχνουν**

στους θεούς τα βάρη τους· έρχεται λένε το κακό από μας· κι όμως οι ίδιοι, **κι από φταίξιμο δικό τους, πάσχουν** και βασανίζονται, και πάνω απ' το γραφτό τους.

«Άλκηστη», από τον γερμανικό θίασο Schauspielhaus Bochum, σε σκηνοθεσία Γιόχαν Σίμονς, αρχαίο θέατρο Επιδαύρου, 2022.
Πηγή: <https://aefestival.gr>

Ας συγκρίνουμε:

Τα στάσιμα αποτελούν χορικά μέρη της τραγωδίας. Αποτελούνται από μελωδία, και έχουν άλλο μέτρο από τα επεισόδια, ώστε να εμπνέουν τα συναισθήματα που προκαλεί ένα τραγούδι στο κοινό. Με βάση τα παραπάνω, σύγκρινε την απόδοση των στίχων 973-983 από τον Θρ. Σταύρου με τις αντίστοιχες από τον Δ.Ι. Ιακώβ και τον Νικ. Χουρμουζιάδη και προσπάθησε να αποφασίσεις ποια από τις τρεις σου αρέσει περισσότερο.

Απόδοση Δ.Ι. Ιακώβ	Απόδοση Νικ. Χουρμουζιάδη
<p>Μονάχα αυτή η θεά βωμό δεν έχει ούτε άγαλμα, ούτε και τις θυσίες εισακούει. Μακάρι, σεβαστή θεά, να μη σε βρω σκληρότερη απ' ό,τι ως τώρα στη ζωή μου. Γιατί και ο Δίας ό,τι αποφασίζει μαζί μ' εσένα το εκπληρώνει. Και το ασάλι που βγάζουν οι Χάλυβες η δύναμή σου το δαμάζει, στο σκληρό σου τρόπο δεν χωρεί η ευσπλαχνία.</p>	<p>Αυτής της θεάς μονάχα μήτε στους βωμούς Μήτε στο ξόανο μπορείς να προσπέσεις· και στις θυσίες δεν ανταποκρίνεται. Παρακαλώ σε, πάνσεπτη θεά, ποτέ μην έρθεις στη ζωή μου απ' ό,τι ως τώρα εσύ βαρύτερη. Και ο Δίας μαζί με σένα μόνο αποφασίζει· εσύ δαμάζεις βίαια και Χαλύβων σίδηρο, στην ανελέητη βούλησή σου ανυποχώρητη.</p>

Ας συνοψίσουμε...

1. Δώσε έναν δικό σου τίτλο στο Δ΄ Στάσιμο.
2. Τοποθέτησε στη σωστή σειρά τις προτάσεις (πλαίσια κειμένου) βάζοντας αριθμούς στα αριστερά, για να θυμηθείς τα βασικότερα σημεία του Δ΄ Στάσιμου:

	Ο Χορός συμβουλεύει τον Άδμητο να κάνει υπομονή και κουράγιο για να αντιμετωπίσει την απώλεια της συζύγου του.
	Ο Χορός εγκωμιάζει την Άλκηστη τονίζοντας τα χαρίσματα και την ευγένειά της.
	Ο Χορός αναφέρεται στη Μοίρα του Άδμητου.
	Ο Χορός εκφράζει την αγάπη και την εκτίμησή του για την Άλκηστη.
	Ο Χορός αναφέρεται στη Μοίρα που είναι σκληρή και δεν μπορεί κανείς να τη δαμάσει.

3. Γράψε δύο κυρίαρχα συναισθήματά σου ή δύο σκέψεις σου μετά από την ολοκλήρωση του Δ΄ Στάσιμου:

1. ....
 .....

2. ....
 .....

4. Γράψε τρία πράγματα που έμαθες, δύο που θέλεις να μάθεις και μία απορία.

.....
 .....
 .....
 .....
 .....

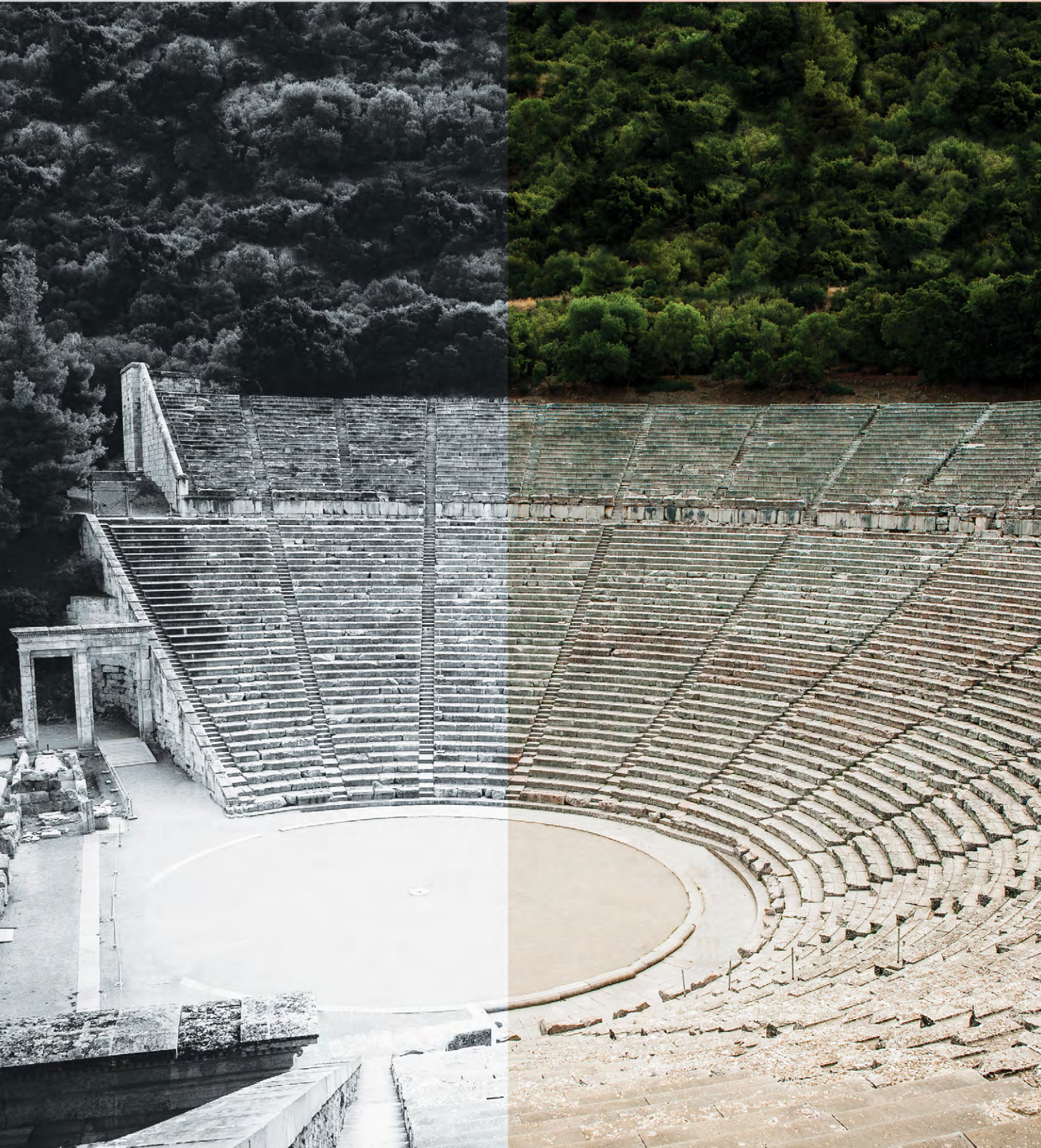

Αξιολόγησε το Δ΄ Στάσιμο:

- Πόσο σημαντικό είναι για την εξέλιξη του έργου;
- Ποια είναι η άποψή σου για τη Μοίρα; Πιστεύεις ότι ο άνθρωπος είναι ελεύθερος να καθορίζει τη ζωή του ή θεωρείς ότι κάθε ανθρώπινη ζωή είναι προκαταβολικά καθορισμένη;

Έξοδος: Ο απρόσμενος γυρισμός

ΠΡΟΟΡΓΑΝΩΤΗΣ

«Άλκηστη», από τον γερμανικό θίασο Schauspielhaus Bochum, σε σκηνοθεσία Γιόχαν Σίμονς, αρχαίο θέατρο Επιδαύρου, 2022.

Πηγή: <https://aefestival.gr>

Τι συμβαίνει;

- **1η Υποενότητα (1006-1095):** Η παραπλάνηση του Άδμητου
- **2η Υποενότητα (1096-1163):** Η αποκάλυψη

Πού, πότε και ποιος;

Πού είμαστε; Έξω από το παλάτι του Άδμητου.

Πότε γίνονται όλα αυτά; Η Άλκηστη έχει ενταφιαστεί και ο Ηρακλής, αφού πάλεψε με τον Θάνατο, την έφερε μαζί του στο παλάτι του Άδμητου.

Ποιους θα δούμε να δρουν; Τον Κορυφαίο του Χορού, τον Άδμητο, τον Ηρακλή και την Άλκηστη ως βωβό πρόσωπο.

Σπουδαία λόγια...

- ✓ «Πρέπει ανοιχτά στους φίλους να μιλούμε.»
- ✓ «Θα 'χω διπλή κατακραυγή»
- ✓ «...υπομονή, σ' ό,τι οι θεοί μάς δίνουν...»

Στην Έξοδο:

- Θα **παρακολουθήσουμε** την απροσδόκητη επανεμφάνιση του Ηρακλή μαζί με μια γυναίκα.
- Θα **προβληματιστούμε** για τον λόγο που ο Ηρακλής «παραπλανά» τον Άδμητο σχετικά με την ταυτότητα της γυναίκας.
- Θα **αξιολογήσουμε** το ήθος, την ακεραιότητα και την πίστη του Άδμητου.
- Θα **συνθέσουμε** όλα τα στοιχεία της προσωπικότητας και του ήθους των δύο ανδρών, του Άδμητου και του Ηρακλή.
- Θα **σχολιάσουμε** τον τρόπο που αποκαλύπτεται η ταυτότητα της Άλκηστης αλλά και τη σιωπή της.
- Θα **αναδείξουμε** τον θεατρικό χαρακτήρα του κειμένου.

1η Υποενοότητα (1006-1095)

Η παραπλάνηση του Άδμητου

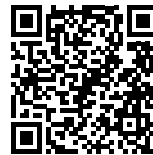
«Ο Ηρακλής παλεύει με τον θάνατο για το σώμα της Άλκηστης». Frederic Lord Leighton, Αγγλία (c. 1869-1871).

Πηγή: <https://users.sch.gr>

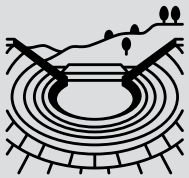
Η Άλκηστη έχει ενταφιαστεί, όλοι πενθούν και ο Άδμητος εμφανίζεται συντετριμμένος μπροστά στον Χορό. Οι γέροντες τον συμβουλεύουν να κάνει υπομονή και κουράγιο. Ξαφνικά στη σκηνή εμφανίζεται ο Ηρακλής, που συνοδεύεται από μία γυναίκα με καλυμμένο το πρόσωπο. Η αγωνία κορυφώνεται!

Ποια μπορεί να είναι η γυναίκα αυτή; Υπάρχει κάποια ιδέα;

ΚΟΡ. Άδμητε, έρχεται κάποιος στο παλάτι·
ο γιος είναι, νομίζω, της Αλκμήνης.

Μοτίβα

Έρχεται ο Ηρακλής συνοδεύοντας μια γυναίκα πεπλοσκέπαστη από πάνω ως κάτω.

ΗΡ. Πρέπει ανοιχτά στους φίλους να μιλούμε,
Άδμητε, κι όχι το παράπονό μας
κρυφά να το κρατούμε στην καρδιά μας.

- 1010 Εγώ είχα την αξίωση, μια και δίπλα
στη συμφορά σου βρέθηκα, ν' αφήσεις
να δείξω ότ' είμαι φίλος σου, μα εσύ
για την κηδεία δε μου 'πες της κυράς σου
και με φιλοξενούσες εδώ μέσα,
για ξένη συμφορά σα να γνοιαζόσουν.
Και σπονδές στους θεούς, στεφανωμένους,
έκανα εγώ, σε σπίτι που είχε πένθος.
Το 'χω παράπονο, όμως κι άλλη λύπη
στη λύπη σου δε δέλω να προσδέσω.
Τώρα άκουσε γιατί ήρθα πίσω. Τούτη
1020 τη γυναίκα για μένα φύλαξε, ώσπου
το ρήγα αφού σκοτώσω των Βιστόνων
πίσω να 'ρθω με τ' άλογα της Θράκης.
Αν σκοτωθώ –που κούφια να 'ναι η ώρα–
ας μείνει για δουλεύτρα του σπιτιού σου.
Κουράστηκα πολύ να την κερδίσω·
δημόσιο αγώνα κάποιои αθλοθετούσαν,
έργο άξιο για αθλητές, κι αυτή την πήρα

Ο Ηρακλής φτάνει συνοδευόμενος από μια
γυναίκα (στ. 1006-1036)

Βρες στο κείμενο την παρακάτω φράση και
αντίγραψε την παρακάτω:
φίλον πρὸς ἄνδρα χρὴ λέγειν ἐλευθέρως

.....
.....

Η γυναίκα που έχει μαζί του ο Ηρακλής
είναι:

**Πώς βρέθηκε με τον Ηρακλή και γιατί
αυτός δεν αποκαλύπτει την αλήθεια στον
Άδμητο;**

για νίκης έπαθλο· ήταν τα βραβεία,
 1030 για τα ελαφρά αγωνίσματα άλογα· όσοι
 θα νικούσαν σε πάλη ή πυγμαχία
 βοδιών κοπάδια θα 'παιρναν· κατόπι
 ερχόταν η γυναίκα· μια κι η τύχη
 μ' έφερ' εκεί, θα 'ταν ντροπή να χάσω
 τέτοιο ένα κέρδος και μια τέτοια δόξα.
 Ανάλαβέ τη εσύ, το ξαναλέω·
 την κέρδισα με ιδρώτα, δεν την έκλεψα·
 με τον καιρό, κι εσύ θα συμφωνήσεις.
ΑΔΜ. Αν σου 'κρυστα, Ηρακλή, τη συμφορά μου,
 απηφισιά δεν ήταν ούτε κι έχθρα·
 μα πόνο εγώ θα πρόσθετα στον πόνο,
 1040 αν σε άλλου φίλου πήγαινες το σπίτι·
 μου 'φτανε που θρηνούσα τον καημό μου.
 'Όσο για τη γυναίκ' αυτή, άρχοντά μου,
 θερμοπαρακαλώ, κι αν είναι τρόπος,
 ανάθεσε τη φύλαξή της σε άλλον
 κανένα Θεσσαλό, που να μην είναι
 στη θλιβερή μου δέση· κι έχεις φίλους
 πολλούς Φεραίους· μη μου θυμίζεις πίκρες.
 Πώς να τη βλέπω εδώ και να μην κλαίω;
 Κι άλλον καημό μη βάλεις στον καημό μου·
 η συμφορά μου είναι βαριά· μου φτάνει.
 Και πού να μείνει εδώ μια νέα γυναίκα;
 1050 Τη δείχνουν νέα τα ρούχα, τα στολίδια...
 Να μένει εκεί που μένουν άντρες; Ξέρεις
 αγνή αν θα κρατηθεί, ως θα τριγυρίζει
 μες στους νεαρούς; Δε συγκρατιέται η νιότη.
 Κι εγώ, Ηρακλή μου, γνοιάζομαι για σένα.
 Να μπει στις πεδαμένης τον κοιτώνα;
 Πώς να τηβάλω στο κρεβάτι εκείνης;
 Θα 'χω διπλή κατακραυγή: απ' τον κόσμο,
 που ίσως θα πει πως σε άλλης πέφτω στρώμα
 προδίνοντας αυτή που μ' έχει σώσει,
 1060 κι από την ίδια εκείνη· της οφείλω
 σεβασμό, και το νου μου πρέπει να έχω.
 Εσύ, κοπέλα, όποια κι αν είσαι, μοιάξεις
 πάρα πολύ στο ανάστημα, στο σώμα,
 να ξέρεις, με την Άλκηστη. Οχ, αλί μου!
 Πάρ' τη, παρακαλώ, να μην τη βλέπω·
 είμαι συντρίμμι, μη μ' αποτελειώσεις.
 Τη βλέπω και θαρρώ πως βλέπω εκείνη·
 ξεσκίζεται η καρδιά μου, και τα δάκρυα,
 βροχή, με πνίγουν. Συφορά μου! Αρχίζω
 να γεύομαι της θλίψης μου την πίκρα.

Πώς φαντάζεσαι ότι ο Ηρακλής πήρε πίσω την Άλκηστη από τον Κάτω Κόσμο; Πρέπει να πάλεψε πολύ σκληρά για να την αποκτήσει. **Υπογράμμισε** τον στίχο που το αποδεικνύει.

Ο Άδμητος παρακαλεί τον Ηρακλή να δώσει την «άγνωστη» σε κάποιον άλλον Θεσσαλό να τη φιλοξενήσει (στ. 1037-1069)

Υπογράμμισε τους στίχους που εξηγούν γιατί ο Άδμητος δε θέλει να φιλοξενήσει τη γυναίκα.

Ποιοι βρίσκονται πάνω στη σκηνή;

Ο Χορός

Ο .....

Ο .....και

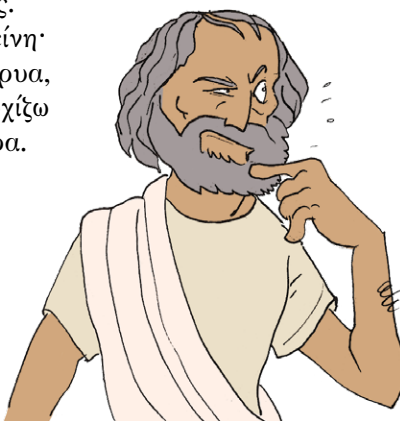
Η .....

Γιατί πιστεύεις ότι δεν έχουν αναγνωρίσει την Άλκηστη; Τι υποθέτεις;

Να βρεις στο κείμενό σου την παρακάτω φράση και την **αντιγράψεις** στο κενό: διπλήν φοβοῦμαι μέμριν

.....
 .....

Ο Άδμητος εντοπίζει ομοιότητα ανάμεσα στη γυναίκα και την Άλκηστη. **Με τον τρόπο αυτό ο ποιητής μας .....**
για τη στιγμή της αναγνώρισης.

1070 ΧΟΡ. Η τύχη σου βαριά, χρωστούμε ωστόσο υπομονή, σ' ό,τι οι θεοί μάς δίνουν.

ΗΡ. Άμποτε να 'χα τόση δύναμη, όση χρειάζεται, τη γυναίκα σου να φέρω από τον κόσμο των νεκρών στον ήλιο· θα 'θελα αυτή τη χάρη να σου κάμω.

ΑΔΜ. Το ξέρω πως θα το 'θελες πολύ, μα πού; οι πεθαμένοι δε γυρίζουν πίσω.

ΗΡ. Τότε όχι υπερβολές· να δείξεις θάρρος.

ΑΔΜ. Εύκολη η παρηγόρια, μα σαν πάδεις...

ΗΡ. Κι αν όλο κλαις, διορθώνεται το πράμα;

1080 ΑΔΜ. Το ξέρω, μα η καρδιά ποθεί το δρήνο.

ΗΡ. Η αγάπη στο νεκρό τα δάκρυα φέρνει.

ΑΔΜ. Χάθηκα· πιο πολύ κι απ' ό,τι λέω.

ΗΡ. Χάνεις σπουδαία γυναίκα· ποιός λέει όχι;

ΑΔΜ. Γλύκα η ζωή καμιά πια δε μου δίνει.

ΗΡ. Με τον καιρό θα μαλακώσει ο πόνος.

ΑΔΜ. Αν λες καιρό το θάνατο, έχεις δίκιο.

ΗΡ. Τον καημό άλλη γυναίκα θα σου σήσει.

ΑΔΜ. Δεν πρόσμενα από σένα τέτοιο λόγο.

ΗΡ. Έχεις σκοπό να μείνεις πάντα χήρος;

1090 ΑΔΜ. Καμιά ποτέ δε δά 'ρθει στο πλευρό μου.

ΗΡ. Με αυτό ωφελείς, θαρρείς, την πεθαμένη;

ΑΔΜ. Να την τιμώ εγώ πρέπει, όπου και να 'ναι.

ΗΡ. Πρέπει να σ' επαινέσω, μα είναι τρέλα.

ΑΔΜ. Δε θα με δεις σε γάμο νέο να σμίγω.

ΗΡ. Αξιέπαινη είναι, αλήθεια, η τόση πίστη.

ΑΔΜ. Αν την προδώσω, κι ας μη ζει, ας πεδάνω.

«Ο Ηρακλής επιστρέφει από τον Κάτω Κόσμο την Άλκηστη στον άντρα της», έργο του Charles-Antoine, 1750, Μουσείο Γκρενόμπλ, Γαλλία.

Πηγή: <https://img.wikioo.org>

Ο Άδμητος εκφράζει τη θλίψη του για το χαμό της γυναίκας του (στ. 1070-1095)

Βρες στο κείμενο την παρακάτω φράση και **αντίγραφέ** την παρακάτω:

χρή δ', όστις εἶ σύ, καρτερεῖν θεοῦ δόσιν.

Από τον στίχο 1080 έως και τον στίχο 1095 («Το ξέρω... είναι τόση η πίστη»), να **υπογραμμίσεις** τους στίχους που φανερώνουν την οδύνη του Άδμητου αλλά και την αφοσίωσή του στην Άλκηστη.

Ποια τεχνική εντοπίζεις στα λόγια του Άδμητου;

Ο Άδμητος επιβεβαιώνει την πίστη του στη γυναίκα του και το κάνει μπροστά της, χωρίς φυσικά ο ίδιος να ξέρει πως η γυναίκα που βρίσκεται εκεί και τον ακούει είναι η Άλκηστη!!!
Τι .....

2η Υποενότητα (1096-1163)

Η αποκάλυψη

Ο Ηρακλής έχει παλέψει με τον θάνατο και έχει φέρει την Άλκηστη πίσω στη ζωή. Βρίσκεται μαζί της στο παλάτι του Άδμητου, χωρίς να αποκαλύψει την ταυτότητά της. Παρακαλεί τον Άδμητο να τη φιλοξενήσει αλλά εκείνος αρνείται. Εκφράζει τη βαθιά του θλίψη για τον χαμό της γυναίκας του και ζητά από τον Ηρακλή να φιλοξενηθεί η «άγνωστη» γυναίκα σε κάποιον άλλο Θεσσαλό. Ο Ηρακλής όμως επιμένει...

Εσύ σίγουρα ξέρεις γιατί...

Η Άλκηστη με το πέπλο επιστρέφει στον Άδμητο από τον Άδη. Εθνικό Θέατρο, σκηνοθεσία: Θ. Μοσχόπουλος, 2009.

ΗΡ. Και τώρα δέξου αυτή στο αρχοντικό σου.

ΑΔΜ. Μη, μη! Στο Δία σ' ορκίζω, το γονιό σου.

ΗΡ. Αν δε δεχτείς, να ξέρεις, θα είναι λάθος.

1100 **ΑΔΜ.** Αλλ' αν δεχτώ, θα σπαραχτεί η καρδιά μου.

ΗΡ. Θα πρέπει αυτή τη χάρη να μου κάμεις.

ΑΔΜ. Αχ,

κάλλιο να μην την κέρδιζες σε αγώνα.

ΗΡ. Ωστόσο η νίκη μου είναι και δική σου.

ΑΔΜ. Καλά το λες· αλλά η γυναίκα ας φύγει.

ΗΡ. Αν πρέπει, ναι· μα σκέψου πρώτα αν πρέπει.

ΑΔΜ. Ναι, πρέπει, εκτός μ' εμένα αν θα θυμώσεις.

ΗΡ. Αν επιμένω τόσο, κάτι ξέρω.

ΑΔΜ. Για μένα είναι δυσάρεστο, μα ας γίνει.

ΗΡ. Ναι, θα μου πεις κι ευχαριστώ μια μέρα.

1110 **ΑΔΜ.** (στους δούλους)

Οδηγήστε τη μέσα, αφού είν' ανάγκη.

ΗΡ. Τη νέα δεν την αφήνω σε υπηρετές.

ΑΔΜ. Ε, τότε, οδήγησέ τη, αν θέλεις, ο ίδιος.

ΗΡ. Την παραδίνω στα δικά σου χέρια.

ΑΔΜ. Μπορεί να μπει, μα εγώ δεν την αγγίζω.

ΗΡ. Στα χέρια σου μπιστεύομαι μονάχα.

ΑΔΜ. Με πιέζεις, άρχοντά μου, ενώ δε θέλω.

ΗΡ. Το χέρι σου άπλωσε, έλα, κι άγγιξέ τη.

ΑΔΜ. (απλώνοντας το χέρι του, μα με το πρόσωπο γυρισμένο αλλού.)

Το απλώνω. **ΗΡ.** Σα να κόβεις το κεφάλι

Γοργόνας. Την κρατάς; **ΑΔΜ.** Ναι. **ΗΡ.** Φύλαγέ τη,

και μια μέρα θα πεις πως είναι φίλος

1120 που έχει ψυχή γενναία ο γιος του Δία.

Ο Άδμητος, παρά τις αρχικές αντιδράσεις του, αποδέχεται την άγνωστη (στ. 1096-1117)

Υπογράμμισε τα αποσπάσματα στα οποία φαίνεται η προσπάθεια του Ηρακλή να υποψιάσει τον Άδμητο σχετικά με την ταυτότητα της «άγνωστης» γυναίκας.

Ετυμολογική
συγγένεια

Ξεσκεπάζει την Άλκηστη.

Γιά ρίζ' της μια ματιά· μοιάζει καθόλου της γυναίκας σου; Χαίρου και έχεις τύχη.

ΑΔΜ. Θεοί! Τί θάμα ανέλπисто είναι τούτο! Την Άλκηστη μου βλέπω, αλήθεια, ή πλάνα δείκη χαρά το νου μου αναγελάει;

ΗΡ. Όχι· πλάνη καμιά· η γυναίκα σου είναι.

ΑΔΜ. Τήρα μην είναι φάντασμα απ' τον Άδη.

ΗΡ. Δεν έχεις φίλο που ψυχές ξορκίζει.

ΑΔΜ. Όστε είναι η ίδια που έβαλα στον τάφο;

1130 **ΗΡ.** Δεν απορώ που δυσπιστείς· είν' η ίδια.

ΑΔΜ. Μπορώ να της μιλώ, να την αγγίζω σα ζωντανή; **ΗΡ.** Ναι· ό,τι ποθούσες το έχεις.

Αγκαλιάζοντας την Άλκηστη

ΑΔΜ. Ω πρόσωπο, ω κορμί της λατρευτής μου, σας κρατώ, που δεν το λπιζα ποτέ μου.

ΗΡ. Ναι, και μακριά σας των θεών ο φθόνος.

ΑΔΜ. Για ευγενικό του ύπιστου Δία, εκείνος να σε φυλάει, και να 'σαι ευτυχισμένος· μου αναστυλώνεις τη ζωή, εσύ μόνος.

Μα πώς στο φως την έφερες και πάλι;

1140 **ΗΡ.** Πάλεψα με το Θάνατο, που ορίζει τους πεθαμένους. **ΑΔΜ.** Πού έκαμες τη μάχη;

ΗΡ. Στον τάφο πλάι· κρυμμένος, καρτερούσα.

ΑΔΜ. Αμίλητη όμως στέκει· ποιός ο λόγος;

ΗΡ. Δε γίνεται ν' ακούσεις τη λαλιά της, την τρίτη μέρα πριν να φέρει ο ήλιος, και, αφού ήταν στους θεούς του κάτω κόσμου ταμένη, ν' αγνιστεί απ' αυτό. Έλα πάρ' τη σπίτι· και έτσι, όπως είσαι δίκαιος, πάντα ευλαβικά να φέρνεσαι στους ξένους.

Τώρα, Άδμητε, έχε γεια· εγώ πάω να κάμω τον άθλο που ο Τιρύνδιος βασιλιάς

1150 μου 'χει αναθέσει. **ΑΔΜ.** Μείνε εδώ κοντά μας· το παλάτι μου θα 'ναι και δικό σου.

ΗΡ. Άλλη φορά· τώρα είναι βία να φύγω.

Φεύγει

ΑΔΜ. Με το καλό να πας και να γυρίσεις.

Στους ακολούθους του και στο Χορό.

Στην τετραρχία προστάζω και στην πόλη χορούς γι' αυτή την ευτυχία να στήσουν, κι όλους μας τους βωμούς να ζώσει η κνίσα από θυσίες βοδιών ευχαριστήριες.

Καλύτερη ζωή για μας αρχίζει· είδα τύχη καλή και δεν τ' αρνιέμαι.

Ο Άδμητος αναγνωρίζει τη γυναίκα του (στ. 1118-1135)

Γιατί στο τέλος ο Άδμητος υποχωρεί στο αίτημα του Ηρακλή;

Πιστεύεις ότι κάτι έχει αρχίσει να καταλαβαίνει ή δε θέλει να κακοκαρδίσει τον φίλο του; Από πού το συμπέρανες;

Ο Άδμητος ζητά να μάθει τι έχει συμβεί (στ. 1136-1163)

Πώς αντιδρά ο Άδμητος στη βέα της γυναίκας του;

.....

Ποια είναι τα συναισθήματά του;

.....

Γιατί οι θεοί μπορεί να φθονούν τον Άδμητο; **Πώς αντιλαμβάνεσαι τον στίχο αυτό;**

Η Άλκηστη δεν έχει μιλήσει καθόλου. **Γιατί πιστεύεις ότι συμβαίνει αυτό;**

Ποιες εξελίξεις μπορούμε να περιμένουμε από αυτή τη σιωπή;

Το τέλος του έργου είναι ευτυχισμένο. Μήπως είναι και ανοιχτό; Αναζήτησε τι σημαίνει ανοιχτό τέλος και ύστερα σκέψου πού αποδίδεις εσύ τη σιωπή της Άλκηστης;

Χαρά, λοιπόν, επικρατεί στο παλάτι του Άδμητου! Ποια εντολή δίνει στους πολίτες; **Ανάτρεξε** στους στίχους 425-431 («Κι ορίζω οι Θεσσαλοί που είμ' αρχηγός τους ... να μην ηχήσει αυλός στην πόλη ή λύρα»), και **σημείωσε** ποια εντολή είχε δώσει τότε.

 Μπαίνει στο παλάτι κρατώντας την Άλκηστη.

ΧΟΡ. Πλήθος παίρνουν μορφές τα δείκιά,
1160 και πολλά κι απρομάντευτα φέρνουν σε τέρμα οι θεοί·
ό,τι πρόσμενες μένει ανεκτέλεστο, ενώ
στο αναπάντεχο δίνει μια λύση ο θεός.
Έτσι τέλειωσε τώρα κι αυτή μας εδώ η ιστορία.

Ηχογράφηση

Τι υποθέτεις ότι εννοεί ο Ευριπίδης στους στίχους 1161-1162 («Ο,τι πρόσμενες... θεός»); Ποιο είναι το ανεκτέλεστο και ποιο το αναπάντεχο στην πλοκή του έργου, τώρα που η τραγωδία τελειώνει;

Σύμφωνα με τον αριστοτελικό ορισμό της τραγωδίας, η «κάθαρση», ως συναίσθημα του θεατή στο τέλος της τραγωδίας, είναι συυφασμένη με τη φύση και τον σκοπό της. **Πώς θεωρείς ότι κατάφερα να προκαλέσω την «κάθαρση» στους θεατές της «Άλκηστης»;**

Για να καταλάβουμε καλύτερα την εξέλιξη της τραγωδίας απαντάμε σε ερωτήσεις, ερευνούμε, σκεφτόμαστε, συμμετέχουμε, γράφουμε, συνεργαζόμαστε...

Να θυμηθώ να συγκεντρώσω στοιχεία από το κείμενο:

- για τις αλλαγές που συντελούνται στην τραγική σκηνή, όπως δηλώνονται στους στ. 1006-1007 («Άδμητε...Αλκμήνης»)
- για τη μυστηριώδη γυναίκα (εμφάνιση, χαρακτηριστικά, ηλικία)
- για τους παράγοντες που διαμορφώνουν μια παιχνιδιάρικη ατμόσφαιρα (ο Ηρακλής ανταποδίδει το ψέμα του Άδμητου με μια απάτη)
- για τον τρόπο που ο ποιητής σχολιάζει έμμεσα τη δοκιμασία του Άδμητου από τον Ηρακλή.
- για τη γιορτή με την οποία κλείνει το δράμα.

Ας αναρωτηθούμε όλοι μαζί:

1. Στους πρώτους στίχους αναγγέλλεται η είσοδος του Ηρακλή από τον Χορό. Για ποιον λόγο πιστεύεις ότι ο Χορός αναφέρεται μόνο στον Ηρακλή και δεν κάνει κανέναν λόγο για την Άλκηστη, η οποία γνωρίζουμε ότι είναι μαζί του;

2. Ο Άδμητος έκρυψε την αλήθεια για το πένθος του από τον Ηρακλή για να μην αρνηθεί τη φιλοξενία του. Τώρα ο Ηρακλής με τη σειρά του αποκρύπτει από τον Άδμητο την ταυτότητα της γυναίκας που είναι δίπλα του. Για ποιον λόγο θεωρείς ότι το κάνει;
3. Στον στίχο 1085 («Με τον καιρό θα μαλακώσει ο πόνος»), όπως και στον στίχο 381 («Μια σκιά οι νεκροί, ο καιρός θα σε ηρεμήσει»), τονίζεται η θεραπευτική ικανότητα του χρόνου. Στο ακόλουθο απόσπασμα ο αρχαίος Έλληνας ποιητής, Μένανδρος (4ος αιώνας π.Χ.) αναφέρει: «Πάντων τῶν ἀναγκαίων κακῶν ἰατρὸς χρόνος ἐστίν». Ποια είναι η δική σου άποψη για τη σχέση χρόνου και ψυχικού πόνου;
4. Ο Ηρακλής επαναφέρει την Άλκηστη από τον Άδη, αλλά δεν αποκαλύπτει την ταυτότητά της. Ποια δραματουργική λειτουργία εξυπηρετεί η καθυστέρηση της αναγνώρισης;
5. Ποια στοιχεία του ήθους του Άδμητου αναδεικνύονται στους στίχους 1037-1096 («Αν σου 'κρυψα... Αν την προδώσω, κι ας μη ζει, ας πεθάνω»);
6. Στους στίχους 1025-1036α («Κουράστηκα πολύ να την κερδίσω ... την κέρδισα με ιδρώτα, δεν την έκλειψα») ο Ηρακλής αφηγείται αναλυτικά το πώς απέκτησε αυτή τη «γυναίκα». Τι κατά τη γνώμη σου εξυπηρετεί αυτή η μακροσκελής αφήγηση;
7. Στους στίχους 1046 -1056 ο Άδμητος θέτει στον Ηρακλή το ένα ερώτημα μετά το άλλο. Πού αποσκοπούν τα ερωτήματα αυτά;
8. Σε ποιους στίχους και με ποιους τρόπους (λεξιλόγιο, εκφραστικά μέσα) φανερώνονται οι αλλαγές στα συναισθήματα του Άδμητου;
9. Τι φανερώνει κατά τη γνώμη σου η σιωπή της Άλκηστης; Πιστεύεις ότι η σχέση των δύο συζύγων θα είναι η ίδια μετά από αυτήν την περιπέτεια; Λύνονται όλα τα προβλήματα με την επιστροφή στη ζωή της Άλκηστης;
10. Η αρχαία κωμωδία ολοκληρώνεται με ένα χαρούμενο πανηγύρι ή/και με μία γαμήλια πομπή. Υπάρχει κάτι ανάλογο στην Έξοδο της «Άλκηστης»; Σε ποια συμπεράσματα σε οδηγεί;

«Ο βασιλιάς Άδμητος αναγνωρίζει την Άλκηστη, την οποία ο Ηρακλής οδηγεί από τον Κάτω Κόσμο», έργο του Johann Heinrich Tischbein, του πρεσβύτερου (1722-1789).
 Πηγή: <https://commons.wikimedia.org>

➡ Ας δράσουμε...

Διάλεξε έναν από τους παρακάτω ρόλους και ολοκλήρωσε την αντίστοιχη αποστολή:

Ρόλος	Κοινό	Μορφή	Θέμα
Ηρακλής	Άλκηστη	Διάλογος	Διάλογος με την Άλκηστη, αφού την επανέφερε στη ζωή, πριν μπειτε στο παλάτι.
Ηρακλής	Άδμητος	Αγώνας λόγων	Επιχειρείς μαζί με τον Άδμητο έναν αναστοχασμό της επίσκεψής σου στο παλάτι στη συγκεκριμένη συγκυρία. Κάποια στιγμή στο Δ' Επεισόδιο η παρουσία σου και η συμπεριφορά σου έμοιαζαν αταίριαστες με τη χρονική στιγμή. Φάνηκες τελικά χρήσιμος;

Άλκηστη	Κανείς	Μονόλογος	Σκέψεις και συναισθήματά σου για την περιπέτεια που πέρασες και για τη σχέση σου με τον Άδμητο από δω και πέρα.
Άδμητος	Απόλλωνας	Ευχαριστήρια προσευχή	Αξιοποιώντας στοιχεία του μύθου και κυρίως αποσπάσματα από το έργο για ποιους λόγους ευχαριστείς τον θεό; Τι του ζητάς για το μέλλον;
Άδμητος	Εύμηλος και Περιμήλη	Διάλογος	Λίγο καιρό μετά την επιστροφή της Άλκηστης πατέρας και παιδιά συζητούν πώς εξελίσσονται τα πράγματα στο παλάτι.

 Μικροί δημοσιογράφοι...

Σε ρόλο δημοσιογράφου φαντάσου ότι συναντάς έναν σύγχρονο Ηρακλή και του παίρνεις συνέντευξη γιατί έσωσε/επα- νέφερε στη ζωή, κυριολεκτικά την τελευταία στιγμή, μια γυναίκα που έφτασε στο κατώφλι του θανάτου. Αποφάσισε τι ερωτήσεις θα του κάνεις. Μπορείς να σκεφτείς χαρακτηριστικά παραδείγματα; Ποιος θα μπορούσε να είναι ένας σύγχρο- νος σωτήρας της Άλκηστης; Ποιες δεξιότητες, ποια χαρακτηριστικά μπορεί να διαθέτει και από ποιες αρχές να εμπνέεται;

 Λόγος – Αντίλογος

Συμπλήρωσε τον πίνακα με τα δελτία λόγου και αντιλόγου Ηρακλή και Άδμητου, όπως στο παράδειγμα:

Δελτίο Λόγου Ηρακλή	Δελτίο Αντιλόγου Άδμητου
Ο Ηρακλής εμφανίζεται στη σκηνή μαζί με μία γυναίκα. Ζητά από τον Άδμητο να τη φιλοξενήσει μέχρι να ολοκληρώσει τον 8ο άθλο του.	Ο Άδμητος με ευγένεια αρνείται, επικαλούμενος τον αβάσταχτο πόνο του για τον χαμό της γυναίκας του και ζητά από τον Ηρακλή να βρει άλλο σπίτι για να φιλοξενηθεί η «άγνωστη» γυναίκα.

Ας συνοψίσουμε...

1. Συμπλήρωσε τα κενά με τις λέξεις που ακολουθούν, ώστε να κάνεις μια γρήγορη επανάληψη στην Έξοδο: Άλκηστη, παράπονά, γυναίκα, παραδίδει, επιμονή, αλήθεια, νεκρή, αρνείται, Άδμητο, Ηρακλής.

Ο ..... εκφράζει τα ..... του στον Άδμητο που δεν του αποκάλυψε την ..... για τη ..... Άλκηστη.

Στη συνέχεια ζητά από τον ..... να φιλοξενήσει στο παλάτι τη ..... που έχει μαζί του. (εννοείται ο Ηρακλής)

Ο Άδμητος ..... κατηγορηματικά, όμως τελικά υποκύπτει στην ..... του Ηρακλή.

Ο Ηρακλής ..... τη γυναίκα στον Άδμητο, ο οποίος διαπιστώνει ότι είναι η .....

2. Το έργο έχει αίσια κατάληξη, όπως είχε προοικονομηθεί από τον Πρόλογο. Ποια είναι τα συναισθήματά σου σχετικά με το τέλος του δράματος;

.....

.....

.....

.....

3. Γράψε τρία πράγματα που έμαθες, δύο που θέλεις να μάθεις και μία απορία που σου προκλήθηκε από όσα έμαθες.

.....

.....

.....

.....

Αξιολόγησε την Έξοδο:

- Παρόλο που γνώριζες από τον Πρόλογο ότι η Άλκηστη θα γυρίσει στη ζωή, πώς σου φάνηκε ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιήθηκε αυτή η επιστροφή;
- Σου άρεσε το τέλος του έργου;

«Άλκηστη», από τον γερμανικό θίασο Schauspielhaus Bochum, σε σκηνοθεσία Γιόχαν Σίμονς, αρχαίο θέατρο Επιδαύρου, 2022.

Πηγή: <https://aefestival.gr>

3^η ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Ώρα να πάρουμε τα πράγματα από την αρχή!

1. Τοποθέτησε στο κατάλληλο από τα πλαίσια που ακολουθούν τους αριθμούς των γεγονότων που ταιριάζουν.

Ο κόσμος των θεών (στίχοι: 1-76)	Ο θάνατος της Άλκηστης (στίχοι: 77-746)	Το θαύμα της επιστροφής (στίχοι: 747-1163)

- 1) Ο Ηρακλής συνοδεύει μια γυναίκα με πέπλο.
- 2) Ο Θάνατος καταφτάνει με το ξίφος του.
- 3) Η Άλκηστη πεθαίνει στη σκηνή.
- 4) Ο Υπηρέτης ενημερώνει τον Ηρακλή για την ταυτότητα της νεκρής.
- 5) Ο Ηρακλής παλεύει με τον Θάνατο.
- 6) Πολίτες Φεραίοι ανησυχούν για την Άλκηστη.
- 7) Ο Ηρακλής εμφανίζεται μεθυσμένος.
- 8) Η τελευταία επιθυμία της Άλκηστης αφορά τα παιδιά της.
- 9) Ο Άδμητος προσβάλλει τον πατέρα του.
- 10) Ο Απόλλωνας προφητεύει την επιστροφή της Άλκηστης.
- 11) Ο Δίας σκοτώνει τον Ασκληπιό.
- 12) Η Υπηρέτρια απαντά σε απορίες του Χορού.
- 13) Ο Φέρης αρνείται να πεθάνει για τον γιο του.
- 14) Ο Άδμητος προσφέρει φιλοξενία στον Ηρακλή.
- 15) Ο Χορός ακολουθεί την κηδεία της Άλκηστης.
- 16) Η Άλκηστη αποχαιρετά το παλάτι.
- 17) Ο Απόλλωνας αποκαλεί ευσεβή τον Άδμητο.
- 18) Η Άλκηστη παραμένει σιωπηλή.
- 19) Ο Εύμηλος μοιρολογεί τη νεκρή μητέρα του.
- 20) Ο Άδμητος συνειδητοποιείται αργά.

2. Κάτι που έμαθες για το αρχαίο ελληνικό δράμα είναι να το **ερμηνεύεις** με βοήθ σου τη **σκηνοθεσία των λέξεων**.

Θυμήσου παραδείγματα λέξεων και φράσεων από τον Πρόλογο ως την Έξοδο που σε βοηθούν να **καταλάβεις** τη σκηνική παράσταση της τραγωδίας, όπως τη φαντάζεται ο ποιητής της, που υπήρξε και ο πρώτος σκηνοθέτης της.

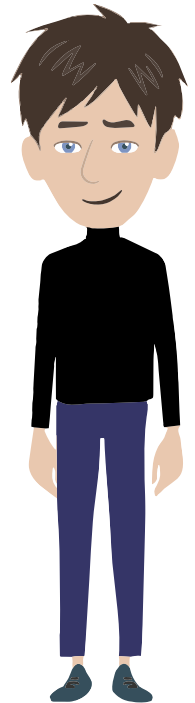
3. Όπως πια γνωρίζεις, ο Ευριπίδης: α) συνθέτει αφηγηματικούς προλόγους, όπου εξηγεί στο κοινό του πώς επεξεργάζεται τη μυθολογική παράδοση στο έργο του· β) συνηθίζει να ζητά από τους υποκριτές του να τραγουδούν λυπητερά ή χαρούμενα τραγούδια στη διάρκεια των επεισοδίων γ) χρησιμοποιεί τους αγώνες λόγου, ώστε να επιτρέψει στους χαρακτήρες του να αναπτύξουν τη γνώμη τους και να ξεδιπλώσουν στοιχεία της προσωπικότητάς τους. **Να εξηγήσεις** πώς βρίσκουν τα παραπάνω εφαρμογή στην «Άλκηστη» και **να αξιολογήσεις** πώς διαμορφώνουν το καλλιτεχνικό αποτέλεσμα του έργου.

4. **Απαρίθμηση** κωμικά στοιχεία που εντόπισες σε όλη τη διάρκεια του έργου. Πώς **εξηγείς** την παρουσία τους σε ένα δράμα που περιέχει μάλιστα σκληρές σκηνές πόνου και απώλειας; **Πιστεύεις** ότι το έργο είναι σατυρικό δράμα, τραγωδία ή τραγωδία με κωμικά στοιχεία; Πώς θα το χαρακτηρίζες εσύ;

5. **Συμπλήρωσε** τα κενά του κειμένου, επιλέγοντας την κατάλληλη από τις προτεινόμενες λέξεις:

*Ευριπίδης αγώνας απροσδόκητη άψυχο συνειδητοποίηση συναισθηματικά
Διονύσια ακύρωση αντιπαράθεση ενάρτητος εκτενέστερο Άδμητου έργο
σύζυγο θρήνος ανείπωτη δράματος δομή Φέρητα θανάτου*

Η «Άλκηστη» είναι δραματικό ..... δημιουργός του οποίου είναι ο ..... Πρόκειται για ένα παραμυθόδραμα με ευχάριστο τέλος, που διδάσκεται στα Μεγάλα ..... το 438 π. Χ. Εξιστορεί το δράμα του ..... και της επιστροφής στη ζωή της ..... βασίλισσας που δέχτηκε να θυσιάσει τη ζωή της και να υποκαταστήσει στον Άδη τον ..... της. Αυτονόητα λοιπόν η ..... του έργου αποτελείται από δύο μέρη: Στο πρώτο και ..... παριστάνεται ο θάνατος της νεαρής ηρωίδας και ο ..... γι' αυτήν, ενώ το δεύτερο και πιο σύντομο τμήμα του έργου περιλαμβάνει τη ..... από μέρους του ..... των επώδυνων συνεπειών από τον θάνατο της γυναίκας του και την ..... τους με τη θαυμαστή παρέμβαση του Ηρακλή, που μετατρέπει την ..... θλίψη σε ..... χαρά. Το κέντρο του ..... καταλαμβάνει ο ..... λόγων ανάμεσα στον Άδμητο και στον πατέρα του, τον ....., επεισόδιο που μεταφέρει στο παρόν μια ..... που χρονικά ανήκει στην περίοδο πριν από τον θάνατο της Άλκηστης, ενώ τώρα συμβαίνει μπροστά στο ..... σώμα της, φορτίζοντας τη σκηνή ακόμη πιο έντονα .....

6. Το κεντρικό επεισόδιο της «Άλκηστης» προέρχεται από την αρχαία προφορική παράδοση. Άλλωστε ως λαϊκό παραμύθι το συναντάμε στη λαϊκή παράδοση πολλών λαών. **Εντόπισε** τα κοινά στοιχεία του περιεχομένου του με λαϊκές αφηγήσεις. **Επισήμανε** ποιες επιλογές αποκαλύπτουν την πρωτοτυπία του Ευριπίδη.

7. Ένα από τα βασικά μοτίβα της τραγωδίας είναι η σχέση της μάνας με τα παιδιά της. Στο Β' επεισόδιο ένα μικρό αγόρι, ο Εύμηλος, αποχαιρέτησε σπαρακτικά με το μοιρολόι του την Άλκηστη. Στο παρακάτω ποίημα ένα αγόρι εκφράζει τον φόβο του να μην πεθάνει η μητέρα του. Αφού το **διαβάσεις, εντόπισε** τα σημεία που σε βοηθούν να **προσδιορίσεις**: α) την ηλικία του αγοριού στο ποίημα του Γκανά· β) τις ομοιότητες ανάμεσα στο νεοελληνικό ποίημα και στο μοιρολόι του γιου της Άλκηστης και γ) τις ομοιότητες ανάμεσα στα δύο αγόρια. Με βάση όσα συμπεράνες, **εξήγησε** το νόημα των δύο τελευταίων στίχων του παρακάτω ποιήματος. Ποιος μιλά;

Μιχάλης Γκανάς, [Εσύ δεν θα πεθάνεις]

- Εσύ δεν θα πεθάνεις.
- Μάζεψε τη φωτιά.
- Πεθαίνουν οι μανάδες; Δεν πεθαίνουν.
- Όχι. Κοίταξε μην καείς.
- Κι η μάνα του Νικόλα γιατί πέθανε;
- Ήταν άρρωστη πόναγε η καημένη.
- Κι εσένα που σε πόναγε το δόντι;
- Άλλο το δόντι. Δεν πέθανε κανένας από δόντι.
Σύρε να παίξεις.
- Δε θέλω. Θέλω να μην πεθάνεις.
- Μπα σε καλό σου. Φέρε μου το σινί.
- Η γιαγιά όμως θα πεθάνει.
- Θα 'σαι μεγάλος τότε μη φοβάσαι.
- Πόσο μεγάλος θα 'μαι;
- Άντρας. Θα 'χεις γυναίκα και παιδιά.
Μπορεί κι αγγόνια.
- Κι εσύ πώς θα 'σαι τότε;
- Σαν τη γιαγιά. Γριούλα.
- Σαν τη γιαγιά; Φαφούτα μ' ένα μάτι...
Εσύ δεν θα 'σαι έτσι. Κι ούτε θα πεθάνεις.
Θα πεθάνεις;
- Όχι δεν θα πεθάνω. Φέρε τη γάστρα.
- Άμα πεθάνεις θα πεθάνω να το ξέρεις.
- Κούφια η ώρα. Μη λες τέτοιες κουβέντες.
- Άμα πεθάνεις θα πεθάνω. Μ' ακούς;
Σ' ακούω. Ψεύτη.
Ούτε αυτά που μου 'ταξες παιδί δεν κράτησες.

Από τη συλλογή «Παραλογή» (1993)

8. Διάβασε το απόσπασμα που ακολουθεί από το μυθιστόρημα: «Αναφορά στον Γκρέκο» του Νίκου Καζαντζάκη. **Σκέψου** σε ποιο επεισόδιο της «Άλκηστης» του Ευριπίδη συνάντησες κάποιο ανάλογο περιστατικό. Μπορείς να **εντοπίσεις** ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στα δύο;

... Μπήκα στο χωριό, νύχτωνε πια, οι πόρτες όλες σφαλιχτές, μες στις αυλές τα σκυλιά μυρίστηκαν τον ξενοπάτη κι άρχισαν να γαβγίζουν. Πού να πάω; ποιαν πόρτα να χτυπήσω; Εκεί που καταφεύγουν όλοι οι ξένοι, στο σπίτι του παπά. Οι παπάδες στα χωριά μας δεν είναι μορφωμένοι, λίγα τα γράμματά τους, δεν μπορούν να συζητούν θεωρητικά για τα δόγματα του χριστιανισμού· μα ζει ο Χριστός μέσα στην καρδιά τους και κάποτε τον βλέπουν με τα μάτια τους, πότε στο προσκεφάλι ενός λαβωμένου στον πόλεμο, πότε, την άνοιξη, να κάθεται κάτω από μian ανθισμένη μυγδαλιά [...] Άκουσα βαριά βήματα στην αυλή, η πόρτα άνοιξε, πρόβαλε μπροστά μου ένας γέροντας με χυμένα μακριά μαλλιά στους ώμους, με κάτασπρα γένια· χωρίς να με ρωτήσει ποιος είμαι και τι θέλω, άπλωσε το χέρι.

— Καλώς όρισες, μου 'πε· είσαι ξένος; κόπιασε μέσα. Μπήκα· άκουσα φωνές, πόρτες ανοιγόκλεισαν, μερικές γυναίκες τρύπωξαν στη διπλανή κάμαρα βιαστικές κι εξαφανίστηκαν. Μ' έβαλε ο παπάς και κάθισα στον καναπέ.

— Να συμπαθάς τη γυναίκα μου, την παπαδιά, είπε· είναι λίγο αδιάθετη, εγώ θα σου μαγερέψω, θα σου βάλω σοφρά να δειπνήσεις, θα σου στρώσω το κρεβάτι να κοιμηθείς.

Η φωνή του ήταν βαριά και θλιμμένη· τον κοίταξα· ήταν χλωμός πολύ και τα μάτια του πρησμένα και κατακόκκινα σα να 'χε κλάψει. Δεν έβαλα τίποτα κακό στο νου μου, έφαγα, κοιμήθηκα, και το πρωί ήρθε ο παπάς και μου 'φερε σ' ένα δίσκο ψωμί, τυρί και γάλα. Άπλωσα το χέρι, τον ευχαρίστησα και τον αποχαιρέτησα.

— Πήγαινε στην ευκή του Θεού, παιδί μου, μου 'πε· ο Χριστός μαζί σου.

Έφυγα. Στην άκρα του χωριού ένας γέρος πρόβαλε· έβαλε το χέρι στο στήθος, με χαιρέτησε.

— Και πού πέρασες τη νύχτα, παιδί μου; με ρώτησε.

— Στου παπά το σπίτι, γέροντα, αποκρίθηκα.

Ο γέρος αναστέναξε.

— Ε, τον κακομοίρη, είπε, και δεν κατάλαβες τίποτα;

— Τι να καταλάβω;

— Ο υιός του, ο μοναχογιός του, πέθανε χτες το πρωί· δεν άκουσες τις γυναίκες που τον μοιρολογούσαν;

— Δεν άκουσα τίποτα, γέροντα· τίποτα.

— Θα τον είχαν στη μέσα κάμαρα του σπιτιού και θα τον μοιρολογούσαν σιγανά, να μην ακούσεις και να στενοχωρηθείς. Άε στο καλό!

Τα μάτια μου είχαν βουρκώσει.

— Τι κλαις; έκαμε ο γέρος ξαφνιασμένος· είσαι νέος, δε συνήθισες ακόμη το θάνατο· άε στο καλό! [...]

(α' έκδοση 1961)

9. Σχεδιάσε δύο στήλες, μία για το αρχαίο και μία για το σύγχρονο θέατρο και γράψε σε καθεμία από αυτές τις διαφορές που εντοπίζεις ανάμεσά τους (στα κείμενα, στους συντελεστές, στις παραστάσεις).

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ	ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΘΕΑΤΡΟ

10. Μπορείς να φανταστείς, σύμφωνα με όσα έμαθες, αν η Άλκηστη συμπλήρωνε το παρακάτω κείμενο ταυτότητας, πώς θα προσδιόριζε τον εαυτό της; Να υποθέσεις ότι γράφει, αφού έχει επιστρέψει πίσω στη ζωή.

Είμαι η Άλκηστη, η γυναίκα του Άδμητου!

Αναρωτιέμαι

Ακούω

Βλέπω

Θέλω

Είμαι η Άλκηστη, η γυναίκα του Άδμητου!

Προσποιούμαι

Αισθάνομαι

Ανησυχώ

Κλαίω

Είμαι η Άλκηστη, η γυναίκα του Άδμητου!

Καταλαβαίνω

Πιστεύω

Ονειρεύομαι

Προσπαθώ

Ελπίζω

Είμαι η Άλκηστη, η γυναίκα του Άδμητου!

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

ΑΓΓΕΛΟΣ δευτεραγωνιστικός δραματικός ρόλος, ανώνυμος ως επί το πλείστον, ο οποίος εκφωνεί συνήθως έναν εκτενή αφηγηματικό μονόλογο (**αγγελική ρήση**), με τον οποίον συμβάλλει στην εξέλιξη της σκηνικής δράσης. Επιπλέον διαλέγεται με τους κεντρικούς χαρακτήρες ή/και τον Χορό. Προσφέρει πληροφορίες για γεγονότα που λαμβάνουν χώρα σε μακρινά μέρη ή σε εσωτερικούς χώρους οίκων/ναών (στην περίπτωση αυτή ονομάζεται **εξάγγελος**).

ΑΓΩΝ διαλογική αντιπαράθεση μεταξύ δύο κεντρικών δραματικών χαρακτήρων. Εμπεριέχει και κοινοποιεί στο κοινό μία διαμάχη ή μία σύγκρουση απόψεων που αποτελεί το ιδεολογικό κέντρο της τραγωδίας.

ΑΚΟΥΣΤΙΚΗ τα υπαίθρια αρχαία ελληνικά θέατρα, σκαμμένα στις πλαγιές των λόφων, πρόσφεραν ιδανικές συνθήκες για τον ήχο. Το ίδιο και τα ρωμαϊκά θέατρα με την υπερυψωμένη πρόσοψη.

ΑΛΛΑΓΗ ΣΚΗΝΙΚΩΝ τα σκηνικά άλλαζαν, εφόσον αυτό ήταν απαραίτητο, σε κοινή θέα.

ΑΜΑΡΤΙΑ το λάθος, η εσφαλμένη εκτίμηση του κεντρικού συνήθως τραγικού προσώπου, το οποίο έχει πνευματικό και όχι ηθικό χαρακτήρα.

ΑΜΟΙΒΑΙΟΝ λυρικό ποίημα που τραγουδούν εναλλάξ στη σκηνή: α) τα μέλη του Χορού, β) μέλη του Χορού με τους υποκριτές, γ) οι υποκριτές μεταξύ τους.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ η κατάσταση, κατά την οποία ο τραγικός χαρακτήρας μεταβαίνει από την άγνοια στη γνώση. Συνήθως πρόκειται για την αποκάλυψη της συγγενικής σχέσης που συνδέει δύο δραματικά πρόσωπα, γεγονός που επηρεάζει καταλυτικά την εξέλιξη της πλοκής.

ΑΝΤΙΛΑΒΗ η διάσπαση του στίχου σε δύο ή τρία μέρη και η ταυτόχρονη εναλλαγή των ομιλητών. Χρησιμοποιείται σε στιγμές κορύφωσης του δράματος ή μεγάλης έντασης.

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ το σύστημα των στίχων ενός τραγουδιού προορισμένο για τα μέλη του Χορού που έχει μετρική και ρυθμική αντιστοιχία με τη στροφή, την οποία ακολουθεί.

ΑΠΟ ΜΗΧΑΝΗΣ ΘΕΟΣ το θεϊκό πρόσωπο που εμφανίζεται ως δραματικός χαρακτήρας στην τραγική σκηνή με ειδικό μηχανήμα (τη μηχανή ή αιώρημα). Παρεμβαίνει, όταν οι εξελίξεις έχουν οδηγήσει σε αδιέξοδο, για να προσφέρει με την παρέμβασή του ευνοϊκή λύση στο δράμα.

ΒΡΟΝΤΕΙΟ μηχανήμα που χρησίμευε για παραγωγή ήχων βροντής στη διάρκεια της παράστασης.

ΔΙΑΖΩΜΑ ημικυκλικός διάδρομος, παράλληλος προς την ορχήστρα, που χωρίζει σε ζώνες διαφορετικού ύψους το κοίλο. Μέσα από αυτό βαδίζουν οι θεατές, για να πάρουν τις θέσεις τους.

ΔΙΑΝΟΙΑ το σύνολο των απόψεων, των αντιλήψεων, των σκέψεων και των επιχειρημάτων του τραγικού χαρακτήρα, που εκφράζονται με τον λόγο.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ η παράσταση της τραγωδίας στο αρχαίο θέατρο. Επίσης τα επίσημα πρακτικά των δραματικών αγώνων, που περιείχαν ονόματα των τραγικών ποιητών που συμμετείχαν στους αγώνες, των χορηγών και των πρωταγωνιστών, τους τίτλους των έργων και τα αποτελέσματα της κρίσης.

ΔΙΟΥΡΑΜΒΟΣ γιορταστικό τραγούδι και είδος της χορικής ποίησης με ενθουσιώδη χαρακτήρα, που τραγουδιόταν από χορευτές (άντρες/αγόρια) στο πλαίσιο της διονυσιακής λατρείας με τη συνοδεία αυλού. Το περιεχόμενο ήταν εμπνευσμένο στην αρχή από τη ζωή και τις περιπέτειες του Διόνυσου. Θεωρήθηκε πρόδρομος της τραγωδίας.

ΔΡΑΜΑ το λογοτεχνικό είδος που προϋποθέτει όχι απλή ανάγνωση κειμένου αλλά και τη σκηνική αναπαράστασή του.

ΕΔΩΛΙΟ η θέση για τον κάθε θεατή.

ΕΚΚΥΚΛΗΜΑ τροχήλατη εξέδρα, που χρησίμευε για να εμφανιστούν πάνω της μπροστά στο κοινό αναπαραστάσεις γεγονότων και ομοιώματα νεκρών (δολοφονίες, θάνατοι ή αυτοκτονίες) που κανονικά λάμβαναν χώρα στο εσωτερικό του χώρου, όπου εξελισσόταν η τραγωδία.

ΕΚΣΤΑΣΗ συναισθηματική μέθη που ταύτιζε τους υποκριτές και τους άντρες του Χορού με τους Σατύρους, και τους μετέθετε σε μια κατάσταση θεϊκή. Για την επιτυχία της έκστασης τα πρόσωπα του δράματος μεταμφιέζονταν.

ΕΛΕΟΣ η συμπόνια που αισθάνονταν οι θεατές στη διάρκεια της παράστασης για τον τραγικό ήρωα, ο οποίος, ενώ ήταν ευτυχισμένος, βρίσκεται από τη μία στιγμή στην άλλη σε συνθήκες μεγάλης δυστυχίας, χωρίς να είναι ανήθικος.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ η αρχαία ελληνική τραγωδία διακρίνεται από ενότητα: α) **υπόθεση**, δηλαδή παρουσιάζει ένα μόνον επεισόδιο από τη ζωή των χαρακτήρων που παίρνουν μέρος σ' αυτήν· β) **χώ-**

ρου, δηλαδή όσα γεγονότα παρασταίνονται σκηνικά διαδραματίζονται στον ίδιο τόπο, ενώ αυτά που συμβαίνουν μακριά ή κάπου αλλού τα αφηγούνται οι αγγελιαφόροι και γ) **χρόνου**, δηλαδή τα γεγονότα εκτυλίσσονται σε σύντομο χρονικό διάστημα και ολοκληρώνονται το πολύ σε μία ημέρα.

ΕΞΑΓΓΕΛΟΣ δεξ στο λήμμα: **ΑΓΓΕΛΟΣ**

ΕΞΑΡΧΩΝ ο πρωτοτραγουδιστής. Τραγουδά τους πρώτους στίχους από ένα τραγούδι και ο Χορός τους επαναλαμβάνει.

ΕΞΟΔΟΣ το τελευταίο από τα επικά κατά ποσόν μέρη της τραγωδίας, που ξεκινά μετά το τελευταίο στάσιμο.

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ το κατεξοχήν επικό κατά ποσόν μέρος μίας τραγωδίας, που επιτελείται ανάμεσα σε δύο στάσιμα.

ΕΠΙΠΑΡΟΔΟΣ το τραγούδι που ερμηνεύει ο Χορός μετά την επιστροφή του στην ορχήστρα, από την οποία για κάποιον λόγο είχε προσωρινά απομακρυνθεί.

ΕΠΩΔΟΣ η τρίτη στροφή του χορικού τραγουδιού, μετά τη στροφή και την αντιστροφή.

ΗΘΟΣ ο χαρακτήρας των δραματικών προσώπων.

ΘΕΟΛΟΓΕΙΟ ο εξώστης στη στέγη της σκηνής, όπου έκαναν την εμφάνισή τους οι θεοί ή οι ημίθεοι.

ΘΕΩΡΙΚΑ οικονομική ενίσχυση που η πόλη πρόσφερε αρχικά στους οικονομικά ασθενείς, ώστε να καλύψουν το κόστος του εισιτηρίου και να παρακολουθήσουν τη θεατρική παράσταση. Από την εποχή του Περικλή τα θεωρικά προσφέρονταν σε όλους τους πολίτες.

ΘΥΜΕΛΗ βωμός στο κέντρο της ορχήστρας, αφιερωμένος στον Διόνυσο.

ΚΑΘΑΡΣΗ πρόκειται για τον πιο σκοτεινό όρο της αριστοτελικής θεωρίας για την αρχαία ελληνική τραγωδία. Δες τις πληροφορίες της εισαγωγής.

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΙΚΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΑΓΚΑΙΟΝ αριστοτελική αισθητική αρχή, που αποτελεί κριτήριο επιτυχίας του τραγικού μύθου. Σημαίνει ότι η μορφή, η πλοκή και η σύνθεση της τραγωδίας πρέπει να είναι στοιχεία φυσικά, εύλογα, λογικά, αληθοφανή (εἰκός): ακόμη ότι πρέπει να συμφωνούν με την αισθητική και την ηθική αναγκαιότητα (ἀναγκαῖον).

ΚΕΡΚΙΔΑ κάθε σειρά καθισμάτων που αναπτύσσεται βαθμιδωτά ανάμεσα στις κλίμακες (διαδρόμων με σκάλες) του αμφιθεατρικού θεατρικού χώρου (κοίλου).

ΚΛΙΜΑΚΑ βαθμίδα.

ΚΟΘΟΡΝΟΣ παπούτσι με υπερυψωμένο και χοντρό πέλμα που φορούσαν οι υποκριτές για λόγους πρα-

κτικούς (για να τους βλέπουν και όσοι κάθονταν σε απομακρυσμένες θέσεις) και εντυπωσιασμού (για να φαίνονται μεγαλόπρεποι). Επειδή εφάρμοζε και στα δύο πόδια, επικράτησε έτσι να αποκαλείται όποιος μεταβάλλει πεποιθήσεις ανάλογα με τις περιστάσεις.

ΚΟΙΛΟ το τμήμα του αρχαίου θεάτρου που περιείχε τις θέσεις των θεατών.

ΚΟΜΜΟΣ το θρηνητικό τραγούδι που τραγουδούσαν εναλλάξ ένα ή περισσότερα δραματικά πρόσωπα από κοινού με τον Χορό.

ΛΕΞΗ το γλωσσικό ένδυμα και τα σχήματα λόγου του κειμενικού σώματος της τραγωδίας.

ΛΟΓΕΙΟ ο ξύλινος στενός χώρος ανάμεσα στο παράπηγμα της σκηνής και στην ορχήστρα, που αποτελούσε τον κύριο χώρο δράσης των υποκριτών.

ΜΕΛΟΣ ο ρυθμός και οι μελωδίες της τραγωδίας.

ΜΗΧΑΝΗ ανυψωτικό μηχάνημα, μέσα στο οποίο έκανε την εμφάνισή του ένα θεϊκό πρόσωπο.

ΜΟΝΩΔΙΑ ένα τραγούδι εμβόλιμο στα επικά μέρη με κάποια έκταση και αυτονομία που ερμήνευε ένας υποκριτής (αντίστοιχα **ΔΙΩΔΙΑ** ονομάζεται το τραγούδι που εκτελούσαν δύο υποκριτές).

ΜΥΘΟΣ η μυθοπλασία, η πλοκή και η υπόθεση του έργου.

ΟΡΧΗΣΤΡΑ το αρχαιότερο μέρος του θεάτρου, προορισμένο για τον Χορό.

ΟΨΗ η σκηνοθεσία και ό,τι αφορά τη σκηνική παράσταση της τραγωδίας.

ΠΑΡΟΔΟΣ α) το τμήμα της τραγωδίας που διαδέχεται τον πρόλογο· β) το τραγούδι με το οποίο μπαίνει ο Χορός στην ορχήστρα· γ) οι δύο πλευρικές εισόδους του θεατρικού οικοδομήματος.

ΠΕΡΙΑΚΤΟΙ το σύστημα από δύο ξύλινους πρισματικούς στύλους που ήταν τοποθετημένοι κατά μήκος της σκηνής και χρησίμευαν για την εναλλαγή του σκηνικού.

ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ η απότομη αλλαγή της κατάστασης του κεντρικού τραγικού χαρακτήρα, η μεταβολή συνήθως από την ευτυχία στη δυστυχία.

ΠΡΟΑΓΩΝΑΣ μία τελετή, στη διάρκεια της οποίας ο ποιητής, ο Χορός, οι υποκριτές χωρίς μάσκα και ο χορηγός κάθε τετραλογίας ανέβαιναν διαδοχικά σε μία εξέδρα και παρουσιάζονταν στο κοινό.

ΠΡΟΕΔΡΙΑ θέση για τους επίσημους, στην πρώτη σειρά του κοίλου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ο πρώτος λόγος του ηθοποιού. Το τμήμα της τραγωδίας που προηγείται της εισόδου του Χορού στην ορχήστρα.

ΠΡΟΣΩΠΕΙΟ η μάσκα του υποκριτή.

ΡΑΒΔΟΥΧΟΣ κρατικός υπάλληλος που φρόντιζε για την τάξη τις ημέρες των δραματικών αγώνων.

ΣΚΕΥΗ ό,τι φορούσαν οι υποκριτές στη διάρκεια της παράστασης, δηλαδή τα κοστούμια και τα προσωπεία, καθώς επίσης και τα σκηνικά αντικείμενα του έργου.

ΣΚΗΝΗ το τμήμα του θεάτρου που τελευταίο απέκτησε οριστική μορφή. Αρχικά ήταν ένα πρόχειρο ξύλινο κατασκευάσμα στην ελεύθερη άκρη της ορχήστρας. Λειτουργούσε ως αποδυτήριο και ως αποθήκη θεατρικού υλικού. Αποτελούσε φόντο του θεατρικού χώρου και διευκόλυνε την είσοδο και την έξοδο των ηθοποιών από την κεντρική της πύλη.

ΣΤΑΣΙΜΟ το τραγούδι που ερμήνευαν τα μέλη του Χορού, αφού έπαιρναν τη θέση τους στην ορχήστρα, όπου παρέμεναν ως το τέλος του έργου.

ΣΤΙΧΟΜΥΘΙΑ ο διάλογος μεταξύ δύο ή, σπανιότερα, τριών υποκριτών με πυκνή και σύντομη διατύπωση, ο οποίος διεξάγεται με μονόστιχα.

ΤΕΤΡΑΛΟΓΙΑ η δραματική σύνθεση που αποτελείται από τρεις τραγωδίες και ένα σατυρικό δράμα στο τέλος, όλα με την υπογραφή του ίδιου τραγικού ποιητή.

ΤΡΑΓΙΚΗ ΕΙΡΩΝΕΙΑ η κατάσταση, κατά την οποία το κοινό γνωρίζει δεδομένα και εξελίξεις που το κεντρικό τραγικό πρόσωπο αγνοεί.

ΤΡΑΓΙΚΟΣ ΗΡΩΑΣ είναι ο ήρωας που πάσχει, που υποφέρει. Συνήθως η τραγικότητα προκύπτει μέσα από εναλλαγές της μοίρας του από την ευτυχία στη δυστυχία, εξαιτίας είτε της Μοίρας, είτε κάποιου σφάλματος που οφείλεται σε λάθος υπολογισμό ή ύβρη ή επειδή έτσι αποφασίζουν οι θεοί. Οδηγείται στη λύτρωση μέσα από την προσωπική συντριβή, ενώ η ηθική τάξη έχει πλήρως αποκατασταθεί.

ΤΡΑΓΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ είδος μουσικής που τραγουδούσαν οι χορευτές, μεταμφιεσμένοι σε τράγους, δηλαδή σε Σατύρους.

ΥΠΟΚΡΙΤΗΣ ο ηθοποιός.

ΥΠΟΡΧΗΜΑ το χαρούμενο τραγούδι.

ΦΟΒΟΣ το συναίσθημα που εμφυσούν στις ψυχές των θεατών τα βάσανα του κεντρικού τραγικού προσώπου ότι μπορεί να συμβούν σε οποιονδήποτε άνθρωπο, ακόμη και στους ίδιους.

ΧΑΡΩΝΕΙΑ ΚΛΙΜΑΚΑ καταπακτή για την επικοινωνία με τον Κάτω Κόσμο.

ΧΟΡΗΓΟΣ ο ιδιώτης εύπορος χρηματοδότης που συνήθως εθελοντικά αναλάμβανε τα έξοδα για τα μέλη του Χορού, τον χοροδιδάσκαλο, τον αυλητή, σε όλη τη διάρκεια των δοκιμών. Επωμιζόταν επίσης το κόστος για τα προσωπεία και τα κοστούμια.

ΧΟΡΟΣ ένα σύνολο από δεκαπέντε μέλη (χορευτές) που τραγουδούσε τα λυρικά μέρη της αρχαίας τραγωδίας, εκτελώντας ρυθμικές κινήσεις με τη συνοδεία αυλού.

ΧΡΟΝΟΣ Στο θέατρο γενικά γίνεται διάκριση ανάμεσα στον δραματικό και στον σκηνικό χρόνο. **Δραματικός** ονομάζεται ο χρόνος που επιλέγει ο συγγραφέας, στη διάρκεια του οποίου τοποθετεί την πλοκή του έργου του. Τον **σκηνικό** χρόνο αντίθετα τον επιλέγει ο σκηνοθέτης και μπορεί να ταυτίζεται ή να διαφοροποιείται από τον δραματικό χρόνο. Για παράδειγμα, όπως προκύπτει κυρίως από την ενδυματολογία της παράστασης, η «Άλκηστη» σε σκηνοθεσία της Κατερίνας Ευαγγελάτου δεν τοποθετείται στην αρχαία Θήβα (δραματικός χρόνος) αλλά στις αρχές της ελληνικής δεκαετίας του εβδομήντα, στη διάρκεια της δικτατορίας (σκηνικός χρόνος).

ΧΩΡΟΣ Στο θέατρο διακρίνουμε επίσης τον **δραματικό** από τον **σκηνικό** χώρο. Δραματικός είναι ο χώρος που επιλέγεται από τον θεατρικό συγγραφέα, μέσα στα όρια του οποίου λαμβάνει χώρα η δράση. Για παράδειγμα, στην «Άλκηστη» η δράση εκτυλίσσεται έξω και μπροστά από το παλάτι του Άδμητου. Τον σκηνικό χώρο τον επιλέγει συνήθως ο σκηνοθέτης και είναι ο χώρος, όπου πραγματοποιείται η παράσταση. Συχνά ο σκηνικός με τον δραματικό χώρο συμπίπτουν. Μπορεί, ωστόσο, ο σκηνοθέτης να επιλέξει να μεταφέρει τον σκηνικό χώρο σε άλλη εποχή, οπότε οι δύο χώροι δε συμπίπτουν απαραίτητα. Για παράδειγμα ο σκηνικός χώρος (ένα υπαίθριο πάρκινγκ αυτοκινήτων στην οδό Καπλανών) στην παράσταση των «Τρωάδων» (1977) του Γιάννη Τσαρούχη ήταν κατάλληλα διαμορφωμένος, ώστε να παραπέμπει μέσα από το σκηνικό της ληλατημένης Τροίας (δραματικός χώρος) στην τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974.

ΩΔΕΙΟ το στεγασμένο θέατρο, όπου πραγματοποιούνταν ο προάγνας και μουσικές εκδηλώσεις.

Γλωσσάρι
θεατρικών όρων

